

ÁRPÁDHÁZI
SZENT ERZSÉBET

ÉLETE

ÍRTA: STOLCZ ALBÁN

A szerző engedélyével eszközölt fordítás

Fordította:

Klimstein (Kőhalmi) József

1867.

EGERBEN

AZ ÉRSEKI LYCEUMI NYOMDA TULAJDONA

Eger, 1867 Nyomatott az érseki lyceum könyv- és könyomdájában.

A reprint kiadást az eredeti német könyv alapján lektorálta:

Bán Elizeus O. Cist

Megjelent: 2012-ben 500 példányban

ISBN 978 963 08 5091 9

PAX Kiadó 06-33-314-376 (14:00 – 21:00 között)

Előszó

Gyakran időztem már régi várak romjai közt; és ha kifárada szemem a messze terjedő táj, a hegyek, völgyek, mező, patak s ama helységek szemléletében, hol ég s föld együvé olvadnak: tekintetem és méla gondolatim a távoból a mohlepte falakra tértek vissza. És ekkor lelkem előtt egy másik távolság nyílt fel, az elmúlt századok messze távola. Hol vannak a büszke lovagok és nemes hölgyek, kik hajdan itt laktanak? Tudják-e, látják-e, hogy pompás várak csonkán mered ég felé, hogy kötörmelék lett, mit folyondás vesz körül s gyík futamlík alája!? A bástya tornyán pázsit nő, s belőle tölgyág terjeng, pótolva a zászlót, mely hajdan lengett az ormon. A sáncz omladvánnyal van tele, s a súlyos négyszegkövek mellől, melyek a magasból hullottak alá, eperbokrok tolakodnak fel; erre talán a várkert feküdt, virágok, karcsú fák között járkáltak szép öltönyű lánykák, s játsztak tünde vidámsággal a várúr gyermekei. Oh! s most minden oly csendes, oly néma. Enyhe fuvalom leng a félig bedőlt kapun, a töredezett ablakokon, s a korhadt fenyvesen át, mintha ezek a rég elhunyt várurak fohászai lennének, mintha sóhajtának, hogy az idő vihara ennyi dicsőséget bírt elsöpörni, vagy talán azért, hogy nem üdvözültek még lelkeik.

Csaknem minden vár romjai indítanak méla gondolatokra, ha egyedül járunk köztük; a nap oly bőven önti le sugarát a vidám kék égről, de lelkünk szemébe azért vakítólag nyomul a homokszitázó falak felirata: „Így múlik el a világi dicsőség”... Hanem ösmerek én Thüringiában egy várat, mely egészen más gondolatokat támaszt a szemlélődőben: ott nem eszmélünk a múltra, az idő ragadmányaira, hanem fölkeressük a halhatatlan lelket, mely most az örökkévalóságban kipihen a munka és fáradalomtól, mellyel rövid élete szertelenül elhalmoztatott. Ama falak közt szívünk áhitatra gerjed, mint valami búcsújáró templomban; szép, nemes öröm fogja el a lelkönket, s azon óhaj forrásoz belőle, hogy: bárha veled lehetnék!

Értem Wartburg várát, hol hajdan sz. Erzsébet lakott.

Épp most 12 éve, hogy a szentek életét kezdettem írni, azon szándékkal, hogy minden évben egy hónapot végzek el. Adott Isten életet és kegyelmet, nem rég elkészítettem mind. De nem akarom a szentekkel való társalkodást elhagyni, tehát azt határoztam, hogy egyet a sok szent közül kiválasztok, s ennek életét körülményesen fogom leírni. De vajjon kit

szemeljek ki?... A Szentírásban az ég csillagaihoz hasonlítatnak a szentek: úgy nekem is legszebbnek, legkedvesebbnek szent Erzsébet tűnt fel.

Rajta, s élete minden tetteiben legfeltűnőbben tündöklük a láthatatlan Isten viszfénye; a hajnali csillagnak szép ragyogása is onnét van, mert a nap rája veti sugarát, aztán a csillagból, mint valami tükörből sötét földünkre ömlik le fénye. Én tehát Erzsébet napján elkezdtem írni életét; célom az Istent dicsőíteni, a szent nő tiszteletét előmozdítani, az olvasót keresztény érzületre és jámbor életre indítani, a könyörületesség cselekedeteire buzdítani, a keresztek békességes tűrésére bátorítani.

„Elmúlik gyönyöreivel a világ; de ki az Isten akaratját cselekszi, az örökké él.” Szent János 1.lev. 1 17.

SZENT ERZSÉBET ÉLETE

ELSŐ RÉSZ

A leányka

A keresztség

Az 1200-as években Magyarhonban II. Endre uralkodott. Nemcsak ő maga jámborul élt, hanem királyi hatalmát és gazdagságát templomok és keresztény intézmények állítására fordította, sőt életét is kész volt feláldozni, mert felette fáradalmas veszélyes keresztthadat indított, a szentföldi keresztények fölszabadítására. Neje, Gertrud, meráni herceg leánya volt, ki Nagy-Károly ivadékaiból származott; a királyné testvére pedig volt a szent Hedvig. Ezen király jámborságát Isten avval jutalmazta, ami ker.szülék legjobb jutalma e földön: leánykája született, ki rendkívüli szentsége által eget, földet megörvendeztetett s most is megörvendeztet minden keresztényt, ki eme királyleány fájdalmas szép életét olvassa.

Erzsébet – ez vala neve – 1207-ben Pozsonyban született. Hol akkor laktak a fejedelmek. Sok városi ember, vagy úrinép otthon keresztelteti gyermekét, azt gondolva, hogy ez előkelő modor, pedig ez inkább a keresztény felvilágosultság hiányából ered, különben tudnák, hogy a földön legelőkelőbb ház, az Istenháza. Egy katolikus templomhoz képest, a legjobb palota, szánandó zezzug; mert palotákban laknak a nyomorult emberek, a halál táplálékai: templomban pedig az lakik, kinek adatott égen és földön minden hatalom, ki vére által nekünk a keresztség kegyelmét megszerezte. Ott időz a királyok királya, Jézus Krisztus, emberi természetével együtt. A magyarok hatalmas királya templomba viteté gyermekét; hívő keresztény léte jó tudta, hogy a templom porta coeli, mennyország ajtaja, és azon hely, hol az emberi lélek a háromszemélyű Isten által megigazul örök és ideiglen tartó életére egyaránt.

Olvassuk, hogy a gyermek járdalatilag, drága menyezet alatt vitetett a templomba. Istenem! ki akkor husz évre láthatott volna a jövőbe, az keservesen zokogott volna az újszülött gyermekén; mily pompával viszik most a templomba és husz év múlva távol a hazától, hideg téli éjszakán mint elüzött özvegy, szegényen öltözködve, gyermekeivel istállóban tölti az éjt, és 300 év múlva teteme, egyik utódjától, mint valami turkáló sertéstől, sirjából kihányatnak és megszentségtelenítetnek. Vajmi másképen tekintett

mindezekre a gyermek őrangyala, ki jól tudta, hogy ez istenes lélek a földi szenvedés mind eme borus felhőin keresztül tör a végtelen dicsőségbe, hol az ég disze leend.

Általában komolyabb, mondhatnám, busongó érzés fog el, midőn keresztelni, mint midőn temetni viszik a gyermeket. Gyermektemetésnél a pap fehér stólában azon örvendtes (112) zsolnárt imádkozza: dicsérjétek gyermekek az Urat, dicsérjétek az Ur nevét; boldognak mondhatjuk, mert halál a menyegzője, és jól van ellátva minden korra. – Hanem a keresztelésnél könnyen jut eszünkbe: mi történhetik még vele, vajjon lelke, mely most a kereszttségben tisztára mosatott, nem fog-e bűnterhelten lépni a másvilágba? ...

„Mert az én gondolatim, nem a ti gondolatitok, sem utaim, utaitok, ugymond az Ur. Mert mint az egek felülhaladják a földet, úgy az én utaim felülhaladják utaitokat, és gondolatim a ti gondolatitok.” Iz. 55, 8-9

A bimbó

A gyermek a keresztységben *Erzsébet* nevet kapott, ami annyi, mint *Istennel telt*. A szent keresztységben ugyan minden gyermek a Szentlélek templomává leszen, és az isteni kegyelem tenyésző mag gyanánt vettetik a lélekbe, de a serdülő években harcz támad a kebelben. Az isteni kegyelem jó oktatás által öntöztetve, jóra serkent, de feltámadnak a roszt hajlamok is, a világ csábjaival édesget és az ördög is tart vadászatot minden ártatlan lélekre, hogy törbe ejtse. Ennélfogva minden embernek szabadon kell magát elhatározni, hogy a világ kísértésének engedve bűnre hajolni akar, vagy pedig erősen ellent állni, s a kegyelmet ölelve Istenben növekedni.

A kis Erzsébet szívében rendkívül üdeséggel, úgy hatott a kegyelem, mint midőn illatos szellő élteti a tavasz virágait. Az Isten és felebaráti szeretet, mely szent Erzsébet életében, oly szépen, oly hatalmasan virágozott, meglátszott immár, midőn még alig tudott beszélni: midőn ártatlan szája beszédre nyílt, legkedvesebb foglalkozása volt az imák elmondása; még csak három éves volt és részvételt viseltetett a szegények iránt, alamizsnát osztva nekik

Némely életírói később, de a heidelbergi könyvtár kézírata még a hazában történetek mondja a következő esetet: „Midőn körülbelül öt éves volt, nem értve még a zsolozsmát, még is maga elé tette a zsolnárkönyvet, mintha belőle imádkoznék. Mit az évek és természetes szokások meg nem

adtak neki, pótolta a Szentlélek kegyelme, ki arra tanította, hogy gyermek-éveiben már mindig Istenre gondolt és minden tetteit Istenre irányozta. Szeretett imádkozni, sokszor térdelhajtott és szívesen térdelt, sőt földre borult és imádási hevében csókolta a földet. Ha pedig zárva találta a templomot és nem imádkozhatott, Isten iránti hő jámborsága érzetében, az ajtót és zárat csókolta. Gyermek-éveiben már szelid és gyöngéd szívű volt, és főképen könyörületes a szegények iránt, úgy, hogy mint kisgyermek rendesen eljárt a konyhába, csakhogy valamit szerezhessen a szegényeknek. Ennélfogva a király szakácsai nagyon megharagudtak rá és annyit szidták a kis leánykát, hogy szavuk a király várába hallatszott. Kis gyermek korában történt, hogy a konyhában tele szedte kötényét és a szegényeknek akarta vinni, midőn eléje lépett atyja és kérdé: „édes gyermekem, mit viszesz?” Ekkor felelt, úgy felelt, mint a Szentlélek sugallta: „uram atyám, rózsát viszek.” A király ismét kéri: „takard fel csak, had lám, rózsák-e azok?” Amint a gyermek felföldte kebelét, csakugyan a legszebb rózsák voltak a lepelben, és ez olyan évszakban történt, mikor rózsa nem terem. Látva ezt a király megdöbbsent s föltette magában, hogy szabad akaratra bizza, hogy annyi alamizsnát osszon szét, amennyi tetszik, s meg is tiltá a házbelieknek, hogy mindezekben ne akadályozzák, bármily kicsiny és fiatal volt legyen. Mert e csodajelnél fölismerte, hogy Isten nagy és csodálatos jeleket akar vele véghez vinni.”

Valóban csodálatos, hogy a gyermek-szív oly korán érzé az Isten szerelmét. Valamint az újdonszülött csecsemő mindjárt, amint világra jön, anyja melle után nyul, s tudja belőle szivni táplálékát: épen úgy a fiatal lélek, mihelyt öntudatra jő, kívánczik Isten után. Mert valamint a gyermek teste legközelebb az anyától származik, s ezért az anya az ő hazája: épen úgy a lélek is Istentől származik, s azért korán érzi, főleg a megkeresztelt gyermek lelke, hogy hazája az Isten. A kis gyermek, míg a világi dolgok iránt semmi érzéssel sem bir, az arany értéke-, a becsület- és méltóságról semmit sem tud, s még csak nem is gondolhatja, hogy valaha meghal: hasonlólag fiatal növényhez, szomjazva hallgatja az Uristenről beszédet, örömmel szokja meg a naponkinti imát, néha álmából is felriad s anyja után kiált: még nem imádkoztam, imádkozzál velem! A kis gyermek lelke örömmel száll fölfelé, mert Isten a lelket a maga számára teremtette, a keresztségben magának szenteli föl és nem a világnak. Ennélfogva jókorán, mihelyt csak kevéssé érti az emberi szavat, beszélni neki Istenről és tanítsd kissé imádkozni.

„Engedjétek hozzám jőni a kisdedekeket, ne tiltsátok el őket, mert ilyeneké az Isten országa.” Luk. 18,16.

A jövendölés

A kedves gyermek csak négy éves volt, midőn különös eset történt, mely sz. Erzsébet egész életének adott irányt. Ugyanis követség jött Pozsonyba, lovagok és nemes asszonyokból álló, melyet a thüringiai gróffejedelem, Herman, küldött volt, kik nem kevesebbet kívántak, mint Lajos fia számára a kis hercegnő kezét, hozzáadva, hogy ha lehet, a gyermek maga is mihamarabb Thüringiába vitessék. Ugyan mi indíthatta a fejedelmet e felötlő lépésre, hogy a magyar király leányát menyének kívánja? A dolog eképen történt. Élt akkortájt Magyarhonban bizonyos Klingsohr, ki szellemi tehetségeiről és tudományáról volt híres. Herman, tartományi gróf magához hívatta, hogy tanácsát kikérje egy dologban, mely nagyon szívének fektet. Midőn Klingsohr Eisenachba jött és vendéglőben szállást fogadott, sok ur és polgár gyűlt a szálloda kertjébe, hogy a világhírű embert láthassák. Klingsohr lement, s beszédbe eredt velők; ők arra kérték, hogy valami ujságot mondana nekik. Ekkor sokáig nézett a csillagos égre s imígyen szólt: „Látok egy szép csillagot kelni Magyarországon, amely egész Marburgig s ennek az egész világra küldi szét sugarait: tudjátok meg, hogy ez éjjel uramnak, a magyar királynak leánya születik, kinek neve Erzsébet s ki fejedelmek fiának neje lesz, és ki szentsége által az egész keresztény népet megvigasztalja, megörvendezteteti.” Korán reggel tudósították a Wartburgban lakó fejedelmet, hogy megjött Klingsohr és mi nevezetést mondott. A fejedelem maga lovagolt eléje nagy kísérettel Eisenachban, s a híres tudóst magával vitte föl a várba, hol nagy tisztességgel fogadták és körülményesen kitudakolták a király és Magyarország állapotait.

Midőn Klingsohr eltávozott, a király-leányról való ígéret úgy fészkelte magát a fejedelem szívébe, hogy nem volt miatta nyugta. Mindenekelőtt tudni akarta, ha vajjon azon órában, midőn Klingsohr ama nevezetes dolgot az Eisenach kertben mondta, a magyarok királyának csakugyan született-e leánya? Az elrendelt tudakolás tökéletesen igaznak állította, ennél fogva méltán várhatta, hogy az ígéret második része is teljesedni fog, t.i. hogy a gyermek az ő fiának, ki akkor hét éves volt, van szánva. Ezóta a fejedelem, ugy szólván, nem ereszté szem elől a leánykát, valahányszor utasok jöttek

Eisenachba, azoktól, kik Magyarországot érintették, mindig tudakozódott a kis Erzsikéről. Egyetemes volt a meggyőződés, hogy születése óta megszűnt magyar földön a belviszály, és a harczok helyett, melyek eddig pusztították a hazát, jóllét és ker. hitélet terjedett mindenfelé. Mindezen áldásokat a kedves király-gyermeknek tulajdonították. Egyszer bizonyos szerzetes jött Magyarországból a thuringiai fejedelmi udvarba, ez azt beszélte, hogy vak volt s kezén inaszakadt, de a gyermektől almát, mibe az már harapott, kapván, evvel szeméit és kezét érintette s visszatért szemébe a látás, kezébe az erő; ez is mondá, hogy az egész ország örvend a gyermekén, mert az ő kedvéért honol béke az országban.

Ami a fejedelmet, Hermant, nyugodni nem engedte, az volt, hogy szerette volna még életében magánál látni, hogy így mindent biztosságban helyezzen, miszerint Erzsébet az ő fiának és utódjának neje lenne. Ez okból kérette meg oly korán fényes követség által a kis király-leány kezét.

Vajjon nem kellett-e félnie a tartománygrófnak, hogy a magyar király udvarában rangja kevesnek tartassék arra nézve, miszerint fiának a királyi hercegnőt eljegyezhesse? Épen nem, mert Herman az akkori leghatalmasb, legtekintélyesb fejedelmek egyike volt, és nemcsak közeli rokona a hatalmas Barbarossa császárnak, hanem a császár, választását főképen neki köszönheté. Azonkívül feltűnt szokatlan tudománya, jámborsága és jó szive által. Ezeket tekintetbe véve, Hermannak nem kellett félnie, hogy ajánlata elutasítatik. Hanem más, fontosabb akadály tűnt elő, t. i. nem fog-e nehezen esni a szüléknek, hogy oly kedves gyermeket oly kis korban eresszék a háztól? Ámde oly belátó és vallásos ember, minő volt Herman, méltán gondolhatta: ha Klingsohr jóslatának egyik része, t. i. a gyermek születésórája beteljesedett, be kell következnie a másoknak is, miszerint a gyermek fiának eljegyeztessék; a jövendölés és a teljesedés egyaránt Isten vezetése alatt állnak.

„Nem voltam eltitkolva előtted, kit rejtekben alkotál; még tökéletlen voltam, már láttak szemeid, a te könyvedben vannak felírva a napok, melyek jőni fognak.” 138. Zsolt. 15.v.

A világi pompa

Miképen fogadták a követséget a királyi udvarnál? A király magasztos hivatásában annyiban van papi elem, amennyiben egy valódi fejedelem mindenelőtt azután törekedjék, ami a közjót előmozdítja, nem

pedig mi csupán neki kedves vagy előnyös; valamint a pap is nem tulajdon javát, hanem főképen a község üdvét szemelött tartani köteles. Ez oknál fogva Endre király a követség kérelmét illetőleg, nem kérdezte atyai szívét, hanem arra határozta el magát, mit országának disze és java kívánt, ha vajjon a híres thüringi fejedelemmel való összekötetés által nem fog-e nyerni Magyarország? Endre tehát királyi tanácsosait egybehivatta, hogy velök az ügy felől tanácskozzék; Klingohr is köztük volt. Ez a thüringi gróf jelességeit, gazdagságát és hatalmát oly módon rajzolta le, hogy maga a királyné is beleegyezett, miszerint a gyermeket Thüringiába vigyék.

Erre nagy ünnepélyek tartattak az udvarnál, mint egy előzetes menyegzőt ültek. A király országa előkelő urait és asszonyait összehívta s három napig szólt a zene, ének, lejtett a táncz, tartott a vendégség és játék. Mikor a követség elvégre hazaindult, pompás ajándékok birtokába jutott, melyek részint a király-leány hozományát tevék, részint a küldött főurak tulajdonává lőnek; arany és ezüst edények, finoman metszett, elefánt-csont szekrénykéek, drága kövekből füzött párták és koszoruk, gyűrűk, bogláros övek, sok ruha, és bársony-selyem ágynemű, ágymenyezet és fürdőkád tiszta ezüsből, nyak-ék, ezer márka ezüst, és hat olyan szép ló, melyeket csak találni lehetett. A királyi ajándék oly sokféle és oly mennyiségben volt, hogy alig fért el tíz szekérre.

A jó Erzsike még sokkal fiatalabb volt, hogysem a világ eme pompáját felfogni, vagy benne élvezetet találni képes lett volna. A hiúság, fényűzés és tetszvágy játéka a házassági igyekezetek, melyek az illetén ünnepélyeknél a lelket izgalomban tartják és behálózzák, a gyermek egyszerű lelke előtt ismeretlenek, idegenek voltak; egy-két virág, vagy maroknyi por az udvaron oly értékűek előtte, mint a temérdek kincs, mely iránt nincs érzéke. – Habár minden ember egyszer igénytelen gyermek volt, legtöbben később megváltoznak. A világszellem évről évre jobban járja keresztül lelkét, mint nyavalyaszellő, úgy hogy érzékiség, tetszvágy és életkevelység szívébe furakoznak s kiűzik onnét az Istent. Erzsébetnél azonban látni fogjuk, hogy egyszerű gyermekkedélyét, ami Urunk előtt oly felette kedves, egész életén át tisztán, sérthetetlenül őrizte meg.

„Bizony mondom nektek, ha nem tértek meg és nem lesztek mint a kisdedek: nem mentek be mennyeknek országába.” Máté 18,3.

Az eljegyzés

Elvégre válni kellett; a gyermek még sokkal fiatalabb volt, hogysen érezhette volna, mit tesz az: örökre elhagyni atyát, anyát és hazát. Hogy Thüringiában ne legyen egészen elszakadva a hazától, ne legyen egészen idegenek közt, a király mintegy darab hazát engedett neki, t.i. régi dajkáját és tizenhárom magyar, előkelő leánykát, kik a kis Erzsébet társnői legyenek. A követség első tagja volt Vasila Walter lovag; ez iránt legnagyobb bizalommal viseltetett a király, és eképen szolt hozzá: „Lovagi becsületedre bizom gyermekemet, legnagyobb vigasztalásomat.” Valter megígérte, hogy ereje szerint fogja védelmezni a gyermeket.

Az ut Thüringiába jól sikerült. Csak azt jegyzi meg a müncheni kézirat, hogy a hozományból sok elveszett, hanem a gyermeket, a legnagyobb kincset, kivánt egészségben hozta meg Valter Eisenachba. A tartományi gróf és neje, Zsófiának, határtalan öröme volt, és térdenállva adtak hálát az Istennek, amint tudomásukra esett, hogy mily jól ütött ki a leánykérés, s hogy a követség elhozta a kis jegyest. A hercegi pár eléjük ment, a gróf ölébe vette a gyermeket, szívére szoritotta és hangosan ada hálát az Istennek, a grófné pedig egész éjen át nem akart távozni mellőle. Másnap az udvari urak és az előkelő eisenachi polgárok mind meghivattak, hogy lássák a gyermeket, azután valóságosan eljegyezték a kis Lajossal, ki akkor tizenegy éves volt. Ezen alkalommal is nagy vendégség és fényes játékok tartattak az udvarnál.

De vajjon nem visszás eljárás az, midőn a gyermekek felől oly korán intézkednek; ész és méltányosság nem parancsolja-e, hogy fiu és leány csupán szívüket kérdezzék, amidőn házasságra lépnek? Korunkban rendesen később házasodnak, közönségesen mikor már nagykoruak, s nem engedelmeskednek mindenben szüleiknek. Ilyenkor aztán a férfi nem kérdi sem szüleit, sem választottja szüleit, hanem szemeit, saját kívánságait. Leányok azonban, kiknek szívét sem szerelem, sem Istenszeretet be nem tölti, legtöbbsnyire ahhoz hajolnak, ki hoszasb társalgás folytán szívüket megnyerni igyekezik. Az érzeki szeretet leginkább vak minden szenvedély között, következőleg leghamarabb csalatik meg, annál is inkább, mert mind a két fél, rosztulajdonságait a házasság előtt elrejtji, mintegy ünneplőben mutatkoznak. Innen van, hogy oly sokszor nem sikerül a választás, a házasság szerencsétlen, s a válási kérvények naponkint szaporodnak. Régente, és némely helyütt most is, a szülék tanácskoznak, akik bizonyára

kivánják is a gyermekeik boldogságát; a különbség csak az, hogy a szülék többet tapasztaltak, elfogulatlanul ítélik meg amit látnak, és amit meg nem látnak, és épen azért többnyire jobban választanak, mint az elvakitott fiatalság. Lajos házassága is szent Erzsébettel oly keresztényi, oly jó és szép volt, hogy mondhatták, miszerint ha az egész világot járta volna be, jegyest keresve, olyant nem találhatott volna, kivel ennyire boldog leendett, mint Erzsébettel volt, pedig ezt szülei szerezték számára. És ha Erzsébet kezét ezeren kérték volna, és ő ezek közt kedve szerint választott volna, nem leendett egyikkel sem oly elégedett, mint Lajossal, kire szüleinek választása esett.

„Eléhvivá Izsák Jákobot és megáldá őt, és parancsolá mondván: ne végy feleséget Kanaán nemzetségéből, hanem eredj, menj el Mesopotamiába, Bathuel házához, onnan végy feleséget Lábánnak leányai közül.”

1.Móz. 28, 1-2.

A honvágý

A népnél az a vélemény uralkodik, hogy a fejedelmeknek, nagy uraknak, nagyon jól megy dolguk; pedig ez igen nagy tévedés. A kereszt és szenvedés csak oly szívesen térnek be pompás palotákba, mint a napszámos padlószobájába; a különbség csak az, hogy a szegény ember legtöbbször könnyebben viseli keresztjét, mint azok, kik ifjúságukban elkényeztetve, a jólétet megszokták. Egyébként csaknem szabálynak állítható fel, hogy a szenvedés keresztje leginkább azok után tart, legyenek alacsony vagy magas rangúak, kiket Isten különösen akar elkészíteni a szent életre, és kiket örök boldogságra szánt. Vár, míg megnőtt, gyermekeknél kimélve megy által, hanem a jó Erzsébetnél csaknem tűrhetlen volt, nem várhatott, mert felette nagy és fájdalmas kereszt nehezedett rá. Már az sem volt csekélység, hogy oly, szinte csecsemőkorban kellett elhagynia atyát, anyát, hogy egészen idegen országba költözzék. Bizonyosan sokszor, kinnal rágódott a gyöngéd gyermekszíven a honvágý, mennyi köny folyhatott az ártatlan szemekből, mily sokszor repültek gondolatai, mint galambposták, a kedves hazába! De bármily keserű és fájdalomteljes a honvágý, mégis van némi édesség is: a szülék, az otthonhagyottak emlékképe. Innen van, hogy oly rendes honvágýban a sirás, mert hol szenvedés és szeretet ölelkeznek: gyermekük oly könnyű; hideg, kemény fájdalom közönségesen kinosabb, mint ez mintegy vési az élő szívet.

Hanem a szegény gyermektől még ezen kis méz is, mely a honvágy kelyhében uszott, elvétetett s helyette iszonytató üröm öntetett. Oly borzasztó dolog történt az apai házban, hogy ez még a honvágyat is megkeserítette, eltörölte; valahányszor emlékei ébren vagy álomban az anyához repültek, öldöklés-, vér- és enyészetre akadtak. Hanem ez még sem legfőbb, hanem az, hogy édes anyjának még becsülete is meggyilkoltott és tetemhez hasonlóan büzőssé tétetett; ez tépte szívéét.

Mi borzasztó történt az apai házban?

Eisenachi kanonok, Rothe kronikája szerint Erzsébet 7-8 éves korában azt álmodta, hogy anyja nincs többé életben. Megjelenvén neki, azt mondta volna: édes gyermekem, meghaltam és szenvedek az elmulasztott időért és hanyagságomért; kérd az Istent, hogy rövidítse meg kínaimat s ártatlan halálotomat vegye elégtételül bűneimért. A gyermek fölébredt és sirva beszélt el álmát, aztán addig imádkozott, míg anyja ismét megjelent és mondá: hogy megszabadult imája folytán s most égbe megy.

Annyi igaz, hogy két évre, amint Erzsébet Thuringiába vitetett, édes anyja kegyetlenül meggyilkoltatott. Ugyanis Gertrud királyné arra vitte férjét, hogy ez a külföldieket tulzottan pártolta. Azonkívül Endre király egyik testvérét, Bertholdot kalocsai érsekké, utóbb erdélyi vajdává nevezte, nem gondolva a Pápa ellenkezésével. A Berthold által elkövetet csinek mind a királynénak tulajdonítottak. Az elégedetlenek tehát, midőn Endre Galiciában távol volt, összeesküdtek, hogy boszut álljanak a királynén, kit e bajok okozójának tartottak. A tervezett merény 1214-ben hajtatott végre, a nádor, Bót Benedek által, kit közönségesen Bánk bánnak neveztek; ez a királynét saját palotájában meggyilkolta; merényre állítólagos magán sérelmek által is indítatva. Endre véres boszút állt mind azokon, kik neje meggyilkoltatásában részt vettek.

Erzsébetnek nemcsak a halál hír fájt, hanem leginkább a különféle rágalmat, melyekkel édes anyja emlékét beszennyezték. Hanem a jó gyermek csakhamar talált, mi honvágyát és égető szívsebét enyhítette. A Magyarhon, az anya és atya iránti vonzalom, a magasba, az égi hon felé fordult s felkereste ott az igazi Atyát s az egész kereszténység Anyját.

Honvágy és családi keserűségekben legjobb gyógyír a templomot atyai házzá alakítani és sokat imádkozni; a kereszt és hontalanság mezején legjobban tenyészik az igaz istenesség, jámborság.

„A jámborság mindenre jó, mert ígéretei vannak a jelen és jövő életre.” I. Timoth. 4,8.

A példa

Az anya meghalt; az anya két testvére, a nénék, két különböző példát adtak a fiatal lánykának. Az egyik volt Ágnes, szép, büszke alak; lelkére nézve szintén volt büszke, de nem szép, hasonlított körülbelül Herodiáshoz. A történet ugyanis ezeket beszéli felőle. A francia király, Fülöp, egy szép dán hercegnőt vet el, ki amellet erényes és jámbor volt; neve Ingeburg. Bámulatos dolog, hogy a menyegző után megváltozott a kiály indulata s nem szerette többé. Ez ellen kellett volna küzdenie, ő azonban válni akart azon hamis ürügy alatt, hogy amugy is rokon vele, a házasság tehát érvénytelen. Habár III.Czelesztin pápa, kihez a királyné fölebbezte ügyét, a házasság érvényes voltát kimondotta, a király mégis kolostorba záratta nejét s több hercegnő kezét kérte, de mindannyi utálattal fordult el tőle. Amint kísérletet tett merani Ágnesnél, ez elhatározta, hogy a halálos bűn árán királyné akar lenni; megesküdütt vele, de nem lett hitvestársa, hanem a házasságtörőnek ágyasa. Hét évig élt Ágnes a királyi bűnössel, míg a Pápa, ki ilyen dolgokban királyok felett áll, nehéz büntetéseket rótt Franciaországra, sőt kiiktatással fenyegetőzött. Elvégre engedett a király, mert a nép is el akarta már kergetni; törvényes, eltaszított nejét visszavette, Ágnes pedig egy távoli várba költözött. Eképen az taszította el, ki végett elhagyta Istenét; meghalt bubánatában és gyötrelemben.

Másik néjje volt Hedvig; emléke október 17-kén ünnepeltetik, életéből *) néhány adatot felhozok. Neje volt schleziai hercegnek, Henriknek; minden tettét előbb jól megfontolta, hogy miképen lehessen kedves és szent Isten előtt. Meg nem szűnt az imától; sokszor, midőn komornái reggel fölédretek, az urnő még térdelve imádkozott. Ahelyett, hogy a várkápolnában kényelemmel lett volna jelen a misén, lement a plébániatemplomba s annyi szent misét hallgatott, amennyi csak telt tőle; midőn észrevétlenül tehette, télente is mezitláb ment. Hust nem evett, szerdán és pénteken kenyéren vizen élt, naponkint ostorozta magát, vagy mások által ostoroztatta. Napontai munkája közönségesen e háromból állt: ima, böjt, és alamizsnálkodásból. Jézus Krisztus jósága és emberszeretete, mint szőlővesszőben a meleg tavaszfuvalom a nedvet, ugy benne a jóságot, mintegy kiöntötte. A beteg

---

*) Élettajza külön is megjelent ily czim alatt: Lebensgeschichte der hl. Hedvig, von Knoblick. Breslau, 1860.

szolgákat ő szolgálta ki, férjét térdenállva kérte, hogy a gonosztevőket kegyetlenül ne büntesse, mint ez akkortájt szokásban volt. A szegények csapatonként követték, mint anyjokat a csibék, sőt azt hozta be a hercegnő, hogy mindig volt mellette tizenhárom gyógyíthatlan beteg, kik utazásában is vele voltak, ilyenkor a fogadóiban mindig előbb rólok gondoskodott és kiszolgálta. A ker. élet második része, a kereszt sem hiányzott Hedvignél; sok keservet kelle kiállania, de ő mindent ker. elszánással és türelemmel viselt el.

Ezek folytán a kis Erzsikének két utmutatója volt a családban: az egyik, Ágnes néni, a romlás széles útjára mutatott, a másik, Hedvig a szűk utra, mely mennybe vezet. Akkor tűnik ki a gyermeki lélek természete, midőn jó és rossz példát lát a családban, aszerint amint ide vagy oda magát vonzani engedi. Jámbor szivü gyermekek, minő volt Erzsébet is, rokonaik fertelmes bűneinek láttára csak jobban megutálják a bűnt. Azért a kis leánynak sem ártott Ágnes, a nyilvános bűnös nő rossz példája, ellenben Hedvig élete folytonosan arra intette, hogy egy hercegnő is lehet szent, sőt legyen is azzá.

„Az ember előtt áll az élet és halál, a jó és rossz; amelyik tetszik, az adatik neki.” Jézus, Sirácfia 15,18.

A jámbor sziv

Herman gróf valódi bölcsességgel arra törekedett, hogy a kis leány, Lajos fiával, ki hét évvel volt idősb, együtt neveltessék, miszerint eképen kölcsönös vonzalom és megszokás fejlődjék közöttük, miből biztosan jó házasságot lehetett remélni. Azonkívül előkelő családokból hét leánykát választva, ezek a kis Erzsébettel neveltettek. Jól tudta ugyanis a gróf, hogy a gyermekek rendszerint jobban növekednek, ha együtten élnek, tanulnak, mint ha külön nevelik, valamint a fák is, melyek egymás mellé ültetvék, szebben felnőnek, mint midőn távol állnak egymástól. A király-leány játszó társnéi közt volt egy Juda nevű, ki egy évvel volt öregebb Erzsébetnél; ez halála után gyermekkorát illetőleg ezeket vallotta: mikor Erzsébet még csak öt éves volt és olvasni nem tudott, sokszor az oltár elé borult, felütötte a zsolnárt, kezeit imára összetette és a földet csókolta. Mikor velünk játszott s egy lábon ugráltunk, mindig a kápolnához űzte társnőit és a játék ürügye alatt, élt az alkalommal, hogy a kápolna falát, küszöbét összecsókolja. Körfutás vagy egyéb játéknál Istenre vonatkoztatta a fogadást, a nyeremény

néhány térdhajtás, vagy: Üdvözlégy Mária volt. Mikor valamit nyert vagy kapott, egy részét szegény leánykáknak adta, azon föltétel mellett, hogy ezért néhány Miatyánkot, vagy Üdvözetet fognak imádkozni. Illetlen beszédet ez ártatlan angyal nem tűrt; ha valamelyik a játéknál illetlent mondott, büntetésbe valamit adnia kellett, mi a szegényeknek jutott. Egy másik tanuskodás szerint Erzsébet társnőivel sokszor a temetőbe ment. Itt aztán eképen beszélt: „Látom itt halottak fekszenek, kik valaha éltek, miként mi is élünk... és most halottak; úgy járunk mi is, azért szeressük az Uristent, mondjátok utánam: Uram, keserű halálod és édes Anyád könyörgései által szabadítsd meg ezeket kinaiktól és minket élőket segíts, hogy az örök végnélküli boldogságba jussunk.” Templomba szintén gyakorta vezette társnőit és eképen imádkozott: „Ur Jézus! én Istenem és Uram, a sok kint érettem szenvedted, oh mennyire bánlak meg, hogy nem szolgállok neked. Uram és Istenem! üdvözítsd őt szent sebeid által.” A gyermekek többnyire olyan embereket szeretnek, kik ajándékokat osztogatnak, a kis Erzsikének nem lehetett kedvesebb ajándékot adni, kedvét megnyerni, mint ha új imára tanították. Minden napra tűzött ki bizonyos számú imát, este addig le nem feküdt, míg imáit helyesen el nem végezte. A heidelbergi kézirat azt adja hozzá: „Szent Erzsébet, a szent gyermek, amint években és testére nézve növekedett, úgy nőtt erényben és kegyelemben is. Szüntelenül szívében hordta az Istent, szeretettel gondolt rá, mindig szeme előtt tartotta, s így minden gondolata, akarata, szava és tette Istenhez voltak fordítva.”

Két tüneményt vagyont, melyek a látható dolgok között leginkább mutatnak az Istenre, melyeken az Istent úgy szólván közel és világosan szemléljük, mint vékony, átlátszó függöny mögött. Az egyik a csillagos ég, midőn éjjel szemléljük számtalan ragyogó tüzeivel az eget, a másik egy kis gyermek, mikor egész komolysággal, aggódó hűséggel imádkozik. Valamint földfeletti az égboltozat s egy egészen más világ néz le ránk a csillagos magasságból, minélfogva tiszteletteljes érzés fogja el szívünket, mintha a csillagok tüzes nyelveikkel mondanák: szent szent: épen úgy földfeletti ha a kis gyermek, kinek még oly keves az értelme s mégis a Magasságbeli, az örök láthatatlan Isten iránt érzékkel bír, és oly korán, néha két éves korában is imádkozik, imádkozni akar és szent komolyság, illetődés ragyog az ártatlan arczon. Oh Isten, itt érezzük közellétedet, érezzük, hogy atyai szemed kedvtelve néz le a gyermekre; hogy a gyermek imája előtted kedves ibolya, mely e lélek tavaszáról sarjadt. Ha evvel saját bűnös lelkünket

hasonlítjuk össze, félelem fog el, térdünk inog, földre borulni késztetünk és felkiáltani: Isten, légy nekem irgalmas!

„Uram! mily csodálatos a te neved az egész földön, mert dicsőséged felmagasztaltatott az eget felett. A kisdedek és csecsemők szája által viszed véghez a dicséretet.” 8. Zsolt. 1.v.

Valódi arany

Van egy furcsa közmondás, mely ugyan keményen hangzik, de mégis igaz: „Azon örül az ördög, ha valaki szereti az Istent szóval, tettel pedig gyalázza.” Ugyanis az ember lehet jámbor éretlen módon is; jár a templomba igen sokat, ajtatosságban gyakran édes érzelmek öntik el, még szentségekhez is járul, szobája pedig tele van aggatva szent képpel és hevesen kikel, midőn az embertársak istentelenségéről van szó. Ez, mind igen helyes lenne, ha ezen állítólagos Istenszeretetet cselekedettel párosítatnék; ámde némelyik élete, minden jámborsága mellett, csak olyan mint a világfiaké; ők is jól esznek, isznak, magokról sokat képzelnek, minden kellemetlen érintésre érzékenyen feljajdulnak, a szolgálkkal zsörtölődnek és mindenkiről szeretetlenül ítélnék. Az ilyen jámborságon nagy öröme van az ördögnek; mert az Isten előtt kedves nem lehet, miután nem Istentől származik és elég buján megterem mellette a lelki gőg és felfuvalkodottság mérges gombája, a világfiak előtt pedig rossz hirbe hozza a vallást, sőt megvetik, mintha a jámborság merő képmutatás lenne.

A kis Erzsébet tiszta lelkében, átlátszón és háborítlanul szőtt az Isten szent lelke, mint napsugár a harmatcseppben, azért a gyermek nemcsak szívesen és sokat imádkozott, hanem örömmel és erélyesen mivelte az Isten munkáit, a mint az csak gyermeki tehetségeitől telt. Midőn javában játszott és pezsgett benne a vidámság, rögtön megállt és mondá: „Most Isten kedvéért nem játszom”, mikor tánczolt, a mint egyszer megjárta a kört, azt mondá: „Ez egy lejtés elég a világnak, a többit Jézus nevéért elhagyom.” Vasár- és ünnepnapokon nem akart a jó gyermek czipőben és himzett ujjacskákban járni, mint ez akkor divatban volt, hogy az alázatosság áldozata által Istennek tessék. Mikor ékszereket kellett magára szedni, ez csupán a templom után történt. A fej különféle diszítését szintén mellőzte s úgy rejté fátyolba gyönyörű arcát, hogy csak lehető legkevesebb látszat ki belőle.

A pénzt, mit Erzsébet a gróftól vagy grófnétől kapott, a szegények közt osztotta szét és hogy többet adhasson, különféle módon ki tudta

csalogatni tőlük. Valamint a madár, melynek kicsinyei vannak, fáradhatlanul körül repdes, hogy táplálékot keressen: úgy a jó leányka is folyvást mesterkedett a konyha- meg éléskamrában, hogy a maradékot egybegyűjtve szegényeinek vigye meg.

Egy keresztény gyermek, ha jól nevelték, nemcsak imádkozik szívesen, hanem Isten és emberek kedvéért örömet áldoz is, miután ez lényeges része a ker. hitéletnek. Ha egy romlatlan gyermeket arra szólítasz, hogy Jézus kedvéért pénteken ne játszsziék s ebédjéből valamit szegényeknek juttasson, vagy hogy a karácsonfa egy részét azoknak ajándékozza, kik semmit sem kaptak, stb., meglásd, hogy a gyermek hajlandóbb elvállalni az önsanyargatást, mint a serdültek, kiknek szíve legtöbbnyire fásult.

„Hagyjátok hozzám jőni a kisdedeket, mert ilyeneké a mennyek országa.” Máté 19,14.

A védszent

Mi, keresztények, valljuk a szenteknek egyességét, Isten a szellemeket, kiknek feje Jézus, természetfölötti módon, titokteljes vonatkozásba hozta egymással, melyek által lehetővé vált, hogy az ember egyes szentekkel, mintegy baráti szövetségre lépjen. Ha te valamely szentet kiválóan szeretsz, pl. védszentedet, különösen dicsőited, tiszteletére jó cselekedeteket viszesz végre, imákat mondasz, akkor fohászaiddal indítva, kegyes lesz irántad és pártodat fogja. Így tett Erzsébet is, amint nagyobb lett, az Isten Anyján, a boldogságos szűz Márián kívül egy szentet kiválasztott, a kit szüzessége és nagy szeretete miatt különösen kedvelt; ez evangelista szent János volt.

Azon időben szokásban volt sors által választani védszentet; a hercegi udvar leánykái is napot tűztek ki, melyen mindenik egy apostolt választott magának védnökül, sorshúzás útján, Erzsébet tehát forrón imádkozott, hogy neki szent János jusson. Tizenkét viaszgyertyát gyújtottak, s ellátva a tizenkét apostol nevével, az oltárra tették, ekkor a lánykák szembe-sukva nyultak a gyertyák után. Nagy örömmel vette észre szent Erzsébet, hogy a kedves apostol gyertyáját fogta kézbe. Azután kétszer háromszor ismételte a választást, mindig ugyanazon gyertya jutott kezébe a tizenegy közül, eképen láthatta, hogy ez nem történt esetleg. A kedves gyermek ezt csakugyan felsőbb intézkedésnek vélte, s magát arra utalva érezte, hogy ajtatosságait Jézus kedves apostola iránt, még nagyobb szorgalom-és

bizalommal végezze. Névszerint azt fogadta védnökének, hogy akármit fognak tőle kérni az ő nevében, azt a legnagyobb örömmel akarja teljesíteni. És valósággal egész életében kitüntette nagy szeretetét és kiváló tiszteletét sz. János iránt azért, hogy legott megbocsátott bármi sérelmet, s teljesített minden kérelmet, mihelyt sz. János nevében terjesztették eléje.

Az ilyen közlekedést a szentekkel sokszor akarták már babonának kiáltani, pedig mégis a legszebb, legtisztább barátság. Ha rendén van, hogy a keresztények imáit kikérjük, velők szívesen társalgunk, tetteiket utánozzuk: bizonyosan rendén van és kedves Isten előtt az is, ha ugyanezt a legjobb keresztényekkel gyakoroljuk, ha gondolatban szívesen társalgunk azokkal, kik iránt hajlamot érzünk, ha követjük, ha segédül hívjuk. A szentek egészen Istenben élnek, azért mindazt, ami rájuk vonatkozik, tehát irántok való ajtatosságunkat is, mintegy az Istentől szemlélik.

„A tanítványok egyike pedig, kit Jézus különösen kedvelt, keblén feküdt.” Ján 13,23.

Az árvagyermek

Erzsébet még csak kilencz éves volt, mikor Herman, tartományi gróf meghalt. Minthogy nemcsak igen bölcs, hanem jámbor ember is volt, nagy örömet árult az istenes leánya felett, azért míg ő élt, nem engedte, hogy valaki háborítsa vagy akadályozza a kis Erzsike vallásgyakorlatait. A nemes fejedelem holta után megváltoztak a dolgok; Isten, kiválasztott leányát egy fokkal fölebb akarta emelni, jámborságának ezüstjét aranyra akarta változtatni az által, hogy Erzsébetet jámborsága miatt nyers guny és üldözés érte.

Mert habár a boldogult gróf valódi atyai szeretettel viseltetett is jövendő menyé iránt, nem mondhatjuk ugyanezt Zsófia grófnéről. Ez előkelő dáma volt, ki szintén akart vallásos lenni, de nem nagy mértékben. Az ilyen emberek azt vélik, hogy az ő lanyhaságuk a jámborságnak valódi mértéke, és ki áhitatosb, az tulzó, eszelős. Ennélfogva a grófné boszankodva nézte a kis Erzsébet vallásgyakorlatait. Ugyanoly érzületű volt szép leánya, Ágnes; a világ hiúságai sokkal inkább feküdtek szivén, mint az Isten; a gróf halála után mind a ketten akadálytalan öntötték ki mérgöket a szegény gyermekre és jámbor tetteire. Szemére hányták alázatos, egyszerű viseletét és gyakori imáját, szemébe mondták, hogy semmi fejedelmi sincs rajta, jobban illenék be szolgálnak, vagy polgári asszonynak, hogyses tartományi grófnénak.

Valódi becsületérzés és igaz kereszténység követelménye: az üldözöttek, főleg ha gyermekek és árvák, védelmezése. A wartburgi udvari nép a szélirány szerint fordult: mihelyt látták, hogy a grófné gunyolja a gyermeket, ők hasonlóképen cselekedtek. Még az udvari szolganép is csufolta. A nemes származású lányok, kik a rátartós Ágnes és a jámbor Erzsébet játszótársnői voltak, leginkább kimutatták az emberi természet romlottságát: nemcsak a világhoz és annak hiúságához fordultak, hanem gyalázták is a jó Erzsikét, mert nem akart velük begyeskedni, büszke lenni.

A gyermek tehát jámborságával egymagán állt, mint kopár dombokon a gyöngye fácska, melyet vihar és hideg eső szünet nélkül gyötör; csaknem a földig konyitattott, viszontagságok és a rágalmozó emberek álta. Megnőtt embernek, férfinak sem csekélység merőben ellenkező emberek közt lakni, képzeljük, ha egy kilencz-tíz éves leányka csupa ellenmondást és az áhitat gyalázását kénytelen hallani, mily nagy veszélyben van, hogy megfélemlik, s már csak nyugalom kedvéért is jámborságában alábbhagy, a szegény betegetek többé ápolni nem fogja. Ámde valamint a bárány, ha ide s tova terelik, sanyargatják, ártatlan türelmes voltát megtartja: épen oly hiven őrizte meg vallásosságát minden támadások közt a kedves gyermek; dacz és remegés nélkül engedte csufoltatni magát, és istenes cselekedeteit folytatta.

Vajha ide hívhatnálak ti uri férfiak, kik birtok még keresztény hittel, hanem röstellitek magatokat a világ előtt jámboroknak mutatni, s azért a religio bevallását elmulasztjátok, habár unszol rá a lelkiisméret! Nézzétek e gyermeket, e leánykát, ez idegent, ez árvát Wartburgban, miképen lehettek oly gyávák, oly szánandóan szegények lélekben? Miképen lakhatik a büszke férfi alakban oly kicsiny, oly alélt jellem?

„Kik a világra erőtleneknek állítatnak, azokat választotta Isten, hogy az erőseket megszegyenítse. És kik nemtelenek e világon és semminek állítatnak, azokat választotta Isten, hogy az előkelők utálatosak legyenek.”
I.Kor. 1,27.

A korona

Midőn tüzet ér a szélroham, s el nem oltja a parázst, akkor ép ez által erősebb lesz és jobban lángol, mint azelőtt. Hasonlag az üldözések, melyeket jámbor élete miatt kellett elviselnie, nem birták lelkét lesujtani, hanem a jó, kedves lélek ez által csak Istenhez közelebb szorítatott és Istenszeretete még lángolóbb lett. Nagy Asszonyunk napján történt, hogy a grófné Ágnesnek és

Erzsébetnek megparancsolta, miszerint föltenék bársony ruháikat s föltennék koronáikat, mert nagy ünnepély van a Boldogasszony eisenachi templomában, s jelen akarnak lenni. A lányok diszesen fölöltözködve a grófnével és az udvari szolgálókkal a városi templomba vonultak. Együtt térdeltek az imaszámolyon, mely egy nagy feszület tövében volt. Erzsébet rátekintve a haldokló Üdvözítő arczára, letette koronáját a padra, aztán földre borult s úgy imádkozott. Ez a grófné szemében iszonyu illetlenség volt, azért hevesen megszólítja: „mit jelent ez Erzsébet? új szokásokat akarsz behozni, azt akarod, hogy kinevessenek? A lányok egyenesen üljenek, le ne vessék magukat, mint bolondok, vagy vén apácák, kik lomhaságból elhullanak, mint a fáradt lovak; nem állhatsz, ülhatsz, vagy térdelhatsz úgy, miként mi? Ugy viseled magad, mint neveletlen gyermek, vajjon nehéz az arany koszoru? Ugyan mit akarsz bolondos viseleteddel, s mint paraszt fekszel itt meggörnyedve?”

E kemény szidalomra fölkel Erzsébet, s alázatosan ezeket válaszolta a grófnének: „Kedves asszony, ne vegye ezt rossz néven, oly szánandóan tekint le rám az Üdvözítő, feje kemény tövissel van koronázva! Hiszen avval meggyaláznám, ha itt mernék előtte megállani, arany, drágakő és gyöngyökkel ékített koronával.” És itt keservesen sirni kezdett, nem önmagáért, hiszen Istenért szívesen hallgatta a szidást, hanem Jézus kinaiért, melyek oly annyira epesztették szívét. Erre ismét a földre hajolt, engedte beszélni anyját és leányát, és oly hő áhitattal imádkozott, hogy a köpeny, mely arczát takarta, egészen nedves lett a benső jámorság-sajtolta könnyűtől. Egy régi kézirat hozzá adja: Jézus szeretete szívét megsebesítette, és kinjainak töre gyengéd szívét fájdalommal és szenvedéssel átdöfte.

Furcsa jelenség, hogy az olyan emberek, kik felette gondosan megfigyelnek mindent, amit a világban illedelem- és udvariasságnak vételtek, hogy épen ezek legkevésbé gondolnak, vagy érzéssel sem bírnak az iránt, mi az Istent illeti meg. Így pl. kétségkívül egyetlen, ha kényelemmel dőlünk el a templomi padban akkor, midőn ami égen földön legnagyobb, ami az Istennek leginkább kedves, ajánlatik, midőn az Isten Fiának szent teste és vére feláldoztatik, melyet értünk végtelen szeretetből, végtelen kínok közt Golgotha ormán mutatott be a magasságbelinek. Legtöbbnyire az ugynevezett műveltek követik el ezen illetlenséget; ellenben a közönséges ember, ki a városi szokásokhoz keveset ért, gyakran finomabb érzéssel bír a vallási dolgok iránt és az illedelemhez; asztal előtt imádkozik, templom előtt leveszi fővegét, s letérdel mikor Urunkat beteghez viszik. Ilyen hódolati

illedelemmel a fejedelmi leányka is birt, s azért inkább a világ szokásait sértette meg, semhogy Istennek hódolni testtel lélekkel elmulasztotta volna; e miatt aljasnak és neveletlennek gyalázták, míg valósággal a grófné és leánya, és a hozzájuk hasonlók, faragatlanok, neveletlenek és aljasak a dicsőséges Isten színe előtt.

„Azok világhfiak, azért azt tartják, ami a világnak tetszik, és a világ hallgat rájuk.” I. Ján.4,5.

Liliom a tövisek közt

Valami ördögi gonoszság fekszik a világ szellemében. Midőn Urunkat a kereszten bántalmazták, ő ellenségeit mentegette mondván: nem tudják mit csinálnak. Midőn azonban a megkeresztelt keresztények valamely jámbor személynél nagy Krisztus-szeretetet tapasztalnak, ezt azután gyűlölik, gyalázzák és rágalmazzák; eme szeretetet, mely soha sem lehet eléggé nagy, keresztre feszíteni, megölni szeretnék; ezekre már nem találni mérséket, mint a golgothai elvakult zsidókra, mert keresztény ember tudja: ki volt Krisztus és mit tett értünk?

Amint lassan bekövetkeztek az évek, midőn Erzsébet jegyesével összeadandó volt, szaporodott a keserű beszéd, gyalázkodás és megvetés a jámbor szüzecke ellen, ki szóval sem vétett senkinek. A rokonok és előkelő urak az udvarnál, gyakran és fenhangon is jelentették ki, hogy az olyan szenteskedő nem való a fiatal grófnak, nincs neki fejedelmi kedélye, modora, s inkább szolgálókkal, koldusokkal társalog, semhogy nagy nemzetségű egyénekkal, és egész nap a templomban ül. Hozománya is keves; mit anyja után küldeni ígért, szintén füstbe ment. Legjobb lenne Magyarországra atyjának vissza küldeni, ha ő ezt megbántásnak venné, nem kell tőle félni, mert sok tartomány választja el a két országot egymástól; vegyen a gróf más fejedelmi házból hölgyet, aki gazdag és előkelő, s királyi tulajdonai vannak.

Zsófia grófné, ki mint anyja a védtelen gyermeknek, oltalma alá fogadhatta volna, minden áron kolostorba akarta kényszeríteni; valami pompaüző, világias érületű hercegnőt inkább szeretett volna menyének. De leginkább gyötörte a szegény Erzsébetet, jegyesének nővére, Ágnes. Mint valami darázs, úgy üldözte szúró beszéddel jövődő sógornéját: szolgáló romlott el benne, ne is áldozzék, hogy testvére valaha elvénne, szó sem lehet róla, hacsak egészen meg nem változik stb.

A leányka szorongatásainak vázolósa végett, amint egy két képet rajzolok ide, kiírva a heidelbergi kézirat és Kochem kapuczinus följegyzéseit. Az első emigy szól: És Ágnes leánytól, sógornéjától, kivel növekedett, szintén sok gyalázatot, méltatlanságot és viszátkodást kelle eltűrnie; de minden bajlódásaiban türelmes és erényes volt; oly szép volt, mint a teljes ibolya tövisek közt, mely amint jobban szúrják a tövisek, édesebb illatot lehel. Így cselekedett a nemes szűz, szent Erzsébet. Minél több sanyaruságot tapasztalt, annál inkább terjeszté a valódi türelem, valódi alázat édes illatát, mert a gyötrők iránt alázatos, türelmes lenni meg nem szűnt. Egész szívvvel az Urnak adta magát, ügyeit, bajlódásait, hogy teljesitse rajta legszentebb akaratját.

Az öreg Kochem Márton eképen beszél legendájában: A boldogult gróf halála után mind az ártatlan angyal ellen támadtak fel; úgy volt, mint báránynya a kosok közt, azért mind gyalázták, ide s tova lökték, csufolták, megvetették. Amint növekedett jámborsága és alázata, aszerint nőtt az üldözés és megvetés, és Istenen kívül senkije sem volt, kinek elpanaszolhatta volna bánatát. Oh gondold meg szent Erzsébet keresztjét: mily fiatal években kezdette őt látogatni az Ur Isten! Oh szent Erzsébet, üdvözlöm a te szent ifjúságot, erényedet, és szomorkodom elgondolva, hogy megvetettek és üldöztek. Oh ha én fiatal éveimet oly szentül töltöttem volna, mint te, oh vajha oly türelemmel viseltem volna el minden sanyaruságaimat mint te! Erényes gyermekségedre kérlek, töröld el gyermeki vétségeimet, és rendületlen türelmed által szerezd meg vétkeim és türelmetlenségeim bocsánatát!

„Mert kit az Isten szeret, azt sanyargatja; és megostorozza, kit fiává fogadott.” Zsid. 12,6.

A jegyes

Az olvasó már most kíváncsi tudni, hogy ilyen körülmények közt a fiatal gróf viselete minő lehetett Erzsébet iránt?

Kísérletek, felizgatni őt jegyese ellen, nem hiányoztak; minden alkalommal hozakodtak elő a tanácscsal, hogy küldje Magyarországba Erzsébetet, mert nem való fejedelemnőnek. Mondja a Zsoltáros: (115.) Omnis homo mendax; minden ember hazug, nem lehet bizni senkiben. Ki ma komolyan Istenre és mindenre ami szent, hűséget, szeretetet esküdött, könnyen történhetik, hogy egy év alatt a hajlandóságot közön vagy

ellenszenv váltja fel. Csak egyetlen egy esetben lehet állandóságra számítani, ha t.i. az eskütevő jó keresztény: az ilyennek Jézus szelleme oly erőt és állandóságot kölcsönöz, minővel az ember, természeténél fogva nem bír. Mit mondhatunk e tekintetben a fiatal grófról? Ez anyja és nővére, Ágnes nagyravágyó természetéből semmit sem örökölt, birta ellenben atyjának jámbor érzületét, s emiatt ugyanaz tetszett neki jegyesében, mit amazok korholtak; és azon arányban, amint az udvari nép gyűlölte és csufondáros viselete kiállhatatlanabb lett, növekedett szeretete Erzsébet iránt. Míg kiskorú volt s anyja vitte a kormányt, nem léphetett fel nyilván és minden tekintet nélkül, mindazonáltal fölhasználta minden alkalmat, testvére, így nevezte és szerette Erzsébetet, vigasztalása- és bátorítására. Mikor oda volt, s haza jött, mindig hozott neki valamit, jeléül, hogy a távolban is szeretettel gondolt rá. Föl is vannak jegyezve a kapott ajándékok, ugymint: koral-olvasó, szent kép, szép keresztcske, kés előtű, táska, kesztyű, nyaklánc stb. Mikor jövet a hegyhöz ért, eléje ment Erzsébet, hogy megköszöntse; Lajos karjára ölté s általad a hozott emlényt. Bizonyosan a jó leányka nagyobb örömet élvezett jegyesének hű szerelmén, melyet az adomány jelentett, mint az ajándokon.

Lajosnak volt Berthold nevű udvari káplánja, ki urának életét leírta. Ebben az áll, hogy az Ur Isten a gróf szívébe különös testvéri szeretetet öntött Erzsébet iránt, hogy így ezen ártatlan leányka, még se legyen elhagyatva minden embertől, és a gróf isteni sugallat folytán, a mint jobban szerette: védte, vigasztalta, mentül inkább kinozták a többiek. Sokszor feledjük, hogy midőn valaki igazán szeret minket, szülék, barátok, jótevők, hitestárs, hogy a jó ebben a tekintetben Istentől ered, mint a naptól jó a világ, mely besugározza fényével a holdat. Ennélfogva minden szeretetért, mit mások kimutatnak, mindenelőtt Istennek tartoznak hálával, ki nekik e szeretet hevét adta. Ha csak Miatyánkot imádkozott valaki érted, ezen szellemi alamiznáért is hálára vagy köteles, mert Isten indította őt imára. Mind ama szeretet, melylyel a legjobb emberek viseltetnek egymás iránt, csak gyöngye viszfénye ama szeretetnek, melylyel bennünket Isten egyenkint szeret.

„Vajjon elfeledkezhetik-e az asszony magzatáról, hogy ne könyörülne az ő méhe fián: úgy nem feledkezem meg rólad, mert ime én kezeimre irtalak fel téged.” Izaiás 49, 15-16.

A jó barát

Bizonyos alkalommal nagyobb társaságban utazott a gróf; a sok beszéd és szórakozásban megfeledkezett jegyesének, mint máskor, ajándékot hozni.

Erzsébet szerénységében semmitsem szólt, a tárgy értékével ugysem törődött, ámde tudta, hogy minden oldalról dulakodnak ellene, csak hogy eltántorítsák tőle a grófit. Az üldözött leánykát most már csakugyan tépni kezdé a gondolat, hogy Lajos elvégre, hallgatva ellenségeire elvonta tőle szerelmét, mit hogy kimutasson, nem hozott neki emlékjándokot. Kinek sokat kell szenvedni, könnyen elveszti hitét az emberek hűségében. Egyedüli hazája a földön, egyedüli menedéke az emberek között, hova az üldözésben kifáradt leányka futamodhatott, csak jegyese volt. Azért keserű aggodalom gyötörte a jó gyermek szívet, hát ha elveszett már az ő szeretete is... és még sem mert iránta kérdést tenni a grófnál. Ekkor eszébe jutott a becsületes Vazila, kiről tudta, hogy jó szívet van iránta; ez tárnok volt a boldogult grófnál s feje ama követségnek, mely a magyar királytól a trónörökös számára kérte volt a kis Erzsikét. Mondottuk immár, hogy Endre király, különös bizalommal viseltetett ezen nemes főúr iránt, s védelmébe is ajánlotta gyermekét. Vazila megígérte, hogy mindenkor hű gondviselője leszen; tehát ezen jó barátjának panaszolta el a gyötört lélek aggodalmát és szenvedéseit. Vazila azon becsületes emberek közé tartozott, kik inkább az üldözöttel tartanak, mint az üldözőkkel; kik akkor is megtartják szavukat, midőn abból több baj várható, mint előny. Vazila tehát csak alkalomra várt, hogy a gróffal beszélhessen, ami nem sokára megtörtént, midőn gyepre heveredtek, a lovag így kezdte beszédét: „Uram! szabad-e valamit kérdenem?” „Beszélj” – válaszolt a gróf – „a legnagyobb bizalommal, mindenre felelek.” „Tehát azt merem kérdeni, hogy vajjon minemű szándékai vannak a grófnak Erzsébet iránt, kit én hoztam Magyarországból; elveszi-e őt, vagy pedig szavát meg nem tartva, visszaküldi atyjának?” E szavakra a gróf talpra ugrott, kiterjeszté karjait Insilbergre, melyet ide látni lehetett, és monda: „látod amott azt a hegyet? Ha e hegy lábától csucsáig aranyból volna, s nekem adnák ha Erzsébetet elmellőzőm, még sem tenném soha! Az emberek gondolhatnak, beszélhetnek felőle akármit, nekem kedves lenni meg nem szűnik, őt a világon legjobban szeretem. Ő se hallgasson a szanaszét beszédre, mert én megesküszöm vele. Erényei és jámborsága miatt kedvesebb előttem, mint minden kincse a világnak.”

Vazila lovag erre engedélyt kért, hogy ezeket Erzsébetnek is elmondhassa. „Tedd” – válaszolt Lajos – „és mondd meg neki, hogy az ocsmány rágalmakra én nem hallgatok, ezt pedig add oda, hűségem újabb zálogául.” És kis, ezüstbe foglalt tükörkét adott neki, melynek hátlapján a felfeszített Üdvözítő képe látszott.

Mikor a lovag Erzsébetnek a hirt az ajándokkal átnyujtotta, egészen felvidámulva mosolygott és szívből köszönte meg neki az atyai gondoskodást, melylyel pártját fogta: azután megfordítva a tükörkét, ezerszer megcsókolta és szívére szoritotta az Üdvözítő képét.

Ilyen az emberi élet, öröm és bu folyton váltakozvak benne; sok öröm támad néha abból is, ha félelem gyötör, aztán pedig kiviláglik, hogy alapnélküli volt a félelem. Számptalan kintól szabadulnánk meg, ha saját képzelmenktől nem engednők magunkat sanyargatni, ha nem csinálnánk magunknak keresztetket, a melyeket nem is segít meg viselni Isten, mert nem ő küldötte.

„Minden bajotokat vessétek Istenre, kinek gondja van rátok.” I.Pét. 5,7.

Az esküvő

A gróf meg is tartotta szavát: mihelyt Erzsébet elérte a szükséges kort, nyíltan és határozottan kijelentette, hogy legközelebb esküvőjét fogja tartani vele, azért meg is tilt minden gyanusító beszédet arája felől. Miután egész rokonság látta, hogy Lajos szándékától el nem áll, hogy minden izgatás haszontalan, elvégre elcsendesültek. Az esküvő 1221. évben történt, amikor Erzsébet 14 éves volt, Lajos pedig 22-ikbe lépett. A menyegző fejedelmi pompával tartatott, a tartományi gróf, temérdek grótot és lovagot hit meg az ünnepélyre. Vazila Walter, hű barátja, ki a magyar hazából hozta, valóban megérdemelte, hogy mint vőfél oltárhoz vezesse.

A hercegi pár, keresztény illedelemmel, gyalog az eisenachi templomba vonult, hogy szövetségüket szentesítsék a házasság szentségének fölvétele által. Az a lányka, kit oly régtől minden oldalról gyaláztak, kivel oly megvetőleg bántak, most mint a fejedelem arája ünnepeltetik, nagy pompával, aranyhimzetű ruhában, diadalszerűleg templomba kísérik, környezve az ország előkelő urai- és asszonyaitól. Három napig tartattak menyegzői ünnepélyek, megkezdve szent misével, azután lakoma, zene, táncz- és tornákkal végezve.

Nem egy jámbor léleknek, ki e földön alázatos életet élt, sok megbántást, megvetetést tűrni kénytelenített, szintén menyegzője szokott lenni, amidőn angyaloktól diadalutján vitetik a nagy csillag-templomba az örök jegyeshöz, ezen menyegző ... a halál órája.

Hanem itt egy kérdés tolakodék élénk. Miképen történt, hogy oly szentéletű leánya, minő Erzsébet volt, nem választotta inkább a szüzességi állapotot, mintsem a házasságot; mért nem ment inkább kolostorba, amit anyósa neki oly hathatósan javasolt? Maga az apostol mondja: a szüz gondoskodik az isteniekről, hogy lelkét testét szentesítse, a házasnő pedig a földiekről, miképen tessék férjének. – Mondják ugyan némely emlékek, hogy Erzsébet nehezen és szívének vágya ellen határozta el magát a házasságra, és egy régi legendában áll, hogy esküvője előtt, forró áhitattal így imádkozott: „Ur Jézus! te kezdedben tartod a sziveket és minden dolgot, te tudod, hogy szívesen maradtam volna szüzien. Hanem mivel atyám, anyám, kiknek engedelmeskednem kell, által adtak, oh Uram! kinaidra kérlek, hogy oly éltet adj nekem, mely dicsőségedre váljék és oltalmaz meg minden rosztól.”

Miután őt szülei gyermekségében a grófnak szánták és eljegyezték, miután évekentartó együttélés folytán a kölcsönös szeretet köztük nagyranőtt, minthogy Lajos más nőről tudni sem akart, Erzsébet Isten akaratának tekintette a házassági állapotot. Ha valamely leánya, vallásos szent életű, nem következik, hogy minden esetre kolostorba lépjen. Az Isten a házassági állapotot szerezte, hogy belőle gyermekek, Isten szolgálói támadjanak és keresztény életre neveltessenek. Isten ezen szándéka merőben meghiusítatnék, ha minden vallásos személy hajadon maradna s csupán a könnyelműek mennének férjhez. Egy jámbor leány bizonyára nem fog lótnifutni a házasság után, de ha a körülmények úgy összeütnek, ahol a keresztény érületű emberek és a gyóntató atya a házasságot ajánlják, és ő buzgó imádság után, melylyel az Isten akaratát kikérte, nem érez ellenszenvet: akkor csak lépjen a szent frigybe. Aranyszájú szent János, eme nagy egyházatya ezt mondja (28 homélia a zsid. I. felett) „Minden nő, kinek romlatlan szíve van, szüz, habár férje legyen; mert a lélek szüzességét kívánja az Ur, a testi szüzesség csak követője, árnyéka amannak.”

„Amint kinek-kinek osztogatja Isten az ő ajándokát, és amint kit-kit hívott az Ur, úgy járjon.” I.Kor. 7,17.

A hitestárs

Némely embereknél a házasságból nehéz kereszt lesz, melynek sok évi terhe alatt, ifjúságuk vétkei miatt bűnhődnek; hanem mások le is vetköznek könnyelműségükből s egész szívvvel keresik az Istent. Erzsébet ellenben, kinek ifjúságát annyi sok szenvedés és szívbeli fájdalom látogatta, Istentől a legszebb boldogsággal áldatott meg, aminek csak részese lehet egy hitves a földön. Ugyanis férje, Lajos, tartományi gróf, minden tekintetben az akkori idők legkitünőbb férfiai közé tartozott, Isten szíve szerint élt, tehát istenes Erzsébet szíve szerint is.

Valamint ritkán jár együtt földi jólét és erény: épen oly ritkán van ellátva szép külsővel a szép lélek. Lajos grófnál azonban együtt volt a két tulajdon; szinte híres volt szokatlan szépsége miatt, termete a legkecsesebb arányban, arcza fehér és rózsalehelletű, hosszú haja szőke, beszéde nyájas és kellemes, tartása egyenes és nemes volt. Senki sem nézhetett rá kedvtelés és szeretet nélkül., némelyek hasonlították alakját egy szépen festett Krisztusképhez.

Ursinus Ádám a thüringiai krónikában ezt mondja felőle: nem volt sem magas, sem alacsony; szép, kedves arczczal; kedélye vidám és szívélyes és oly szemérmes, mint egy szűz; teste, ruhája mindenkor tiszta; bölcs, értelmes, türelmes, férfias, becsületes és igazmondó, hű a barátok, irgalmas a szegények iránt.

Szép fiatal ember, ki hercegi bőségben nevededett, ki megszokta, hogy minden vágya teljesejék, nagy veszélyben forog, hogy szüzességét elveszítse. Lelkiismeretlen udvari emberek, rendesen azért szinlik be magukat a fiatal hercegeknél, hogy bűnös kéjekre csábítják vagy alkalmat szolgáltatnak rá. Ilyen ördögi kísérleteknek volt kitéve Lajos gróf is, amire több példa van följegyezve. Hanem a gróf, testtel lélekkel olyannyira függött jegyesén, hogy utálattal fordult el minden ilyesmitől. Így pl. midőn utazása közben egy főembernél meghált, szobájába egy rendkívül szép paraszt leányt vezettek, de ő rögtön szüleinek visszaadni parancsolta, mert különben felakasztatja a kerítő várurat. Egy más hasonló alkalommal, ugy nyilatkozott Lajos, hogy az ilyen bűn árán, nem fogadná el magát a római birodalmat.

A szüzesség azonban csupán akkor lesz minden körülmények közt állandó, ha más erények is támogatják, védik, éspedig a test részéről mértékletesség, a lélek részéről valódi Istenfélelelem. Így volt ez Lajossal is. Nem élt igen sós vagy fűszerezett ételekkel, sőt odáig volt mértékletes, hogy

bort, sört sem ivott, csak midőn beteges volt. Ez annál inkább becsülendő benne, mert az őt meglátogató grófokat, lovagokat, sokszor fényesen megvendégelte. Másrészt, naponkint szent misét hallgatott; itt erősítette lelkét minden kísértetek ellen, és ama kötelességek betöltésére, melyeket nap folytán végeznie kell. Gyakran meglátogatta a reinhardsbrunni bencze kolostort, mely hat órányira fekvék Eisenachhoz, hogy a szerzetesek beszédein és vallás-gyakorlatain épüljön, s általán szívesen társalkodott egyházi személyekkel.

Jeligéje volt: jámborság, szüzesség, méltány; az utolsót t.i. az igazság kezelését, különös hivatásának vallotta, s azért Istentől kapott hatalmát a legnagyobb buzgalommal erre fordította. Ki alattvalóit elnyomta, a szegényeket bántalmazta, hatalmaskodott, azt minden tekintet nélkül büntette, akár gróf vagy ur lett volna egyaránt. Néha maga is indult hadjáratra, hogy a kegyetlenséget, mit egynémely alattvalója szenvedett, megtorolja. Névszerint nem tűrte övéinek a piszkos beszédet: aki jelenlétében esküdött, illetlen tréfákat üzött, vagy valakit rágalmazott, bizonyos ideig szégyenbélyeget kellett viselnie. Csak ha őt magát bántották, volt határtalanul elnéző, ilyenkor mondani szokta: ne tegyétek ezt édes gyermekeim, mert evvel fájdalmat okoztok szivemnek. Hol nem kellett büntetni, ott vidám, szívélyes, barátságos volt mindenki iránt, nevezetesen a szegények iránt.

„Egyébiránt, testvérek, amelyek igazak, tisztességesek, tiszták, ami szeretetreméltó, ami jóhírű, ami erényes és dicséretes, az után igyekezzetek.”
Phil. 4,8.

Még más erényeit is jegyezték föl a történetírók; hanem a mondottakból is kiviláglik, hogy Erzsébet job férjet az egész világon nem találhatott volna. Az egyetlen veszély, mit Lajos gróf dicső tulajdonai okozhattak volna, abban állt, hogy Erzsébetnek iránta való szeretete is nagygyá növekedve, talán szenvedett volna az Isten iránti szeretet, vagy legalább, az apostol mondatakint: megoszlott volna.

Némely fiatal asszony jön azon lelki állaptba, mikor férjét valóságos Isten gyanánt imádja, és az igaz Isten csak mellék rangúnak tűnik fel előtte; kinek épen örködni kellene, hogy a házi boldogság el ne röpüljön, épen az záratik ki a szívből. Erzsébet mit tett ezen körülmények közt?

MÁSODIK RÉSZ

A nő

A házasság

Midőn tűz és víz összekerülnek, sustorgás és gőz lesz belőle; védi magát a tűz, aztán elalszik, a víz elpárolog, kormos nedvességet hagyva maga után. De ha két tűz kerül együvé, egymásba kap a láng, és hatalmasan csapdosnak fölfelé. Midőn a férj és nő egyaránt vallásos, a házasság ekkor kölcsönösen segíti őket, hogy még jámborabbak legyenek; így történt ez Erzsébetnél. Lajos nemcsak hogy szabadon engedé Erzsébetnek a jámborság és irgalmasság cselekedeteinek gyakorlatát, hanem serkentette is, támogatván őt ezekben tehetség szerint. Szeretetteljesen csupán akkor tartotta vissza, midőn véleménye szerint messze ment. Minden éjjel, legkivált éjfél tájban, midőn Lajos aludt, fölkelte Erzsébet és imádkozott hála és emlékül, hogy az Üdvözítő hideg éjjel született, az emberi nem megváltása végett. Ha Lajos ilyenkor fölébredt, intette ugyan, hogy kimélje magát, egészségét ne kockáztassa, magában azonban örvendett, hogy oly jámbor neje van. Hogy az éjjeli imádás határozott óráját valahogy el ne aludja, Isentrud szobaleánya a szabott időben hálótermébe lépett, s lábán érintette. Egy alkalommal Isentrud tévedésből Lajos lábát huzta meg, ki azonnal fölébredt, de gyanítván a háborítás okát, a türelmetlenség legkisebb jele nélkül ismét elaludt. Néha késő éjjel térdelt a jámbor nő az ágy mellett imádkozva, Lajos pedig a kezét tartotta, míg elaludt.

A fiatal házaspár szeretete határtalan volt, szinte elviselhetetlen volt rájuk nézve, mikor egymást nélkülözniök kellett. Midőn a gróf kisebb utazásokat tett, Erzsébet lovon kísérte, s el nem riasztotta őt az uttól sem zordon időjárás, sem hó, sem áradások, sem forróság. Ha nagyobb utra kelt, hova Erzsébet nem követhette, gyász ruhát öltött, befödte fejét, mint ez akkor az özvegyek szokása volt. Az egész időt, míg távol volt férje, arra használta, hogy mint keresztény özvegy élhessen elvonulva a világtól, egyedül Istennek szolgálva. Mihelyt férje haza jött, ismét szépen öltözött, amint azt magas rangja kívánta.

A világias érületű embereknél szintén sok szeretet és gyöngédség tapasztalható a házasság első heteiben. Ámde míg a férj azon szorgoskodik,

hogy fiatal nejeinek mentül több örömet és gyönyört szerezzen, felesége pedig csak azon aggódik, hogy férje elégedettségét előmozdítsa, azalatt egymás lelki üdvével vajmi keveset gondolnak. Sőt némely nő, sokkal inkább nyugtalankodik a felett, ha férje szerelme hűlni kezd, mint mikor észre veszi, hogy egy szikra Istenszeretet sem honol férje szívében; sőt némely férjnek még kellemetlen is, talán morog is miatta, hogy neje többet jár a templomba, vagy évente egyszernél többször gyónik. A házasság mint szentség, ilyen embereknél hatás nélküli, szerelmük földi, nem egyéb, mint lázasan felizgatott természeti ösztön. Valódi keresztényeknél a szentség megszenteli a kölcsönös szerelmet, úgy, hogy a természeti ösztönből, természetfeletti, Istenhez lángoló, Istennek szentelt szerelem lesz. Ilyen volt a fiatal hercegi-pár szeretete. Midőn Erzsébet, Lajos jöttékor szépen öltözött, ez nem volt csupán természetösztön, mely szerint férjének tetszeni kívánt; maga mondá asszonyainak: „Isten látja lelkemet, hogy nem tetszvágy és hiúságból öltözködöm, hanem ker. szeretetből, hogy eképen testvéremnek (így nevezte férjét) ne adjak alkalmat nyugtalanságra, vagy épen bűnre; neki csak engem szabad Istenben szeretnie, azért kell neki tetszenem.” Ezen okból oly kedves és nyájas vala hozzá, hogy könnyű volt szívét hűségben megtartania. Előkelő házakban akkor szokásban volt, hogy az asszony, vendégség alkalmával nem férje mellett, hanem a többi vendégek közt foglaljon helyet. Erzsébet ellenben mindig Lajos közelében ült, és pedig azért, mert a fiatal uracsok tartva szentségétől, illetlen tréfákat nem követtek el jelenlétében; ez által megvédte férjét az ocsmány beszédek hallásától.

Ilyképen a házások egymást bátoríták a tökéletesség útján való haladásra, az Isten dicsérete- és szolgálatára; azért éltek egyformán, hogy a sirontul is, hol az egyenlők szintén együvé kerülnek, jó helyen együtt élvezzék az örökkévalóságot.

„Csalárd a kedvesség, és hiu a szépség; az Urat félő asszony a dicséretes.” Példabeszédek 31,30.

A helytelen tekintet

Bármily szép és tiszta volt is eme házassági frigy, mégsem vala kísértet- és veszély nélküli. Egyet elmondok, hogy lássa az olvasó, miként Isten előtt több oly dolog utálatos, mit a világ ártatlannak tart.

Azt vélték egyetemleg azon időben, hogy csak az egészséges, ki évenként eret vágat. Az ilyen alkalomkor a nagy urak, gazdag, ünnepélyes

lakomát adtak. Így tehát a gróf is nejével, szintén eret vágattak s ugyanakkorra a vidék urait meghívták. Reggel Eisenachban, szent misén voltak jelen a vendégek; ekkor történt, hogy Erzsébet oly szép, oly kedves férjén feledte szemeit és gondolatait, és ez ámulatban tovább időzött. Ekkor megszólalt a csengetyű, jelentve az Urfelmutatást; azonban, amint a pap által felmutatott szent ostyára tekintett, úgy látszott neki, mint ha belőle vércseppeket hullani látott volna. E látmány, lángra gyújtá lelkiismeretét, és keserűen siratta meg vétkét. Magdolnával Jézus lábaihoz borult és könyözönben kérte vétkének elengedését, és így földreborulva, arczczal a földön, lélekben Istennél, sirva, imádkozva maradt, mikor már mindnyájan kimentek a templomból. Megjött a dél, a vendégek a terembe gyültek, a grófné hiányzott. Mikor utóvégre nem várhattak, Lajos a templomba ment, az imádkozó Erzsébethez közeledik, és gyengéden szólítja: „édes testvérem, mért nem jössz az asztalhoz, s várokozatsz magadra?” Ekkor felocsudott ámulatából, fájdalmas tekintetet vetett rá, szót sem szólva; hanem szemei vérvörösek voltak a sírástól. Ekkor a megrettent Lajos kérdi: „édes testvér, ugyan mért sirtál oly keservesen?” s melléje térdelt, hogy elbeszélje neki a történetet. Mikor a jó Erzsébet mindent meggyónt, ő is vele sírt és imádkozott. Kis vártatva mondá: „majd én is segíték neked vezekelni és javulni, de most legyünk vidámak Istenben.” Ámde Erzsébet sokkal inkább vala megindulva, hogysesem vidám társaságba, vagy lakomához ülhetett volna, még tovább akart könyeivel bűnhődni; Lajos tehát nélküle volt kénytelen menni vendégeihez.

Egy régi iratban azt olvassuk: „A szent nő még inkább szentesült, s a bánat keserű üdvitala által tisztább, kedvesebb let Üdvözítője előtt. A mulandó szépség látása kis ideig kellemesen érintette, most pedig keserűség foglalta el szivét az ostorozott s fölfeszített Üdvözítő kinainak elképzelésénél. Bizonyára boldog volt ezen jó asszony férje, hogy világi fényben ragyogott, de boldogabb, hogy rá a lelki javak bősége kiöntetett, legboldogabb mégis azért, hogy most Erzsébettel együtt az örök dicsőség szépségében ragyog.”

Mily számtalanszor bántják meg Istent e tekintetben a különben keresztény érületű emberek; a jámborság és Istentisztelet alatti szórakozás vétek ám. Megfontoltad ezt nyájas olvasó?

Midón valaki szórakozik, lelke valamit előtérbe állít, mintegy elvonja tekintetét Istentől, hogy valami mulandó felett eszmélkedjék, mit jobban kedvel, az Istennek pedig ugyszólván várokoznia kell, mig ismét tetszeni fog

jámborságát feléje irányozni. Elég rossz, hogy a legtöbb keresztény naphosszat alig néhány perczet fordít Isten kizárólagos tiszteletére; azért oda kellene törekednünk, hogy legalább azt a rövid időt, mit neki szántunk, meg ne sértsük lanyhaság, szórakozás és könnyelmű tekintetés által.

„Láttam az Urat ülni magas és fenséges királyi széken, és uszálya betöltte a templomot; szeraphok állottak előtte és befedték arcaikat szárnyaikkal, és kiáltának egyik a másiknak: Szent, szent, szent a seregek Ura Istene; teljes az egész föld az ő dicsőségével.” Izaiás 6, 1-2.

Az önzés

Erzsébet ezen és hasonló alkalmak idején jól érezte, hogy istenes életü embernek, kárára is válhatnék a házasság állapot, és hogy annál éberebb és erősebb gondot kell fordítani, miszerint a tökéletesség útján hátra ne maradjon. Mindenelőtt arra volt gondja, hogy puhaság és érzéki kéjek el ne foglalják, azért testével keményen és durván bánt. Ahelyett, hogy kényelemmel álomnak adja magát, minden éjjel fölkel és térdelve sokáig imádkozott, néha hatalmat vett rajta az álom, és kamarahölgyei talajra hullva alva találták. Mikor emiatt szemrehányást tettek neki, azt mondva, hogy mégis okosabb ágyban, mint földön aludni, válasza rendesen azt volt: „Ha nem is imádkozhatom mindig, valahányszor ágyon kívül vagyok, legalább így is sanyargatom magamat, és a test tanul engedelmeskedni a léleknek.”

Midőn fejedelmileg kellett átöltözködni, akkor is hordott közvetlenül teste fölött szűrős szörinet. Minden pénteken, böjtben minden nap ostromoztatta magát, vizonzásul, hogy Urunkat ostromozták. Néha éjjel fölkel, vagy a társaságból is eltávozott, hogy valamely távoli szobában kamara hölgyétől ostromoztassa magát, és aztán oly vidáman tért vissza férjéhez, vagy a társasághoz, mintha kellemes sétát tett volna. Épen az volt nála oly szép, hogy soha sem látszott meg rajta az önsanyargatás; teste oly szófogadó volt, mint a jó gyermek, melyet megbüntettek, hanem a dolgot csakhamar feledi és arcza vidám lesz. Évégből az udvari ünnepélyeken, játékokon vet ugyan részt, de nem érzéki élvágyból, hanem belső közönnyel, azon emberszerető szándékkal, hogy feltűnést ne okozzon, hogy a jámborságot gyűlöltte ne tegye. Ő maga mondta, mikor jámbor személyeket látott, kik ájtatosságuk közben mogorvák, hogy úgy néznek ki, mintha Ur Istent elijeszteni akarnák; ha valamink van, örömmel, vidámsággal adjuk oda az Urnak.

A fejedelmi lakomák alkalmával sokszor úgy böjtölt Erzsébet, hogy féléhesen kelt fel az asztaltól. Amellett azonban gondja volt arra is, hogy megtartóztatását a vendégek előtt elrejtse, így pl. kivett a tálból, felvágta a húst, beszélgetve a vendégekkel, aztán eltolta a tányért, mintha csak a maradékot tolná el, mintha már eleget evett volna belőle. Férje távollétében egész ebédje víz- és kenyérből állot. Mindazonáltal eme jámbor gyakorlatok nem maradhattak elrejtve, s azért az udvari nép, kivéve férjét, erősen rosztalta viseletét.

A világ különösen azt gyűlöli, ami a testnek zokon esik, és túlzásnak nevezi azt; még a böjtnek sem vetik magukat alá, a világias érzületű katolikusok, habár ezt az egyház súlyos véték terhe alatt parancsolja. Ha te sem az egyház iránti engedelmségből, sem az érzékiség megzabolázása végett, böjtölni nem akarsz, tudd meg, hogy keresztény érzületed elalvóban van, mert az apostol határozottan mondja:

„Kik a Krisztuséi, keresztre feszítik a testet, az ő kívánságaival és élvezeteivel.” Gal 5,24.

A ruhapompa

Az ember külalakját meg nem változtathatja, mindazonáltal, a külmegjelenés egy részének minősége az emberre bízott, mert tetszés szerint öltözködhetik. Igaz, hogy a szegény ember e tekintetben nem igen válogathat, mert azt kell fölvennie, amije van; hanem jómódú népnél a ruha némileg belsejük tükre, ép azért, mert tetszés szerint választják meg. Erzsébet az akkori világ szokásaihoz alkalmazkodott, egyébire nem célozva, mint hogy férjének tessenek, és hogy különcnek ne tartsák.

Bizonyos nagy ünnepen, fényes ruhában, gyémánt- és aranytól ragyogva ment le az eisenachi templomba: anyósa, az udvari hölgyek és számos szolgacsapat követték. A szentegyházba érve, tekintetét szokása szerint a felfeszített Üdvözítőre függesztette. A képnézés olyan természetű, mint az olvasás, vagy prédikáció-hallgatás, néha egészen közönyösek vagyunk, máskor pedig szokatlanul megindulunk, és nem tudjuk okát adni, miért épen most hatott ránk annyira: ezt teszi a Szentlélek, ki akkor fuval, mikor tetszik, és ott, hol akar. Így járt Erzsébet is az eisenachi templomban. Már mint fiatal leánykára hatott döbrentőleg a kereszt látása, mint említettük, ez alkalommal hasonló eset történt. A Szentlélek sugára érintette szívét, azért keserű fájdalomban vádolta magát a szenvedő Üdvözítőnél,

mondván: „Itt függ meztelen az édes megváltó a kereszten, s téged, haszontalan teremtmény, drága ruha fedez; tövis metszi fejét, rajtad pedig arany korona fénylik.” Ezen gondolat lángpallós gyanánt döfte át lelkét, és eszméletlenül rogyott le. A közellévők ijedten emelték föl, az ajtóhoz vitték üde levegő végett, és szentelt vizet öntöttek arczára.

Amint magához tért, azt a határozatot tette, hogy ezentul semmit sem vesz föl, ami a test ékítésére szolgál, és hogy csak akkor öltözködik drága ruhába, mikor ezt férje fogja kivánni, vagy hol mint fejedelemnőnek kell föllépnie, s az illem követeli. Akkor tájt előkelő asszonyoknál divatban volt a tarka ruha hosszú uszálylyal, színes fátyolok, fodros gallér és ujak, selyem szalagba fűzött haj fürtökbe csavarva. Mindezt mellőzte, és ha különös alkalmak idején fejedelmi pompában kellett megjelenie, a fényes ruha alatt ott volt egyszerű gyapot ruhája és vezeklő inge.

Csak midőn elhagyjuk a hibát, látjuk tökéletesen: minő volt; valamint a mocsár mélységét is akkor tudjuk megítélni, mikor kigázoltunk belőle; de ekkor arra is késztetünk, hogy ezt a hibát másoknál is pusztítsuk. Amióta Erzsébet Krisztus kedvéért egyszerű öltözetben járt, nem szünt más uriasszonyokat, kik meglátogatták, inteni, miszerint hagynának fel a pompás ruhákkal, és ne vonják magukra hiu öltözködés által az emberek figyelmét. Annyira szíven feküdt Erzsébetnek ez az ügy, hogy az előkelő asszonyoknak ruhamintákat is küldött, miszerint látnák, hogy a keresztény alázat minő viseletet kíván.

Olyan emberek, főképen a női nemből, kik a szép, gazdag, vagy előkelő nevet szeretik, igen sokat adnak szép ruhára és ékességekre. Innen van, hogy sokan gazdagabban ruházkodnak, mintsem állásuk kívánná, némelyik aztán felette szerencsétlen, s az irigység csaknem kicsorudul belőle, ha nem haladhat a többivel. Ez az élet kevélysége, a világ szelleme. Szent János határozottan mondja: (I. 2,15.) „*Ki a világot szereti, abban nem lakik az Atyának szeretete.*” Ennélfogva ki igazán szereti az Atyát, utálattal fordul el a fényes ruhától. Szent Erzsébetnek ebbeli érzülete kitünt játék és tréfa közben is; mikor szobaleányai közt időzött, néha ócska, szürke köpenybe burkolózott, fejét kopott kendőbe takarta, s ilyen koldusruhában föl-alá járva mondotta: „Igy fogok majd járnai, ha Istenért szegény leszek.” Valamint egynémely szegény leányzó, vagy szolgáló azon gyönyörködik, hogy mily fényes, suhogó ruhában járna-kelne, ha gazdag férjet kapna: a fiatal heczenének abban telt kedve, ha elképzelte, miképen fog öltözni, ha koldus lesz; igen, mert Isten szeretete által meggyőzte már a világot.

„Ékességtek ne legyen külső minő a hajak fodrozása, arany ékszerek elrakása és a ruhának keresett felöltése, hanem a szivben elrejtett ember romolthatatlan szendesége és békessége; ez kedves Isten előtt.” I.Pét. 3,3.

A rózsák

A Megváltóról az áll a szentírásban, hogy szegény lett, miszerint bennünket gazdagokká tenne. Szent Erzsébet e tekintetben az Üdvözítőnek különös követője volt; ő is érzületében leszálla a trónról a szegények közé, s nagy buzgalommal törekedett segíteni a nyomorultakon. Evégből nevezi szal. sz. Ferencz e fejedelemnőt gazdagságában szegénynek, nyomorában gazdagnak.

A pénzt, mit kapott, szegényeknek adta, néha egyébnek hijában ruháit osztotta el. Otthon udvarhölgyeivel font, s ruhát varrt a szegények számára. Nem várta meg, míg hozzá jönnek a szegények, ami amugy is nagy mértékben történt, hanem maga kereste fel őket. Valamint a szenvedélyes vadász nem riad vissza sem a rosztól, sem egyéb akadálytól, midőn vadat sejt: úgy Erzsébet is mintegy szenvedélyes szegényvadász volt. Távoli meredek ösvényeken járt, terhelve ételneműekkel, s egyéb szükségesekkel, és fölkereste gunyhóikban a szegényeket. A szobák tisztátalanságától és rosztól nem ijedt vissza, mintha csak napsugár let volna, melynek nem árt bármely undok helyre tekint, nemcsak elosztotta, mire szükségük volt, hanem vigasztalta is a szivességén csodálkozó embereket, nyájas, szeretetteljes szavakkal. Kit adósok zaklattak, magára vállalta tartozását s kifizette. Különösen irgalmas volt a betegágyas asszonyok iránt, gyakortább meglátogatta, melléjük ült, és fájdalmaik közt lelket öntött beléjük. Az újdonszülött gyermekeket karjaira vette s nyájaskodott velök, mintha saját gyermekei lettek volna, ő készítette nekik a szükséges ruházatot, s felöltözteté; gyakran komának ajánlkozott a szegényeknél, hogy így oka legyen egészen anyailag gondoskodni gyermekeikről.

Tudvalevőleg az irgalmasság cselekedetei közé tartozik: holtakat temetni. Nyilvánvaló, hogy itt nem a sírásó cselekedete értetik, hanem az, mi által elhalt felebarátunknak részvétet és végtisztességet mutatunk. Ez annál inkább irgalmi cselekedet, mentül szegényebbnek adatik; mert míg a gazdagok temetésére csapatokban tódulnak az emberek, a szegény ember halálakor is kevésre becsültetik, s kevesen kísérik a sirkertbe. Erzsébet leginkább szegényeknél gyakorolta a temetés irgalmi cselekedetét; többnyire

sajátkezüleg öltöztette fel a holtat, sokszor maga hozta a takarókat; ha épen érkezése volt, virasztott is halottnál, azután imádkozva kísérte a tetemet, mintha közeli rokonát vitték volna sirba.

Többször látni szent Erzsébetet lefestve, ahogy rózsákat visz kötényében. Ezen ábrázolat alapját egy régi hagyomány teszi, mely századok óta van elterjedve. Egyszer étnemével megrakodva sietett le a hegyről, hogy a szegényeknek vigye. Ekkor férjével találkozik, ki kéri: „mit viszen?” szerette volna elrejtetni cselekedetét, azért felsőbb sugallatra azt felelte: „rózsát, koszorút kötök.” A gróf oda nyul, azt mondva: „had lássuk.” És csakugyan legszebb vörös, fehér rózsákat talált ruhájában, holott a virágok ideje régen elmúlt. A tartományi gróf legott észrevette, hogy itt valami természetfölötti dolog történt, egy szálát elvitt, s egész életében megőrzött, a csoda helyen pedig szobrot állíttatott.

Ha ezen elbeszélés csak monda, kedves költemény lenne is, mi által szent Erzsébet-, a szegények védőjének emlékéért tisztelni akarták, mégis van mély értelme, szellemi igazság fekszik alatta: t.i. a jótettek, melyekben keresztény szeretetből a szegényeket részeltettük, rózsákká válnak, s koszorúvá fűződnek az irgalmas szívü jótevő számára. Tekintsd meg a rózsabokrot; fekete, nedves földben a gyökere, innét szivja a nedvet, mely az ágakban csodálatos módon virágos, illatos rózsává lesz. A földben ugyan nincs meg az illat, vörös, fehér szín, a gyöngéd levélkék alakja, s mégis innen jönnek elő; mert a rózsató és a meleg napsugár állítják elő. Hasonlóképen az alamizna tárgyai: kenyér, hus, ruha, pénz, fa, ezek szintén földi dolgok, élet, szépség és jelentőség nélkül; ha azonban keresztény irgalomból szegénynek adod, rózsává lesz az adomány, mely Isten előtt illatos, szép, és mely fejedet fogja koszoruzni, ha majdan a csillagokon túl, az Isten tróntermében ragyogsz. A keresztény jótevő azért hasonlít a rózsatóhoz, mert általa a közönséges földi javak, az irgalmas cselekedetek rózsáivá lesznek. A nap, mely ezt végrehajtja, mely a földit égivé, az alacsony Istent előttré kedvessé változtatja, a Szentlélek, ki világosságával és melegével a keresztény szíveket besugározza. Ennélfogva a dicsó szent Erzsébetnek, a szegények pártfogójának, igazán pompás emléke van a sok rózsabokorban, melyek hajdani lakát, Marburgot és a tiszteletére emelt templomot körítik.

„Nagy bizodalmat ad a fölséges Isten előtt az alamizna minden gyakorlóinak.” Tóbiás 4,12.

Jézus Krisztus az ágyban

A betegség általán nagyobb rossz, mint a szegénység, de ha mindkettő van együtt, még nagyobb a nyomor; mert a nagy szegénység is hosszas betegség gyanánt sujt, s a betegség a gazdag embert is szegénynyé teszi, olyanná, hogy az utolsó koldus sem cserélne vele. Az olyan szegénynek helyzetébe, aki még beteg is, vagy viszont, legkevésbé képzelhetik magukat, kik duzzadozó egészségnek és jólétnek örvendenek. Csupán a szeretetnek van anyai természetű, van szívből részvéte szegény betegek iránt, sir a sírókkal, szenved a szenvedőkkel.

Akkortáiban Németországban is elterjedt egy nyavalya, mely most csak keleten pusztít, t.i. a fekély (bélpoklosság). A fekélyes nemcsak nagy fájdalmat kénytelen tűrni, hanem tagjait daganatok, néha kelések lepik el. A kór igen ragadós, 20-30 évig is elnyomorgatja az embert, és csak miután élve elrohadt, jön a halál. Az ilyen fekélyes nem türetett meg emberi társaságban, akármit érintett, rühesnek vétetett; azért kit e betegség megszállt, nem üzhette mesterségét, elszegényedett.

Ezen fekélyesek iránt különös előszeretettel viseltetett Erzsébet. Ha ilyent lelt, melléje ült, vigasztalta azt mondva: ha e pokoli állapotot zúgolódás nélkül tűri, a sirontúl nem jut pokolba, hanem annál nagyobb jutalma lesz az égben. Miután eképen türelemre és megnyugvásra bátorította, mielőtt elment volna, gazdagon megajándékozta. Egy zöld csütörtökön a vidék fekélyeseit mind egybe hívta, megmosta kezeiket, lábaikat, azután eléjük térdelve, Krisztus alázatosságával megcsókolta sebeiket.

Ezen csodálatos szent, igazán hasonlított Jézushoz, amint jelen van az Oltárizentségben. Mert legyen a keresztény ember akármilyen nyomorék, arcza ráktól kilyuggatva, úgy annyira, hogy senki rá sem nézhet, az Üdvözítő mégis szívesen megyen hozzá, talán szívesebben, mint fiatal, szép emberekhez. Épen úgy Erzsébet is, mintha csupán lélek lett volna test és vér nélkül, a legutálatosb fekélyeshez ment és borzadály nélkül érintette, úgy, mint csinos gyermekarcot szoktak érinteni. Egyszer egy fekélyes jött hozzá, kit azonkívül más kór is kinoza, meglehet, az ugynevezett lengyel betegség. Az olvasónők talán borzadnak és kiállhatatlan utálatással telnek el, ahogy csak papíron vázolom e kinokat. A fiatal fejedelemné azonban kertjébe vitette, és amit talán a legnyomorultabb koldusnő sok pénzért sem cselekedett volna, fejét ölébe vette, megtisztította kelevénytől fejét, megmosta és bekötötte. Míg el volt foglalva, előjöttek udvarhölgyei; ő azonban nem szégyenkezett,

nem is csinált jámborkás arcot, hanem nevetett; amint általában a valódi keresztény erény szünet nélkül vidám, nem becsüli sokra magát és sokszor tréfaképen követi el a jócselekedeteket.

Egyszer a gróf elutazott; Erzsébet ez időt arra használta, hogy kettőzött szorgalommal betegek ápolására adja magát. Anyósa, Zsófia emiatt felette boszankodott; mert egy előkelő világias érületű hölgynek semmi sem utálatosb, kiállhatatlanabb, mint ha egy fejedelelnő úgy bánik a nyomorult szegényekkel, mint gyermekeivel. Volt pedig a betegek között egy kis termetű fekélyes, de oly siralmas undorító állapotban, hogy ápolásától mindenki irtózott. Erzsébetre nézve azonban ez talált kincs volt, megfüröszte, megkente daganatait enyhítő olajokkal, és férjével közös nyoszolyájába fekteté. Mig az elnyomorult ember ápolásával foglalkodott, midőn férje megjött: legott eléje futott Zsófia, hogy Erzsébetet bevádolja: „Jöjj csak édes fiam, és lásd Erzsébetet, minő csodákat mivel.” Kezénél fogja fiát, s a hálószobába vezeti, mondván: „Nézd csak édes fiam, fekélyeseket rak ágyadba, s nem lehetett őt lebeszélnem; úgy látszik, rád is akarja hozni a fekélyt.” A herceg ingerülten rántotta el az ágy függönyét és mit látott? A felfeszített Üdvözítőt... t.i. Isten megnyitotta lelki szemeit, úgy, hogy a nyomorult beteget Krisztus tagjának ösmerte, azért szeretet- és tisztelettel viseltetett iránta, mig ellenben a felfuvalkodott Zsófia szemeiben, csak utálat tárgya volt. E látvány bámulatra ragadta őt, könnyei árkint folytak, azután hátra fordulva, látta nejét, ki halk léptekkel nyomban követé hogy felindulását csillapítsa. Lajos azonban nyájas arcczal mondá: „Erzsébet, édes testvérem, gyakran hozz ilyen vendéget ágyamba! fogadd köszönetemet; erényeid gyakorlatában senki se merjen háborítani.” Aztán letérdelt és imádkozott: „Uram! légy nekem, szegény bűnösnek irgalmas; mind e csodára méltó nem vagyok, elismerem, de add segedelmedet, hogy szent szived és isteni akarod szerinti ember legyek.”

Édes jó Istenem! én és olvasóim szintén alázatosan esedezünk, hogy nyisd fel szemeinket, hogy mi hasonlóan minden szegényben, betegben vagy egyébkint nyomorult emberben, a szenvedő Megváltó tagját lássuk, s irgalmasak legyünk iránta. Adjad élénken éreznünk, hogy mit ezeknek adunk vagy megtagadunk, azt neked adtuk, tőled tagadtuk meg.

„Erre a király felelni fog mondván: Bizony mondom nektek: amit legkisebb testvéreim egyikének cselekedtetek, azt nekem tettétek.”
Máté 25,40.

Ezen bátorítás, mit Lajostól hallott, alkalmat adott a jó Erzsébetnek nagyobb dolgokat is kívánni, nyerni tőle. Wartburg magas hegyormon fekszik; vajmi nehezen esett a szegény nyomorultaknak oda felvándorolni, hogy a szegények kegyes anyjához segélyért folyamodjanak. Ennélfogva férje engedelme és adományozása mellett, a hegy tövében ápodlát épített, hol folyvást huszonnyolcz beteg és elaggott láttatott el. Ezen betegek Erzsébet szemében huszonnyolcz, Jézus tiszteletére égő lámpa volt, kiknek életvilágát saját kezüleg élesztette, meglátogatva őket mindennap s ételitalokat hordva nekik.

Az önálázat

Kevély szivvel, vagy oda sem gondolva, csupán külsőleg is lehet térdet hajtani, ez azonban semmit sem ér. A lélek hajtson térdet; ha az ember Isten kedveért maga választ magának önlealázásokat, ezek aztán szépek, kedvesek Isten előtt.

Azon sok emlékiratokban, melyek a legrégebbs időköl szent Erzsébet életét tartalmazzák, különösen van feltüntetve, hogy miként ünnevelte a nagy hetet. Az egész böjtön át, nemcsak kettőzteté imáit és alamizsnáit, hanem szigorubban is böjtölt, mint sem a böjtparancs kötelez. Zöldcsütörtökön letett mindent, ami fejedelmi méltóságára emlékeztetne, egészen szegény nő gyanánt öltözködött s így látogatta meg a templomokat. Azután tizenkét fekélyest hozatott, megmosta lábaikat, adva mindenkinek egy ezüst pénzt, ruhát és kenyeret. Ezen alkalommal meg is csókolta lábaikat. Itt eszembe jó, hogy sokan megütköztek azon, hogy a Pápa nevezetes alkalmak idején, pl. virágvasárnapon, midőn a pálma ágakat osztja szét, lábait csókolatja. Ámde valamint Erzsébet, úgy a Pápa is, mindazok lábát megcsókolja, kiknek zöldcsütörtökön lábait mossa. A katolika anyaszentegyházban érvényben van az a parancsolat, hogy kölcsönösen tiszteljük egymást, mint Krisztus tagjai.

A csütörtök utáni éjjelen le nem feküdt, hanem ima és Jézus kinainak elmékedésében virrasztott; mert Urunk sem nyugodott le ezen éjjel, hanem szakadatlan gyötremnek és kinoknak volt kitéve.

Szokásban volt már akkor, hogy nagy pénteken a szent sirt látogató emberek, kiki módja szerint, adakozzanak. Szent Erzsébet szive belsejébe felette érezte, hogy Urunk épen e napon határtalan szegénységet türt, minőt a legnyomorultabb koldus sem kénytelen elviselni; mert a nép jelenlétében

ruhától megfosztatott, a sok vérvesztés miatt bekövetkezett szomjtól gyötörtetve, végelhagyatásban haldokó fejét sem tudta hova hajtani. E napon tehát, a fölfeszített Üdvözítő hű leánya, nem akart fejedelemnének látszani; mondá is hölgyeinek: ma van a lealázás napja. Koldus-ruhában, mezitláb, ösmeretlenül keveredett a tömegbe, úgy hogy a tolongásban meg is taszigálták; kötényében pedig a szegény emberek ajándékait vitte, vászoncsomagot, tömjényt, viasztgyertyát. Így járta meg Eisenach különféle templomait, imádkozott és odanyújtotta adományát.

Előkelő magasrangu személyek rosztalták neki, hogy fejedelemné létére, oly csekély, koldushoz illő adományt tesz az Ur oltárára, holott neki buzdító példát kellett volna adni a bőkezűségben. Ezen emberek ítéltek, mint általán itéli meg a világ a lelki dolgokat, t.i. ferdén, fölületesen, míg e szent nő a Szentlélektől ihletve helyesen ítélte. Mire néz Isten az ajándéknál: a pénzre, vagy az alázatosságra, mely önkényt a szegényhez társul? Isten előtt a fejedelmi ajándékok is gyermekjáték üvegből, pléhből, vagy festett fából, ellenben az alázatos szív, becsesebb előtte a drága kőnél, mert ez disze a jelen és a másik életnek. Hogy szent Erzsébet nem fősვნყնყsből adott ily csekély adományt, kimutatta még az nap; miután t.i. bevégezte áhitatát, fölkereste a szegényeket és gazdag alamizsnában részelteté.

Hasonlag cselekedett Erzsébet a kérő napok alkalmával. Akkortájt, kik a járdalaton résztvettek, pompás ruhában jelentek meg; az uralkodóné ellenkezőleg cselekedett, durva szövetű ruhát öltött és mezitláb követte a keresztet; a szent beszéd alatt pedig a koldusok között foglalt helyet. Ugy vélekedett, hogy a kereszt nyomában, csak eképen lehet méltóan járni.

A nagy egyházatya, szent Vazul mondja: „A lélek igyekezetei, gyakorlatai szerint idomul, aszerint alakul, amint cselekszik.” Ennélfogva, int ő, a ruházat, tartás, beszéd, egész kül-megjelenésben szerények legyünk, mert ebből csak a lélek nyer, miután alázatosb, és kedvesebb lesz Isten előtt.

„Tanuljatok tőlem, mert szelid és alázatos szivű vagyok, és békét szereztek lelkeiteknek.” Jézus Máténál 11,29

A zavar

Azon időben az aacheni dóm-egyház világhírű bucsujáráhely volt, mert Nagy-Károly oda sok szent ereklyét gyűjtött. Névszerint magyarok is zárandokoltak oda számosan, s amióta arra járt, Nagy-Lajos király is különös kápolnát építtetett számukra. Nem sokára a mint Erzsébet megesküdütt,

történt, hogy négy mágnás, előkelő magyar ur szintén Aachenbe zárandokolni szándékozott. A mint ezt megtudta Endre király, megbizta őket, hogy ejtsék utba Thüringiát és látogassák meg leányát, mert nagyon szeretné tudni, hogy van, s általában hogyan állnak az udvarnál a dolgok; kérjék meg egyszermind Lajos grófot, hogy nejével együtt látogatná meg, miután felette ohajtja látni őket. A magyar urak úgy tettek, amint meghagyta királyuk, a rövidebb uton Aachenbe zárandokoltak, jövet azonban betértek Wartburgba.

Amint megtudta Lajos az idegenek kilétét és járásuk okát, igen szépen fogadta őket, hanem másrészt felette nagy zavarba hozta őt e látogatás. A jó Erzsébet ugyanis, a pompás menyasszonyi ruhát, melyet ünnepélyek alkalmával használt, szétnyirkálta és egyszerű öltönyöket szabott belőle, egyáltalán nem volt elkészülve, hogy fejedelmi pompában fölléphessen. A gróf tehát úgy vélekedett: ha neje közönséges ruhában, fejedelmi pompa nélkül jelenik meg földieie előtt, s ezek aztán a magyar király udvarában ezt elbeszélik, még azt fogják gondolni, hogy Erzsébet itt nem is tartatik fejedelemlőnek, annál is inkább, mert a magyarok, mai napig is sokat adnak a ragyogó ruházatra. Ilyetén aggodalmaiban szobájába nyit Lajos és mondja: „édes testvér, a fő-urak itt vannak atyád udvarából, ha ezek szegényes ruhában látnak, minden fejedelmi ékesség nélkül, mindketten pirulni fogunk, és nincs idő állásodhoz illő ruhát csináltatni, annyit aggódol a szegények miatt, hogy magadról egészen megfeledkezel.”

A jó Erzsébet asszony e hirre éppen nem jött zavarba, hanem nyájas modorban ezeket válaszolta: „édes testvér! légy nyugodt, majd kimentem én magamat vendégeinknél, oly vidám, oly nyájas leszek, hogy jól fogják magukat érezni nálunk s úgy fogok nekik tetszeni, mintha szép ruhám lenne.”

A mint kiment a gróf, hogy a magyar urakat felkeresse, Erzsébet földre borult és kérte az Istent, hogy jó kimenetelt adjon a dolognak. „Oh édes Istenem!” imádkozott, „te kegyes jó atya vagy és a szegények, nyomorodottak vigasztalója, barátja és biztos segítője mindazoknak, kik hozzád folyamodnak: légy leányodnak gyámola, ki a te kedvedért fosztotta meg magát éveiktől.” Erre felöltözködött amint csak tőle telt ruházatának szerény volta mellett, s a magyar fő-urakhoz sietett. Közöttük megjelenve, oly nyájas, oly kedélyes volt, hogy természeti szépsége és kedvessége meg lőn kettőzve, egy régi emlék szerint Erzsébet olyan szépnek tűnt fel előttük, mint a rózsás reggeli alkony. Sőt azt is beszélik, hogy a vendégeknek úgy

tünt fel, mintha fényes selyem ruha let volna rajta, mely fölött égszinü, gyöngyökkel kivarrt palást, fején pedig arany korona ragyogott, úgy hogy a magyarok bevallották, miszerint a francia királyné ékszereiben tündökölve, hozzá nem hasonlítható.

A mint földie haza mentek, Lajos gróf elkísérte őket jó darab utra. Nejéhez visszatérve, csodálva kérdezte, hogy mit cselekedett, hogy oly tündöklő ruhára tett szert? Szent Erzsébet kedélyesen mosolyogva válaszolt: „tud az Ur ilyesfélét csinálni, ha neki tetszik.”

Ezen eseményben kétféle igazság magva van elrejtve. Ki Isten és felebarátja kedvéért elosztogatja birtokát, nem gondolva meg, hogy ő is rászorulhat, azt az Isten nyomorában el nem hagyja. Épen ilyen alkalmaknál mutatja ki szívesen az Ur, hogy még ő is van a világon; és ha nem is történik a csoda, mert Isten a valódi csodákban takarékos, akkor Isten a természetes eseményeket úgy csatolja együvé, hogy a jámbor embernek be kell látnia, miszerint Isten jóságos keze avatkozott a dologba; míg ellenben a világi lelkü férfit, merő esetleget lát benne.

A másik igazságból a világias érzületü egyének is okulhatnak. Midőn először látunk valakit, figyelmünket a külső, az alak, ruha és rang köti le; de ha bővebben ismerkedünk meg vele, lassankint eltűnik a külső, és a szerint kezdjük becsülni: amint nyilatkozik lelke, ha vajjon értelem vagy ostobaság, szerénység vagy elbizakodottság, szivesség vagy önzés, jóság vagy szivtelenség, őszinteség vagy képmutatás, vallásosság vagy világias érzelem tanyázik-e benne? A lélek szépsége vagy rutsága oly erősen csapong át a külsőn, hogy ezt egészen elfeledjük, azért merő hazugság azt állítani, hogy az első benyomástól függ minden. Épen ellenkezőleg, ami huzamosb együttlét és társalkodás után hajlamot vagy ellenszenvet ébreszt bennünk, az alakja és színe a halhatatlan léleknek.

A vendégség

Lajos gróf elfogadta a meghívást, mit Endre királytól kapott, s néhány lovag s előkelő asszonyság kíséretében Magyarhonba utazott a hercegi pár. Miképen tették meg az utat, mit lóháton kellett akkortáiban végezni, semmi sincs följegyezve, hanem csak az, hogy Endre királynak felette nagy öröme volt látásukon és hogy tiszteletükre különféle ünnepélyek, lovagjátékok és vadászatok tartattak. Hosszabb ideig időztek itt, megvárva Endrének Jolánka, konstantinápolyi császár leányával való esküvőjét. Képzelmű,

milyen fényes napok voltak ezek. A menyegzői ünnepélyek végeztével haza készültek a thüringiai vendégek; Endre király drága ajándékokkal halmozta el őket, arany, ezüst ékszereket, drága köveket, ruhákat, bársony és selyem terítőket adott nekik; a gróf legkisebb szolgálói is gazdagon ajándékoztattak meg.

A mint szerencsésen hazakerültek, nemsokára ismét volt lakodalom. A szép Ágnest, Lajos testvérét, kiről már vala szó, elvette Henrik, osztrák herceg. Természetes, hogy akkor is sok gróf, és magasrangu ur hivatott meg, és nagy vendégség tartatott. Vajjon mit érzett a szent lelkű Erzsébet eme fényes ünnepélyek és lakomák alkalmával? Hiszen írva van, hogy keresztényre nézve az ilyen dobzódás veszélyes, összefér-e ez a tökélyre való komoly törekvéssel?

Megjegyzendő, hogy szentünk, míg fejedelemlő volt, az eféle ünnepélyektől el nem vonhatta magát. Ide való azon evangéliumi mondat: örüljetek a vigadókkal; ha nem vett volna részt bennök, dacznak, duzzogásnak tekintették volna, mert Pozsonyban atyja házassága folytán mostohát kapott; Wartburgon pedig Ágnes ment férjhez, ki azelőtt iránta szivtelenül viselte magát. Ha tehát ezen ünnepélyeknél nincs jelen, botránynak vétetett volna. Egyébiránt attól függ minden, hogy miképen veszünk részt az ilyen ünnepélyeken. A világi ember úgy van jelen, mint lakomájánál a gazdag tékozló, a jámbor keresztény pedig isteni gondolatokkal foglalkozik, mint Kánában az Üdvözítő; nemcsak mértéktelenségtől, hiúságtól és illetlen, vétkes beszédektől őrizkedik, hanem inkább hálákat ad az Istennek ama jóságért, hogy őt és másokat adományiban részeltetni méltóztatott; az alkalmat arra használja fel, hogy néhány üdvös igazságot elmondhasson. Végre az önuralom és mértékletesség erényét sehol sem lehet úgy gyakorolni, mint épen ilyen vendégségnél, mert könnyebb megtartóztatni magát csekély és roszt terítékű asztalnál, mint fejedelmi táblánál. Erzsébet valósággal néha annyira tudott uralkodni magán, hogy éhen kelt fel az asztaltól.

Ha veszély nélkül akarsz ilyen fényes meghívásoknak eleget tenni, szükséges, hogy szentünkhöz hasonlóan elkészülj rá. gondold meg előre, hogy minő bűnöket szoktál az ilyen alkalmak idején elkövetni, pl.o. mértéktelenség, illetlen tréfák, megszólás, rágalmak szives meghallgatása, szeretetlen ítélet (ha csak gondolatban is) hiúság, élvekre merülés, Istenfeledés. Tégy határozott fogadást, kérd ki az Isten segélyét, esedezzél őrangyalodnál, hogy képes légy magadra vigyázni. Talán szomszédodnak is

mondhatsz egyet-mást, vethetsz lelkiismeretébe jó magot, mely előbb-utóbb kikel; pl. ellenezd a vétkes nyilatkozatokat vagy más menetet adj a fajtalan beszédnek, ajánlhatsz jó könyvet, olvasására figyelmeztess; olyasmit beszélhetsz neki, mi komoly benyomást okoz, jóra serkenti, vagy valamely szegényt, sinlődőt segélyzés végett ajánlhatsz. Azon hasznod azonban mindenesetre lehet bármely vendégségnél, ha étel-italban bővelkedvén, mértékletes vagy, és lárma, nevetés, zene között gondolataidban Istennel társalkodol.

Midőn illetően ünnepélyekre hívnak, szép ruhát öltünk, az asszonyok főképen, nem tudják bevégezni ékességeik rendbe illesztését. Némely vendég azonkívül a lakoma maradványaiból, czukorsüteményt haza is viszen. Tégy hasonlóan te is, hanem lelki értelemben. Készülj te is ima, megfontolás és fogadások által mielőtt a lakomához ülnél, aztán hozd haza az éberlét, önsanyargatás s üdvös beszélgetés érdemét.

„Akár esztek, akár isztok, akár egyebet cselekedtek, mindent az Isten dicsőségére cselekedjétek.” I.Kor. 10,31.

A keresztény könnyelműség

Valószínűleg ilyen elkészülés végett időzött oly sokáig a templomban Erzsébet. Most tehát sietett, hogy ne várakoztassa vendégeit az étteremben; de amint a lépcsőn felhaladt, eléje nyújtja kezeit egy szegény, kit felette megsanyargatott a nyomor; nem csak meztelen volt, hanem annyira közel a halálhoz, hogy Erzsébet meg nem foghatta, miképen jöhetett föl a várhegyre. Meglátva a hercegnőt, feljajdult, alamizsnáért esedezve. Ámde Erzsébetnek semmije sem volt, amit adhatott volna, időt sem veszíthetett, mert a vendégek már együtt voltak, azért avval vigasztalta meg a nyomorgót, hogy majd küld neki valamit az asztról. Ez azonban nem nyugodott meg, hanem annál élesebben kiáltott, hogy adjon azonnal. Ugyan mit tett Erzsébet?

Sok száz évvel előbb hasonló dolog történt egy római századossal. Utban lévén, egy félmeztelen koldussal találkozott, de katonaköpenyén kívül semmije sem volt, hogy alamizsnát adhatott volna; ezt tehát kardjával ketté vágta s felét a koldusnak adta; s társai emiatt kinevették. A rákövetkező éjjel, a köpenydarabba burkolt Jézus jelent meg neki, azt mondva az őt követő angyaloknak: „E ruhával ajándékozott meg engem Márton.” És az Üdvözítő a lehető legnagyobb jutalmában részesítette, mert kegyelmet adott neki, mely

által a legnagyobb szentek egyike lett, t.i. szent Márton, tours-I érsek lett belőle.

Erzsébet szintén így cselekedett; szive jóságában és felebaráti szeretetében nem állhatta meg, hogy csak kis időre is teljesítés nélkül hagyja a szegény koldus kérelmét. Leveté tehát drága selyem köpenyét s oda adta. Talán ép ezen alkalomra csináltatta, mert az akkori divat szabályi szerint, nőnek nem volt szabad, csak illetően öltönyben megjelenni társaságban. Hasonló ruhadarabot pedig hiába kerestek volna nála, részint mert adakozó volt, részint mert utálta a ruhabőséget. És mégis köpeny nélkül nem jelenhetett meg az ünnepélyes teremben, hol az étkezésnek kellett volna történnie; nem tehetett egyebet, mint szobájába vonult, hol az Urat kérte, hogy segítse ki a zavarból.

Ugylátszik, hogy Erzsébet jelen viseleti modora, tekintve a körülményeket, mégis csak meggondolatlanság, könnyelműség volt. Igaz, hogy nem volt kötelesség, hanem épen az a szép, azt mondhatnám, virágja a szentek erényeinek, hogy a jóban messze túlhaladnak azon, ami parancsolva van. Hogy ez tetszik Istennek, ha mi segítünk embertársunkon, nem tekintve érdekünket, hogy nem gondolva a kellemetlenséget, mit magunkra vonhatunk, hogy ez tetszik Istennek, bizonyítja a tapasztalás. Ki köteles inkább gazdálkodni, mint a szegény cseléd, hogy öregkorában ne kelljen koldulnia, vagy mint a szülék, hogy valamit gyermekeiknek is hagyjanak, és mégis azt vesszük észre, hogy feltűnő áldás nyugszik azon cseléden, vagy ama szülék ivadékán, kik nem tekintve öreg napjaikra, vagy a hozzátartozókra, igen sokat költöttek szegényekre. Nem tudok egyetlen egy esetet sem, hogy valaki szegényekre tékozolván el mindenét, öreg napjaiban maga vagy azok, kiket hátrahagyott, nyomorogtak volna. Hanem tekintsük Erzsébet után.

A vendégek együtt vannak, közöttük van Lajos gróf is, midőn feléje tart az udvarmester, s a jelenlévők hallatára mondja: „Uram! ítélj magad, ha vajjon okos cselekedet-e az, mit szeretett hitvestársad, a mi fejedelemsnék tett, azért késlelteti a lakomát és az ünnepélyeket, mert épen most öltöztetett fel egy szegényt, oda adván köpenyét A gróf kedélyesen mosolygott a többi urakkal, s kiment, hogy fölkeresse Erzsébetet. Szobájába lépve mondá: „Kedves testvér, mért nem jössz az asztalhoz, mi már régen várakozunk rád!” „Ime, veled megyek” válaszola. „De nincs köpenyed!” jegyzé meg a gróf. „Oda adtam, de ha nincs kedved ellen, elmegyek én így is.” Ekkor beleszól kamara-hölgye, hogy majd behozza. Valósággal ott is volt a köpeny hol

egyébként függni szokott. Erzsébet jámbor érzületénél fogva, rögtön letérdelt, hogy azonnal adjon hálát az Urnak, s azután férjével együtt teljes diszöltönyben az asztalhoz ült.

Mínhogy senki sem tudta megfejtteni, hogy honnét került elő az elajándékozott disz-öltöny, egyetemes lett a hit, hogy maga az Üdvözítő jelent meg hű szolgájának, eképen akarva őt jutalmazni és lelkesíteni, hogy az irgalmasság cselekedeteiben kitartó legyen. Innen történt, hogy a köpenyéből később miseruha készített, mely több századon át Eisenachban őriztetett.

Tegyük, hogy Erzsébet köpenye elő nem kerül, s akkor vagy egészen elmarad a lakomától, vagy a bevett illedék szabályai ellen vét, köpeny nélkül jelenve meg a vendégek előtt. Ezen esetben, az irgalmasság ama tette miatt szemrehányást, gyalázkodást, megvetést aratott volna. Eme 600 év előtti zavar és rágalmazás úgy tűnt volna el, mint ama konyha füstje, hol a lakoma készült, ellenben a tisztelet és magasztalás adóját szent Erzsébetnek fizetni fogja, míg áll, a világ, s örök jutalomra számíthat Urunktól, ki mondta:

„Mezítelen voltam és felruháztatok.” Máté 25,36.

Az ünnepi ruha

Egy régi kéziratban a következő történet van följegyezve. Szent Erzsébet erényei, szentsége, jó tetteinek kedves illata és hirtel messze terjedett, és aki csak hallott róla, vágyakodott is látni őt. Történt, hogy egy nagy úr onnan a hegyek felől, Lajos országán vala keresztül menendő. A mint ezt megtudta a fejedelem, eléje ment, szívélyesen fogadta, s arra kérte, hogy nála szállásolna. Erre azonban az volt a válasz, hogy nem jó hozzá, annál kevésbé száll be hozzá, hacsak nem eszközöli ki számára, hogy Erzsébetet láthassa és beszélhessen vele. Lajos mindent megígért, s így együtt érkeztek a várba. És nagy öröm támadt mindenfelé; fényes, gazdag lakomát is készítettek. Ekkor azonban figyelmezteté Lajost a vendég, hogy szavát tartsa, és mutassa be nejét, mert ő másképen le nem ül az asztalhoz, míg ott nem látja Erzsébetet. Hozzáküldött tehát Lajos, kérve őt, hogy jelenjék meg a diszebédén. Ámde Erzsébet minden szép ruháját és ékességeit ismét eladta, hogy annál több jót tehessen a szegényekkel, arra kérte tehát férjét, hogy engedné meg, miszerint szobájában maradjon, mert nincs ruhája, miben tisztességesen megjelenhessen. Ámde a vendég komolyan követelte, hogy Lajos tartsa meg ígéretét, ennél fogva maga Lajos

felkelt az asztaltól, s elment könyörögni, hogy jönne közéjük. Erzsébet alázatosan mentegette magát, azt mondva férjének: „menj édes testvérem! majd utánad jövök azonnal.” Mihelyt át volt a küszöbön Lajos, Erzsébet földre borult, forró hévvel imádkozott: „Úr Jézus! legkegyesebb Isten és Atya, a szegények és kesergők édes vigasza és bizalma, a hozzád folyamodók hű gyámola, jöjj segítségére szegény szolgálódnak szorultságában, ki a te szerelmedért fosztotta magát meg ékességeitől.”

Még be sem végezte imáját, s az Úr angyala megjelent s mondá: „Oh nemes jegyese az ég királyának, e ruhát Isten küldötte az égből, üdvözlő szeretettel. Vedd magadra ezen öltönyt, a koronát pedig tedd fejedre, annak jeléül, hogy Istennél örök dicsőséggel fogsz koronáztatni.” Ezeket mondva, eltűnt az angyal, Erzsébet pedig hálákat adva, felöltözködött, koronát tűzve fejére, és megjelent a lakomán. Amint belépett, megdöbbenek a vendégek, nemcsak fényes ruhája, tündöklő koronája miatt, hanem azért is, mert arca, mint angyal-arcz sugárzott. Közéjük ülve a nemes hercegné, oly vidáman és szívélyesen köszönté őket, az Istenről oly mézédés szavakat ejtett, hogy a jelenlevők sokkal inkább teltek meg szellemi tanítással és vigasztalással, mint sem a terített asztal ételleivel. Amint vége volt az ebédnek, az uri vendég tovább indult, határtalanul örvendezve, hogy Erzsébetet, kit annyira vágyott látni, egyszer színről színre nézhette. Lajos elkísérte vendégét, de mihelyt megjött, azonnal szorgosan kikérdezte nejét: vajjon honnét került elő a ruha, és miután nagyon utána járt a dolognak, és faggatásaitól el nem állt, elvégre kivallotta. Megtudva eredetét, öröme buzduzt szíve, s felkiáltott: „Igazán jó az Úr Isten, mily jó az ilyen Urnak szolgálni, ki övéinek oly hiven segít. Ezentul én is az ő szolgálója akarok lenni és vidáman szolgálatára adom magam.”

Természetes, hogy ez csak a régi idők mondája: hanem valamint az evangéliumi hasonlatokban, úgy itt is nagy igazság van elrejtve. A szentírásban a ruha sokszor jelvénye a lélek különféle állapotainak. A királyi vendégségnél, amelyről az Üdvözítő tesz említést, kinek nem volt menyegzői ruhája, kivettetett. Szent Pál azt ohajtja, hogy lelke ne találtassék meztelennek, midőn elválik a test hüvelyétől. Szent János jelenéseiben azt mondja Laodicea püspökének az Úr: „Te nem tudod, hogy meztelen vagy; azt tanácsolom, hogy végy nálam fehér öltönyt, hogy befedezd magad, és hogy meztelenséged nyilvános ne legyen.” Midőn sz. János az ég szépségeit nézte, 24 öregről beszél, kik az Isten trónjához legközelebb állottak, fejérbe öltözve és koronák ragyogtak fejeiken.

A ruha egészen más, mint a test, nem nő ki belőle, mint a haj, és mégis az emberé. A meztelen ember undorító látvány, utálatos, mint a leborotvált állat. Vajjon mi a lélek ruhája? Nem maga a lélek, nem is ami a lélekből növekednék, de a léleknek mégis olyannyira szükséges, mint testnek a ruha. Ezen öltöny nélkül a lélek nyomorult teremtmény, amely Isten és önmaga előtt pirulni kénytelen, ha majdan napfényre kerül minden. Másrészt ezen ruha oly szépséget kölcsönöz a léleknek, hogy a legszentebb Isten kedvét leli benne; fehér ruhában, arany koronával ragyogva tűnik fel előtte.

Ezen ruha nem egyéb, mint a megszentelő malaszt, amit Ádám bűne miatt elvesztettünk, s amit Krisztus által visszanyerhetünk, melyet a Szentlélek osztogat, mely Istenhez hasonlókká, s a mennyei Atya gyermekeivé tesz minket. A megszentelő malaszt ugyanaz a lelkekre nézve, ami a nap a földre nézve. Vedd el a napot, s a föld szánandó, örök éjben bolygó, megfagyott tömeg lesz; ugyanez történik az emberi lélekkel megszentelő malaszt nélkül, Isen előtt sötét, hideg, utálatos, mint őszkor a zimankós éj. Ellenben a megszentelő malasztal felruházott lélek szép, mert az Isten lelke keresztül sugározza szerelmével, saját magát tükrözteti vissza benne, mint csendes tavon a nap. Innen van, hogy az ilyen lélek ugyanazt szereti, mit az Isten szeret, ép azért, mert az Isten lelke lakik benne, és segíti szeretni az Istent, az embereket, és minden jót.

A test többet ér mint a ruha; itt azonban ellenkezőleg történik, mert ez öltöny többet ér, mint a lélek, mely amaz öltöny nélkül nyomorult, boldogtalan lény. E ruha a keresztségben adatik, s elvesztjük halálos bűn által; megvehető ismét a valódi megtérés, a töredelem szentségének árán, őrizni kell a bűntől való óvakodás által, ima, gyakori áldozás és jámbor cselekedetek által. Ezen ruha a mennybejutás elengedhetetlen feltétele.

„Mert mindnyájan a világosság és a nap gyermekei vagytok; éj és sötétséghez semmi közünk.” I.Thess. 5,5.

A legmélyebb forrás

A világ minden tettek közt legtöbbször becsüli az irgalmasság testi cselekedeteit, mert a világ főgondja a test, s mi a testnek tetszik. És a világ mégsem tudja, hogy a természetes jószívűség éppen nem elegendő ama tettek végrehajtására, melyeket szent Erzsébet életében csodálunk, vagy melyeket követői, az Erzsébet-apácák és az irgalmas nénikék számtalan csapatai véghöz visznek. A látatlan szellemet, ki ezekre sarkal, nem ösmeri a világ.

Amit eddig mondtunk a fejedlemnőről, ez mintegy a növény külseje, ami a föld felett vagy, t.i. a zöld levél, a virág, a gyümölcs, értjük az irgalmasság különféle cselekedeteit. Ássuk fel azonban az elrejtett gyökeret is, melyből a nemes növény életet szívott, nyerte elragadó virágát, ízletes gyümölcsét. A gyök az Isten szeretete volt, amiből pedig ez áll, az volt az áhitat. Mondottuk immár, hogy Erzsébet mennyire elvonta szemétől az álmat, hogy annál többet imádkozhassék. Valamint a hattyú a száraz földön nyugtalan és sovár, s valódi életét csak vízben leli fel: úgy Erzsébet is akkor volt elemében, ha a világtól elfordulva, áhitatba merülhetett. Itt mintegy Istenben fürdött, s felüdülve, megerősödve tért vissza irgalmi cselekedeteihez.

Ámde valódi, üdvös, üdítő imára képtelen az emberi lélek önmagától, mert elvégre az ima is csak olyan, minő a lélek, melyből fakad. Midőn a lélek büntől undok, akkor imája is növényhez hasonlít, melyet leettek, bepiszkitottak a hernyók. Ámde hol van azon lélek, mely egészen tiszta lenne a büntől? Sem én, sem te nem állhatnók azt lelkünkről. Az Isten azonban kimondhatatlan szent és tiszta, ami nyomorult imánk tehát, mely bűnös lelkünkéből ered, úgy jön elő neki, mint roszt étel, tisztátalan edényben. Az ember elveszitené bátorságát az imára, ha nem volna módunk beteges imánkat, hogy úgy mondjam, gyógyítani, súlyt és tetszést szerezni számára Isten előtt.

Ezen mód abban áll, hogy imánkat az Üdvözítő, a közbenjáró által mutatjuk be, ki értünk könyörög. Ő lefizette értünk a legnagyobb árt, önmagát adván oda, midőn irtóztató kínok és gyalázat között, önkényt adta oda Golgotha ormán szent, Istennek tetsző életét. Ezen végtelen értékű áldozatot nekünk ajándékozta, úgy, hogy minden bűn általa bocsánatot nyer, minden cselekedet, elszenvedett baleset, Jézus érdemeihez kapcsolva, végtelen értéket nyernek, és a nevében elmondott ima erőt kap, hogy áttörjön az egeken az Isten trónjáig. Innen van, hogy az egyház imáit így végzi: a mi Urunk Jézus Krisztus által, ki teveled és a Szentlélekkel egyetemben él és uralkodik mindörökkön örökké. Amen.

Az Ur Istennek azonban nem volt elég, hogy egyszer lakott miköztünk emberi természetben, s a szeretet és fájdalom hevében meghalt értünk a keresztfán; a később élő keresztényeknek nemcsak száraz emléket akart hagyni, hanem saját magát, istenségét emberségével, sőt magát a nagy áldozatot. Ő mondá: „En veletek maradok a világ végéig.” E szavát beváltotta az Oltáriszentség alapítása által; uyanis az Urmutatás után jelen

van az Üdvözítő testével, vérével, lelkével, s közbenjárói méltóságában az oltáron, emberi szemeivel látja a jelenlevőket, valamint látta a keresztfá alatt szűz Máriát és szent Jánost, imádkozik értök, valamint imádkozott hóhéraiért a keresztfán, s meghallgatja imádat, valamint meghallgatta a megtért latorét, és összekapcsolja imádat mindenható közbenjárói esedezésével. Golgothán ugy látszott, mint levetkőztetett, vértől-ázott gonosztevő, az oltáron pedig ostya alakjában szemléljük.

Mondják ugyan az egyház ellenségei: Krisztus egyszer s mindenkorra szenvedett és mutatott be áldozatot. Ámde az egyház nem tanítja, hogy Urunk az oltáron ismét szenved, hanem, hogy minden sz. misében személyesen van jelen, érdemeinek és közbenjárói tisztének teljében. A golgothai és az oltáráldozati közti viszony körülbeöl a következő: midőn a „K r i s z t u s k ö v e t é s e” című istenes könyvet olvasod, a könyv szép, épületes gondolatait, melyeket a szerző több száz év előtt leírt, úgy bírod, úgy élvezed, mintha magát az eredeti kéziratot olvasnád. Az ilyen munkát, minő a Krisztus követése, csak olyan írhat, ki a keresztény tökéletesség magas fokán áll, illetően gondolatok csak huzamos szellemi küzdelem, elmélkedés, ima és a belső élet különféle tapasztalatai után támadnak az ember lelkében. Eme könyv azonban vagy million kiadást ért már, s bizonyosan több mint száz million keresztény olvasott belőle, s olvasni fogják ezentul is szakadatlanul. Mihezképest, aki csak olvasta, részesül ama gondolatok hasznában melyeket szerző az önsanyargatás, belküzdelem árán kinyert a Szentlélektől, épül, örvend az eszméken, s ugyanazon eredményben részesül, mintha a szerző kéziratát olvasta volna, sőt ezt olvasni fádalmasabb lenne, mint a lenyomatott példányt. Másrészt a szerzőnek nem kellett munkájának minden lenyomata végett ismételtlen fádania, tünődnie, belküzdelmeket kiállania. Ugyanez történik a sz. misében; az oltáron ugy van az Üdvözítő, mint volt jelen Golgothán, csakhogy nem kell neki ujra szenvednie, meghalnia; mindazonáltal szenvedése és halálának egész értékét hozza az oltárra, főképen ama keresztények számára, kik jámbor lelkülettel vannak jelen a szent misén.

Talán tovább időztem a szent misénél, mintsem ezt az elbeszélés menete megengedné, fogja mondani egy némelyik. Ámde ezt azért cselekedtem, mert egyrészt a szent mise a mi kincsünk, ahol Jézus Krisztus ugy imádkozható e szentségben, ahogy nem képesek őt imádni az angyalok és szentek az égben; és mert másrészt sok ember, mégha meg is van kersztelve, oly kevésbé hisz az ostyában elrejtett Krisztusban, mint ama zsidó és pogány

csapat, mely nemcsak el nem ismerte Istennek a kereszten függő Megváltót, hanem ki is csúfolta.

Térjünk már most Erzsébethez. Minthogy igaz hite volt, végtelenül vonzódott az oltárhoz, hogy ez által imáját mindenhatóvá tegye. Mihelyt megszólalt a harangszó, legott templomba sietett Eisenachba szent misére, és oly örömmel igyekezett le a hegyharánton, hogy a vélelenő högyek utól sem érhatték. Miseimáinak előzménye volt néhány térdhajtás, s épen támadt különféle szükségéért való kérelem. Urmutatás után hit, remény és szeretettel a szent ostyára és kehelyre szegezte szemeit, mint az Atya is kedvteléssel nézi az örök áldozatot, melyben kedves Fia az emberekért felajánltatik. Minthogy azonban maga Krisztus is minden embert, aki jelen van a szent misén, lát, ösmer, nemkülönben látja, tudja, kik nincsenek jelen és miért, talán ezen élő hit indította szent Erzsébetet arra, hogy közvetlen Urmutatás előtt, minden ékességét letette, ha esetleg úgy kívánta az illedék, hogy fejedelmi pompában kellett megjelenie a templomban. A mint a legszebb Isten a szentségben megjelenő volt, koronáját, gyűrűit, nyak-ékét és kesztyűit alázatosan letette, hogy így imádhassa az alázatos Üdvözítőt. Ellenben mi hányszor vagyunk jelen a szent misén, hideg, üres kebellel! Hiszed, hogy az oltáron érted áldozza magát az Üdvözítő; ha szüz Mária és sz. János mellett állottál volna a kereszt tövében, nem másképen viselkedett volna magad? A mi hitünk csak borongós kora hajnal, míg a szentéletű személyek hite delelő napfényhez hasonlít, innen van, hogy hitükben oly dicső dolgokat látnak és oly csudásan jutalmaztatnak.

Történt, hogy egyszer lefátyolozta magát Erzsébet, miszerint az Üdvözítőt láthassa; ekkor azonban oly fény sugárzott le arczáról, hogy a jámbor papra, aki misézett, vakítólag hatott, s később beszélte, hogy úgy érezte magát, mintha napfényen let volna. Máskor is vették észre, hogy áhitata alatt, hitben és szeretetben tündöklő lelkének sugarai kitörték arczán, és dicsőületi fényt alkottak feje köré.

A szent mise túlélte már egynehány századot. Ami óta Golgotha ormán kifakadt a vérforrás, a szent mise átfolydogál a világ végeig; nap gyanánt vonul át naponkint az egész földön s valamint szakadatlanul a földnek valamely része meg van világítva, épen úgy a szent misének kegyelem-napja sem alkonyodik le egészen, mert a nap és éj minden pillanatában, a föld valamelyik részében mutatattik be az áldozat. Szüntelenül új meg új emberek gyűlnek össze, hevitik lelkeiket, kegyelmet nyernek s élődnek rajta. A mise-kegyelem olyan mint a nap, a hol jó a föld és vetés, ott gyümölcsözőleg hat,

és gazdagit, hol homokot, törmeléket és kövecset talál, ott csak annál jobban éget.

„Mert napkelettől, napnyugatig nagy az én nevem a nemzetek között, és minden helyen áldozni fognak, és tiszta áldozatot bemutatni az én nevemnek.” Malachias I. 11.

A lelki atya

Midőn Saul Damaskusba nyargalt az ottani keresztények üldözése végett, égi fény sugározta körül s ezeket hallotta: „Saul! Saul miért üldözesz engem?” „Uram” –felelt ő–, „ki vagy?” „Én Jézus vagyok, kit üldözesz.” Mire rémülten felelt Saul: „Mit akarsz Uram, hogy cselekedjem?” „Kelj föl” –válaszolt Jézus– „menj a városba, ott megmondják, mit kell cselekedned.” A városban pedig Urunk egyik tanítványa, Ananiás megbizott, hogy keresné fel Sault és lelkileg gyámolítaná.

Minthogy tehát Pál sem kapott körülményes feleletet, pedig csodálatosan tért meg, s világ-apostolnak tüzetett ki, hanem egy hívő tányítványhoz lőn utasítva: nyilvánvaló, hogy annál inkább kell ennek történnie mi nálunk. És a katolika egyházban vannak is mindenféle olyan férfiak, kiknek tanácsából megtudhatjuk, mi légyen velünk az Isten akaratja, értem... a gyóntató atyákat. Az bizonyos, hogy mentül inkább kíván valaki szakítani a világgal, s tetteit Isten akaratja szerint idomítani, annál fontosabb rá nézve egy jó lelki atya választása. A könnyelmű emberek inkább a hamar gyóntató papokhoz seregelenek s azon veszélynek teszik ki magunkat, hogy Urunk mondása teljesedik rajtuk: ha vak vezet világtalant, mindketten gödörbe esnek. Mit tett Erzsébet e tekintetben?

Élt azon időben az országban egy pap, kiről Berchtold, Lajos gyóntatója így ír: „Marburgi Konrád fényes csillagként ragyogott egész Németországban, mert tanult volt és beszéde meg életében tiszta, a hitnek buzgó védelmezője, valamint hatalmas üldözője az eretneki gonoszságnak, hatalmat, egyházi jövedelmeket nem kívánt, hanem megelégedett volt egyszerű papi öltözetében; erkölcsiben szigorú, viseletében komoly, jószívű, háladatos és a jó keresztények iránt barátságos, de midőn gazokat, lázongókat, törvényesen büntetni kellett, felette igazságos. Egész Németországon keresztül prédikált apostoli buzgalommal, azért sok pap és nép követte, mert mind szentnek és igazságosnak tartották, egy része

szerette, másika félte őt. Egyéb adatok nyomán is tudjuk, hogy szent embernek tartatott.

Ezen marburgi Konrád lett sz. Erzsébet gyóntatója. És miután az Ur azt mondotta: „*amit megköttök a földön, meg lesz kötve égben is, amit feloldoztok a földön, meg lesz oldva égben is*”, nemcsak feloldani, hanem megkötni is engedé magát, t. i. mindenkor engedelmeskedett neki. Ennélfogva fogadást is tett, hogy saját akaratát mindenben alá fogja rendelni, ha csak férjének, ki hatalommal bír fölötte, egy-másban kifogása nem lesz. Még megvannak a szabályok, melyeket Konrád, jámbor gyónógyermekének előírt, és a következők:

1. Önkénytes szegénységben türelemmel viseld a megvettetést.
2. Főgondod legyen az alázatosság.
3. Hagyj fel a test gyönyörével, és emberi vigasztalástól fordulj el.
4. Embertársad iránt légy könyörületes.
5. Szivedben lakjék az Isten és gondolj rá gyakran.
6. Adj hálát Istenednek, hogy meghalván érted, megszabadított a pokoltól.
7. Minthogy az Isten sokat szenvedett érted, te is türelemmel viseld kereszteted.
8. Egészen, testtel, lélekkel szenteld magadat Istennek.
9. Gyakortább jusson eszedbe, hogy az ő kezeinek vagy munkája, azért oda igyekezzél, hogy az örökkévalóságban Istennel lehess.
10. Amit akarsz, hogy megbocsásson neked felebarátod, te is engedd el neki, s amit tőle megcselekedni kívánsz, tedd meg neki.
11. Soha sem távozzék elmédből, hogy milyen rövid az élet, s hogy ifju, öreg, egyiránt meghal. E végből az örök életre törekedjél.
12. Mindig bánd vétkeidet s kérd az Istent, hogy azokat megbocsátani méltóztassék.

Konrád felette szigorú pap volt; rangra, nemre, ifjuságra, semmit sem tekintett, midőn a halhatatlan lélekről vala szó. Ennélfogva gyónóleányával, a fejedelemnével úgy bánt, mint az utolsó koldus asszonynyal. Egy esetet mondok el viseletéből. Bizonyos alkalommal azt üzené a herczegnőnek, hogy jöjjön szent beszédet hallgatni Eisenachba, mit ő fog tartani; talán olyanról akart beszélni, ami nézete szerint, Erzsébetre nézve is tanulságos leendett; ámde ő el nem jött. Ekkor Konrád kimondotta, hogy miután ilyen engedetlen, többé mitsem akar tudni lelki vezetéséről. Másnap hozzá ment

Erzsébet, menté magát, hogy ép akkor volt nála látogatóban sógornéja, a meiszeni fejedelemné s nem jöhetett a prédikációra; alázatosan kérte, hogy engedné el hibáját s ne üzze el magától. Minthogy Konrád elejénte nem akarta visszavonni fenyegetését, Erzsébet lábához borult s hosszasan rimánkodva esedezett, hogy legyen irgalmas iránta. Elvégre megbocsátotta elmaradását, hanem csak nagy vezeklés árán, névszerint kamarahölgyei is kemény büntetés alá kerültek, mert részben nekik tudatott be, hogy urnőjük engedetlen volt.

Főképen asszonyok, s leginkább az uri rendből, szigorú lelkiatyákat keressenek, olyanokat, minő volt ker.sz.János. Ez által szabadulnak meg csupán az elpuhulástól és nem lesznek lelkileg rátartók, mintha tudja Isten mire lennének hivatva, mihelyt néhány, valamennyire szokatlanabb jámborsági tettet vittek véghöz; csak így lesznek rendületlenek, növekednek a jóban s a keresztény vallás a maga teljes erejében érvényesül meg bennök.

„Mondá Saul: Uram mit akarasz, hogy cselekedjem? Felelt az Ur: Kelj föl s menj be a városba, ott megmondják : mit kell cselekedned!”
Apost.Csel. 9,6.

A gyöngéd lelkiismeret

Konrád főképen arra ügyelt fel szigorúan, hogy a vezetésére bizottak, igaztalanságot el ne kövessenek. Habár nem volt Lajosnak lelkiatyja, mindazonáltal Konrád őt is inteni meg nem szűnt, hogy mily felelősséggel jár a plébánosok kinevezése. Többször mondá a grófnak: „ha a templom szolgálatára méltatlan vagy tudatlan papot rendelsz, nagyobb vétket követsz el, mintha ötven, hatvan embert ölnél meg sajátkezüleg a harczban.” Ennélfogva Lajos azt határozta testvérevel, hogy javadalmak adományozását a lelkiismeretes, és ilyenekben igen belátó Konrádra bízzák.

Erzsébetről még inkább gondoskodott, hogy olyasmiben ne legyen része, ami Istennek visszatetszik. Szigorú elveinél fogva, bizonyos adót, mit az alattvalók a királyi tábla költségeinek fedezésére fizettek, igazságtalannak tartott; nem tűrhette, hogy némely család, mely alig lakhatott jól, arra fizetni kényszerítessék, hogy a gróf vendégei kedvök szerint lakomázzanak. Azonkívül volt a gróf tartományai közt egy darab föld, mit ősei erőszakkal, vagy tiltott módon sajátítottak el, névszerint az a hír futkosott még akkor is, hogy a gróf nagyatyja, a zárdától és papságtól jelentékeny jószágokat és jövedelmeket elrabolt. Ezekfolytán Konrád kijelentette Erzsébetnek, hogy

ami eme javakból, vagy ama bizonyos asztali adóból befolyt, azokban legkevésbé se részesüljön, hogy így az igaztalan birtoklás bünébe ne kerüljön.

Ez igen kellemetlen és nehéz feladat volt, minthogy Erzsébetnek kellett a fejedelmi asztalnál megjelennie, és amellet tudnia, hogy az ételek honnét kerültek elő, miután csak abból ehetett, amiről bizonyosan tudta, hogy a fejedelem igaz szerzeményéből származott. A fejedelem úgy gondolkozott, hogy vannak emberek, kik váltig követelik, hogy hozzátartozóik, a nő, a gyermekek ne követhessék saját meggyőződésüket, hanem a lelkiismeret és így Isten ellen is cselekedve a ház, vagy ország zsarnokának feje és parancsa szerint gondolkozzanak, intézkedjenek. Hogy a derék Lajos gróf nem gyakorolt ilyen ördögi uralmat, s nem kívánta nejétől, hogy lelkiismerete ellen cselekedjék, magától értetődik; nem tiltá el tehát, hogy tartózkodjék azon ételek evésétől, melyek a lelkiatya intézkedése folytán megengedve nincsenek.

Évéből Erzsébet a konyhába lejárt megtudni, hogy honnét szereztettek meg az ételek, miszerint megtudná, hogy miből szabad ennie, miből nem. És így megtörtént néha, hogy a megrakott asztalnál száraz kenyeret evett, vagy éhezett, mert minden más egyebet gyanus jövedelemből származni vélt s azért tiltottnak tartott. Ámde ily esetekben neki a parányi csekélység is elegendő volt, így például bizonyos alkalommal csak egy darab fekete kenyeret evett, habár azon napon 14 órát lovagolt férjével utazva.

Hogy Erzsébet inkább éhezett mikor az ételek eredetéről gyanuja volt, ez a fiatal asszony részéről nagy önmehtagadás volt, mert hogy étvágya volt, kítünt azon körülményből, hogy midőn a konyhában kutatva, meggyőződött valamely étel igazságos eredetéről, örömmel tapsolt felkiáltva kamarahölgyeihez: „no ma vendégeskedünk!” Ő ugyanis szobaleányait is rávette, hogy mindattól őrizkedjenek, ami nem az igaz jövedelemből vétetett. Néha csak az étel volt gyanus, de nem az ital és viszont; akkor kijelentette hölgyeinek: ma csak ehetünk, vagy: ma csak ihatunk; midőn pedig egyik sem látszott megengedve, jobban sajnálta a leányokat, mint önmagát. Midőn társnői mentegették magokat a gróf előtt különös viseletök miatt, azt jegyezte meg Lajos: „Én is úgy cselekedném, ha nem félnék a családi (anyja, testvére) viszálytól; ámde Isten segélyével gondom lesz rá, hogy megváltozzék a dolog.”

A böjt, amint azt az egyház parancsolja, (a kántor napok, vagy nagyböjt alkalmával), vezeklés; ez kiemel a bünökből, támogatja a lelket,

előmozdítja az erényt, és Isten érdemül veszi. A katolikus keresztény lelkiismeretesen megtartja, hacsak egyházi előjárója, egészség, kór vagy egyéb megállapítható okokból föl nem mentette.

Ámde jöhetsz olyan körülmények közé, amikor nem a törvény, hanem a lelkiismeret parancsolja a bűnt, valamint ezt imént sz. Erzsébetnél láttuk; az illetén bűnt szintén kötelesség, valamint amaz, mit a törvény ír elő; azonkívül ettől senki, de még a Pápa sem adhat dispensatiót. Ilyen eset támadhat, ha eléd tesznek húst, mi rablóvadászatból vétetett, vagy lopott gyümölcsöt. Másik eset az, ha valaki már eleget evett, ivott, vagy tudja, hogy valamely étel izgató és kisérteteket okoz, vagy hogy megtiltotta az orvos. Ha már ilyenkor az érzékiség mégis étel után szeretne nyulni, vagy ha mások biztatnak, hogy csak igyál, akkor el kell magadat határoznod, hogy hova légy: az Isten részére, ki önmegtagadást sürget, vagy a has részére, mely uralkodni akar rajtad. Ilyenkor aztán a legjobban megtudod belállapotodat, hogy ki kormányoz benned, hogy ki az Istened?

„Mert az Isten országa nem áll evésben és ivásban, hanem igazság, béke és a Szentlélektől származó örömben.” Rom. 14,17.

A harmadik rend

Még mielőtt Konrádot kapta volna lelkiatyául, ki a tökéletesség nagy fokára vezette, volt Erzsébetnek egy másik támasza, melynél mint a szálló vessző a rostélyon, fölfelé haladt, értem az ugynevezett harmadik rend szabályait. A dolog ennyiben áll.

Assisiban, egy olaszországi városban élt egy kereskedőnek fia, ki nem volt ugyan kisasszonyos életű, hanem a világias örömeiben lelkendezve, dévaj társak közt mulatozott. Az a jó szokása volt, hogy szerette a szegényeket, és soha sem tagadta meg tőlük az alamizsnát, ha Isten nevében kértek. Ugyanazon évben, melyben született Erzsébet, történt, hogy ezen ifju megtért, ujja született a Szentlélekben. Ő belőle lett ama nagy szent és rendalapító, assisi szent Ferencz. Röviddel utóbb, sok ezer férfi és ifju csatlakozott hozzá, kik mindenüket szétosztva, szakítottak a világgal, hogy egyedül Istennek éljenek és szolgáljanak. Jámor közösségben éltek, egymást őszintén szeretve. Semmijök sem volt, nem is akartak birni semmivel, a szegénység volt egyedüli imádjottjuk. Ruhájuk egy darabból állt, mit övvel testhez szoritottak, s addig hordták, míg váltig használhatatlan lett.

Ha többet koldultak össze, mint amennyi nekik kellett, odadták a szegényebbeknek. Valóban apostoli életet éltek, ők voltak a föld sava, kovásza, mely által Isen az akkori roszbasülyedt világot megtisztítani akarta.

Miután a ferenczi rend sebesen és mesze elterjedett, azt akarta a gondviselés, hogy női nemnek is legyen alkalma Jézus szegény életét utánozni. Assisi szent Ferencz vezetése alatt, szent Klára Ferenczben azon szabály szerint, melyet a francziskánusok és kapuczinusok tartanak, rendet alapított, és ez Clarissa-rendnek nevezteték.

Midőn szent Ferenc városokon és falukon prédikált, a szent férfiú szava oly hatással volt a hallgatókra, hogy mind a két nemből tömérdek ember gyült hozzá, kik minden földit elhagyni, s a rendbe lépni akartak; ámde körülményeik által, pl. mert házasok voltak stb. efféle miatt családjaikat elhagyni nem lehetett. Hogy ezen jó emberek jámbor szándéka ne maradjon gyümölcseken, szent Ferencz azok számára is irt szabályokat, kik ugyan a világban kénytelenek élni, mindazonáltal a Ferencz rend vezeklése és érdemeiben is részt akarnak venni. Ezen harmadik rend szabályait azután különféle Pápa megvizsgálta, jóváhagyta és az ezek szerint előket sok bucsuengedélyben részelteté.

A harmadik rend főbenjáró kötelezettségei e következők. Állapotjukhoz képest lehetőleg szerényen öltözködnék minden ékesség nélkül, névszerint nem öltönek selyemruhát; kerülnek a nyilvános mutatságokat, színházakat, dalidókat. Szerda, péntek és szombaton egész even át húst nem esznek, pénteken azonkívül egyszeri jóllakással elégszenek meg, ami egyéb keresztények számára csak a nagyböjt és kántornapokra van előírva. Az év három nagy ünnepének előestéjén gyónnak és áldoznak, naponkint végzik az előirt imákat imakönyveikből, vagy ehelyett 54 Miatyánkot, amit munkaközben is lehet elmondani, ha megtehetik, naponkint hallgatnak misét. Ezen kötelezettségtől a gyóntató, ha a körülmények úgy kívánják, föl is menthet; nem is vétek terhe alatt köteleztetnek ezekre, hanem csak hogy elvesztik mulasztás által az érdemet; mindnyájan csupán arra köteleztetnek kivétel nélkül, hogy keresztény, épületes buzgó életet éljenek.

Mindhogy szent Ferencz rendtársait csakhamar mindenfelé küldötte, nemsokára Eisenachba is érkeztek. Szent Erzsébet, ki lelkileg oly igazán volt szegény, nagy örömmel vette a hirt olyan rendről, mely fő feladatának választotta a szegénységet. Evégből ferenczi-zárdát alapított Eisenachban, férje engedelmeivel a harmadrendűek közé iratta magát, s így Erzsébet volt

Németországban első, ki e rendbe lépett. Az ő sanyargatásai és vallásgyakorlatai régen voltak már szigorubbak, mint az új rend szabályai, ámde a hozzájuk való csatlakozás által, imája, böjtje és más jámbor cselekedete, nagyobb értéket nyert, mert engedelmesség folytán történt, s a többi tagokkal való közösségben.

Ha a szent életű Erzsébet jónak látta jámborságát a harmadik rendbe való lépés által erősíteni, védeni: igen ajánlatos, hogy kik a világban élnek és gyarlóságaikkal vétkességüket naponként tapasztalják, szintén lépjenek bele. Szükségük van biztos támpontra, gyámolra; ilyen támogató volna egy körültekintő, szigorú gyóntató, ámde ilyen nem mindenütt található. Másoknak sokat kellene elkövetett bűnökért vezekelni, és semmit sem cselekedtek. Sokan fogadásokat tesznek töredelemre és jóságos cselekedetekre, csak hogy fogadalmuk száradó fa virágjaihoz hasonlít, mely minden tavaszkor hajt virágot, hanem le is hull gyümölcs nélkül. A világgal való közlekedés mindinkább bele tolakodik lelkükbe, s készül kiszorítani onnét az Istent. Mind eme veszélyek ellen igen hasznosan a harmadrend szabályai, mert olyanok, hogy a világban élők is megtarthatják, anélkül, hogy ügyeik emiatt szenvednének, és könnyelműség, puhaság, kevélység, s más bűnöktől megvédetnek, keresztény életre vezéreltetnek, anélkül, hogy súlyos kötelességeket vállaltak volna magokra.

„Igám édes, jármom könnyű” Jézus Máténál 11,30.

Az ajándék

Nemrég voltam a bécsi császári kincstárban, mely meg van töltve a legnagyobb drágaságokkal, amit csak látni lehet a világon. Vannak ott koszorúk, melyeknek levelei tiszta aranyból készültek, virágjaik pedig gyémánt és más drága kövekből állítvák együvé, egy szál belőle sok ezerbe kerül. Ép midőn e nagy kincset láttam, tűnt fel igazán lelkem előtt, hogy mind ez játékszer nagy gyermekek számára, vakító eszközei a világnak. Ellenben egy istenes lélek nagy örömet talál olyanban, mit a világi emberek megvetnek, kicsufolnak; látjuk ezt szent Erzsébet életében is.

Assisi szent Ferencnek és rendjének legnagyobb pártfogója volt Hugolino bíbornok. Hozzájuk is jött meg híre szent Erzsébet életének, hogy Eisenachban kolostort alapított, s hogy ő maga is belépett a harmadik rendbe. Midőn egy alkalommal beszélgettek a thüringiai szentről, azt mondá a bíbornok szent Ferencnek: „jó volna, ha tisztelődnek, lelki leányodnak

valami ajándékot küldenél, ami alázatosságának és lelki szegénységének megfelelő volna”; erre a bibornok szent Ferencz válláról leveszi az ócska köpenyt, s felszólította, hogy ha ismét mennek Németországba testvérek, vigyék meg ezt neki, hálául ama jótéteményekért, mikben a testvéreket részeltette. Ferencz beleegyezett, s még levelet is irt hozzá.

Ha egy egész kincstárt, megtöltve arany, ezüst és gyöngyökkel, küldtek volna neki, nem lett volna olyan öröme, midőn a durva, kopott öltönyt kapta, mit szent Ferencz viselt. Végtelen nagyra becsülte ez ajándékot, és valahányszor valami nagy kegyelmet akart kiérdemelni az Urtól, mindig ezt vette föl, azt remélve alázatban, hogy az Isten, hű szolgája, Ferenczre való tekintetből, különösen kegyes lesz iránta. Halálos ágyán is állította, hogy az Ur kegyes volt őt mindig meghallgatni, valahányszor ilyenképen folyamodott hozzá. És midőn a haldokló Erzsébet egyik barátnéja emléket kért tőle, e köpenyt adta oda neki, azt mondván: „Ne nézz a szövet szegénységére, hanem a szegénység drága voltára.”

Később a német lovagrend tulajdonává lett a köpeny, kik azt kettős tisztelettel övezték, mert két szentnek, Ferencz- és Erzsébetnek volt sajátja. A legnagyobb, leghiresebb német hitszónok, a regensburgi Berthold barát állítja, hogy a szegénység eme dicső zászlaját, Weisenburgban a német lovagrend házában látta, és tiszteletteljesen érintette.

Az ajándékok hasonlítanak az emberekhez, kik adják, vagy fogadják, azért rólok bátran lehet következtetni az emberek érzületére és lelki állapotára. Gyermekeknek adunk, mit megehetik, vagy amivel játszhatik, mert még egészen érzéki. Valamely pompakedvelő leányzónak legkedvesebb ajándék a szép, újdivatu ruha. A kapzsi ember arany és pénzérték után lelkendez. Magad is megtudhatod, hányadán vagy lelkileg, ha elgondolod, hogy minő ajándék örvendeztetne meg leginkább. Mentül inkább uralkodik valamely emberben a keresztény szellem, annál jobban becsüli meg mindazt, aminek keresztény jelentősége van. Olvasó, feszület, amit valamely szenthelyen szenteltek meg; kép, imakönyv, vagy szent, tiszteletre méltó emberek ereklyéje, kedvesebb a jámbor keresztény ember előtt, mint aranyértékű ajándékok, melyek azonban csak a világban bírnak beccsel.

„Hol vagyon kincsetek, ott időz lelketek is.” Luk. 12,34.

Az ember

Jónak találtatott, hogy Erzsébet Kreuzberg várában, néhány órányira Eisenachtól, várja be lebetegedését. Három nappal Gyümölcöslő után született első gyermeke, egy fiú, a mikor a gróf ép a marburgi országgyűlésen volt. Természetes, hogy azonnal adták tudtára a kedves hirt, és miután az öröm kitágítja a szívet, a jelentést tevő követ gazdagon megjutalmaztatott. Ilyesmit azonban tesznek a pogányok is, kik nem bírnak keresztény szellemmel, hogy t. i. örvendeses hírek és események alkalmával, nagy ajándékokat osztogatnak. A nemes gróf háláját közhasznúvá és állandóvá akarta tenni. Legott Kreuzbergre sietett, utja Werra folyón át fahidon vezetett, melyet az árvíz könnyen elragadhatott. Amint tehát rajta átvagolt, az az eszméje támadt, hogy fia születésének emlékére, kőhidat építtet, mi sokaknak lesz hasznára. A hid még most is megvan, s a rajta való góth kápolna oda édesgeti a vándort, hogy kérdezze önmagától, ha vajjon az igaz uton halad-e Istenhez?

A jómódú szülők, örömeiket gyermekszületés alkalmával az által szentelhetik meg, ha pl. az utfélen keresztet állítanak, mely az általmenőnek halkán prédikál, vagy ha valamely szegény templomnak, az istentisztelet öregbítése végett valamit ajándékoznak, vagy ha az Isten élő templomának, valamely szegény gyermeknek ruhát adnak, vagy más ilyen jánbor tett által kimutatják hálájukat. Hasonló cselekedetek bizonyosan több Istenáldást eredményeznek, mint a paszita való dőre költekezés.

A gróf az ujdonszülöttnek Herman nevet adott, maghalt atyjának emlékére. Megáldotta Isten házasságukat még két leánygyermekkel, (némelyek hármat emlitenek, de kiderült, hogy az tévedés). Ha Erzsébet minden cselekedetét az Isten dicsőségére irányozta, magától értetődik, hogy az ilyen fontos alkalomnál, aminő egy gyermek születése, jámborsága főképen lépett előtérbe. Mikor avatásra kellett mennie, felölté egyszerű gyapotruháját, karjára vette gyermekét, s mezitláb haladt le a köves várhegy lejtőjén a Katalin-egyházba, mely Eisenachon kívül feküdt. Ide hozva gyermekét, báránykát és viaszgyertyát felajánlva így imádkozott: „Oh édes Jézusom, neked és kedves Anyádnak ajánlom fel keblem drága gyümölcseit. Ime, Uram és Istenem, valamint te adád nekem, épen úgy én is, őszinte lélekkel, visszaadom, ki Ura, és kegyes Atyja vagy mind az anyának, mind a gyermeknek. Csak azt az egyet kérem, csak azon

egy kegyelemért esedezem, hogy ezen gyermekemet, mit könyeim öntöznek, szolgálid, barátaid közé fölvenni és szent áldásodat rá adni méltóztassál!"

Ép ma délután, ahogy ezeket írom (martzius 23-án) temeték egyik testvéremet, és egy másik testvérem gyermekét keresztelik. Sehol sem jön elénk oly közel az örökkévalóság, mint a koporsónál, a sirnál; mintegy ajtaja előtt állunk. Mikor keresztelni viszik a gyermeket, az arcuk vidáman üdvözlik az élet keletkeztét. A szülék szívét vágyak és remények veszik körül: minő szép, ügyes lesz a gyermek, ha, majd jól lesz elhelyezve, a szülék öröme, öreg napjaiknak gyámola leszen. Pedig csak egy ohajra van szükség, a többi felette alárendelt, s ez az, hogy úgy imádkozzék amint Erzsébet imádkozott, valahányszor a Katalin-egyházba, mezitláb gyermeket hozott: hogy „legyen Istennek valóságos gyermeke”. Az ember, mikor születik, mintha sebesvonatra tennék, irtóztató sebességgel szünet nélkül rohan, éjjel-nappal igyekszik az egyetlen állomás felé, és ezen állomás a temető, a testre nézve egyszersmind váró terem a feltámadásig. A lélek még tovább megy, mert az írás szerint: h a l á l u t á n k ö v e t k e z i k a z i t é l e t. Szegénység vagy gazdagság, szépség vagy torzult alak, magas rang vagy alacsony helyzet, élvezet vagy keserűség, virágzó egészség vagy szakadatlan betegeskedés, mind ez tova repül, s az ember mindenbe csak izlel, anélkül, hogy valamit megragadhatna vagy magával vihetne. Csak egyet vihetsz el magaddal még a temetői állomáson tulra is, ami valósággal a tied, jó, vagy rossz tetteidet, és lelkedet, nem azon minőségben ahogy látszott az emberek előtt, hanem úgy, ahogy látja a mindentudó Bíró. Ezen találkozás határozni fog végtelen keservek, vagy végtelen boldogság felett, rengeteg hosszú időre, tudniillik ameddig Isten az égben lesz. Mihezképest Erzsébet is csak egyet kért, hogy gyermekei Isten barátaivá legyenek, s azok maradjanak; és mivel tudta, hogy ez csak Jézus Krisztus igazsága és kegyelme folytán történhetik meg, két jelvényt áldozott: gyertyát és báránykát.

„Minden test, mint a széna megavul, és mint a fakadó levél a zöldellő fán. Némelyek kihajtanak, mások lehullanak; úgy a test és vér nemzése is, egyik véget ér, másik születik.” Jézus Sirákf. 14, 18..

Kereszt a szeretetben

A különféle német tartományok századokon keresztül a császárt ösmerték legfőbb uroknak. Az akkori császárt II. Fridriknek hívták. Ez hadjáratra indult Olaszországba, s felhívta Lajost is, hogy vitézeivel csatlakozzék hozzá. Lajos tehát először volt kénytelen huzamosb időre elválni nejétől, s az Alpokon át a császárral Olaszországba vonult. Ez 1226-ban történt a tél vége felé.

Ép ezen évben nagy éhség támadt Németországban, mely sehol sem dühöngött annyira, mint Thüringiában. A szegények erdőn, mezőn csatangoltak, hogy füvön, bogyón, gyökeres, vadóczon tengessék életüket, s az éhség kinját némileg enyhítsék. Míg az éhség miatt elhullott állatok, lovak, szamarak, ebek husát is, mi különben senkinek sem kell, felemésztették; hanem a legutáltabb táplálék sem volt elegendő, azért igen sok ember halt meg az irtóztató, hosszas és örületes éhség halálával.

Ha ily nyomor látására a közönséges ember is részvétre buzdul, oh mit érezhetett a kegyes és könyörületes szívü Erzsébet! Valamint borromei szent Károly dicsőségére vált a milanoi dögvész, amidőn pénz, életerő, sőt az utolsó ruhadarab feláldozásával segíteni törekedett, ép ugy ezen éhség is arra szolgált, hogy szent Erzsébet, vagyis az Istennek a benne működő rendkívüli ereje dicsőíttessék.

Ha egy anya gyermekei szenvedését látja, ez igen nagy keservet okoz szívének, azért minden módon iparkodik segíteni rajtok. Ez a természetes anyaszeretet. Kiben azonban természetfeletti szeretet lakik, az minden nyomorgó ember iránt könyörületes és oly buzgalommal ügyekszik elhárítani felebarátjától a bajt, mintha a szenvedő gyermeke, vagy testvére volna. Így érezett Erzsébet. Éjjel-nappal. nem volt nyugta, az összes nyomorúság mintegy szívébe csoportosult, a fájdalmas részvét elsütötte szívét, keserve a folytonos segélyzésben enyhült valamennyire. Volt ekkor a fejedelmi kincstárban sok pénz, 64 ezer arany, mely egy eladott birtokért folyt be; Erzsébet nem késett ez összeget a szegények gyámolítására fordítani, azután kiüritette az uradalmi magtárakat, hova igen sok gabonát gyűjtöttek volt össze. Az udvar emberei roszták a jótevő fejedelemné eljárását, állitva, hogy várakat kell eladni, ha ennyire akarják megtölteni a raktárakat. De az ilyen tekintetek Erzsébet előtt nem bírtak fontossággal, midőn arról vala szó, hogy embertársait az éhhaláltól

megmentse. Határozott, erélyes intézkedése folytán odáig vitte a dolgot, hogy jelenlétében naponként 900 ember étkezett.

Mikor Lajos hazajött, az udvarfőnök és a kincstári hivatalnokok Erzsébet jótékonyosságát kajánul adták elő, felpanaszolvva, hogy miután mindent elosztogatott, az udvartartás lehetetlen. Lajos azonban ezeket válaszolta: Engedjétek, hogy Erzsébetem segíthesse a szegényeket: amit Isten kelvéért a szegényeknek ad, azt senki se ellenezze; én megnyugszom, ha csak Marburg, Eisenach és Naumburg marad meg.

„Én. pedig azt mondom: hogy ki szűken vet, szűken is arat; de aki bőven vet, bőven is arat.” II. Kor. 9,6.

Eszély a részvétben

Láttam már jószívű, részvételtjes embereket, kik minden koldusnak, aki csak rimánkodik előttük, rögtön adnak alamizsnát. A szándék jó, hanem az adomány sokszor mintha kidobatódnék, mert vele csupán a dologtalanságot, rendetlenséget és roszaságot mozdítják elő, azt fecserlik el, amivel másoknak, kik rászorultak, segíteni lehetett volna. Hiszen Isten sem adja meg mindenkinek, amiért imádkozik, nem mintha nem volna eléggé gazdag és jóságos, hanem mert bölcsessége szerint ad, vagy eltagad, amint legfőbb céljára való tekintettel az embernek hasznosabb.

Minthogy Erzsébet nem csupán természeti szivjóságból vala könyörületes, hanem a Krisztus szellemétől indítottnak: nem osztogatta gondolatlanul javait, hanem bizonyos rendet tartott a jótétevesben. A fiatal fejedelemnő komolyan meggondolta, hogy miképen lehessen jó sokat és lehető legtöbbet segíteni. A legrégebbi kéziratok eképen szólanak felőle.

Erzsébet minden szegénynek egyszerre csak annyi táplálékot adott, amennyi egy napra elég volt; meglehet hogy tapasztalta, miszerint a szegények nem takarékosak, s ha van felesleges, elosztani nem tudják. Hogy megkímélje a szegények készitési költségeit, nem osztogatott gabonát, lisztet, hanem a várban naponként annyit süttetett, amennyi csak fért a kemenczékbe; így történt, hogy naponként 900 szegény ember jött a várba, hogy Erzsébettől, az Isten jóságának eme látható kezétől, tápot nyerjenek. Ruhát is csináltatott, vagy vett, s odadta kinek mire szüksége volt.

Amde százakra menő volt azok száma, kik betegség, öregség miatt nem voltak képesek a hegyre menni fel ételért. Erzsébet nem tartozott

amaz érzéki emberek közé, kik csak akkor veszik szemügyre a nyomort, midőn előttük van, midőn füleiket sérti, hanem lelkében látta az elrejtett, sokszor metszőbb nyomort is. Nehány, igen elnyomorodott szegénynek maga vitte el az ételt, ami az ő asztalukról megmaradt, gondja is volt, hogy az uri táblán több ne költessék el, mint amennyi szükséges, hogy a szegények annál többet kapjanak. Az eleséget azután maga vitte el, hogy nemcsak az adománnyal, hanem látogatásával is örvendeztesse meg a beteget. Még legtávolabb részein is az országnak gondoskodott szegény alattvalóiról. Minthogy férje távollétében ő vette át a kormányt, meghagyta a tartományi hivatalnokoknak, hogy minden jövedelem a szenvedő alattvalók gyámolítására fordítassék. Ellenkeztek ugyan a hivatalnokok, hanem a fejedelemnél szigorúan kívárta parancsának teljesítését. Azonkívül eladta drága köveit és más értékes tárgyait s a bejött pénz főképen azokra fordított, kiket személyesen nem gyámolíthatott.

Minthogy a szegényre nézve sokkal nagyobb jótétemény, ha olyatén helyzetbe jön, hogy munkával keresse kenyerét, mintsem ha henyélni hagyva őt, táplálnák: az aratás közeledtével, összehívta a dologképes szegényeket, s mindeniknek új inget, sarlót adott és aratni küldte. Elgondolva aztán, mily szűrés a tarló, ajándékba még lábbelit is kaptak.

Gondoljuk meg, hogy a pusztá adomány még nem keresztény szeretet; ha a gazdagok nyilvános gyűjtések alkalmával szép öszvegeket nyújtanak, ez igen helyes cselekedet, hanem sokkal jobb és keresztényibb cselekedet, ha maguk is a szegények, betegek és nyomorodottak után néznek, s meghányják a dolgot, hogy miképen lehetne rajtok legczélszerűbben segíteni. Aki jót tenni képes, tanulja meg Erzsébettől a módját, a mely a következő. 1.) Ha a szegény munkaképes, adj neki rá alkalmat, ez által többet használsz, mintha alamizsnáddal csupán henyességét mozdítod elé. 2.) Czélszerűbb megszerezni a szükséges tárgyakat, ételt, ruhát, mintsem egyszerűen pénzt adni nekik. 3.) Ha valamely családról gondoskodni akarsz, ne adj neki mindent egyszerre, hanem időnkint oszd el a rászánt öszveget. 4.) Arra is ügyelj, hogy ne csak azokat gyámolítsd, kik utánad futosnak az utcán, hanem keresd fel a elrejtett, sokszor szívzaggatóbb nyomort.

„A szülőkölködőktől, ne fordítsd el szemeidet, és ne adj okot, hogy a könyörgők utóbb átkozzanak: mert aki szive keserűségében téged megátkoz, azt meghalígatja az Ur, ki őt teremtette.” Sirák 4, 5.

A beteglátogatás

Eisenachtól a hegyre menve föl, melyen Wartburg épült, a hegyharánt közepén balra, erdőtől körülfogva, van egy kut, omladékony fallal körítve. Most is Erzsébet kutjának hívják, mert a hagyomány szerint, itt mosta a jámbor fejedelemné a betegeket, fekélyeseket s ruháikat. A már említettük kórodát, huszonnyolcz aggott beteges személy számára, e kut felett építetté. Nemcsak eme szegények látogatását és ápolását tartotta szent kötelemének, hanem naponként, csunya időben is Eisenachba lejárt, hogy ott is hasonlag cselekedjék, ugyanis nemcsak a hegyoldalon, hanem a városban is két kórodát alapított. Az egyik merőben asszonyok számára és a Szentlélek tiszteletére épült, a másiknak pártfogója volt szent Anna; ahol különféle betegségekben sinlődők vétettek föl, ez még most is létezik a városfalon kívül szemben a Gergelykapuval.

Látogatásai közben egyik ágytól a másikhoz ment, kikérdezve a fekvőket, miképen vannak, mire van szükségök. Kiket leginkább vett elő a betegség, s eltaszító külsővel birtak, azokról legnagyobb buzgalommal gondoskodott. Maga nyújtotta oda a táplálékot és orvosságot, igazította ágyaikat, megmosta arcaikat s fátyolával megtörülgette. A kórodák büzös levegőit akkortájt nem tudták úgy elenyésztetni, mint napjainkban, azért midőn kamarahölgyeivel meglátogatta az ispotályt, ezek csaknem elájultak és morogtak, Erzsébet azonban, habár természeténél fogva nagyon irtózott a romlott levegő- és bűdösségtől, a legnagyobb hőségben is úgy birta magát megtagadni, érzékenységét annyira leigázta, hogy úgy tett, mintha szaglása sem lenne. Bizonyosan tudta, hogy mennyire fáj ez a betegnek, ha undorodunk tőle; annál is inkább tűrhette el szeretetében eme kellemetlenségeket, mert kemény vezeklés által megszokta szolgaságban tartani testét.

Szabad idejét arra fordította, hogy a vidék szegényeit felkereste, a beteget vagy más módon kesergőket vigasztalta. Egyszer egy gunyhóba tért, hol beteget talált, de minden gondviselő nélkül; panaszkodott is a szegény, hogy olyannyira szeretne tejet inni, de gyengeségénél fogva képtelen felkelni s megfejni a tehenet, ez úgy megindította a fejedelemnőt, hogy az istállóba ment a beteg kívánatát teljesíteni; a tehen azonban úgy rugdalódzott a gyakorlatlan fejésnél, hogy felhagyni kényszerült vele. Isten nagyobb kedvteléssel nézte a

fejedelemnőt az istállóban, mint valamely buján öltözött asszony-személyt a templomban.

Beszélik, hogy az elásott kincs helyén, szemetes dolgok, cserép, tojánhéj, pernye veti fel magát, ha aztán valaki ezekhez nyúl, aranynyá, ezüstté válnak. E mese valósággá lesz, ha szegényeket, betegeket, eltaszító külsejű egyéneket szeretettel elfogadunk, ápolunk; ezen foglalkozás az örök jutalom aranyává, s más földi örömök ezüstjévé fog válni. Azért mondja az Üdvözítő „Cselekedjétek tanításomat s tapasztalni fogjátok, hogy Istentől jó.” Erzsébet ezt igen sokszor tapasztalta, mert beteglátogatásai alkalmával szive oly örömmel telt meg, hogy hangosan adott érte hálát az Urnak. Egy ilyen ima fel van jegyezve, s így szól: „Uram! nem tudok elég hálát adni azért, hogy megengeded a szegényeket, a te legkedvesebb barátaidat, felkarolnom és ápolnom.”

Erre a jámbor kapuczinus, Kochem azt jegyzi meg „A kik tehát vagyonnal bírnak, utánozzák a jámbor fejedelemnőt s tehetségük szerint irgalmazzanak a szegényeken. Rendkívüli vezeklést, virasztást, hosszúra terjedt imát, böjtöt, vagy keresztet elviselését nem kíván tőletek Isten és nem is lennétek képesek ilyenekre, legyetek tehát legalább irgalmasok, hogy üdvözljétek. Ugy vélem, nincs könnyebb mód vezekleni, mint az alamizna által.”

„Jertek atyám áldottai! Örököljétek a világ alkotásától nektek készített országot. Mert éheztem és ennem adtatok, beteg voltam és meglátogattatok.” Máté 25, 35.

Halálos ágy és sir

A haldoklás iszonyu látvány, halk és mély értelmű prédikáció; ennél fogva némelyek szívesen használják fel az alkalmat s jelen vannak felebarátjuk végpillanatainál; látva a szorongást és kinokat, melyekkel fejeztetik be az élet, megalázódnak, elkomolyodnak, a földi dolgok iránt meghidegülnek és jobban kerülnek a bűnt. Hanem más okból is keresik a keresztények a haldoklókat, t. i. hogy a végtelenül kínos percekben, enyhítő vigasztalásban részesítsék őket. Az írás azt mondja: „Ahogy eldől a fa, úgy fekszik” t. i. amilyen a lélek midőn elválk a testtől, akár halálos bűnben akár Isten kegyelmében van, úgy marad örökre. A katolikus ember tehát méltán zárja be az Üdvözlőt e szavakkal: asszonyunk szüz Mária! imádj Istent mi érettünk most és halálunk óráján.

Nem hiába mondják a halált küzdelemnek; a test fájdalma, midőn az élet tüzei eloltatnak és a lélek kötelékei megszakadoznak, még legkevesebb, hanem a lélek azonkívül is megtámadtatik, s veszély fenyegeti. Sokszor a halál órájában erős hit-kételyek kísértének, Isten s emberek iránti keserűség szállja meg az embert, a régi bűnös szokások felébrednek s kétségbeesés nyomja a keblet, a gonosz lélek utolsó, tehát legerősb rohamot intézi az ember ellen, hogy lelkét az Istentől elszakítsa.. Főképen olyanok, kik a betegségben tértek jobb utra, igen félhetnek, hogy a végküzdelemben elbuknak és annál nagyobb mértékben, mentül tovább éltek a bűnben; mert a vétkes szokás szent Chrysostom szerint, ördög, mit magunk alkottunk, s azonnal fölmerül a lélekben, mihelyt az nem eléggé erős. Ennélfogva nagyon hasznos a keresztények ama szokása, mely szerint ima, felolvasás, bátorítás által gyámolítják a lelket, mely néhány percz mulva a halál martaléka lesz és az ítélet elé állítatik.

Épen az nagyon szép szent Erzsébet életében, hogy ami jót valaha kigondoltak az emberek és megcselekedtek, azt ő saját, életében mind alkalmazta a legteljesebb mértékben. Bőven jegyezték meg vala életirói, hogy páratlan buzgalommal kereste fel a haldoklókat, s a borzasztó átmenetelben, az örökkévalóság küszöbén gyámolította. Órák hosszat is imádkozott, hogy boldog halállal muljék ki a küzködő. Midőn szünni kezdett a halálharcz, vagy ha kimult s a szegények arcza eltorzult, ilyenkor a dicső fejedelemlő azt tette, mire a közelvaló rokonok sem vállalkoznak: a sápadt, hideg verejtékű arczot megcsókolta. És ekkor sem hagyta el a tetemet, hanem eligazgatta, felöltöztette, rendszerint saját kezüleg varrt ruhába.

Édes olvasónő! gondold el a különbséget, ha te csinos illatos himzéssel foglalkozol, pompakedv vagy lakod fölösleges diszítésére, vagy talán szerelmi mámorban olvadozol az iránt, kinek szántad a munkát és ha a királyleány Wartburgon szegény emberek számára halott köntöst készít! Oh mily különbözőleg tetszik ez az Istennek; Erzsébet a sir, meg az örökkévalóság számára dolgozik, te pedig hiúságból; a halottlepel hamarabb poshad el ugyan, mint a te himzésed, hanem nagy értékű ruhával cseréltetik be a tulvilágon és a te munkádat vajjon mire fogják ott becsülni? Ha te ezeket jól megfontolnád!

Épen, mert Isten szelleme működött benne, nem tudott e tekintetben különbséget tenni a gazdag és szegény között, nem tudta túrni, ha előkelő családok tetemei drága ruhában tétettek nyugalomra, ezt a mennyire tőle

telt megakadályozta s értékét szegényekre fordította. A szűkölködőket olyannyira szerette, hogy soha sem vittek ki szegény állapotu halottat nélküle. E tekintetben is meglátszik az Isten és a világ gyermekei közt a különbség, a világ fiai előkelő emberek temetéseinél rendszeren megjelennek, ellenben a szegényekét kerülük.

„Határozva van, hogy minden ember meghaljon, azután pedig van az ítélet.” Zsid. 9, 27.

Az anyai szeretet

Kinél az Isten lelke lakozik, azt azon is vehetjük észre, hogy tiszteletteljes szeretettel viseltetik a gyermekek iránt. Az oltári szentségen kívül templomainkban, semmi sincs ezen a nagy világon, min nagyobb kedvteléssel nyugodnék az Isten szeme, mint az ártatlan gyermekeken. A gyermekben tehát az Isten és a te szereteted találkozik és így e tekintetben a legtökéletesebb öszhangban vagy Istennel. Nem úgy értem, hogy valaki saját, vagy a csinos és szép ruházatu gyermekeket szeresse, ez érzéki szeretet, melynek az Istenszeretetével semmi köze, hiszen az állat is szereti kicsinyeit. Idegen gyermekeket kell szeretned, kik azonkívül eltaszító külsővel bírnak, az illetén szeretet hasad a keresztyén hitből, s azért minden lélekben, melyet élő hit és Istenszeretet megszentelt, meg is fogod azt találni.

Erzsébet árvagyermek számára intézetet alapított, ezeket aztán oly szeretettel ápolta, mintha csak övéi lettek volna. És épen az utálatos külsejűt kedvelte leginkább, megtisztogatta s karjaira vette. Mint az igazi anyák szokták, meg nem elégedett, hogy őket a szükségeseikkel ellássa, hanem azonkívül rendszeren ajándékokat adott nekik. Egyszer a városban sok ilyen ajándékot, agyagedényeket, üveggyűrűket összevásárolt, jövet a vár lejtőjén feldőlt, s kocsija a sziklaoldalokon legurult; csodálatos módon nem történt baja, hanem a törékeny holmi is sértetlen maradt, mintha, a szegény gyermekek őrangyalai a gyámnyát az ajándékokkal együtt oltalmazták volna.

A gyermek hamar kiösméri, hol dobog érte szerető sziv, s rendszeren inkább vonzza őt illetén keresztyéni irgalom, mint rokonság kötelékei. Valahányszor Erzsébet az árvákhoz jött, feléje szaladtak s kezét megragadva kiáltottak: Anyám, anyám! Helyesen tette, hogy meg engedte, miszerint eme szegény gyermekek anyjuknak nevezzék, mert

hiszen az Uristent is atyának hívjuk. Egy akkori író szavai szerint: „Valamint a csibék anyjuk szárnyai alá menekednek, ép úgy ezek is Erzsébet anyaiságának szárnyai alatt nyugalmat, ápolást nyertek." Sokat beszélnek az anyai szeretetről, s némely anya azt képzei, hogy rengeteg, szenvedélyes szeretete gyermekei iránt, igazi nagy erény. Ez nem igaz, mert hiszen az ily szeretet sokszor nagy bűnököt, bolondságokat eredményez. Az anyai szeretet természeti ösztön, melyet ép úgy tett le Isten az emberbe, valamint bele öntötte az önszeretetet. Minthogy az anyai szeretet csak sokszorozott önszeretet, a gyermekek az anyának ágai lévén, nyilvánvaló, hogy jóra, rosszra egyaránt fordítható. Ha valamely anya pompakedvelő, élvvágyó, világias érületű asszony, ezen irányban fogja szeretni gyermekeit, s igyekezete oda terjed, hogy mettől több érzi örömet szerezzen nekik, hiuvá neveli s a világ számára idomítja, vagy pedig szakadatlan figyelemmel őrzi a bűntől és az Istennek neveli. Még ha jámborul is neveli gyermekét, még akkor is nagy részben a természetes anyai szeretet működik; nyilván ez nem rossz, csak azt akarjuk mondani, hogy magasztosabb azon szeretet, hol a husnak és vérnek semmi köze.

Erzsébetnek is voltak gyermekei, kiket úgy szeretett, amint csak anya szeretni képes, hanem amit a szegény árvákkal tett, hogy ezeket szerette, ez fölségesb, dicsőbb érdem volt a nagy Isten előtt, ki minden kis gyermek atyja, akár szép, akár csunya, görvélyes, együgyü, mert mindenikben ott ragyog gyémántja: a halhatatlan lélek.

„Es fogván egy kisdedet, közéjük állítá s miután megölelte, mondá nekik: Valaki az eféle kisdetek közül befogad az én nevemben, engem fogad be és valaki. befogad engem: nem engem fogad be egyedül hanem azt, ki küldött engem.” Márk 9, 36-37.

Édes olvasóm! cselekedtél-e már e tekintetben valamit, vagy nem ér el idáig a te hited és szereteted? Ha körülményeid nem engedik, hogy magadhoz végy szegény gyermeket keresztény nevelés végett, vannak intézetek eme gyámoltalan teremtmények számára, ragadj meg egyet az örvény szélén s fizess ki érte a tartási költséget. Egyébiránt sokat lehet tenni, csak keresztény szellem- és komolysággal fogjunk hozzá. Nápolyban az a kedves szokás dívik, hogy ha valamely család gyermeke elhal, idegent vesz föl s erről gondoskodik sajátja helyett. Ime

ilyenekben tűnik ki a kereszténység szépsége. Senki sem tehetne meg ilyesmit olvasóim közül ?

Változatok

Ha valamely nagyobb zeneműben szép dallam kerül elő, többször ismétlik magasabb, majd alanti hangokon, fuvó, majd vonó hangszeren. Olvasóm is szívesen fogja, venni, ha szent Erzsébet bámulatos irgalmas-ságáról változásokkal állok elé, ugyanazt beszélve el, csakhogy más modorban. A heidelbergi kézirat következőleg szól irgalmi cselekedeteiről.

„Zöldcsüörtökön pompás lakomát készített a szegényeknek és ügyefogyottaknak; miután jóllaktak, a fejedelemnö leveté fényes ruháit, ékességeit, s megmosta nagy jámborsággal a szegények lábait, egynek-egynek azonkívül pénzt és kenyeret adva. Egy más alkalommal szintén zöldcsüörtökön egybegyűjté a fekélyeseket, megmosta lábaikat, kezeiket, s hol leginkább égették a kiütések, áhítattal megcsókolta, amit az nap többször ismételt. Mikor valahol fekélyeseket vett észre, közéjük ment, vigasztalta és kintartásra, bátorította, nem félt közéjük menni alamiznaosztás végett, mint a többi emberek; midőn a kereszt után ment, mindig gyapotruhában és mezitláb járt, mert minden dicsősége a kereszt volt és Urunk kínai; a világ fel volt feszítve számára. Midőn predikációt hallgatott, a szegények között foglalt helyet. A szegények gyermekeit keresztvizre tartotta, hogy annál több oka legyen őket segíyezni. A szegények halottait ő öltöztette, temetéseiken nemcsak jelen volt, hanem ő el is temettette, valamint a jámbor Tóbiás. Volt neki finom nagy kendője, ezt ketté vágta, hogy benne temettessenek a Halottak. Midőn a nehézkes asszonyok közel voltak a lebetegedéshez, hozzájuk ment, vigasztalta s bátorította, vagy ha ezeknek hozzátartozói alamiznáért könyörögtek, szívesen adott nekik, amire csak szükségük vala, kikérdezte merre laknak, s azonnal ott termett adományaival ő maga is. Nem vette számba ha távol laktak, ha rongyos házikójuk, vagy ha az oda vezető út sáros volt, ő mindamelltt sietett hozzájuk s édes szavak mellett adományokban részesítette. Eképen háromszoros érdemet szerze magának, először, hogy a nagy utat tevő, másodsor, hogy tudott irgalommal viseltetni szívében a szegény iránt, harmadszor, hogy alamizsnát osztogatott.”

„Történt, hogy az Urnak úgy tetszett, miszerint a jámbor fejedelemnő, ki végette annyira megalázta magát, a világ előtt rendkívüli jelek által dicsőitessék. Született a tájon egy gyermek, aki annyira vak volt, hogy szempillái sem voltak, hanem csak bőr hozódott át szemein. Szülei a fejedelemnőhez siettek, kérve őt, hogy kezeit a gyermekre tenné. Látva a szegény gyermeket úgy elfogódott, hogy hirtelen térdre borult, könyek közt kérve az Urat, hogy a gyermekem segíteni méltóztassék, s kereszttel jegyezte a gyermek szemüregéit. Erre a vak látott, s olyan szép két szeme támadt, hogy nem lehet látni szebbet.”

„Nagy éhség idején történt, hogy a szegény emberek felette sokat szenvedtek. Ekkor azt rendelte a fejedelemné, hogy minden gabona., ami csak a magtárakban és csűrökben elhelyezve van, a szegények között osztassék ki. Amint kiki kapott, sokat vagy keveset, azt úgy megszaporította az Ur, hogy elég vala szükségeihez képest. A vár alatt volt a kóroda, hova mindazokat gyűjtötte össze, kik alamizsnáért följárni képtelenek voltak. Ezeket naponkint meglátogatta, bármily meredek volt is az út, s kintásra intette, gondoskodván a szükségesekről. Ezek miatt eladta ruháit és minden ékességeit. csakhogy akármiben szükségét ne szenvedjenek.”

„Erzsébet oly gyöngéd, oly nemes természetű volt, hogy undorodott a romlott levegőtől, mégis a kórodai vagy más nyavalyásokat alázatosan kiszolgáltatta, nem tekintett ő arra, ha a rohadt sebekből piszok folyt ki, ő azért az ápolástól meg nem szűnt, habár a velejött hölgyek békételenkedtek s morogtak is e felett. Szájukat, arcukat maga mosta meg s fátyolával megtörülte. Ezen nagy betegek kivül, kis gyermekekről is gondoskodott, kiket bizonyos házba gyűjtött, amire csak szükségök volt megszerezte s oly gyöngéden bánt velök, mint saját édesanyjuk, azért anyának hívták is. Mikor közējök ment, mind feléje csődült, s oly édesen időzött közöttük, mintha csakugyan édes anyjuk lett volna. Sokszor játékokkal, cserépedényekkel is megörvendezteté őket. Egyszer teli szedte köpenyét az ilyen törekeny holmival, s amint a hegy meredek lejtőjén lefelé igyekezett, mind kihullott. hanem azért össze nem tört, s így el is osztogathatta; oh mely örömet szerzett evvel a kis gyermekeknek. Azokat, kik piszkosak vagy varas fejűek voltak, leginkább szerette, megtisztogatta, ölébe vette s úgy édelkedett velük, hogy igaz anyjuk sem különben. A közönséges koldusok közül a legrutabbak a vár előtt kapták ki alamizsnájokat; ami az asztaltól felmaradt, azt ő maga osztotta ki közöttök, magától, hölgyeitől is elvont egyetmást, csakhogy a

szegényeknek több maradjon. Egy napon amint kiosztotta az alamizsnát, kihozott a kannában egy kis bort is, ami megmaradt, ezt is el akarta osztani cseppenként a koldusok közt, de midőn már sokat kimért, a bor Isten csodája folytán, meg nem apadt. Így táplálta a szegényeket évente. Amint elérkezett az aratás ideje, előhívta a dologképes embereket, inget meg bocskort adva mindeniknek, munkába, küldötte. A nemes fejedelemnő mikor bucsuzott tőlük, pénzt is osztogatott köztük, ha pedig nem volt pénze, amit magán talált, selyem ruhát vagy ékességet oda ada mondván: „nem tékozlásra adom, hanem hogy a szükséges dolgokat magatoknak megszerezzétek, azután dolgozzatok, mert irva vagyok aki nem dolgozik, ne is egyék.”

„Egyszer egy szegény asszonynak oda adta ingét, czipőjét és éji köntösét, mire a szegény nő úgy megörült, hogy csaknem bele halt. Amint ezt látta sz. Erzsébet, megijedt s nagyon félt, hogy majd ő lesz oka halálának.”

A házassági hivség

Lajos gróf; csapataival Fridrik császár kívánata szerint, az olasz hadsereghez csatlakozott. Miután sokáig huzódtak az ügyek, Lajos megkérte a császárt, hogy haza mehessen övéit megtekinteni. Jövet beszólt egy herceg udvarához, ki rokona volt, nevét azonban föl nem jegyezték, valószínűleg attól félve, hogy a megszólás bünébe esnek. Itt nagy fényvel fogadták Lajost s tiszteletére lakomát és harczjátékokat rendeztek. Nem tudni mi okból, talán mert akkortájt némely udvarban erkölcstelenség uralkodott, s nem szégyenlették a bűnt megengedett élvezetnek tekinteni, vagy talán, hogy erényét próbára tegyék, mikor hálótermébe vonult, szép fiatal asszonyt talált ott. Mihelyt meglátta, az őt kísérő Vasila loagnak rögtön parancsolta, hogy vezessék tova, pénzt adott neki s meginté, hogy ne engedje magát bűnre használni. Azután monda: Igazán, ha a házasságtörés nem lenne is bűn Isten előtt és gyalázat emberek előtt, kedves Erzsébetem végett is megtartóztatnám magamat tőle, hogy meg ne szomorítsam, kedélyét össze ne zuzzam.

Másnap a herceg tréfára akarta fordítani a dolgot, mire Lajos azt felelte: „Tudja meg bátyám, az egész római birodalomért sem követném el a bűnt.” A házasságtörés minden körülmények közt egyike a legnagyobb vétkeknek, mert az Isten rendelése és az emberi-

társadalom jóléte egyiránt kívánja a házassági hűséget. Sőt Urunk mondása szerint, még az idegen nő megkivánása is bűn. Annyi igaz, hogy a férj annál kevésbé lesz házasságtörő, mentől inkább tudja férje szívét elfoglalni a nő. Ide azonban nem szükséges annyira a testi szépség, mint a lélek kellemei. Ezt látjuk Erzsébetnél, ki oly erényes volt, hogy férje határtalan tisztelettel közeledett hozzá. Amellett azonban Erzsébet a legnagyobb nyájassággal viseltetett iránta s mikor Lajos jelen volt, mindig csinos, tetszetős ruhában jelent meg előtte, habár a szép ruha iránt szive alázatánál fogva, ellenszenve volt. Némely nő jámbor, hanem amellett kiállhatatlan, s külseje elhanyagolt; mások szépen öltözködnek, hanem lelkök nem dicsekedhetik semmi csinnal, foltok takarják, melyeknél fogva nemcsak Istennek, hanem férjeiknek is visszatetszenek s idegenkedést okoznak maguk iránt. Névszerint a féltékenység, szeszély, a duzzogas, uralkodási vágy egészen elfordítják a férfi szívét. És minthogy a házon kívül nem hall szemrehányásokat, hanem inkább szívességgel találkozik, igen természetes, hogy meghidegszik a házi tüzhely iránt, tiltott vágyak keletkeznek belsejében, s utóvégre a házasságtörés bűnébe rohan. Nyilvánvaló, hogy a férj ez által nincs kimentve a büntől, hanem az is bizonyos, hogy jó nagy részben a nő is vétkes, mert viseleti modora ép ellenkezője annak, mit szent Erzsébetnél tapasztalunk.

„Mindenkinél legyen szent a házasság és mocsoktalan a házassági nyoszolya; a fajtalonokat és házasságtörőket kárhoztatja az Isten.”
Zsid. 13, 4.

A szív első sebe

A háboru iszonyu dolog, számtalan embert dönt a nyomorba, rosszabb bármi szerencsétlenségnél. És ami a legsiralmasabb, a háboru oka rendesen vétkes és aljas, legtöbbször a nagy urak gögje, vagy kapzsisága támasztja a harcot, ők azután biztosságba vonulnak, de sok ezer fiatal ember, kik szegények lévén meg nem válthatták magukat, egymást ölik, csonkítják, nem tudva néha okát sem.

Szent Erzsébet idejében, sőt már azelőtt, egy nagy háboru támadt, de ez sokkal nemesebb természetű volt, (először, mert senki sem kényszerült elmenni, másodsor, mert indító oka nem volt aljas fejedelmi önzés, hanem a népek egyetemes vallásossága).

Ugyanis a keresztény népet csodálatos lelkesedés szállta meg. Mintha egyszerre nagy honvágyat kaptak volna az emberek a szentföld iránt, spanyolok, francziák, angolok, németek, magyarok egyetemes közügynek tekintették: a szent helyet, hol Urunk élt és szenvedett a hitetlenek kezéből kiragadni és keresztény országot alapítani meg benne. A mit egyébkint csak egyes emberek vittek véghöz, éltoket áldozva a pogányoknál, ugyanezt most százezrek követték el, minden rendből; elhagytak: hazát, családot s mindent, ami csak kedves lehet a földi embernek, a tengeren tulra vonultak, sok viszontagság és a valószínű erőszakos halál elébe.

Könnyű elképzelni, hogy oly vallásos, nemeslelkű fejedelem, minő Lajos volt, nem maradhatott házi kényelmeiben, midőn oly iszonyu embertömeg, meg ifjak is harcra szálltak Isten ügyében a hitetlenek ellen. Hiszen saját családjában is voltak előképei; atyja, Herman részt vett egy keresztes hadjáratban, ennek bátyja Lajos, ipa Endre magyar király szintén küzdöttek a kereszt zászlaja alatt. Amint tehát 1227-ben II. Fridrik felszólítást intézett a keresztényekhez, hogy őszre szent földre indulnak, Lajos is megígérte, hogy hozzájok csatlakozik. Ámde fontos és nehéz ügyekben nem szabad saját eszünk szerint intézkedni, ennél fogva kikérte Konrád, hildesheimi püspök tanácsit. Mihelyt ez szándékát javalta, letette a szokásos esküt, s általvette a jelvényt, a keresztet.

Ugyanis, kik magokat a keresztes hadra elszánták, keresztjelet kaptak posztóból, vagy egyéb szövetből jobb vállukra, hogy ezen Jézus vitézei egymásra ösmerjenek. Minhogyan azonban Erzsébet reményben volt, s tudta, hogy mi borzasztó hír lesz ez órá nézve, előkészület nélkül nem akarta közölni vele. Ennél fogva nem tűzte fel, hanem táskájába rejtette, mit akkor övre fűzve hordtak.

Történt, hogy Lajos egy este bizalmas beszélgetésben neje szobájában ült, amikor kedélyes dévajkodás közt, férje táskájába nyúlt, hogy lássa, mi van benne. Itt észrevette a keresztet, azoknak bevallott jelvényét, kik fogadást tettek a Szentföldre vonulni. Mintha villám ütött volna belé, ugy összezuzta őt e tekintet; férje hirtelen halála nem hatott volna rá borzasztóbban, mint e kereszt-jegy; elveszté eszméletét és ájultan a földre, rogyott.

Szegény asszony! Fájdalom, ijedés és keserű sejtelmek hirtelen rohantak rád, s a kereszt látására lesujtottak; és ama kínos gondolatok, melyek ekkor elfoglaltak, vajmi messze maradtak mind attól, mit ama kis kereszt, melyet férjed táskájában találtál, mintegy bimbóban magában

rejtett! Ezen keresztcske mustármag volt, melyből egy nagy fa, telve éles kereszttekkel és metsző kinokkal, növekedett. Eme keresztrel vágatott ketté a lelked, hogy csodálatos szenvedésvirág legyen belőled és szép szomorujáték angyalok és emberek számára.

„Ne félj attól, amit megszenvedned kell. Légy hü egész a halálig és neked adom az élet koronáját.” Jelen. 2, 10.

Megnyugvás a keresztben

A megijedt Lajos fölemelte nejt, s midőn magához tért, igyekezett őt megvigasztalni. Természetes, hogy nem vigasztalta világias beszéddel, hanem Istenre utalta s a vallás intelmeivel támogatta. Mondá neki: „Jézus iránti szeretetből indulok csatára. Csak nem veszed rossz néven, ha Isten kedvéért teszem azt, mit a császárért s a birodalomért, ha kívántatnék, szintén cselekedni köteleztetem?”

Erzsébet ezekre csak hallgatott és sirt, nagy sokára azt mondotta: „Kedves testvér, ha nincs Isten akaratja ellen: maradj velem, mert akaratja ellenére nem akarom, hogy itt maradj.” Lajos felelt: „Kedves testvér, engedd meg, hogy elmehessek, mert megfogadtam”. Ekkor Isten akaratjára bizta magát a jó asszony és monda: „Isten akaratjának ellenére nem marasztallak, hiszen téged és magamat áldozatul neki ajánlak. Legyen veled örökre Isten kegye és üdve, ezt kívánom neked, menj hát Isten nevében!”

Nehéz határozat, nagy áldozat mélyen szakít a szívbe; a szegény ember szinte nyugalomra szorult utána, mintha mély sebet kapva, sok vér folyt volna ki belőle. Mindakettő sokáig ülve maradtak, nehéz gondolatokba merülve. Ilyen körülmények közt keresztény hitvestársak közt vajjon mi adhatna legfőbb gondot? Bizonyosan a gyermekek ellátása. Midőn az első fájdalom kissé kihült, a jámbor pár a gyerekekről tanakodott, amely még csak születni fog.

Ha az ember szive keserűségében áldozatot hozott, sokszor kedvet kap, még többet is áldozni. Lajos életét Istennek ügyeért ajánlotta., Erzsébet férjét lelkileg Istennek áldozta, most tehát abban egyeztek meg, hogy a születendő gyermek is Istennek áldoztassék; ha fiú lesz, Rumarisdorfban, ha lányka, Altenburgban fog neveltetni, mindkét helyen praemonstrati kolostor volt, szent Ágoston szabályai szerint. A jó szülék talán azt gondolták, hogy atyátlan gyermek sehol sincs oly jól elhelyezve,

mint kolostorban, hol kis korától fogva megszokhatja a rendes, istenes életet.

Az Ur Isten nem veszi rossz néven, ha az ember nehéz kereszt alatt görnyedve, heves fájdalmat érez, jajgat és sír, hisz ez gyarló természetünk hozománya. Csakhogy mentül több keresztény szellem lakik benned, annál hamarabb emelkedel, s Isten akaratjára bizod magad. Ez lényegesen tartozik a keresztény élethez, nem elég jót tenni másokkal, hanem szükséges békén elviselni a rosszat. Jézus Krisztus a világnak annyit használt szenvedésével, mint egyéb tetteivel. Te se panaszkodjál tehát, ha minden lépten ujonan sanyaruságba ütközöl.

„A ki nem veszi fel keresztjét s nem követ engem, nem méltó hozzám.” Máté 10, 38.

A keserü elválás

Mintán elintézte házi ügyeit a gróf az ország hercegeit, báróit és főurait, kik alája tartoztak, bizonyos napra Kreuzburgra szólította. Itt kijelentette szándékát, hogy keletre megy Isten dicsősége, saját lelki üdve, és a szent-földi keresztények megvédése végett. Egyuttal intette, hogy békében éljenek egymással, s a szegény földnépet ne zaklassák, különösen az igazság kiszolgáltatásra és rendre felvigyázzanak. Megnyerő barátsággal mondá nekik: „Tudjátok kedves társak, bárók és főurak, hogy atyám idejében háboru és ellenségeskedés pusztította országunkat, mert heves lelke miatt magára zuditotta a népeket és fejedelmeket, bátorsága és fölséges megjelenése azt is okozták, hogy egyetemesen félték tőle, és neve borzasztó volt. Nekem azonban, valamint Dávid fiának, Salamonnak, békeséges időket adott az Ur, ime az ő gondviselése folytán, most minden csendes. Én azonban az Isten és üdvünkért szívesen hagyom el legkedvesebb hitvesemet, gyermekeimet, testvéreimet, gazdag országaimat a kedves rokonokkal, a jó, békés szomszédokat, barátokat és Isten nevében tova vonulok.” Azután kérte, hogy imádkozzanak érte, miszerint Isten szerencsétlenségtől óvna és sértetlenül haza vezérelné, ha t. i. így tetszik az Urnak, mert szent fölsége legszentebb akaratjára bizza magát és mindenét, ami csak kedves előtte. Végre a Magasságbeli gondviselésébe ajánlotta szeretett hitvesét, édes gyermekeit, testvéreit, barátait, az országot s mindent, amit az Isten szent nevének dicsőségéért elhagy.

Az egész gyülekezet mélyen megilletődött. A nyers harcosok és lovagok úgy elfogódtak a fájdalomtól, hogy könyeztek, midőn kedves fejedelmüktől oly sok időre, talán örökre búcsúztak.

Hogy azonban a nép is mintegy szemmel lássa, hogy mi indította őt a sanyaru keleti utra, Eisenachban az ugynevezett szenvedés színművet előadatni rendelte. Hajdan több helyen volt szokásban, hogy Jézus szenvedését úgy adták elő, mint most világi tárgyakat a színházban; még most is minden tíz évben a bajorországi Ammergauban játszák; az utolsó előadás 1860-ban tartatott. Itt az állomási jelenetek nem képek, hanem emberek által elevenen állítatnak elé. Bizonyos számú személy előbb begyakorolva a ténykedéseket a lehető legnagyobb hűséggel mindazt érzékitve adják elő, ami Jézus szenvedéséről a szentírásban följegyezve áll. Az ilyen vallási színmű, sokszor igen mély benyomást okoz és Jézus szenvedését eltörölhetlenné teszi a szívben.

Akkor még sok zárda volt Eisenachban, a benczések Miklós-zárdája, a ciszterczita-apácák Katalin kolostora, ferenczi zárda. A gróf mindenüvé ment, ajándékot osztva és a tagok imáit kikérve. Néhány órányira pedig van a reinhardsbruni zárda. Ezt mindenekfelett szerette, s az ottani benczések is nagy vonzalommal viseltettek a fejedelem iránt, azért ide is ment elbúcsuzni, mi közben neje, anyja, gyermekei s testvérei kísérték. Az istentisztelet végével, midőn szentelt vízzel hintették be a gyülekezet, s a zárdatagok akkori szokás szerint padjaikból kiléptek, a fejedelem közéjük ment, s egyenkint, öreget, ifjat egyaránt üdvözölt, az énekes gyermekeket karjaira vette és homlokukon megcsókolta. Ezeket látva az egyházi férfiak mind hangosan zokogtak, s erre általános lett a sirás, jajgatás az elmenendő védur miatt.

Maga a jó gróf, ki férfias, lovagias lelkületű volt, megindult s könyttől patakozó szemekkel mondá: „Előre látom, hogy ti nem hiába gyászoltok engem, mert ha elmentem, ragadozó farkasok rohannak meg titeket és szétszórják benneteket. Hanem azt is tudom, hogy az Ur emlékezve zarándokutamra, nemsokára fölétek önti irgalmát, amiért most és mindenkor esedezni fogok.” Ezeket és másokat mondva eltávozott, a szerzetesek egész a kapuig kísérték s azután hálás, szerető érzések közt, könyező szemekkel sokáig néztek utána.

A gróf jóslata teljesült; rövidre távozása után kemény, harcos idők következtek, amidőn a zárda súlyos csapásokat szenvedett.

„És most Istennek és kegyelme szavának ajánlak benneteket, ő képes erősíteni s odaadni nektek a szentek örökségét.”
Apost. Csel. 20, 32.

A fájdalom még izzóbb

A gróf Smalkaldot tűzte ki, hova Jánosnapra a leventék, kik keletre szándékoztak, egybegyűlendőek valának; itt akart övétől is elbucszni Lajos. Ide özönlött azonkívül igen sok nép, kik szeretett grófjukat utóljára látni kívántak.

Legelőbb megáldotta két testvérét, s kérte őket mindenekre, főleg az idősbet, Raspe Henriket, hogy gondjuk legyen anyjukra, gyermekeire és kedves nejére. A testvérek sirtak, s ekkor talán szentül kívánták teljesíteni ígéreteiket. A két kis gyermek, kik alig tudták, miről vagyon szó, szintén sirtak, megölelték édes atyjukat, utána kiáltva: „Jó éjt, sok ezer jó éjt, aranyos édes atyánk!” - Igazán mondták az ártatlanok, jó éjt kiáltva, mert hosszú, nehéz éj következett be.

Midőn elvégre a földön legdrágább kincséhez fordult, Erzsébethez, az elválás keserve úgy zuzta össze szivét, hogy a sirástól beszélni sem tudott. Karjával átölelte, a másikkal édes anyját némán szívére szoritotta és megcsókolta; az iszonyú fájdalomtól fél óráig nem tudott szóhoz jutni, hanem csak folytonosan sirt. Talán nem csak az elválás fájdalma sujtotta le ennyire, hanem annak sejtelve is, mi fog történni nejével és gyermekeivel.

És anyja, hitvese, hasonlóan nem bírták kibocsátani karjaikból, mintha az elválást meg lehetne akadályozni, oly erővel szoritották szíveikhez. A gyászos jelenetet, a testvérek, leventék fogták körül, de a nép is oda tolult, s mind szivetmetsző fájdalomba merültek, mire hangos zokogás töltötte be a levegőt. Minthogy sokan gyűltek ide, s azokat is ide kisérték övéik, azért, mint egy régi író mondja, általános lett a szomorúság, iszonyu panaszlás és jajgatás, fájdalomkitörések, szorongó elmerülés, sirás és zokogás, a szemeket pedig előzönlötte a könnyü. Senki sem tarthatta meg magát a sirástól, férfiak, asszonyok, gyermekek, katonák, előkelő vagy alacsony rendűek, mind könyeztek. E helyre valóban illett a „Siralom völgye" (vallis lacrymarum) elnevezés.

Hanem hisz az egész föld siralom völgye! Az emberek között mindenütt és szakadatlanul szövődik a szeretet köteléke; nevezetesen a

család, mintha csak egy test lenne, s a hozzátartozók eme test tagjai. És eme tagok folyvást szakadoznak igen keserű elválás, t. i. a halál által. Mennyi aggodalom, mennyi maró fájdalom telepszik meg egy családbeli beteg ágyánál. És mennyi heves feljajdulás történik a haldoklónál! A temetés után mily sokáig éget még a keserűség izzó parázsa, mennyi fohásban tör ki! A családtagok eme kínos szétfűrészelése, a válás örületes fájdalmai éjjel nappal szünet nélkül tartanak. Naponta 80-90 ezer ember hal meg, magában Londonban hetenkint 1500, úgy, hogy minden pillanatban egy ember hal meg, s ágyát övéi rendesen könyezve állják körül. A folytonos elvállás miatt, tehát szakadatlanul folyik a könyek szivvize, a lélek vére. Ah ha mind együvé gyülne a sok könyű, mit sirtak már az emberek, mily iszonyu tó lenne belőle! és ha együvé gyülne a könyű, mit naponkint sirnak az emberek, a keserűség mily nagy folyama támadna belőle!

De hát ama jó és irgalmas Isten, miképen nézheti és engedi a föld eme borzasztó nyomorait? . . . Ez a bűn keserű gyümölcse, ama tövisek, melyek azóta körülfonják az emberiséget s melyek az emberré lett Istennek szent fejét is körítették. Eme szenvedés, vezeklés az elkövetett bűnökért, de eszköz egyszersmind, mely által földiekhez való tulságos vonzalmunkat megbénítja, s vágyat kelt szívünkben egy jobb haza iránt, hol nincs többé elválás, nem létezik fájdalom.

„Az Isten megszárit minden könyűt a szemekből; nem leszen többé halál, gyász, fájdalom, panasz, mert az előbbiek elmúltak.”
Jelenések 21, 4.

A szenvedés tetőpontja

Elvégre Lajos kibontakozott karjaikból s nagy nehezen lovához jutott, mert e közben a nép feléje tódult kezét szorítani vele vagy legalább ruháját érinteni. Amint a lovagokkal indulnia kellett, Erzsébet nem bírta elviselni, hogy ő már most utoljára látta férjét, engedelmével tehát Thüningia határáig kísérelte. Mély, néma fájdalommal, mintha egymás hulláját a temetőbe kísérelné, lovagolt a két hitestárs egymás mellett, csak időnkinti fohásaik voltak hallhatók. Az ország határain Erzsébet szegény árva szívének épen elviselhetlenné lőn, hogy elbucsuzzék férjétől, azért ismét egy napjárásnyira ment vele, hanem ennek multával úgy érezte magát, mint azelőtt, ismét nem válhatott el tőle, azért még egy napra csatlakozott

hozzá. Midőn ez is elmúlt, semmi ereje sem maradt, hogy magára hagyja férjét, azon gondolat foglalta el, vajjon nem tehetné-e meg vele a hadjáratot? Ez mindenesetre legkedvesebb leendett neki; azonban gyermekei és az ország kötelességül tevék, hogy haza induljon. Elvégre is az Isten akarátja többet ért előtte, mint bármi más tekintet, azért elszánta magát a válásra. Ugyanekkor Vasila lovag is a grófhhoz járult azt mondva: „Uram! ideje lesz, hogy kegyes asszonyunkat haza küldjed, egyszer meg kell történnie.”

Hogy mennyire szeretünk valakit, kitűnik főleg akkor, ha elveszítettük. Némely nő fájdalma, midőn gyermekét vagy férjét elveszti, éles, egész a kétségbeesésig. Minden földi szerelmet, még ha igaz és törvényes is, drágán kell megfizetni, az ár közönségesen annál nagyobb, mentül hevesebb volt a vonzalom, lerovatik pedig a válás velőtrázó keserveivel. A gróf és neje, midőn elszakadniok kellett, fuldokló sirásban törtek ki, úgy ölelték egymást, mintha nem szabadna elhagyniok egymást. Nagy bajjal vitte odáig a dolgot Vasila, hogy Lajos elvégre erőt vett magán és bucsut vőn Erzsébettől, eképen szólva hozzá: „Kedves testvér, nézd e gyűrűt, melynek kövébe van bevésve az Isten báránya a kis zászlóval, ez fogja jelteni állapotomat. Aki irást hoz, mely e gyűrűvel van pecsételve, annak elhiansz mindent, akár életemről, akár halálomról hoz hirt. Szivem legédesebbje, kedves testvérem, drága Erzsébet, dicső kincsem! áldjon meg téged a Mindenható, adjon erőt és kitartást, áldja meg kebled gyümölcsét, melyről Isten segélyével immár intézkedtünk. Ne feledkezzél meg rólam imádban. Isten áldjon, nem időzhetek tovább, mert a leventék várnak: Isten veletek!” A jó pater Kochem e helyre azt jegyzi meg: „Oh mily nagy lehetett e jámbor fejedelem szivében az Isten szeretete, hogy birta honát és övéit elhagyni, s az ő legkedvesebb Erzsébetjét ennyire megszorítani.”

Az elválásnál senki sem tartóztathatta magát a sirástól. A nemes keresztes vitéz, erős lélekkel tova nyargalt; Erzsébet sokáig nézett utána, azután félholtan visszafordult kamara hölgyeivel, szivében pedig szaggató fájdalommal és kifejezhetlen szenvedéssel; úgy érezte magát, mintha temetőbe vitték volna férjét, most pedig behantolták sirját; ah mert erősen sejtette, hogy ez életben nem látja őt meg többé! . . .

Wartburgra érve, leölté fejedelmi ékességeit talán örökre és özvegyi gyász-ruhát vett fel, azután belemerült keserőségének tengerébe, úgy hogy senki sem vigasztalhatta többé.

„Levágattam mint a széna, és szívem kiszáradott, úgy hogy elfeledtem enni kenyereimet. Nyögésem szava miatt csontom husomhoz ragadott. Hasonló lettem a puszta pelikánjához, olyan lettem, mint a bagoly a romladékban.” 101. Zsolt. 5-6.

Némely olvasóm talán azt gondolja: olyan istenfélő személy, mint Erzsébet volt, mégis elszántabb lehetett volna, hiszen más asszonyok is elveszték férjeiket, s úgy-ahogy megnyugodnak. Ámde Erzsébet fiatal és gyöngéd asszonyka volt, kinek gyermekei voltak, egyet pedig szive alatt hordott; férje oly kitűnő fejedelem, hogy ritkán akad párja; azonkívül őket nem csak a házassági, hanem a testvéri szeretet is kapcsolta együvé, mert kis koruk óta együtt nevedtek. Végre sz. Erzsébet szeretete Lajos iránt, nem csupán természeti vonzalomból állott, hanem keresztény, Istenben gyökerező szeretet volt; Lajos oly istenes lélek vala, hogy nem találkozott nála külön az egész országban, tehát midőn őt szerette, szive csak annál inkább vonzódott Istenhez.

Halál, hol a te győzelmed?

És elvonult Lajos 200 főnyi kíséretével; mint férfi, a harcosok társaságában, Urunk sírjához zárandokolva, belsőleg kevesebbet szenvedett, mint Wartburgon a szegény fejedelemnő, hol a keserűség anélkül, hogy bármi szórakozás háboríthatná, folyvást rágódott szívéen. Ez már a világ rendje, hogy a nőnek közönségesen többet kell szenvednie, mint a férfinak.

Lajos gróf a közép németországi keresztések hadvezére volt, csapatival Bajorországon keresztül Tyrolba, innen Olaszországba ment, hol Fridrik császár 60 ezer főnyi sereggel várta a szállingozó keresztéseket. Amint megérkezett, nagy tisztelettel fogadta a császár s habár a legfiatalabbak közé tartozott, különösen kikérte tanácsát a szent-földi hadmiveletek felől. Ez okon szent András szigetére magával vitte, hol titkos beszélgetéseik voltak, valószínűleg a haditervre nézve. Azonközben a hidegebb éghajlatbeli keresztések közt, az olasz nyár irtóztató hősége folytán, ragadós nyavalya tört ki, melyben számosan elhaltak. Lajos a szigeten már érezte a betegség jeleit, de mégis egész Otrantó szigetig a császárral utazott, hol őket a császárné, Jolántha várta. De ezen látogatás alkalmával Lajos, már oly rosszul érezte magát, hogy alig juthatott a hajóba, hol ágyba feküdt. Érezte is már hogy végórája közeleg. Megiratta végrendeletét s fölvette a

haldoklók szentségeit; az Úr testét, leventéi s hü katonái jelenlétében, legnagyobb alázattal vette magához.

Szép, fiatal életét Lajos már akkor ajánlotta fel az Urnak, midőn a keresztet tűzte fel mellére. Az Ur csakhamar tulajdonába vette, ami övé volt, eloltá földi életét, hogy szebb, örök életet adjon érte. Midőn legkedvesebb nejétől bucsuzott, felette megtépte szívét a fájdalom, most, ahogy a földtől kellett válnia, nem érzett kinokat, mert a halál ahhoz vezette, kit neje és gyermekeinél inkább szeretett, az Istenhez és kinél bizton viszonzlátni remélhette kedves nejét, Erzsébetet. Az Isten kegyelme jóval hamarabb felszaggatta a kötelékeket, mik a földiekhez csatolták; tehát mint Isten igaz katonája, kész volt elhagyni állomását, mihelyt a legnagyobb hadvezérnek így tetszett parancsolni.

Lajos meghagyta néhány lovagjának, hogy halálát tudassák családjával s a gyűrűt az Isten bárányával megvigyék nejének. Mit üzent általak még egyebet, nincs följegyezve. Azután az Isten és boldogságos Szüz szerelmére kérte a jelenlevőket, hogy imádkozzanak érte, ha pedig szerencsésen hazatérnek, vigyék el magokkal csontjait, s temessék el Reinhardsbrunnban elkészített sírjába.

Midőn haldoklani kezdett, sok fehér galambot látott körülöpködni s felkiáltott: „Nézétek a galambokat, fehérebbek a hónál.” A körülállók azt vélték, hogy lázában félre beszél, hanem a beteg még egyszer felkiáltott: „E ragyogó galambokkal tova kell repülnöm”, s ekkor csakugyan elhagyta lelke porhüvelyét, a testet. Meghalt 1227-ben, három nappal Kisasszony ünnepe után alig 27 éves korában.

Gyóntatója, Berthold káplán, ki urát a hadjáratba kísérte, s halálos ágya mellett állt, írja, hogy ő látta a galambokat, s hogy sokáig nézte, mint repültek kelet felé, miután Lajos kiadta lelkét. És hozzáadja: „A Szentlélek, ki szintén galambképében szállt az Üdvözítőre, fehérben tündöklő-galambok alakjában küldötte az ég angyalait, hogy az ártatlan ember galamb-lelkét elvigyék az igazság királyához, az Örök világosság fényességébe.

Amint meghalt a fiatal gróf, keserves zokogásba törtek ki övéi. „Oh drága Urunk, szólának - jó, jámbor fejedelmünk, oh mennyire el vagyunk hagyatva nélküled, idegen földön. Ah mért kellett elvesztenünk téged, ki szemünk világa, zarándokutunk vezére, hazatértünk reménye voltál. Oh jaj nekünk!” A zürzavar és jajgatás közt, márványszobor gyanánt feküdt a halvány tetem, nemes arczulatján béke, nyugalom lengett, mely mintha

csak viszfénye lett volna az áldott léleknek, ki a dicsőség nyugalmába tért. Emléül álljon itt néhány szó, amit az eisenachi szerzetesfőnök, Rothe János, az istenes fejedelemről írva hagyott: „Ezen gróf nyílteszű fiatal herceg volt, kedves, szent életű ifjú. Midőn virágzó fiatalága, értelmes kort ért, jóságos vala mindenki iránt, s az erények világító tornya. Testére nézve szép arányu férfi volt, sem magas, sem alacsony, modora fejedelmi, méltóságos önbizalommal; tekintete vidám, arcza tiszta, aki csak látta, szerette is. Beszédeiben szemérmes, viseletében illemes, egész testében tiszta és szüz; társalgásban igazmondó, barátságban hű, tanácsban vigasztaló, ígéreteiben férfias, ítéletében igazságos, jutalomban kegyes; amit csak erénynek hívnak, az mind meg vala benne.”

Talán fogja valaki gondolni: Ily jeles fejedelmet vajjon mért engedett Isten oly korán elhalni, midőn élte annyinak hasznót, halála pedig oly számosnak keserít fájdalmat okozott? Ugyanezen kérdést hallani akárhány haláleset alkalmával a rokonok részéről: Mért nem hagyta őt nekünk az Isten? Erre hadd feleljen szent Pál: (Rom. 11, 33) *„Kutathatatlanok határozatai és megfejtethetlenek az ő utai. Ki vizsgálja meg az Úr értelmét és ki volt tanácsadója?”* Te szánandó emberi teremtmény! te akarod a nagy Isten intézkedéseit dőre elméd törvény széke elé idézni? Nem szégyenled magad? Nem rettegsz ilyesmit elkövetni?

Ami pedig a jámbor személyek korai halálát illeti, erre már az ószövetségi szentírás megfelelt:

„Rövid időn vége lévén, sok időt töltött be; mert kedves volt Istennek az ő lelke, azért sietett őt kivinni a gonoszság közül.” Bölcs. 4, 13.

A szív uj sebe

A lovagok, Lajos halálhírének vivői, utra eredtek. Csak a tél kezdetén érkeztek meg Thüningiába, ép mikor Erzsébet harmadik gyermekét volt világra hozandó. Értelmes emberek tanácsára, a kínos hír tudatását elhalasztók akorra, ha szült és erőhöz jutandott. Zsófia erősen megparancsolta a szolgaszemélyzetnek, hogy mély titokban tartsák a gyászhirot; így is történt. Az anya, a testvérek és az udvari nép siratták Lajost, mikor távol vala Erzsébet, amint megjelent, a levetség jeleit azonnal eltitkolták. Lajos halálakor, a pecsétgyűrű köve elpattant, ami rossz sejtelmeket támasztott benne.

Elvégre meg kellett történnie; hat hétre a szülés után, elég erősnek találták, hogy a ránézve oly iszonyu hirt közöljék vele. Az anya, ki már rég kisírta magát, most magára vállalta, hogy mentül kiméletesben tudassa vele. Nehány értelmes urihölgygyel Erzsébet szobájába vonult; szokott szívességgel fogadta őket, semmi bajt sem gyanítva. Miután helyet foglaltak, mondja anyja, Zsófia: „Édes lányom, légy erős és ne szomorkodjál a nagy szerencsétlenségen, ami érte uradat, az én fiamat, hiszen önmagát és kedveseit az Istennek ajánlotta.” Minthogy e szavakat könyek nélkül ejtette ki, az jutott a jó Erzsébetnek eszébe, hogy talán fogságba esett, halálra nem gondolt, azért így szól: „Ha testvérem elfogatott, Isten s barátai segítségével majd kiszabadul; Atyám, tudom segítséget küld s én vigasztalva leszek.”

Ekkor megmutatta az elküldött gyűrűt és monda „Légy türelmes édes lányom, fogadd e gyűrűt, mit küldött, mert ő meghalt.” Erzsébet felsikolt: „Ah kedves asszony, mit mond?” „Meghalt”, ismétlé anyja. A szegény Erzsébet e szavakra majd halavány lett, majd arczába szökött a vér, lehultak karjai, majd görcsösen összetevé kezét s fuldokló hangon kiáltott: „Uristen, ah Uristen! most már meghalt számomra a világ, minden, ami kedves volt, elenyészett.” Az iszonyu szívfájdalom, mint emésztő tüzláng, felhajtotta s a vár termein és csarnokain futott, eszmélet nélkül kiáltva: „Meghalt, meghalt, meghalt.” Az étteremben egy falnál megállapodott s akkor mint özönlő folyam törtek ki könyei. Anyja s a nemes hölgyek utána mentek, visszavezették és leültették. Miközben őt vigasztalni igyekeztek; Erzsébet folyvást jajgatott: „Most már mindent elvesztettem, oh egyetlen szeretett testvérem, oh jámbor férjem, tehát csakugyan meghaltál, engem a nyomorban hagytál! Oh miképpen éljek nélküled, oh jaj nekem vigasztalan özvegynek, Oh jaj nekem szánandó nőnek! Oh vigasztalj meg Te özvegyek és árvák gyámola! Oh édes Jézusom, erősíts meg gyöngeségemben!”

A hölgyek karöltve szobájába vitték; tántorogva engedé vinni magát s amint szobájába lépett, ájulva rogyott le arczczal a földre. Midőn fölemelték, ismét elkezdte keservesen sírni és jajgatni. E végtelen kinra, az öreg grófné, a hölgyek és a vár minden lakója úgy megindultak, hogy nyolcz napig egyetemes volt a gyász és zokogás, mintha, csak most jutott volna el a halálhír. Hanem Erzsébet fájdalommal végtelenül nagyobb volt, mint a többieké együttléve.

Némely olvasó, ki nagy szeretettel senki iránt sem viseltetett, s így az elválás szivszaggató kinját nem ösmeri, talán azt gondolja: oly keresztény érzületű lélek, minő Erzsébet volt, erősebb lehetett volna, nem kellett volna olyannyira általadnia magát a fájdalomnak, annál kevésbé, miután a Szentlélek kegyelmét tőle el nem vonta. Ámde Erzsébet heves lánghoz hasonlított, melyet a vihar pillanatnyira elfőjt, úgy, hogy elaludni látszik, de csakhamar föléled, s annál szilajabban csapkod föl felé. Ha az alig 20 éves nőcske, a fájdalom első rohamaival szemben lesujtatott, annál dicsőbb fényben fogjuk látni ragyogni, mindőn legyőzve minden nyomort, a tökéletesség legnagyobb fokára lépett.

Ami férje iránti szeretetében földi és tökéletlen volt, az most a gyászérzetek tüzén, mind lángot kapott, s lett belőle kinzó tisztító tűz, amely eme jámbor lélek utolsó tökéletlenségeit elemészttette.

„Én vagyok az igaz szőlőtő, és Atyám a szőlőműves. Minden vesszőt rajtam, mely nem hoz gyümölcsöt, lemetsz, és minden gyümölcsözőt megtisztít, hogy több gyümölcsöt teremjen.” Ján. 15,1-2

HARMADIK RÉSZ

Az özvegy

Sülyedt a világ előtt, nagyobb lett Isten előtt.

A szőlőműves, míg mielőtt bogyót hajtana, gondoskodik a szőlővesszőről; a buja hajtásokat, melyek nem hoznak gyümölcsöt, lemetéli, hogy a gyümölcsözőktől el ne vonják a nedveket. A szőlőbokr metélt ágain, mintha a műtétet fájlalva siratnák, kristály-tiszta cseppek gyöngyöznek fel, s ha letörlik, ujak tűnnek elő. Hasonlag cselekszik az Ur Isten ama keresztényekkel, kik Jézusnak, a szőlőtőnek igazi vesszei. Elmetéli mindazt, ami a tökéletes Istenszeretetet fogyasztja, a jámbor cselekedetek gyümölcsözését akadályozza. Ez legtöbbszörre nagy fájdalommal történik, és sokat foly miatta a szívnek vize, a könnyü.

Az első vágás, mit az Isteni szőlőmester a nemes szőlővesszőre intézett, volt az elválás, második Lajos halála, a harmadik most következik, amely legborzasztóbb.

Hanem fogunk mi gazdag, százszoros gyümölcsöt is látni, mely a fiatal özvegy vérző szivéből termett. Most már az ő élte oly meredek ösvényen halad ég felé, mint midőn valaki a svajczi hegyeket járja. Legelőbb szép, üde, zöld lejtőkre lép, azután jön az alp (hegyi legelő) kellemes illatával és elragadó kilátással, eddig az ut türhető. Lassankint azonban tűnni kezd a fü, s csak itt-ott venni észre félig megnőtt gyepet. Már látszik a meztelen sziklatalaj, jéghideg viz folyik itt amott, s a kötörmelék közt, csak tövist és bogáncskórót találni. Még főlebb menve, hó és jég lesz talpunk alatt, s ekkor mintha háztetőre mennénk, oly uton érhetjük el csupán a jéghegy csúcsát. Itt nem egy utazónak mulik el kedve tovább menni, oly hideg, elhagyott és fáradalmas az ut, s fejünk azonnal szédeleg, ahogy a magasba tekint. Csudálja, mint igyekszik a hegyromra egy fehér lepke, az utazónak azonban nincsen szárnya, azért lefelé indul a mélységbe, a közönséges emberi üzelmek völgyébe.

Némely olvasó is talán, ki eddig némi gyönyörrel olvasta szent Erzsébet életiratát, további szigorát kiállhatatlannak fogja találni.

Közönséges ember előtt, ha nincs is keresztény szellem nélkül, emészthetlenné, túlzottan látszik mind az, ami nagyon emel az Istenhez; azért kedvetlenül fordul el tőle. Mindazonáltal szent Erzsébet, mind annak, ami az emberi puhultság előtt mértéktelen szigornak tetszik, 800 év óta szakadatlanul örül, s hogy mindent Istenben végzett, örvendeni fog rajta örökre.

„Az érzéki ember meg nem érti azt, ami az Isten szellemétől jó; neki az bolondság, nem foghatja fel, mert ezeket szellemileg kell megítélni.” I. Kor. 2,14.

Csaknem elviselhetetlen

Midőn valamely család, kedves tagjának elvesztése miatt mély gyászba merül, lehetetlen föltennünk, hogy eme gyász csakhamar utálatos szenvedélyre változzék át. Fájdalom, hogy ezt mégis lehet tapasztalni mind az alacsony, mind az előkelő embereknél, hogy t. i. a kimulnak örökségén összevesznek a rokonok, ellenekké lesznek s üldözik egymást. Ilyenmő utálatos szenvedély támadt Wartburgon is.

Erzsébetnek Herman nevű kis fia, volt, ez volt atyjának törvényes utódja a fejedelemségben. Lajos gróf végintézkedése szerint Erzsébetnek kellett volna vinni a kormányt mindaddig, míg Herman nagykorúvá lesz, s általveheti az ország kormányát.

Valamint az Üdvözítőt hegyre vitte fel az ördög, s világ birodalmaira mutatva, mondá: ezt mind neked adom, ha leborulva imádatasz engem, úgy most is, az ördög küldötte ki ügynökeit, hasonló csábitással Raspe Henrikhez, a fiatal özvegy sógorához. Feslett erkölcsű, becstelen udvarnokok azt súgták fülébe, hogy a kormány a család legidősb tagját illeti, s miután testvére, Lajos meghalt, neki van joga a fejedelemségre, nem pedig a kiskorú Hermannak. Ennélfogva nem szabad késnie, hanem siessen tulajdonává tenni az országot, hogy azonban ezt sikerrel kivihesse, mindenekelőtt az özvegynek, gyermekével együtt a várból és Eisenachból pusztulnia kell... Nyilvánvaló, hogy sz. Erzsébet alázatos, vezeklő élete, sok alamizsnálkodása, a buja és pompakedvelő udvari népek nem tetszett, azért minden áron el akarták onnét távolítani.

Habozott-e Raspe Henrik, midőn ez aljas, embertelen rablást elkövetni készült, nincs följegyezve. Wartburg rendkívül szép, innen tekintve ez országot, kies paradicsomnak látszik. Itt is mondhatta, az ördög:

ezt neked adom, ha leborulva imádandasz engem. És Henrik csakugyan imádtá az ördögöt, mert a csábitásnak engedve, elhatározta magában, hogy az országot erőszakkal tulajdonává teszi, testvére özvegyét gyermekével nyomorba taszítja, annál inkább, miután öcscse, Konrád sem ellenezte, a tervet. Mégis azonban szégyelték a testvérek ily bűnterhes szándékból szeme elé menni, ennél fogva megbízták az udvari népet, hogy tervöket ezek hajtsák végre.

Mikor az ember rosztat akar tenni valakinek, előbb az fölmérgeíti magát, s mindenféle okokkal igazat akar adni önmagának. Ahelyett, hogy kimérettel adták volna tudtára bekövetkezendő sorsát, az ördög eme czimborái garázda módra szobájába tolakodtak, hol Erzsébet Zsófiával ült, s elkezdték korholni, hogy nyomorba hozta az országot, kipusztította az állampénztárt, férjét megcsalta bolond tékozlása által. Ennek most már vége, mert Henrik az ország ura, s vétkei büntetéseül, azonnal takarodjék ki a várból.

Eloolvasni ilyesmit könnyű; hanem helyezzük magunkat a fejedelemnő állapotiba, ki a távoli magyarföld királyának leánya, ki csak imént legkeserűbb kinokat állt ki, melyek miatt most is még vérzett szive, ki csak nem rég kelt beteg-ágyból, kinek három gyermeke van, és épen a tél közepe volt...

E szidalomra, e borzasztó szavakra, mit eddigi alattvalóitól kellett hallania, a szegény özvegy semmit sem felelt, hanem csak halasztásért esedezett. Anyósa azonban, ki az előbbi években nem épen rokonilag bánt vele, felzúdult a bárdolatlanságra. Átölelte menyét, s felkiáltott: „Itt fog maradni, senki sem fogja őt elűzni, hol vannak fiaim, majd beszélek velök.” Hanem a gazemberek, épen ezt akarták megakadályozni, s kimondották: el kell mennie, rátevék kezöket, s a két fejedelemnőt elszakíták egymástól. Durvaságuk odáig nőtt, hogy Erzsébet semmit sem vihetett el magával, amint volt, ment, s kitaszították a várból. A várudvaron már várta őt két szolgáló a három gyermekkel. Az árvákat látva Zsófia, újra elöntötte őt a fájdalom, s fiait engesztelni indult, hanem az mondatott, hogy nincsenek jelen; mint denevérek elbujtak, a gonosz tett megfélemlítette a lovagokat. Fiai gyalázatos tettein harag és szégyen fogta el sanyargatott menyé és unokái miatt szivét, s fájdalom szorongatta, el kellett mégis keserű felkiáltás közben válni Erzsébettől. A várkapu megnyílt, azntáu becsukódott, s a két nő el volt választva egymástól.

„Isten! mért feledkeztél el rólam, és mért járok szomorun, midőn engem az ellenség sanyargat. Mért vagy szomoru én lelkem és mért háborgatsz engem? Bizzál az Istenben, mert még hálát fogok adni neki, ő orczám szabadítója és én Istenem.” 41.Zsolt. 10,12.

Nyomor és elhagyatás

Kitaszítva a fejedelmi várból, hol élte negyedik éve óta lakott, a szegény özvegy a bezárt kapu előtt, széljárta hegyoldalon állt, azután öt égő sebbel a szívéen haladt le a lejtőn. Férje elvesztése még folyvást rágódott kebelén, ővele oly gyalázatosan bántak, mint fejedelemnővel még soha talán, hozzá járult három gyermekének látása, kik a kemény tél idején fázva siránkoztak. Szegényebb az utolsó koldusnál, mert nem tudta hova hajtsa fejét; legkisebb gyermekét karjára véve, a kettőt szolgálói tartották és elvonult.

Egy régi verses életiratban így van előadva lemenetele a várból:

Ama napon Wartburg várról
Ment a királyleány.
Nagy fájdalma
Kőszivet is megindítana.
Karján tartá kis gyermekét,
Egyet-egyet szolgálója,
És így indult a városba,
Keresni menhelyét.

Egy másik följegyzés szerint: csak másnap küldettek utána gyermekei. De ha így is történt, ami valószínű, a szegény anya keserve nem lett kisebb, mert el szakadt gyermekeitől, s nem tudta, mi történik velők.

Ha az özvegyet könyörtelenül tova kergetni embertelenség volt, még undokabb alávalóság várt reá Eisenachban. Ezen város vala a mező, hol Erzsébet istenes tetteinek magvait elvetette, hanem mikor kegyetlen hideg télí éjszakán bebocsátásért esedezett, úgy járt, mint Szűz Mária Bethlehemben, nem eresztették be sehól. Ugyanis Henrik szigoruan megtiltotta, hogy senki se fogadja házába. Ámde olyan fejedelmi tilalomnak, mely az Isten kifejezett parancsával ellenkezik, nem kellene engedelmeskedni, idevaló

ama szentirati szólam: „*Inkább Istennek kell engedelmeskedni, mint az embernek.*” Eisenachban ellenkezőleg cselekedtek; s így az egész város szennyezte be magát amaz iszonyuan aljas, galád cselekedettel, hogy nemes, könyörületes és egyszersmind törvényes királynéjukat, az utcán fázni és sirni engedték, és hogy irgalmatlan kíváncsisággal kitekintettek az ablakon a könyörgő honanya után, de senki sem nyitott ajtót, míg különben az ember még egy didergő kutyával szemben is szájalmat érez, és beengedi a szobába. Hány ajtón és ablakon koczogott és be nem bocsátatott az elűzött királyleány, nincs följegyezve papíron, hanem igen az Istennél, ki egyedül tudta, hogy mennyit szenvedett ekkor a szegény Erzsébet meggyalázott és összenyomorgatott szive! Természetes, hogy a mostani eisenachi lakosok nem tehetnek róla; de én mégsem szeretnék olyan családból származni, mely akkor Eisenachban lakott... bizony az ilyen ösiséggel nem vallanék becsületet.

Mínhogy azonban épen ezen szentnek életét írom, nem szabad irgalmatlannak lennem az ítéletben; mert hiszen lehet a dolgot más oldalról is tekinteni. Azon időben, a fejedelmek korlátlan hatalommal birtak alattvalóik vagyona és élte felett, sokszor aki csupán nem tetszett az erőszakos hatalmasnak, elfogatott s a nélkül, hogy törvény elé állították vagy elítélték volna, kivégezték, vagy börtönre dobták, hol évekig elkinlódott, vagy éhen is halt. Ha tehát az új kormányzó oly kegyetlen tudott lenni ángya (sógornője) iránt, mit tett volna alattvalójával, ki az üldözött özvegyet házába fogadta volna, midőn vagyon- s életvesztés alatt hirdettetett ki a tilalom. Az eisenachiak tehát attól való félelmökben, hogy szerencsétlenségbe keverhetnék magukat, zárták be ajtaikat Erzsébet előtt. Mondhatjuk tehát, hogy habár nem is cselekedtek nemeslelkűen, lehet őket mégis mentegezni, és miután sem én, sem az olvasó, de senki sem állhat jót magáról, hogy másképen cselekedett volna, ha akkor Eisenachban lakik: nekünk sem szabad az eisenachi lakosokra a kárhóztató ítélet követ dobunk, ítéljen Isten.

És így a nemesszivű, és a Németországban lakott nők legszentebbike, ott állt az utcán, szánandóbb állapotban, mint a legszegényebb koldusnő, nem nyílt meg számára hajlék, mely a hideg éjszakán befogadta volna; de ha kinezta is testét a csikorgó hideg, sokkal jobban fájhatott szívének, hogy saját alattvalóinál, kiket olyanynyira szeretett, kikkel annyi jót tett, irgalomra nem talált, és ekkor ama nagy

dicsőségben részesült, hogy kicsiben ugyanaz történt vele, ami nagyban Krisztus Urunkkal. A Szentírás ugyanis azt mondja:

„Tulajdonába jött, és övéi el nem fogadták őt.” János 1,11.

Jézus Krisztus csalóánya

Elvégre, keresztutjának végén, egy nyomorult viskóhoz, egy csárdához ért a szegény szenvedő. Gazdája el nem üzhette, mert idegenek, hajléktalanok háza volt. De a tulajdonképeni házba mégsem bocsátotta be, attól félve, hogy a bitorló Henrik balul ne értelmezze; volt azonban közelében egy istállóféle szin, hol a házkörüli holmit, meg sertéseit szokta volt tartani, a sertéseket tehát kihajtatta, s e helyet tűzte ki az eddigi fejedelelemnőnek éjjeli nyugágyul.

Eddig úgy szokott volt felkiáltani: „Mindenemet elvitték, nem marad egyéb hátra, mint az ima,” de amint a félszerbe lépett, meglátszott rajta az Isten ereje. Valamint ha hegyek felé huzódnak vihar után a felhők, s derülni kezd, nyugaton kibujik a nap, s szeliden besugározza egéről a házat, s ekkor támad a szivárvány: hasonlólag történt a jó Erzsébettel. Egnapi kebellázító gyalázat és gyötörtetés után, a dermesztő fagyos éjen, a legnagyobb szegénységben, ott az istállóban természetfölötti öröm, a Szentlélek csodálatos vigasztalása szállta meg szívét, úgy annyira, hogy aludni sem tudott.

Éjfél tájt a közeli ferencziek kolostorában harangszót hallott; ez a korai imának volt jele, ekkor t. i. fölkeltek a szerzetes barátok, hogy imádják az Urat, azokért is, kik alusznak. Erzsébet fölkel, s elment legkedvesebb lakába, egyedüli hazájába a templomba, hogy jelen legyen az istentiszteleten. E kolostort maga a fejedelemnő alapította, joggal intézhetett tehát egy kérést a ferencziek elé. Aki még nem hallotta, vagy nem olvasta, bizonyosan ki nem találná, hogy miféle kéréssel járult most Erzsébet a barátokhoz, mert csak a Szentlélek sugallhatott neki ilyesmit. Arra kérte őket, hogy énekeljék el a Te Deum-ot („Téged Isten dicsérünk” kezdetű ösmeretes dics-ének), hálául hogy az Ur ennyi szenvedésre méltatta őt.

Kérése teljesítve lőn; az ének megzendült. Ezen éji háladal az eisenachi kolostorban úgy dicsőítette az Istent, mint a legfőbb angyalok dicséneke, sőt bizonyos tekintetben még inkább, mert az angyalok zengeményeit lelkesíti a túlradó öröm és kifejezhetlen boldogság, ezen dicsének pedig a fájdalom tűzkemenczéből szállt föl az Istenhez. És

Erzsébet bizonyosan egész életében sohasem tűnt fel dicsőbbnek Isten előtt, mint azon órában, midőn eltaszitva mindeniktől, a fagyos éjszakán a barátok templomában, Isten iránti szeretetben áradozva., háladalt hangoztatott a magasba.

Hogy minden olvasóm, ezen dicső mintakép, szent Erzsébet után induljon, s ha csak kissé is megsebzetik, megteremjen benne a dicsőítés gyöngye, figyelmeztetem, hogy ezen hálaének, mely már több, mint másfél ezer éves, megvan minden imakönyvben. Ird le, s ha fájdalom és bú sanyargat, imádkozd el. Azt mondják, hogy a paradicsom madár, midőn felzudul a természet, s viharos esőzés támad, oly magasra repül, ahol csendes és derült a lég. Cselekedjél hasonlólag; ezen dicsének által lelked a nyomor fekete felhőit áthatolja, s ott a derült égen a vigasztalás atyjának égi tekintete majd körülsugározza.

Tömjény illat

Midőn a szerzetesek elvégezték a hálaéneket, Erzsébet az oltár lépcsőire térdelt és fenhangon adott hálát az Istennek, hogy már most egészen szegény, hasonló Jézushoz a betlehemi istállóban.

Mint fiatal boldog feleség már előnyben részesítette volna Erzsébet a szegény életet; így szólt egyszer Lajoshoz: „Uram, gyakran gondoltam már arra, hogyan tudnánk olyan közös életet élni, hogy azzal a jó Istennek tetszenénk.” „Nos, milyen lenne az az élet? – kérdezte az őrgróf. „Azt akarnám – felelte ő, hogy volna egy kis földünk, amelyet egy ekével meg lehetne művelni, meg 200 juhunk. Akkor te saját kezűleg fölszánthatnád a földet, én meg legeltethetném a juhokat.” „Ej, kedves testvér, - nevetett az őrgróf, ha nekünk akkora földünk lenne, amit egy ember egyetlen ekével meg tudna művelni, és még 200 juhunk, akkor nem szegények lennénk, hanem gazdagok.” – Most pedig az Úr megengedte hűséges szolgálójának, hogy olyan szegénységbe süllyedjen, amelyenről eddig sejtelve sem volt. De ez számára mégsem volt túl sok.

A közönséges, mindennapi ember, ha baj éri, könnyen jön kisértetbe azt hinni, hogy az Isten látogatása mégis csak kemény, s hogy ilyest nem érdemel. Ellenben, mentől inkább hatolt az ember jámbor élet által az Isten közelébe, annál inkább látja, mintegy az Isten szemével tekinti a kereszt arany értékét. Így volt az szent Erzsébetnél; ő eképen imádkozott: „Uram törtéjék a te akaratod! tegnap még fejedelemnö

voltam, váraim, kastélyaim voltak, ma koldusnő vagyok és senki sem akar felkarolni. Ah, ha jobban szolgáltam volna neked, mikor fejedelemnő voltam, ha többet alamizsnálkodtam volna érted, most azért boldognak mondanám magam; csakhogy ezt, fájdalom! ... nem cselekedtem. Gyermekeim királyi sarjadék, s most éhen itt fekszenek a puszta talajon, ezek miatt fáj a szívem. De megérdemlem, hogy szenvedéseiken keseregjek, mélyen bánkódom emiatt. Én magam, Uram! nem vagyok méltó, hogy engem a szegénység kegyelmére kiválasztottál:"

Két nevezetes dolog van ez imában. Erzsébet nem azt mondja, hogy Isten a szegénységet rá büntetésül küldötte, azért mert nem volt könyörületes, hanem, hogy a szegénység oly fölséges isteni ajándék, miszerint szégyelnie kell magát, hogy oly kevéssé tette magát arra érdemessé. Másrészt panaszkodik, hogy ártatlan kisdedének szenvedése fáj neki, ezen anyai fájdalmat pedig büneivel megérdemelte.

Mily édes kedély lehet ez, hogy belőle ilyen ima illatoz ég felé! És mily kétségbeesett, mily daczos a mi szívünk fájdalmak idején!? Az ilyen ima tömjényfüst gyanánt emelkedik ég felé, a mi imánk ellenben sokszor olyan, mint a fáklya tisztátalan füstje, kavargó gőze.

„Mi is választhatna el minket Jézus szeretetétől? Nyomoruság, szorongattatás, üldözés, éhség, meztelenség, veszedelem, fegyver?”

Rom. 8, 35.

Ki oly szegény?

Hogy Erzsébet, gyermekei és két szolgálójával a templomba ment, s viradtig ott maradt, ez nem történt jámbor meggondolatlanságból, mely nincs tekintettel másokra, hiszen a csikorgó hidegben, az istálló nem védhette meg őket jobban, mint a templom. Miután az ajtatosság alatt kipihent, s a felsőbb békét élvezte volna, a gyermekeire való tekintetnél, kik éhesen dideregtek a hidegben, ismét elfogta szívét az anyai fájdalom. Arról kellett gondoskodnia, miképen táplálja gyermekeit, s e folyvást növekedő fagyban, miképen óvja meg őket; ismét tehát a városba kellett indulnia. Sokáig járt kelt az utcán, eledelt és bebocsátást könyörögve, Hanem mindenütt zárva találta az ajtókat és sziveket, mindenütt elutasították őt, aki soha semmi kéregetőt sem bocsátott el magától adomány nélkül. A szegény özvegynek ez így tünhetett fel, mintha minden ház előtt arczba ütötték volna, vagy éles kést döftek volna szívébe. Az

irgalmatlanság, sűrű hideg köd gyanánt terjedt el a város felett; ennyire rettegetek mindnyájan a wartburgi bitorlótól.

Nincs állapot melyben kevésbé lehetne félni, ha az elsőbbség kereszténytelen dolgot parancsol, mint a papi állapot. Azon bölcs intézkedés folytán, hogy nem szabad házasságban élnie, fentartja a világ ellenében függetlenségét, míg a többi emberek családjak miatt is különféle tekintetben hódolni kényszerülnek. Ekkor is tehát, egy szegény pap merészkedett a hajléktalan fejedelemnőt gyermekeivel elfogadni, ha megtiltotta is kemény büntetés alatt a tartományi gróf. Természetes, hogy a pap is szegénysége folytán, csak szalmából készíthetett neki nyugágyat, de ezt is szives hálával vette Erzsébet. Ami értékest hozott magán, talán jegygyűrűjét is zálogba adá, hogy a szükséges eledeleket magának-és gyermekeinek megszerezhesse.

Amint a várban megtudták, hogy az elűzött fejedelemnő egy pap lakába menekült, a zsarnok, nem merte ugyan őt megbüntetni az irgalom eme ténye miatt, de nem is tűrte, hogy nála maradjon, hanem megparancsolta, hogy egy udvari ember házába vonuljon, ki számos helyiséggel birt a városban, s arról is volt ismeretes, hogy feltűnőleg ellenséges indulattal viseltetett a herczegnő iránt.

Erzsébet tehát oda ment; ahelyett azonban, hogy a védtelen özvegynek és gyermekeinek tisztességes lakást adott volna és elviselhetővé tette volna szomorú sorsát, ép ellenkezőleg a legdurvább módon bánt vele az udvari cseléd és neje. Szűk sötét szobába vezette őt, s egyszerűn megtagadott mindent, midőn Erzsébet éhező gyermekeinek eledelt és fűtést kért. Az éj azonban igen hideg volt, s tudvalevő, hogy éhség idején, a hideg is felettebb kinez, a király leánya tehát, ismét egy rémséges éjt kényszerült átszenvedni fagyban és éhségben; oly iszonyu nyomor volt ez, minőt messzeföldön nem szenvedett bármi szegény ember. Midőn megviradt, Erzsébet nem akart az utálatos helyen maradni, mert gonoszabbul sehol sem bánhattak volna, vele. Megköszönve a csupasz falaknak, hogy legalább szél és vihar ellen megvédették hozzáadva: szivesen mondanék köszönetet az embereknek is, csak tudnám, hogy miért.

De vajjon hova menjen? A jó paphoz nem térhetett vissza, mert a zsarnok eltiltotta; a többi eisenachi lakosok pedig be nem fogadták. Nem volt egyéb választása, mint a félszerbe térti vissza, hova először vontá meg magát.

A világender nagyra becsüli a pompás ékitményü szobákat, s némely család nagyra van vele, ha gazdag butorzatú szobákban lakik. A szoba olyan mint a ruha, olyan mint lakója. Eisenachban pedig a félszer alatt ül egy asszony, hol előbb sertések tanyáztak, fázik és mégis, bizonyosan mondhatom, hogy azon órában nem volt a világon olyan fejedelmi vár, oly királyi diszterem, mely Isten szeme előtt kedvesebb lett volna, mint ama félszer, mikor ott volt szent Erzsébet. Nyomorának egyik oka határtalan könyörületessége is volt; oda fenn a várban t. i. emez embertelen kegyetlenséget avval mentegették, hogy Erzsébet tékozolt, s a pénzügyet tönkre tette. Ime Isten előtt ez az előkelőség, ez a nagyság, ha a fejedelemné szegény hajlékban ül, ágy, asztal, szék és kályha nélkül s mindezt csak azért tűri, mert a szegények iránt folyvást irgalmas volt. Némely embert szegénységre hozott az Isten, mert irgalmatlan volt a kéregetők iránt, hogy tudja meg, mit tesz a szegénynek lenni. Erzsébet pedig jutalmul lett ennyire szegény, mert határtalanul szerette a nyomort, keserü szenvedéssel koronáztatott meg könyörületessége, Tobiás és Jóhhoz hasonlóan. És valamint Jób, fájdalmában jobban tetszett Istennek, mint azelőtt, midőn egészségnek, jólétnek örvendve gyakorolta az irgalom cselekedeteit: Erzsébet is jobban tetszett Istennek a szegény kunyhóban, mint a wartburgi lovagteremben. Most már Krisztus követésében külsőleg is odáig jutott, hogy mondhatta magáról, amit az Üdvözítő mondott:

„A rókáknak barlangjaik vannak, a madaraknak fészkeik, hanem az ember fiának nincsen hova lehajtsa fejét.” Máté 8, 20.

Borus felhő

Szent Erzsébet önmagára tekintve szívesen viselte a szegénységet és gyalázatot, hova Isten sülyedni engedte, sőt még hálákat is adott érte őszinte szívvél. Ámde a jó anya, érzékenyebb gyermekei, mint maga iránt. Ahogy ezeket irrom, karácsony estét üljük. A boldogságos Szűz Mária szintén hazátlanul, télnek idején, istállóban szülte isteni gyermekét. Ámde mivel Szűz Mária folytonosan a legteljesebb egyesülésben élt az Istennel, mint még senki e földön: állithatjuk, hogy csöndes elszánásban imádtá a világ ujdonszülött királyának nagy szegénységét. Az eisenachi fejedelmi özvegynél másképen volt a dolog; gyermekeinek folytonos látása amint fáztak, éheztek, s nem bírta kéréseiket teljesíteni, sírásukat elállítani, ez a szegény asszonyra időnkint elviselhetlen kereszt volt,

főképen midőn az égi vigasztalás sugara a felhők mögé bujt. Minden anya, aki ezeket olvassa, leginkább képzelheti, hogy mily örületes kin az, ha néhány hetű szopos gyermekkel, fagyos éjszakán istállóban kell időzni, ahol szikratüzzel, vagy csepp meleg vízzel sem lehet rendelkezni!

E szorongó gyötrelemben, miután gyermekei fájdalomla mindinkább furakodott szívéhez, kísérteties gondolatok jelentkeztek belsejében. Aziránt támadt kételye, hogy hol van hát az Isten szeretete? Kinzúzott kebeléből talán sokszor szabadult föl olyan fohász: „Én Istenem, mért hagyta el engem!”

Valaki talán megütközve fogja mondani, hogy ilyen határozatlanság nem illik hozzá, hiszen csak imént adott hálát az Istennek, hogy ilyen nyomorba helyezte. A világiás érzületű emberek, félkeresztények, azt vélik, hogy a szerzetesek vagy istenes személyek hirtelen mondanak le minden gyarlóságról s felette csodálkoznak, ha itt ott emberi gyarlóságot vesznek észre. Minthogy ők magok még soha sem törekedtek tökéletesség után, nem tudják, mi lassan, mi nehezen lehet azt elérni, innen van, hogy tudatlanságukban ilyeneket követelnek a szent életre törekvő emberektől.

Egyébiránt Erzsébet a kísértés idejében meg nem inogott, hanem ott is bizonyult, hogy valóban keresztény hősnő. A kísértetés még nem bűn, hiszen az ördög, mint csábító, Urunkhoz is közeledett. Erzsébet sohasem egyezett be olyannyira a kísértetbe, hogy Isten ellen zúgolódott, vagy nyugtalan lett volna. Hanem igen, ezen incselkedések ujdón csapások voltak jámbor lelkére nézve, mert leküzdésük nem kevés munkába került, s attól félhetett, hogy éberség hijával, a fájdalom terhe alatt leroskadva, bűnös gondolatoknak adhatna helyet.

Hanem a gyermekek ilyen állapotban még sem maradhattak. Támasztott tehát az Uristen Eisenachon kívül irgalmas sziveket, kik magukhoz vették őket istápolás végett. Erzsébet ez idő szerinti gyámoltalanságában bele egyezett, s így egy kint a másikkal cserélte fel, t. i. szenvedéseik látása helyett el kelle válnia tőlük. Oh mennyire vérezhetett utánuk anyai szíve, miután szinte elszakítottak tőle. Később megszűnt a kinvihar, kiderült lelke, mert az Isten kedvessége átsugározta.

Külsőleg az ember élete utazáshoz hasonlít ösmeretlen tájakon át. A vándor sohasem tudja, mit hoz a legközelebbi jövő, kincsre talál-e vagy valami fenevad hirtelen veszélyt hoz? Ugy te sem tudod újévkor, vagy a

nap kezdetén , hogy mi fog élni lefolyása közben s minő lesz a vég ? A szent nő néhány hó előtt nehezen gondolta, hogy özvegy lesz és hogy oly keserű nyomorba taszítják, miként táphiány miatt gyermekeitől is lesz kénytelen megválni.

Hanem belsőleg is így van a dolog. A marczangoló fájdalom első éjjelén, a Szentlélek dicsősége úgy ömlött el az elüzlött özvegy kebelében, hogy a nagyöröm hálaénekben tört ki és kis időre szorongató fájdalom és aggodalmak tornyosultak lelkében, pedig a külső körülmények nem változtak. Az emberi lélekben is váltakozik az időjárás; még a szentek élet-ege sem vala szakadatlanul derült, míg e földi élethez kötve voltak, azért vajmi gyermekies észjárásra mutat, ha valaki szivetenyhitő áhitatában azt gondolja, hogy vidám hangulata örökre megmarad, s azért heves, mértéktelen fogadalmakat tesz; de másrészt oktalanság az is, ha kislelkű lesz, elhagyja magát, csak azért, mert néha imában hideg és hivatása teljesítése iránt ellenszenvet érez magában.

Ezen változó időjárás a ker. élethez tartozik: eképen akar az Isten édesgetni jámbor életre, eképen mutatod meg, hogy borús kedélyben is kész vagy szolgálni neki. Lelked azonban ekkor nyereszkekedhetik leginkább, midőn kerül a vigasztalás, te pedig az elkeseredés a kétségbeesés kísértetés ellen küzdesz, s naponkint, óránkint támasztod fel magadban azon elhatározást, hogy megelégszel, csak az Isten akaratja történjék veled és szívesen szenvedsz.

„Fiam! az Isten szolgálatára járulván, készítsd el lelkedet a kísértetre. Alázd meg szíved és türed, ne hirtelenkedjél a háboruság idején. Türed el az Isten látogatásait, ragaszkodjál Istenhez és türed, hogy utoljára növekedjék élted.” Jézus, Sirák 2, 1-3.

A legmélyebb nyomorban

Erzsébet ami értékest, gyűrűt s egyebet magával hozott, azt zálogba adta, hogy ételt szerezzen rajta gyermekeinek. Mikor ez elfogyott, font s így tengette életét. A kevés szerzeményből is némit elhuzott szájától, hogy nemes szenvedélyének tehessen eleget, hogy alamizsnát adhasson. Ha előbb bőven osztotta mindenfelé adományait, most az evangeliomi asszonyhoz hasonlított, kinek két fillére Urunk előtt nagyobb értékű volt, mint amaz arany, ezüst halmaz, mi a gazdagok feleslegéből gyűlt együvé a jeruzsalemi perzselybe.

Még most is őriztetik ama bot, melyet szent Erzsébet használt, nem hogy támaszkodjék vele, hanem hogy elűzze magától a kutyákat. Ebben látszik, hogy igen ócska ruhában járhatott, mert a kutyák rendszerint felingerülnek koldusok vagy szegény öltözötű emberek látására. Ugyanezen tulajdonságot vehetni észre inasoknál, sőt némely uraknál is.

A királyleány, a fejedelemnő tehát saját fővárosában napszámosnő lett, ki keze munkája után él. Azt kellene gondolni, hogy mélyebb alázódás már lehetetlen, s mégis ép ezen időben érte oly bánásmód, mely kiállhatatlanabb, mint az eddigiek; ennél fogva meg is jegyzem, hogy a mondandó esemény esküvel van bebizonyítva azon hölgyei által, kik életének tanúi voltak, s a törvény előtt vallottak, vallomásaik pedig nyomtatva előttünk vannak, az esemény tehát mindenképen hiteles.

Eisenach egyik utcájában patak folyik, melynek partján, valamint most is, timárok laktak. A víz oly csekély volta miatt hid sem vala szükséges, hogy tehát a tócsás, piszkos vizen általjárhassanak, kövek voltak elhánva benne, hogy szárazon is át lehessen rajta menni. Amint egy alkalommal Erzsébet ezen menni akart, összeakadt egy vén koldusasszonnyal, kit azelőtt betegsége idején ápolt és sokszor alamizsnával eltartott. Ez ahelyett, hogy a tulparton várt volna, mig áthalad Erzsébet, neki indult a köveknek, s Erzsébetet oly hevesen lökte meg, hogy a gyenge, kiéheztetett fejedelemnő, hosszában a mocsáros patakba hullott. És még átkozódott a koldusasszony, felkiáltva: „úgy kell, ez a te helyed; nem jól viselted magad mikor grófné voltál, feküdjél most a pocsátában, azért sem huzlak ki belőle!"

Az Üdvözítő mondá, hogy ha égbe akarunk jöni, gyermekekhez kell hasonlitanunk, értette főképen alázatosságukat. Ámde ha a legjobb, legigénytelenebb gyermeket posványos patakba taszítanak, felháborodnék és keservesen jajgatna. Hát Erzsébet mit csinált? A hallatlan durvaságra, talán haragra gerjedett? nem. Sirt iszonyu helyzetén? nem. Elfojtott néma fájdalomba ment át haragja? nem. A kedves Erzsébet vidám igénytelensége- és alázatosságra nézve felülmulta, a legjobb gyermeket. Ahelyett, hogy megkorholta volna a vén banyát, mint azt a világi ember tette volna, még igazat adott neki. Mig nedvesen a piszokból feltápáskodott, nevetve mondá: „Bizony úgy kell nekem, minek hordtam azelőtt. aranyat; drágaköveket." Azután vigan ment el a patak tiszta vizéhez, s megmosogatta ruháit.

Oh mi szép volt Erzsébet az égi szellemek előtt, eme beundokított ruhában! Lelke oly tiszta, volt már emberi hibáktól, mint a napsugár, melyet a mocsár iszapja sem fertőztet meg. Hanem ily hallatlan türelemre alkalmazható is az apostol szava, ki így szól:

„Úgy ítélem, hogy az Isten minket alábbvaló apostolokat adott a világ elébe, ugymint halálraitélteket, hogy a világ, az angyalok és emberek csodájára legyünk.” I.Kor. 4,9.

Belső élet

Szülőföldemen lakott egy vén sirásó. Süket volt a szegény, hanem időnkint oly benső zenét hallott, hogy kimondotta, miszerint ha ezen belső hangok árán visszanyerhetné hallását, inkább süket marad.

Némi hasonló történt a szenteknél; mentül inkább megsüketültek, megvakultak a földiekre nézve, s lelkök minden függőségétől megszakadt: annál inkább nyílt meg számukra egy új, belső szép világ, mely mintegy előízlete volt az égi örömeknek. Ugyanez történt Erzsébetnél. Miután égető fájdalmak, bajlódás, nyomor és pokoli gonoszság folytán keserű lett előtte a föld, szívének minden szeretete és vágya ég felé irányult: természetfölötti kijelentések, jelenések és vigasztalásokban részesült.

Egy napon, a nagy böjt idején sokáig térdelt falhoz támaszkodva a templomban, szemei merően az oltárra voltak szegezve. Midőn szegényes lakába tért, s a nagy gyengeség miatt ételt vett magához, izzadni kezdett, ledőlt egy padra, fejét Isentrud ölébe hajtva. El nem ájult, aludni sem akart, hanem szemeit folyvást ablakon át az égre szegezte. Utóvégre arcza egészen vidám lett, s édes mosoly terjedt el ajkai körül. Egy óra mulva behunyta szemét és felette sokat könyezett; azután ismét vidám lett s mosolygott mint előbb. És eképen váltakozott arczán az öröm meg a sirás egész estélig, de a derűtség mégis tovább tartott, mint a szomorúság. Eddig hallgatott, amidőn aztán kitört: „Igen Uram, te velem akarsz lenni, én pedig veled, és soha, soha sem fogok elszakadni tőled.”

Isentrudot legjobban szerette Erzsébet; ez tehát nagyon utána volt, hogy mondaná meg, kivel beszélt. Erzsébet sokáig ellenkezett, míg a huzamos esedezésre utóvégre megszólalt, ezt mondva: nyitva láttam az eget s benne az édes Jézust, miképen hajolt hozzám s vigasztalt a sok csapás és keserűség miatt, melyek szorongatnak. Amint megpillantottam, örvendtem, nevettem, s amint elfordult, hogy távozzék, akkor meg sirtam. Ekkor

megkönyörült rajtam, felém fordítva ragyogó arczát, s mondva: ha velem akarsz lenni, majd veled leszek én is. Mít feleltem ezekre, immár tudod.

Isentrud már most azt is akarta tudni, hogy mit látott Erzsébet a templomi jelenésben, mikor szemei az oltárra meredtek. „Mit láttam ott, felelt a sz. asszony, azt nem szabad nyilvánítanom; csupán azt tudhatod meg, hogy nagy örömben voltam, és Isten csudálatos titkait pillantottam meg.”

Valamikor kirepülnek a méhek, hogy virágos kertekből, illatos mező- és erdőtől mézet hozzanak: úgy Erzsébet gondolatai is éjjel nappal az égbe repültek fel, hogy fensőbb igazságok- és kegyelmekkel megrakodva térjenek vissza. Áhitata közben sok jelenése, égi látománya volt, de ő ezeket rejtegette, amint csak tőle telt; maga mondá, hogy az ilyesmire ébren kell felügyelni, hogy általuk büszkesége ne férjen az emberbe, amint már az aposol mondotta: „Hogy a jelenések nagysága kevélylyé ne tegyen.” Másrészt vannak olyatén kegyelmek és látományok, melyek az emberek épülésére szolgálnak, amiért a szent életű személyek lelkiatyái megparancsolják is gyakran, hogy jelenéseiket szóval vagy írásban közlétegyék; úgy volt az eset szent Teréznel.

„*Társalkodásunk égben van, honnét is várjuk az Üdvözítőt, a mi Urunkat, Jézus Krisztust.*” Filip. 3,10.

Az Isten Anyja

Csaknem lehetetlen, hogy valamely jámbor lélek, mely Jézus Krisztussal a valódi áhitat szárnyain naponkint társalkodik, lehetetlen, hogy imái közben ne vegye észre azt, ki testre, lélekre minden teremtmények közt Urunkhoz legközelebb állt, kihöz maga Gábor főangyal szolt: az Úr van veled; és ki most az Urral úgy vagyon egyesülve, mint nincsenek a legfőbb angyalok sem. Amint tehát növekedett Erzsébetben a Jézus iránti szeretet, annál kevésbé lehetett kizárva e dicső viszonyból a boldogságos Szűz. Mi keresztények hiszünk a szentek egységében, tehát az Isten Anyjának is kell benne részt vennie, ha valamely lélek belsőleg és igazán szereti az Istent.

A ferenczi barátok évkönyveiben olvassuk, hogy sz. Erzsébet a boldogságos Szűz részéről sok jelenésben részesült. A brüsseli könyvtárban*) van egy régi kézirat: „Szent Erzsébet története.” Némelyeket kiirunk belőle.

---

*) Stadten, ki Montalembert francia művét németre fordította és számos becses adattal bővítette, először közölte ezen látásokat.

A szent Szűz kijelentései.

Urunk születésének előestéjén, midőn Erzsébet a szent Szűz nagy méltóságáról elmélkedett, megjelent neki eképen szólva: „Megtanítlak minden imára, melyeket én a templomban tartózkodva imádkoztam.”

„Midőn atyám, anyám, ugymond a templom szüzei közt hagytak, elhatároztam szivemben, hogy Isten lesz az én atyám, s azért gyakran tünődtem azon, hogy mit cselekedjem, mi előtte kedves lenne, s mi által megnyerhetném kegyelmét. Megtanítottak az Isten törvényére, s az egész isteni törvényből hármat őriztem meg leginkább szivemben, t.i. szeresd Istenedet teljes szivedből, teljes lelkedből, és minden erődből; továbbá: szeresd felebarátodat, mint önnön magadat, azután gyűlöld ellenségedet. Ezeket lelkemben őriztem azon gondolattal, hogy ezekben minden erény benn foglaltatik. Erre akarlak tanítani tégedet is, hogy t.i. a léleknek nem lehet egy erénye sem, ha nem szereti egész erejéből Istenét, mert e szeretetből forrásul a kegyelem; mikor e kegyelem leszállt, nem marad meg a lélekben, hacsak a lélek nem gyűlöli ellenségeit, a bűnöket, hanem víz gyanánt szétfolyik. Aki tehát Isten kegyét meg akarja nyerni, készítse el szivét szeretetre és gyűlöltre egyaránt. Azért azt kívánom, hogy úgy cselekedjél, amint cselekedtem én. Mindig éjfélkor keltem fel, a templom oltára elé borultam, és forró vágyban, nagy ohajjal, égő szeretetben, aminőre csak képes voltam, kértem a mindenható Istent, hogy adná kegyelmét, hogy a három parancsot és a törvény minden részét megtartsam. Ott az oltár előtt állva, hét kérést intéztem az Urhoz.”

„Először kértem az Urat a szeretet parancsának teljesítéseért. Másodszor azon kegyelemért, hogy felebarátomat az Istenért, s általán mindent szeressek, ami kedves előtte. Harmadszor azért, hogy adjon kegyelmet, miszerint amit gyűlöl, azt gyűlöljem én is. Negyedszer, kértem alázatosságot, türelmet, szivjóságot, szenteséget, s minden más erényt, melyek szemei előtt kedvesebbé tesznek. Ötödször kértem láthatni az időt, melyben ama szűz fog élni, kitől kell az Isten Fiának születni, kértem, hogy őrizze szemeimet, miszerint lássam őt, füleimet, miszerint halljam őt, kezeimet, hogy neki dolgozzam, lábaimat, hogy neki szolgáljak, térdeimet, hogy az Isten Fiát imádhassam. Hatodszor kértem azon kegyelmet, hogy a templom főpapja parancsainak és rendeleteinek engedelmeskedjem. Hetedszer, hogy a templomot és egész népét szolgálatában megtartsa.” Amint

ezeket a Krisztus leánya hallotta, kérdé: „Oh édes urnöm, hát nem voltál-e te kegyelem és erényteljes!”

A szent Szüz válaszolt: „Biztosítlak, hogy én is oly bünösnek, rosznak, és a kegyelemre érdemtelennek tartottam magamat mint te; ennélfogva kértem ki eme kegyelmeket és erényeket”.

Egy éjen így szóla hozzá a bold. Szüz: „Az Úr velem úgy cselekedett mint cselekszik hárfájával a zenész, midőn a hurokat elragadó zenére hangolja, rendezi, játszik, azután hozzájuk énekel. Eképen tett velem az Úr, mert lelekemet, szellememet, kedélyemet, s testem minden érzékeit kedve szerint rendezte. Midőn eképen mindent bölcsesége szerint elintézett, az angyalok az Atyának ölébe vittek, s ott annyi öröm, vigasztalás, enyhülés várt rám, annyi édesség és gyönyör öntött el, hogy nem emlékeztem többé, miszerint valaha a földön lettem volna, vagy földieket láttam volna. Azonkívül oly bizalmas voltam az Atyával és angyalaival, mintha öröktől fogva laktam volna a dicsőségben. Miután a szent akaratja által kitézött idő eltelt volna, visszaadott az angyaloknak, kik visszavittek a helyre, hol imádkoztam. Midőn magamhoz tértem, a földön láttam magam és eszmélni kezdtem, hol voltam, ezen emlékezetre úgy gyuladt meg szeretetem, hogy földet, köveket, fákat és minden teremtményt megöleltem, csókoltam, ahhoz való szeretetből, aki ezeket teremtette. Azután úgy látszott, mintha én a templomi nők leánya volnék, úgy kívántam minden teremtmény alattvalója lenni a Teremtő iránti szeretetből; és ez gyakorta történt velem. Neked is úgy kell cselekedned”

*Miképen fogadott szüzességet az Isten Anyja,
midőn a templomban volt.*

„Midőn egyszer afelett gondolkodtam, hogy soha sem fogok elválni Istentől, fölkeltem olvasni azon szándokból, hogy valamit találjak, amivel erősítek akaratomat. És amint felnyitottam a könyvet, szemem Izaiás eme szavaira esett: „Íme egy szüz fog foganni.” Miután ezekből kivettem, hogy az Isten Fia szüztől fog születni, legott elhatároztam szívemben, hogy ezen Szüz iránti szeretet- és tiszteletből megőrzöm szüzességemet, szolgálatába megyek, és soha sem fogom elhagyni, még ha az egész világot is kellene véle bejárnom. Egy éjjelen, midőn imába merültem volna, arra kértem az Urat, hogy engedné megélnem amaz időt, mikor ama szüz fog élni, hogy szememmel lássam, kezeimmel szolgáljak neki, s fejemet meghajtsam

előtte. És ime ragyogványt láttam, mely tündöklőbb vala a napnál, s ennek közepéből hangot hallottam, mely így szóla: „Készülj, mert te fogod szülni fiamat.” Azután hozzá adja: „tudd meg, hogy azon engedelmességet, mit irántam való szeretetből a teremtményeknek kimutatni vágyakodol, irántad fogják az emberek gyakorolni; és akarom, hogy fiam anyja, urnője, parancsolója légy, és hogy ne csak magad birjad őt, hanem mindazoknak, kiknek akarod, oda is adjad. Kegyelmem, szeretetem és fiam szeretete sem lehet annak osztályrésze, ki téged nem szeret, és ki tégedet fiam anyjának be nem vall, nem léssen helye országomban. Azt kívánod, mondá a hang, hogy fiam anyjának kedvese légy, hogy bizalmával dicsekedjél, hogy fiamat, ki szerelmedet egészen betöltse, általa kapjad; most azt mondom neked, hogy te fogod őt birni, s hogy tőlem, nem mástól fogod kapni. És ki hozzád nem folyamodik, nem lesz vigasztalása az Isten fiából, nem is fog általa kegyelmekhez jutni.”

„Midőn ezeket hallottam, megrettenve, eszméletlenül arcra estem és nem mertem fölkelni. Ekkor angyalok jövének, fölemeltek és gyámolitottak. Ezentul egészen az Isten dicséretére adám magamat, ugyannyira, hogy éjjel nappal nem birtam betelni dicsőségének imádásával. Teljes bizonyossággal várakozva az Isten ígéreteinek teljesítésére, forróan kértem az Istent, mondvan: Irgalmas, kegyelmes, jóságos Atyám, miután akarod, hogy fiad anyja legyek, kérlek, hogy adjad nekem a bölcsesség lelkét, hogy ez által felvilágosítva, akarátja szerint szolgáljak neki; az értelem lelkét, hogy megösmerjem akarátát, mert ha emberi módon fog születni, azonnal nem fog beszélni; a tanács lelkét, hogy mindenkor elővigyázattal és bölcsen bánjak vele; az erősség lelkét, hogy általa gyámolítva istenségét a szükséges tisztelettel övezzem; a tudomány lelkét, hogy mindazokat, kik közelébe érnek, oktathassam; az istenesség lelkét, hogy emberiségét együtt érezve, mindenben segítségére lehessen; a félelem lelkét, hogy alázatosságban, félelem és szeretetben tiszteljem őt. Ezen ajándékokat kértem az Istentől, mielőtt nekem adná fiát. Fontold meg már most az Isten köszöntését, amint az angyal nékem meghozta, és látni fogod, hogy minden kérésem teljesítve lőn.”

Az erények nem szereztek meg munka nélkül.

„A mint egyszer Krisztus említett leánya imádkozott, megjelent neki az Isten Anyja, mondván: Te azt hiszed kedves lányom, hogy én a kegyelmeket, munka nélkül nyertem meg; nem úgy van a dolog, sőt inkább

tudnod kell, hogy a kegyelmeket, adományokat, erényeket belső áhitat, forró könyhullatás és sok aggodalom után nyertem meg, mert szóval, tettel, hő vágyakodással és a legnagyobb igyekezettel törekedtem, hogy kedves legyek előtte. Csak az igazulás azon kegyelmét veszem ki, mely által anyám méhében szentesültem meg.” És még hozzáadta a szent Szüz: „tudd meg, hogy a lélekbe semmi kegyelem sem jó ima és testsanyargatás nélkül.”

„Ha Istennek felajánlottuk, amit saját erőnkkel tehetünk, ha még oly csekélység is, az Isten nem fog késni lelkünkbe jőni legfőbb adományaival, ugy annyira, hogy a lélek elveszti eszméletét, elámul s nem emlékszik, hogy valami kedvest tett volna Isten előtt. Önmaga előtt alacsonynak és megvetettnek látszik még inkább, mint azelőtt. Mit tegyen ilyenkor a lélek? Áhítatosan adjon hálát mind eme jókért az Urnak. Ha aztán látja az Úr, hogy a lélek megalázódik és a vett jókért hálát ad: oly nagy ígéreteket tesz neki, hogy a lélek elveszti önbizalmát, sőt Istentől sem meri várni sem az égi ígéreteket, sem régen áhitott saját kívánatainak teljesítését. Mindazonáltal azok nélkül, hogy könyörögne értük, teljesednek. Épen így cselekedett velem; keblem forró ohajjal foganta az Isten Fiát, lelkem meggyuladt a kívánatoktól: birhatni őt, lelkem végtelen gyönyörrel szüntül telt meg, miután vágyaim hevességénél fogva őt már birni véltem.”

„Ámde a testi nyelv képtelen volt e bel-zsarátnak hevét kifejezni, tehát csak folyvást arra kértem, hogy én eme szüznek szentelhessem magamat. Látva Isten szeretetem lángolását és az alázatosságot, az időteljén hozzám küldötte Gábor főangyalát, ki miután megüdvözölt, amint azt az evangyeliom beszéli, meghozta az égi ígéreteket. Én azonban mit cselekedtem? Mély áhitattal térdre borultam s összekulcsolt kezekkel kértem: ime az Úr leánya vagyok! legyen meg igéd szerint.”

„Ekkor nekem adta Fiát az Úr és a Szentlélek hét ajándokát. És tudod-e mért cselekedett eképen? Azért, mert hittem neki és megalázódtam előtte.”

„Ezeket – úgy mond – azért adtam elő neked édes leányom, mert akarom, hogy hitbeli gyengeség hibáját elkerüld. Ha valamit ígért az Úr, mondjad: ime az Úr leánya vagyok, és erős hittel biztos várakozásban maradj mind addig, míg meg nem kaptad. Ha nem teljesül az ígélet, mondjad: Véhettem az Isten ellen, nem érdemlem meg, hogy megtegye mit ígért, mert csak a nagy hit érdeme folytán lehet az örök életet elérni, kinek nincsen hite, elveszti örökségét.”

Urunk születésének előestéjén, midőn Jézustól ama kegyelmeket kérte, hogy őt teljes szívvvel szerethesse, hozzá jött Nagyasszonyunk s

mondá: „Ki szereti az Istent? Vajjon te szereted-e?” Erzsébet nem mert sem igent mondani, sem nemet. E zavarában maga a szent Szűz válaszolt mondván: „Ha akarod, hát megmondom, szerette őt szent Bertalan, szent Lőrincz, szent János. Lennél kész magadat úgy adni által, hogy megnyuzzanak vagy megégessenek?” Amint Erzsébet ezekre sem felelt, folytatta a szent Szűz: „Valósággal mondom neked, ha beleegyezel, miszerint ami csak kedves, drága és szeretetreméltó előtted, még saját akaratodtól is megfosztassál, megszerzem neked szent Bertalan érdemét, ki megnyuztatott. Ha a sérelmeket, miknek kitéve vagy, szívesen töröd, szent Lőrincz érdemében részesülsz, kit megsütöttek. Ha nem szólsz vissza, midőn gyaláznak, eltipornak, szent Jánoshoz fogsz hasonlítani, midőn mérget ivott; és mindenekben segítségedre leszek én.”

„Egy más alkalommal így szóla Nagyasszonyunk szent Erzsébethez: „Tudod-e mért nem osztatnak el egyaránt az erények? Minthogy nem egyenlő alázattal esedeznek az emberek, s mivel a nyert erényeket nem egyformán őrzik meg. ennél fogva úgy akarja az Uristen, hogy kinek van, segítsen annak, kinek nincs; ezt azért mondom neked, mert akarom, hogy magad és mások üdve végett serényen és áhítatosan imádkozzál.”

„*Én vagyok a szép szeretet, az Isten-félelem, a tudomány és boldog remény anyja.*” Sirák 24,24.

Látások

Említettük már néhány látmányt, melyekben maga az Üdvözítő jelent meg kedves leányának. A brüsszeli kéziratban is van egynehány följegyezve. Álljon itt egy-kettő belőlük.

„Bizonyos napon Erzsébetet fertelmes gyalázzal illették, mélyen megrendülve, az imához folyamodott, forróan kezdett imádkozni mindazokért, kik valaha megbántották és kérte az Istent, hogy minden sérelemért, egy örömet adjon ellenségeinek. Midőn ellankadva imádkoznék, következő hangokat hallott: „Sohasem mondál oly kedves imát, mint most; ez szívem mélyéig hatott. Ennél fogva megbocsátom neked minden bűneidet, miket valaha szóval vagy tettel elkövettél.” Azután elszámálva bűneit egyenkint, mondá a hang minden vétek után: „Megbocsátom e bűnödöt.” Midőn kérdezte, hogy ki legyen a hang, ezt a választ kapta: „Az vagyok, kinek lábainál ült Magdolna, midőn a bélpoklos Simeon házában időztem, kegyelmemet ismét neked adom.” E szavakra tünődni kezdett, hogy

minő utra térjen, miszerint Isten előtt kedves legyen, mire azt mondá az Úr, ki a titkokat vizsgálja: „Remélj Istenben és cselekedjél jót!”

Midőn egy napon bünei felett siránkozott, megjelent neki az Üdvözítő s e szavakkal vigasztalta: „Ne tépelődjél többé legkedvesebb leányom, minden büneid meg vannak bocsátva; hiszen minden tagon és testem részén szenvedtem, mely által te megbántottad Teremtődöt. Ha vétkeztél kezeiddel, kezem, lábam a keresztre volt szegezve, ha vétkeztél fejeddel, az én fejemet tövissel koronázták, úgy hogy minden oldalról folyt a vér, ha vétkeztél szemeiddel, az én szemeimet is befátyolozták a vérbakók, ujjakkal betömték, szétzúzták, beundokították; ha füleiddel vétkeztél, nekem iszonyu káromkodást kelle hallgatnom; ha vétkeztél nyelveddel, az én nyelvem az epe keserűségét, az eczet élességét izlelte; ha arczoddal vétkeztél, az én arczom a kínzók ütései- és dühös ostorozásainak vala kitéve; ha szived vétkezett, az én szívem lándzsával szuratott keresztül; ha testeddel vétkeztél, az én testem sokszoros verés alatt roskadt le. Be nem látod tehát, hogy vétkeidért elég tétetet? Én szenvedtem érted, én viseltem fájdalmat büneidért.”

„Midőn egy alkalommal imába merült, lelki szemeivel egy fehér, ragyogó, hanem szikár kezét látott hosszú ujjakkal, s a kézfejen egy hegedő sebbel. Megösmerte, hogy ez az Üdvözítő keze, s amint gondolkodott felette, hogy mért oly sovány, oly átlátszó, azt hallotta: „Mert éjjel imában virasztva elfáradtam, nappal pedig városokon és falukon járkálva hirdetem az Isten országát.” Azután folytatta: „Tudd meg édes leányom, hogy megtisztultál minden büntől.” Erzsébet kérdezte: Ha megigazultam, miért nem hagyhatom el a gyarlóságot? Mire e választ kapta: „Ha nem lennél gyarló, el is felejténél, s a gonosz szellemnél is rosszabb lennél, ki hisz, de retteg. Tehát nem szentesültél meg annyira, hogy ne vétkezzél, hanem igen a kapott kegyelmek arányában, a melyeknél fogva úgy szeretsz, hogy készebb vagy meghalni, mintsem vétkezni, s kész vagy életed árán megvásárolni csak egy bűn elkerülését is.”

„A felhozottakat oly világosan hallotta és látta Erzsébet, hogy mondá, miszerint halálával is kész bizonyítani a mondottak igazsága felől.”

Mit kell már most az eféle látásokról tartanunk? Az Uristen tulajdonképeni kijelentései közé nem sorozhatók; tehát ha valakinek olyatén látásai volnának, melyek csak egyetlen keresztyén hitágazattal ellenkeznének, ez annak jele lenne, hogy a látások nem Istentől jönnek, s így elvetendőek. Vannak ám a vér és idegek betegségéből eredő képzemények,

sőt az ördög, angyalalakat öltve, szintén eredményezhet látásokat. Ennélfogva az olyanok vizioi, kik tiszta élet, alázatosság, vezeklés és megpróbált Istenszeretet nélkül szükölködnek, semmit sem érnek, minthogy ezek csak léha álmódzások.

Ha azonban valaki éveken át sanyargatja magát, elmélkedik és Istennel társalkodva a szentség bizonyos fokára lép, az ilyen ember jelenései annyit érnek, mint gondolatai. Ezek is néha olyanok, hogy magában a lélekben nem teremtek meg, hanem egy felsőbb világ vigasztalásai, sugallatai, intelmei. Némelyeknél aztán a természetfölötti ihletet, oktatást természetfölötti látományok követik, t.i. látják az ég lakóit, társalkodnak velük, oktatásban részesülnek, bátorítatnak, és kitartásra buzdítatnak a tökély útján. Közönségesen eme látások szellemiek, a lélek belsejében hajtatnak végre, anélkül, hogy kívülről valamit látni, hallani lehetne. Egyébiránt nem köteleztetünk minden szent látásait hinni. Midőn a kath. anyaszentegyház, az igazság oszlopa és erősege, a jámborul kimultak látásairól nyilatkozik, csak azt jelenti ki, hogy nincs bennök, mi a katholika egyház tanával ellenkeznék, nem pedig, hogy ezeket mind el kell hinni. Hogy vannak igaz jelenések, melyekben az ember isteni tanítást kap és mennyei személyeket, dolgokat vesz észre, erről, bizonyoságot tesz az ó és ujszövetségi szentírás. És mentől szentebb valaki gondolataiban és cselekedeteiben, annál hihetőbbek látásai.

„István pedig teljes lévén Szentlélekkel, a mennybe függesztvén szemét, látá az Istennek dicsőségét és Jézust állani az Istennek jobbján. És mondá: Nyitva látom az eget, s az emberfiát az Istennek jobbján.”
Apost.Csel. 7,55.

Az erdei magány

Mikor valamely herczeg, vagy felesége fűrdőre utaz, vagy hazaérkezik, az ujságok ezt szorgalmasan följegyzik. Hat száz év előtt azonban, nemcsak a hirlapok voltak ösmeretlenek, hanem a levél általi közlekedés is felette nehéz volt, hacsak valaki nem kímélte a költséget, különb követ küldésére. Innen történt, hogy bizony sok időbe került, míg Erzsébet rokonai megtudták a magyar király-leány elhagyatott, nyomorult állapotát. Az öreg grófné, Zsófia, az egész grófi ház, iszonyu gyalázatát szemlélte benne, hogy menyé koldusnő gyanánt él Eisenachban, oda igyekezett tehát, hogy fiait megtérítse. Miután azonban szóváltásai sikertelenek lőnek, titkon a kitzingeni bencze-kolostor fejedelem-

asszonyának üzent, hogy mily rutul bánnak a fiatal özvegygyel. Ezen zárdában, mely a würzburgi egyházmegyéhez tartozott, Mechtilda volt az apátnő, Erzsébet nénje (ti. nagynénje) anyai részről.

Már october vala, midőn az apátnő megtudta unokahúga sorsát, tehát három évnegyedet töltött már nyomorban, minthogy Wartburgról télen üzetett el. Az apátnő rögtön néhány apácztát küldött oda szekerekkel, kik Erzsébetet legkedvesebb helyén, a templomban találták. Talán épen valami szorongattatásban kért segílyt, mire az apátnő hívása volt a felelet, mert az az Uristen szokása, hogy a forró imára, néha azonnal siet segíteni és így nemcsak megszabadít a bajtól, hanem atyai szives közelségének édes vigasztalását nyújtja. Rokonának ezen követsége folytán, a fejedelmi özvegy nemcsak jobb helyzetbe vala lépendő, – habár ezen anyagi változás után, a szegénységi állapot nagy szeretete miatt, nem igen ohajtozott – hanem ez által egy súlyos szenvedéstől szabadulhatott meg. Azt kívánta ugyanis nénje, hogy gyermekeit is hozza el; ilyképen azon örömteljes kilátása volt, hogy ismét gyermekeivel lehet. Erzsébet tehát elfogadta az ajánlatot.

Nem csekély a távolság Eisenach és Majnamelletti Kitzingen közt; az út Thuringia sűrű erdein és a Rödel hegységen vezet át. Az utazás akkortájt fáradalmas volt, a szekerek csak lassan mehettek, nem lehetett lovakat váltani, mert még akkor posták nem voltak, a napok pedig megrövidültek. Nem tudhatni, hogy meddig tartott, ha vajjon 8 napnál is tovább, a költözködés. Napjainkban szertelenül magasztaltatik a vasút, azonban vannak elég hátrányai is. Eltekintve amaz istentelenségtől, hogy a vasút mellett számtalan hivatalnok nem szenteli meg a vasárnapot, nem hallgatják az Isten igéjét, szentségekhez nem járulnak, hanem lepergetik napjaikat, mint a gondozatlanná vált, rozoga mozdony s készületlenül lepi meg őket az örökkévalóság, eltekintve ettől, a lassu utazás más előnyei nélkül is szükölködik. Ki váltig le nem vetkőzött a vallási eszmékből, annak a tengelyen való út magába szállásra szolgálhat alkalmul. A hivatásbeli foglalkozásokat hon hagyva, nem látva bizonyos személyeket, házakat, melyeknek megpillantása zavarja az ember gondolatait, oly békét önt a lélekbe, mely élvezetétől rég elszokott. És valamint a tengeren, ha nyugodtan viszfénylik az ég: épen úgy az olyan lélekben, mely távol a világgali közlekedéstől, csöndes lett, tisztábban sugárik vissza a merény és békés. De akár hol is légy, uton, erdőn, templomban, vagy bármely magányos helyen,hol magadba zárkózva áhitatot lelsz, s a magányban meg jámborságban lelked megfürdik, sebei behegednek, s jobb érzületre gerjedsz:

ez is az Isten gyönyörű ajándoka, melyet csak úgy kell megköszönni, mint mikor fáradt testnek ételt, italt ad. Urunk is gyakortább elvonult éjjel a hegyre, hol távol az emberektől s közel mennyei Atyjához, csöndes áhítatban kipihent, s új erőket gyűjtött.

Meg vagyok győződve, hogy ha mi azon hangulatot, gondolatokat és áhítatot ösmerők, mely Erzsébetet a hegységben elfoglalta s úgy tudnók, mint azok az Isten mindentudó elméjében följegyezve vannak, azt vélnők, hogy hatalmas erdőben vagyunk, mely fölött a nap, sugaraiban áldását adja és melyen keresztül enyhe nyári fuvalom leng. Az üldözött, megtépett szív, elvégre kiszabadult az eisenachi tövisbokorból, a szegény anya, ki annyit epedt gyermekei után, elvégre megnyugodott, mert maga körül látta őket. Bizonyára ezek boldog órák, boldog napok voltak, midőn a rengeteg erdei magányban utaztak, hiszen hosszú keserves kinok után merő kedvesi köré jutott, vele voltak az aggódva gondoskodó apácák, rég nélkülözött gyermekei, a csöndes erdei magány, és mindenek fölött vele volt édes Istene.

„Hálát adok neked Uram Istenem! teljes szívből és dicsőitem a te nevedet örökké. Mert nagy a te irgalmasságod én rajtam és kimentetted lelkeket a legalsóbb mélységből.” Zsolt. 85,12-13

A kitzingeni zárda

Ki tengeren utazik, nemcsak éjjel nappal hányják a habok, hanem amellet más nyomort is kell állania; névszerint testben léleekben egyaránt sanyargatja az utálatos tengeri betegség. De mikor kikötőbe ér, hol védve van vihartól, kellemes érzet szállja meg, a betegség megszűnik, a szélvész lecsendesül, az utazók a rég nélkülözött békének örvendenek. Ami a tengeri utazóra a kikötő, a viharhánnya hajóra a révpart, az volt sok emberre nézve már a kolostor. Némely embernek feje felett ezernyi vihar száguldott el, nem csoda tehát, hogy az ilyen legelső békepillanatának tartja azt, midőn valamely kolostor czellájába vonult; természetes aztán, hogy a nyugtalan világi életbe semmi áron sem térne vissza. De vajjon kit üldöztek annyira gyöngéd fiatal éveiben már, mint szent Erzsébetet? Ennélfogva ama kilátás, hogy kolostorba vonulhat, felette vigasztaló lehetett rá nézve. Keserves életnapok után, melyekben a nyomor és üldözés tetőpontját érte, kis időre nyugalmat élvezhetett.

Midőn Erzsébet Kitzingenbe ért, nénje, az apátnő eléje ment, megölelte és elgondolva a szörnyű aljasságot, mit elkövettek vele rokonai, sirva fakadt. Gyermekével együtt tisztességes lakást kapott a kolostorban. Legjobban szeretett volna Erzsébet egyszerű apáca gyanánt a szerzet áhitatos gyakorlatain és sanyargatásaiban részt venni, ámde ez gyermekeinek való szükséges ápolása miatt nem történhetett meg. A könyörület lelke, itt sem engede neki nyugtot. A zárda kórodát alapított benn a városban; ez Erzsébetre nézve oly vonzó hely volt, hogy naponkint elhagyta a kolostort, betegeinek testi lelki ápolása végett.

Miután vagy két hónapot töltött volna a kolostorban, Egbert, bambergi herceg-püspöktől is kapott meghívást. Ez az apátnő testvére volt, tehát szt. Erzsébetnek bátyja. Ugylátszik, hogy csak amióta Kitzingenben tartózkodott, jutott tudomására Erzsébet szomorú sorsa. A püspök nem tartotta illendőnek, hogy családotól zárdában lakják, ennél fogva ő akart neki rendelni helyet és ellátást. Erzsébet engedett bátyja kívánatának s elhagyta a kolostort gyermekeivel, Isentrud és Guda hölgyeivel.

Mechtilda apátnő igen sok családi sanyaruságot állot ki már. Henrik, testvére, minthogy Fülöp király meggyilkolásában részt vett, száműzetett és ugyanezen Fülöp, egy másik testvérének, Ottónak apósa volt. Ágnes, nővére, Fülöp August francia királylyal 7 évig ágyasságban élt, mert előbbi nejének életében esküdött meg vele. Nemrég azt a hirt vette, hogy unokája Erzsébet Eisenachban koldus lett; most már azt az örömet is, mit jelenléte a zárdában okozott, az elválás fájdalmával cserélte fel.

Isten különös intézkedései folytán történt, hogy habár Mechtilda apátnőt sok családi szomorúság érte, oly öröm is jutott osztályrészül, aminő még alig történt meg valaha. Ugyanis az apátnő husz évvel élte tul Erzsébet unokahúgát, s így megélte azt is, mikor ünnepélyesen szentek közé soroztatott. Ekkor az apátnő, a templom nagy ajtaja mellett kápolnát építtetett szent Erzsébet tiszteletére, melyet a würzburgi bencze-püspök, Hermann, személyesen szentelt fel. Még külön pap is rendeltetett, ki itt az isteni tiszteletet vala végzendő. Ilyképen az apátnő unokahúgát, nemcsak mint elüzött özvegyet ápolhatta, hanem később, mint világhírű szentet a tiszteletére épített kápolnában dicsőítette és esedezéseért folyamodhatott. A kápona 200 év mulva, a parasztháboru alkalmával a kolostor egy részével feldulatott, hanem elenyészhetetlen ama lakás, hol a szent és tisztelője boldogan együtt vigadnak.

„Ime békére vált a bubánat és keserűség; kegyesen megszabadítottad lelkemet a romlás verméből.” Izaiás 38,17.

A bucsujárás

Bamberg egyházmegyében van egy városka, mellette vár, melynek neve Bodenstein; ez a püspök tulajdona volt; ide költözött szent Erzsébet. Itt lakott hű két leányával, elvonulva a világtól, pihelve az Isten kebelén, idejét imában és jámbor cselekedetekben töltve el. Külön lelkész is rendeltetett oda, ki végezte az isten-tiszteleletet. Innen szent Erzsébet különféle zarándok utra kelt, hölgyei kíséretében. Mert a vallási élet is változás után eped, valamint a külső érzéki élet, amely után belsőleg felüdül, edzettebb lesz. Ez az oka, hogy az egyház különféle ünnepeket rendelt; úrjövét, karácsony, böjt, húsvét, pünkösd azért váltják fel egymást, hogy élénk állítva a vallás fontosabb eseményeit, áhitatra buzduljunk. Hasonló okból, sok ember jobban épül, ha idegen templomot látogat meg, mint mikor a megszokottba jár. Névszerint olyan helyekre szeretnek járni a katolikusok, miket kegyelemhelyeknek neveznek. Azt hisszük ugyanis, hogy valamint nagy ünnepeken, bővebb kegyelmek oszthatnak: ugyanez történik bizonyos helyeken is, főképen hol Szűz Mária vagy valamely szent tiszteltetik és hol az ima, millio zarándoktól századok óta mitegy felhalmozódott. A protestánsok ezt rendesen babonának mondják, mert kis koruktól így hallották nevezni, s ritkán van egynek-egynek annyi ereje, hogy a beiskolázott előítéleteket lerázza magáról. Egyébiránt a bucsujárást nem parancsolja az egyház; ne tegye, kinek nem tetszik hanem legyen türelmes azok iránt, kik bucsúra járnak. A jámbor zarándok vajmi gyakran felüdül vallási érzeteiben; vigaszt, meghallgatást és áldást merit belőle, megerősödve tér a munkához és hivatás terhes végzendőihez.

Erzsébet kétszer zarándokolt Erfurtba, hol szép templomok s néhány szent emlék látható. Vajjon ki roszalaná ezen örömeit a dicső szenvedőnek? Oda érve, a vezeklő nénék kolostorába vonult, kiket fehér asszonyoknak hívtak. Most e helyen Orsolyaszüzek vannak és jelenleg is őriznek egy poharat, melyből sz. Erzsébet szokott volt inni.

Az andechsi vár Bajorországban, anyja részéről való őseinek volt lakhelye. Bátyja, Henrik isztriai határgrof a várból kolostort csináltatott. Ide is zarándokolt Erzsébet, örvendve azon, hogy családjának egyik ősi vára a jámborság helyévé lön, hol éjjel nappal dicsértetik az Úr, felajánltatik az

áldozat s széthangzik benne az Isten igéje; a hegy zárdavarával, mint szellemi világító torony, messze tájra tekint. Még őriznek ott néhány adományt, mikkel szent Erzsébet kedveskedett. Egyszer menyegzői ruháját vitte oda, máskor egy ezüst keresztet, melyben darabkák voltak illesztve Jézus szenvedési eszközeiből, evvel IX. Gergely pápa ajándékozta meg őt. A hegy alján, erős forrás bugyog fel, melynek vize gyógyító erővel bír; a legnagyobb szárazság idején sem fogy meg vize. A nép úgy tartja, hogy Erzsébet szent imája folytán Isten fakasztotta a forrást.

Midőn a vallási érzület és vele az igazság is kialudt sok ember kebelében, a királyok olyan tette vetemedtek, amiért a szegény embert, ha hasonlót követ el, börtönbe vetik. Idegen jószágot, sok zárdát foglaltak és aztán kinyilatkoztatták: ez már most a mienk. Így járt 1806-ban Andechs is. Minthogy a katolikusok lelkiismerete irtózott ilyen vételtől, a zárda egy zsidó tulajdonává lön; a templom maradt meg csupán eredeti rendeltetésében, miután minden drágaságait kirabolta volna a királyi biztos.

A most élő király, Lajos, midőn szent Bonifác benczeszerzetet visszaállította, Andechset is megvette, s így most ismét a rend tulajdona. Igaz, hogy most nem oly biztos az elárvereztetéstől, mintha zsidó kézben lenne, miután zsidót és tulajdonát jobban védik meg most a törvények, mint a szerzeteseket. Ünnepeken sok bucsús látogatja meg a helyet, hogy az ereklyéket, mik szent Erzsébettől származtak, tiszteljék.

„Bizonyos időnként leszállt egy angyal a Bethesda tóba, és föl kavarta a vizét; aki akkor elsőnek lépett be a tóba, az meggyógyult, bármilyen betegsége volt is.” (Jn 5,4.)

A fogadalom

Mihelyt Bamberg városába érkezett Erzsébet, a püspök azonnal megígérte, hogy visszaküldi atyjához Magyarországra. Erzsébet azonban rá nem állt, valószínűleg attól való félelmében, hogy ismét a világ zajába kellene vegyülnie. Nagy nyereségre tett szert, kit nem bánt már a világi dicsőség és élvezet fulánkja, tehát ezen nagy gonddal szerzett nyereséget Erzsébet sem szeretne volna ismét elveszteni. A püspök talán nem tudta még, hogy huga mennyire szakadt el a világtól, és mi mély békét, nyugalmat élvez az Urban; gondolta tehát, legjobb lenne, ha a fiatal, szép özvegy ismét férjhez menne, annál is inkább, mert kilátás nyílt, hogy a megözvegyült II. Fridrik császár el akarná venni.

Vannak körülmények, midőn özvegyek helyesen cselekednek második házasságra lépve, pl. mikor az özvegy férjnek kis gyermekei vannak, s neveltetésük miatt zavarban van, vagy ha valamely fiatal özvegy, elvonult istenes életre képtelennek érzi magát, jobb ha férjhez megy, ahelyett, hogy társaságokban, élvezetekben töltse idejét, s rágalmakat hordjon ki s be. Hol azonban ilyen körülmények nem parancsolnak, tanácsos, hogy az élő hitestárs, második vagy harmadik házassága által ne kösse szívét ismét földhöz, hanem annál erősebben szárnyaljon Istenhez, kinél remélhetőleg pihen az elköltözött házasság. Magok a pogány rómaiak némileg illetlennek tartották a második házasságot. Az olvasó tehát előre tudhatja, mit választott Erzsébet, s bátyja felszólítására minő választ adott.

Megszomorodott illetén beszédre, azonban egészen szeliden azt válaszolta, hogy inkább így marad, osztatlanul Istennek szolgálva. A püspök azt állítá, hogy fiatal arra nézve, miszerint egymagán éljen a világban; már eleget szenvedett az életben; ha ő meghal, nincsen ki védje, könnyen történhetik, hogy újra fogják sanyargatni régi ellenségei. Erre aztán Erzsébet eképen felelt: elhalt uram gyöngéden szeretett, és mindig hü barátom és védelmezőm volt, részt vettem dicsőségében és hatalmában, de mindig arról voltam meggyőződve, mit bátyám is tud, hogy a világ öröme hiu. Ennél fogva lemondottam róla, hogy így büneimért eleget tegyek. Egyedüli vágyam, hogy Üdvözítő Istenemmel lehessen; csak egyet kérek is tőle, hogy miután uram két gyermeke gazdag és hatalmas leszen, adja meg nekem azon kegyelmet, hogy ők is útjain járjanak.

Erzsébet még férje életében tette le Konrád, lelki atyjának kezeibe a fogadalmat, mely szerint, ha Lajos előbb hal meg, soha férjhez nem megyen. Bátyjának erről semmit sem szólt, valószínűleg attól félve, hogy fensőbb egyházi hatalom által fölmenti alóla. Ő tehát fogadalmánál maradt; nemcsak azért, mert az előtti érzülete, midőn a fogadást tette, nem változott, hanem mert már a tökély olyatén fokát érte el, ahol a házasságra csak úgy nem gondolnak a szentek, mint nem égben az angyalok. Két hü hölgye, kikkel szívbeli barátságban élt, vele együtt tették le a megtartóztatás fogadalmát, ezek most nagyon aggódtak, hogy a püspök utóvégre is házasságra kényszeríti; Erzsébet tehát határozottan biztosította, hogy állhatatos marad és semmi áron sem lép házasságra. Eképen szóla hozzájuk: "Istennek és uramnak míg élt fogadtam, hogy én senkié sem leszek. Isten, ki sziveket vizsgálja, s a sziveket ösmeri, tudja, hogy őszinte szívvel, rendíthetetlen hűséggel tettem a fogadalmat. Én tehát bizom irgalmában, meg fog védeni

cselszövények és erőszak ellen. nem fogadtam azon föltétel mellett, hogy ha rokonaim bele egyeznek; hanem önkényt, határozottan és föltétel nélkül ígértem, hogy szeretett férjem holta után tisztaságomat meg fogom őrizni a Temető tiszteletére. Ha szabadságomat, mely a házasságra szükséges, nem tisztelik, ha valakihez kényszeríteni fognak és szavam elégtelen lesz, akkor orromat vágom le, hogy megutáljon minden férfi.”

A házasságra való kényszerítés lehetősége oly félelmet öntött a fiatal nőbe, hogy aggodalmas könyhullatás közt fordult Istenéhez, alázatosan esedezve, hogy fogadalmát megvédeni méltóztassék. A szüzek Királynéjához is folyamodott eme szorongattatásában, és imája közben vigasztalást nyert.

Ily fontos fogadást, mely kihat az egész életre, csak akkor kell tenni, miután okos lelkiatya tanácsát kikértük. Mert ha megtettük, szentül kell megtartani; a fogadás áldozat, mit Istennek ajánlottunk, mit oly kevésbé lehet visszavenni, mint nem az ostyát az oltárról, miután felajánlatott. Fogadást tenni nem kötelesség, miután ilyenkor többet ígérünk, mint amennyi parancsoltatik; ha azonban megtettük, szigoru kötelesség gyanánt kell megtartani. Mindazonáltal a fogadás Isten előtt kedves, mert eképen szabadságunk egy részét ajándékozzuk Istennek.

„Ha nem akarsz fogadást tenni, bűn nélkül leszesz, de ami egyszer kijött ajkidon, tartsd meg és teljesítsd, amint fogadtad Urad és Istenednek, és amint tulajdon akaratodból is száddal szóltál.” V. Mózes 23,22.

Mialatt a fiatal özvegyet Bodensteinben nagybátyja kastélyában tartották, hogy alkalmas időben férjhez adják egy fejedelemhez, a jóságos Isten, akihez ő szünet nélkül segítségért folyamodott, sajátos módon mutatta meg egyszerre a gondoskodását.

Korona és embercsontok

Midőn szent Erzsébet férje, Lajos meghalt, a harczársak Otrantóban a tenger partján temették el. A thüringiai vitézek egy része szerencsésen ért Jeruzsalembe, elvégezték a szent sirnál az imákat, és ajándékot adának a haldokló gróf megbízása szerint. Jövet, ismét Italiának mentek, hogy fejedelmök tetemét Thüringiába szállítsák. Megérkezve Otrantóba, felnyitották a boldogult sirját, s a csontokat oly tiszta-fehérnek találták, mint ujdjon hó. Azon időben, ezt annak jeléül vették, hogy a halott tisztán,

sértetlenül őrizte meg házassági hűségét. Új koporsót csináltattak, ebbe téve a csontokat, s lóra feszítve a koporsót, haza indultak. A koporsó előtt drága kövekkel diszitett ezüst kereszt vitetett. Valahányszor városban háltak, a koporsót templomba helyezték és szerzetes papok s egyéb jámbor személyek énekelve és imádkozva virrasztottak mellette; reggel pedig gyászmisék tartattak.

Igy haladt az ájtatos csapat Itálián át Németországba. Mikor Bamberg közelébe értek, hirül adták a püspöknek, hogy jönnek. A püspök azonnal Bodensteinba üzent Erzsébetért, összehívta a főurakat, papjait, s az iskolai ifjúsággal és töménytelen néppel a gróf teteme elé indult. A vidékről számos úr gyűlt a gyászünnepeyre. Harangzugás és a papok meg szerzetesek gyászzéneke közben hozták a koporsót a híres bambergi főtemplomba, hol aztán egész éjjel tartattak imák.

Másnap megérkezett Erzsébet is két hölgyével, Izentruda és Guda barátnéjaival. A koporsóhoz vezették, és valószínűleg kívánatára, felnyitották. Ekkor a szeretet és fájdalom tüze hirtelen fellángolt, amely úgy látszott, hogy az özvegyi állapot és vezeklés hamujában elaludt. Heves felgerjedésben oda vetette magát a csontokra, áhitattal csókolta, s könnyeivel nedvesítette, annyira meg volt indulva, hogy a püspök szükségesnek vélte őt a koporsótól eltávolítani.

Oh szegény emberi sziv! Hányszor véljük, hogy valamit gyökerestül kiirtottunk, örökre eltávolítottunk, s bármely esemény hirtelen éleszti fel a hamu alatti parázst. amit most a természetes szép érzetre mondottunk, fájdalom, még inkább áll a bűnre nézve! Az ember néha azt gondolja, hogy régi szenvedélyét, mit évek előtt elhagyott, úgy elfojtotta, hogy nem kell többé félnie tőle, és jön váratlan esemény, valamely heves kísértet, s a régi bűn feltámad halottaiból és rettegést, keserves bánatot hagy maga után.

Habár szent Erzsébet lelke most kissé ingani kezdett, csakhamar felülkerekedett egy másik, erősebb, az Isten iránti szeretet, mely azután fölfelé irányozta lelkét. Miután kissé megenyhült, mint krisztálytisztá víz, a kissé megzavarodott forrásból, a következő ima buzgott fel: „Uram! hálát adok neked, hogy irgalmadban megengeded, miszerint oly epedve áhitott férjem tetemét ölelnem engeded. Te tudod mennyire szerettem őt, és még sem bárnom, hogy a legkedvesebb, a keresztes hadban neked felajánlatott. Ha ismét birnám, ez több lenne, mint az egész világ, még akkor is, ha koldulnom kellene véle. Hanem te vagy tanum, hogy akaratom ellenére, egy

hajszál árán sem váltanám meg őt a halálból. És most őt és magamat szent kegyelmednek ajánlom, történjék velünk legszentebb akaratom.”

„Mert erős mint a halál a szeretet, kemény mint a pokol a buzgó szerelem, annak lobogása tűz és lángok lobogása.” Énekek Éneke 8,6.

Midőn ilyképen az égető seb, az Isten akaratjában való megnyugvásban megdicsőült, megtörülte könyeit s kiment a templomból; a templom mellett vala egy gyepes domb, ide ült, hogy bevárja a levontéket, kik férje tetemét hazahozták. Miért nem maradt inkább a szentegyházban? Olyan dolgokat kellett elvégeznie, melyeket kötelesség és igazság parancsol ugyan, de melyek csak úgy nem tartoznak a templomba, valamint nem voltak valók a jeruzsálemi templom csarnokába az áldozatra szánt állatok. Mi lehetett ez?

Egy évvel utóbb

A templomból kilépő lovagokat magához hívatta Erzsébet. Tiszteletteljesen állott fel előttük, azután megkérte, hogy melléje ülnének, mert a gyengeségtől képtelen állani. A sok méltatlanságot és kegyetlenséget, mit elviselt, szívesen elhallgatta volna, ámde köteles volt gyermekei felől gondoskodni. Ennélfogva szelid panaszban elbeszélte, mily iszonyuan bántak vele Henrik és Konrád, mi nyomorba süllyesztették gyermekeivel együtt Eisenachban, s kérte Isten és Jézus szerelmére, hogy vegyék pártfogásukba őt és gyámoltalan gyermekeit. Melléje állt bátyja, a püspök is, bizonyítva szent Erzsébet állításait és kérte őket, hogy az özvegyet és gyermekeit jogaik birtokába visszahelyezni segítsék.

A nemes vitézeket e váratlan hír egészen lesujtotta, azért becsületszavukat adták a papoknak, hogy a fejedelemtől és gyermekeit védeni fogják. Csak azt kívánták, hogy Erzsébet, kit törvényes fejedelemtől tekintettek, velök menjen Thüringiába, ami meg is történt.

Másnap, a püspök ünnepélyes szent miséje után, melyen az egész Bamberg városa volt jelen, elvonultak szent Erzsébettel együtt a lovagok, hogy Lajos tetemét Reinhardsbrunnba vigyék, hova temetkezni kívánt. Egy éve, hogy itt elbucsuzott, mikor neje s lovagjai kíséretében a szent földre volt indulandó. És egy év alatt mennyire megváltozott minden! A fiatalon elhalt gróf csontjai új koporsóba tétettek, s azon helyen pihent halva, hol életében oly örömmel és áhitattal időzött; lelke pedig Palaestinánál jobb országba költözött, hol nincs ugyan szent sir, hanem hol a feltámadott

Krisztust örök vigalomban szemléli. A fiatal özvegy mind a kétszer nagy fájdalomba merült e helyen; hiszen sejtelmei szerint már akkor temetésre indult, mikor Reinhardsbrunnból kivonult. és azóta ahogy védőjét elragadta a halál, az álnok világ éles fogait és borzasztó bántalmait mind tapasztalta. Most pedig a lovagok nem hoztak egyebet, mint ama remény hamuját, ami Lajos személyében az országnak zöldült.

Egy év, sőt az egész földi lét, sötét éjhez hasonlít, hol az emberi előrelátás kis lámpásnak mondható, mely alig néhány lépésnyire világít. Barátaink, ösmerőseinknek boldog új évet szoktunk kívánni, pedig beleértve az elrejtett jövő minden ijedelmét, még a halált is, mely ezen évben bekövetkezhetik, minden ember készíthet magának boldog évet. Ugyanis mentül inkább hatolta át elménket és sziveinket a kereszténység, annál boldogabb lesz évünk, érhet egyébiránt akármilyen szenvedés. Ezt mondja a szentírás:

„Mi tudjuk, hogy azoknak, kik az Istent szeretik, minden a javukra válik; a szenteknek, kik Isten végzése szerint hivattak.” Rom. 8,28

Reinhardsbrunn

Az utolsó ítéletnek valami rettentőnek kellend lennie, ha magát az ítélő bírót nem tekintjük is. Mint fogják a föltámadottak egymást bámulni, s különösen azok, kik az életben rokonok, vagy közel ismerősök voltak? A gondolatok, érzelmek s pillanatok, mint az éjszakai fény sugarai, s mint a zivatarban átczikázó villám, fognak előlölvelni. Oh mennyi és mily hála- és panaszszavak fognak hallatszani azok részéről, kik valaha egymással közelebről érintkeztek!

A világítéletnek némi előjátéka történt Reinhardsbrunnban. A központ, s egyszersmind a legfőbb bíró helyettesítője, Lajos tartománygróf földi maradványai voltak.

Mindenütt el volt már terjedve a hír, hogy a keresztes lovagok Lajos gróf földi maradványaival, melyek a reinhardsbrunni kolostorban valának eltakarítandók, megérkeztek. Itt is bebizonyult azon igazság, hogy holta után ismerni meg, kit szerettek igazán. Minden rendű és rangú emberek roppant számmal jöttek össze, hogy utoljára még legalább a koporsót láthassák, melybe szeretett urok porai nyugszanak. püspökök és apátok jelentek meg, hogy megadják a végtiszteletet annak, ki életét áldozta föl a sz. sir megmentéseért viselt háboruban. De megjelent az egész rokonság is. S ott

álltak most szemközt a hült tetem mellett, az elhunytak anyja Zsófia, tartomány-grófnő, s neje Erzsébet; ott álltak fivérei, kik Erzsébeten annyi méltatlanságot követtek volt el, ott a keresztes lovagok is fájdalomtelt szívvvel elvesztett vezérükért, de egyszersmind telve nemes haraggal fivéreinek embertelenségei miatt. A többi nép pedig, közöttük számos gróf és lovas, annyira el volt ragadtatva fájdalomtól, hogy nem sirt, de jajgatott. A papság zsoltár-éneklését többször félbeszakítá a nép siránkozása és hangos zokogása. Napokig mutattak be sz. mise-áldozatokat, s osztogattak alamizsnákat az elhunyt lelki üdvéért. Végre a hült tetemetek záró koporsó egy kőszirba tétetett le.

Ép oly vigasztaló, mint dicső a kath. egyház azon tana, mely szerint a hívők szorgalmaztatnak s taníttatnak, mint kell az elhunytak iránt szeretettel viseltetni. Semmi tisztátalan sem mehet be a mennyországba, és mivel igen ritka az, hogy egy felnőtt ember egészen tisztán haljon meg: ha el nem kárhozik, mennybe bocsáttatása előtt tartozásaért súlyos elégtételt kell kiállania. A kath. egyház apostoli hagyományozás utján tudja, hogy imádság, sz. Mise, s jócselekedetek által, ha ezeket az elhunytért ajánljuk föl, szenvedését, szenvedési idejét enyhíthetjük s megrövidíthetjük; minden derék katolikus család gyakorolja ezt, ha egy tagját vesztette, esténként megemlékezvén a holtakról.

Vajmi vigasztalhatatlanul térhetnek vissza elhunyjaiuk sirjától azok, kik e hitet nem táplálják! Nő és gyermek talán hetekig sőt hónapokig fáradoztak a beteg atya ágya mellett, hogy baját némileg türhetővé tegyék; nem kíméltek költséget, nem nélkülözést, nem fáradságot, nem önmagukat. Az atya meghal. megszűnik a szeretetteljes kiszolgálás, csak a hült tetem részesül még némi gondban, a lélekre nem hathat már emberi segély; a környezet vigasztalhatatlan, nem tudja, mint nyilváníthatná még az elhunyt iránt szeretetét; e szeretet most könyvekben tört elé, de gyümölcstelenül fut át, mint hideg novemberi eső. Istenem! mily szomorú vigasztalhatatlanság!

„S pénzt szedvén össze, tizenkét ezer gira ezüstöt küldé Jeruzsálembe, hogy áldozat mutattassék be a megholtak büneiért.” II. Makkab. 12,43.

Mielőtt a reinhardsbrunni kolostortól távoznánk, lássuk, mit ír ennek későbbi sorsáról egy ottani szerzetes. „Nem sokára ezután a hívők közül sokan fontolgatni kezdték a gróf keresztes menetét s érdemeit, azon fáradalmakat és nélkülözéseket, melyeknek magát alávetette; s azon

meggyőződést kezdték táplálni, hogy ő mindezekért az égben vette jutalmát, azért bajaikban s betegségekben urok által segélyhez kezdtek folyamodni.”

Az igazság villáma

A gyászisteni-tisztelet alkalmával legtöbb jelenlevő gondolata és szeme az elhunytak özvegyére volt irányulva, sőt néhány köny is látszott a szemekből elgördülni azon bántalmak meggondolásánál, melyeket e szegény nőnek tűrnie kellett. Ellenben az előkelő bünösök, Henrik és Konrád sziveiben a szégyen és bánat érzete pezsgett, midőn órákig kellett elhunyt fivérük teteménél s az ő élő özvegye előtt állniok, kinek néma pillanata égbekiáltó, szivszaggató panasz s rettentő pörölyütésként hatott lelkiismeretükre, hogy bezúzza ennek kövesült kérgét.

A reinhardsbrunni gyászisteni-tisztelet után, szóba került azon ígéret, melyet a keresztes lovagok egykor, a bambergi isteni-tisztelet után a grófnőnek tettek volt. Azon hűséget, melylyel az öreg Vazila Erzsébet iránt viseltetett, örökölte fia, Rudolf is. A gyászszertartások végeztével összehivta ez a lovagokat, hogy a bambergi püspök előtt tett ígéretükre figyelmesekké tegye. „Most van alkalmunk – mondá – bizonyítani a hűséget, melyet fejedelmünknek s neje Erzsébetnek, ki annyi méltatlanságot szenvedett, tettünk; különben az Isten méltó haragjától jogosan félhetünk.” A lovagok mindnyájan megegyeztek abban, hogy a hátrahagyott özvegy s az árvák védelmére kell állniok; maguk közül négyet, kik az illető helyen beszéljenek, kiválasztottak s aztán mindnyájan azon terembe vonultak, hol Henrik és Konrád, Zsófia anyjukkal együtt voltak. Illedelmes körbe álltak a grófok köré, s Rudolf lovag így szólítá meg Henrik gróft: „Elkövetett tiszteletlenségeid s igazságtalanságaid tudomásunkra jutottak, s ez bennünket szomorít, de szégyennel is tölt el. Oh jó urunk! mit tettél? Legkedvesebb fivérednek busongó özvegyét, a fönséges magyar királyleányt, kit vigasztalnod, becsülnöd s tisztelned kellett volna, elég gonoszul s vétkeesen kiütted lakából nemcsak, de birtoka és vagyonából is, elárvitván és megfosztván mindenétől, mint egy koldust, végnyomorba taszítottad. Fivéred gyermekeit, kiknek megbízás folytán szerető gyámjuk kellendett lenned, el kelle a nyomor miatt anyjuktól szakítatni. Oh mennyire megfélekedtél a testvéri szeretetről! Ugyan mi kárt okozhatandott neked egy szegény nő, egy szomorkodott özvegy, ha őt kis ideig a várban megtűröd? Te rendkívül nagy vétket követtél el; megharagítottad Istent,

megbecstelenítetted önmagadat, megszégyenítetted egész Thüringiát s szép hirnevedet bemocskítottad; azért is komolyan félek, hogy az Isten haragja egész országunkat fogja sújtani. Rajta tehát, hozd helyre hibádat, békülj ki a derék Erzsébettel, a te jó testvéred és sógornőddel, pótold és állítsd helyre az elvetteket, szolgálts ki neki igazságot.”

Igy beszélni a főrral szemben, ehhez nagyobb lelki erő és bátorság kívántatik, mint a csatasíkon az ellenséggel küzdeni. S bizonyára kevesebb büntetést adná magát elő a világban; s bizonyára többen beismernék s jóvá tennék hibáikat, ha az emberek elég bátorsággal bírnának a vétkeseknek hibáikat szemükre lobbantani. Ennek természetesen nem személyes harag, nem gyűlölségből kellene történnie, hanem Isten jelenlétében az ő tiszteletére s az emberek üdvére. A derék lovag ily érülettel beszélt – az igazságot és szeretetet tartván t.i. szem előtt, – s azért ha csipősek voltak is szavai, áldás és ébredés volt következménye.

Midőn kemény télen folyók, patakok fenéki befagytak, jő egyszerre a tavaszi langyos bár, de erős nyugati szélroham, töri s zúzza az erős jégtáblákat, fölüllemelkedik a víz a nyílásokon s magával ragadja az egész jégtakarót. A tartománygróf szive is kemény, hideg és sötét volt, mint a téli éjszaka, mióta fivére meghalt. Az ifju Vazila lovag beszéde, mint nyugati szél a jégre, hatott az ő szívére. Némán állt helyében néhány perczig, szívében habozott, vére hevesebben lüktetett, de nem ám a panaszos beszéd miatti haragtól, hanem a metsző fájdalomtól. S a lélek mélyéből heves könyek törtek elé, a gróf szívfájdalmában sokáig szóhoz sem juthatott.

„Szóla pedig Náthán Dávidnak: „Te vagy az a férfiú”. És Dávid mondá Náthánnak: „Vétettem az Úr ellen.” II. Sámuel 12.

A kibékülés

Henrik erőszakos egyén volt; ily emberek többnyire erősek a gonoszságban, de alaposak s erőteljesek a megtérésben is. Midőn kedélyizgultsága annyira csillapult, hogy szóhoz jöhetett, így szólt: „Bánom s fájdalom tettemet. Azért, hogy Erzsébet testvérem kegyét és barátságát ismét visszanyerhessem, mindent, mit tőlem birni óhajt, szívesen megadok s míg élek, teljes hatalommal rendelkezhetik fölöttem.”

Erre Vazila lovag így szólt: „Uram! fejedelmi igazságosságod s becsületességedhez illő tett ez, javítsd meg életedet, s engeszteld meg Isten

haragját.” „Ismételve mondom – viszonzá a gróf – szívesen teszem ezt, utasítástok szerint.”

Rudolf lovagnak nem jutott szerencse Jeruzsálem ostromában részt vehetni; ez kétszeresen ki lőn pótolva most, azon sokkal nagyobb szerencse által, hogy egy erős várat, egy fejedelmi kérgesült lelket, sikerült bevennie. Fegyvertársaival a fejedelmi özvegyhez ment, s tudósítá őt, hogy sógora magába térve beismerte igazságtalankodását, s mindent, mit ezentúl kérni fog, kész megadni. Ezután a jelenlevő lovagok tanácskozni kezdtek Erzsébettel a követelésekről, melyekkel Henrik gróf elé fognak járulni. De Erzsébet nem akart beléegyezni a lovagok által tanácslott követelésekbe. „Várait, városait – ugymond – országát, népeit, s mindazt, mi világi gondokat igényel, nem óhajtom, csak mi engem jogosan illet, hozományomat s a boldogult férjem után kijáró tartási költségeket kérem, és ezeket is korlátlan rendelkezésem alá adva, hogy önjavamra s felebarátim hasznára fordíthassam.”

Hogy mindent rendbe hozzanak, a lovagok ismét visszatértek a grófhhoz s elmondták neki, hogy mily engesztelőleg fogadta Erzsébet az ajánlatot; aztán őt magát is Erzsébethez vezették. Anyja, az öreg tartománygrófnő s Konrád is követték őt, hogy a béke minden oldalról szilárd legyen.

Az emberi szív, mint a szentírás mondja, konok. Midőn igazságtalanságot követett el, röstelli s szégyenli azt helyre ütni; pedig ép ez a valódi becsületesség, s csakis akkor adná jelét annak, hogy jobb ember akar lenni, ha nyíltan és szabadon bevallaná. Ily győzelmet vívott ki magán Henrik. Sógorasszonyát az elűzés idejétől nem látta s most, midőn édes fivére nevének sápadt, bánatos arcát megpillantá, mintha lángpallos járta volna át lelkét, lelkiismerete fölzúdult; Istenre kérte őt, bocsássa meg minden rajta elkövetett bántalmait, mert szívből bánja azokat, s kész mindent jóvá tenni. Anyja s fivére hasonlóan kérték Erzsébetet, bocsátaná meg neki s feledje el a történeteket. Talán a boldogult Lajos gróf kérésére engedte meg a jó Isten, hogy vérrokonait a Szentlélek sugallata érintse, miszerint bánat- és jóakaratra gerjedjenek.

Hogy miként fogadta ezt Erzsébet, következtetjük szíve s mélyen keresztényies szelleméből; egyébként ez föl van jegyezve. Szóbeli válasz helyett könyvekkel felelt, s zokogva borult sógora nyakába. Könyvek között fölolvad a legkeményebb emberi természet is, a lobogó tűz könnyen gyújt másokat is. Henrik, fivére, az öreg grófnő, a lovagok s minden jelenlevő

könyekre fakadtak; a megboldogult szelleme, s az égbeli angyalok pedig vajmi örömmel nézhettek e könyekre, mint egy hosszú, sötét zivatart követő pompás szivárványra.

„Az irgalom és az igazság találkoznak; az irgalmasság és a béke megcsókolják egymást.” Zsolt. 84,11.

A világ únt

A püspök, a lovagok s jelenlevő tartománygrófok egyezményt hoztak létre, mely szerint Erzsébet gyermekeivel együtt, ismét Wartburgban lakhatik, kis Herman fia pedig atyja után a hesseni és thüringiai birtoklatot örökösen fogja birni, kiskorúsága alatt pedig nagybátyja, Henrik gróf gyámsága alá helyeztetik.

Senkisem hitte volna egykor, hogy a tartománygróf neje, a magyar király-leány gyalázatosan fog majdan palotájából, Wartburgból kiüzetni. De midőn már elüzetett, s Eisenachban koldúsnőként a legnagyobb nyomorban tengette életét, ismét senkisem hitte volna, hogy ő még valaha Wartburgba visszatérhetend.

És mégis mindkettő megtörtént. Épen ebben mutatkozik észrevehetőleg Isten gondviselő keze, hogy tudniilik a legtöbb embernek olyasmit hoz a jövő, mit nem várt, mire sohasem gondolt volna; és ellenkezőleg, amit igen várt, nem teljesül. S ezért oly kedves mindig és mindenütt Istenben bizni, mert Ő örök s az emberek sorsa kezében van, Ő nem hagy el senkit, hacsak előbb valakitől el nem hagyatott.

Henrik megmutatta, hogy változása komoly volt. Gyöngéd s előzékeny volt ezentúl Erzsébet iránt mindenben, vallásos életmodora s a szegényekeli adakozó elbánásának nem vetett gátot. Ha a várban vendégségek s nyilvános ünnepélyek tartattak, Erzsébet visszavonult. Elvonultságát a világ előtt özvegy állapotával mentette ki, tulajdonkép pedig azért vonult vissza, mert jól tudta, hogy ezek által az Istentől mindinkább elidegenedünk és elhülünk. Hasonlított ő az evangéliumi sáfárhoz, (Mt 13,44) ki a szántóföldön kincset találván, eladta mindenét, hogy azon a földet megvehesse. E kincs az Isten iránti szeretet, s az ár, melyen meg kell vásárolnunk, a világi gyönyörök.

Volt azonban még egy titkos oka is, hogy miért nem vett részt Erzsébet az udvari multságokban. A gazdag, ki személyesen sohasem érintkezik a szegényekkel, az eszik és iszik minden gond nélkül. Ellenben,

aki a szegényeket nemcsak alamizsnában részesíti, de őket föl is keresi, önszemeivel akarván meggyőződni sorsuk felől: annak gyakran eszébe jő a gondolat, hogy míg ő dúsan öltözködik, fényes lakással bír és izletes asztalokat tart, embertársának még a szükségeseket is nélkülöznie kell. Bertold, az udvari káplán tudósítása szerint, Erzsébetet sokszor megszorította azon látvány, mint hozzák az alattvalók fáradalmasan s nélkülözések között a fejedelmi udvarba adójukat, melyet aztán az urak tétlenség között költenek el; ez is egy ok, miért nem vett részt fényes mulatságaikban.

Ily gondolkozás- és életmód azonban a világias emberre igen kellemetlenül hathat; körülbelül mintha egy fényes lakománál az ételekről görnyedező diszes asztalra nagy virágbokréta helyett, egy nagy feszület állítatnék. Ez nem összhangzik. Az ember két alkatrészből áll, melyek egymással ellenkezésben vannak, sőt sokszor egymás ellen ki is törnek: élő test és értelmes lélekből tudnillik. Ha aztán a test vagy az érzékiség felülkerekedhetik, elnyomja a lelket s látszólagos nyugalom látszik az emberen, és minden belső egyenetlenség nélkül, csupán testi kívánságának él.

Ha azonban ily békés világfinak szeme elé oly egyén kerül, kinél ellenkezőleg az érzékiség egészen le van igazva, s az ember fősőbb eleme, a lélek, a szellem gyakorol uralmat: fölriad az elnyomott, elfojtott lelkiismeret s nyugtalanságot okoz. S azért, hacsak lehetséges, távolítják is szemük elől az ilyen egyéneket, visszaremélve s biztosítva hívén így előbbi nyugalmukat.

Igy történt az eisenachi udvarban is. Az ifju fejedelmi özvegynek folytonos látása, ki a világi fényt és örömeiket mire sem becsülve, a szegénységet s a szegényeket véghetetlenül szerette, keserű prédikáció volt rájuk nézve, s már látása is örömkelyhükbe ürmöt hintett. Azért az udvariaktól nem kevésbé gyűlöltetett, mint azelőtt, sőt e gyűlölet irányában többször láthatólag is nyilvánult, mint kinek jóságától nem félhettek, annál kevésbé férjétől vagy valamely védnökétől. Mi több, néha nyíltan szidalmaztaték is, hóbortos, eszeveszett, és pörnőnek nevezték el. Erzsébet azonban sz. élete által azon békét érdemelve ki, melyről az úr Jézus mondja: „Békét adok nektek, melyet a világ nem adhat,” mindezen megbántások mellett is nyugodt, sőt vidor volt. Most ismét ezen akadtak fön az udvariak, s híresztelgeték, hogy Erzsébet ugyancsak nem látszik sokat törödni férje halálával, különben aligha lenne oly vig; sőt hogy örül férje halálának, mert

most korlátlanabban pazarolhatja a pénzt. Még anyósa, Zsófia grófnő sem volt viseleti modorával megelégedve s neki keserű szemrehányásokat tett.

Erzsébet érezte, hogy ő már nem való a világba vagy a fejedelmi udvarba; „Rosszul érezte magát a világban” mondja róla egy régi strassburgi legenda. Ki a vallásos életben előre halad, az idővel érezni kezdi, hogy életmódját kénytelen megváltoztatni, mert eddigi körülményei már alkalmatlanná lettek. Midőn kikölti a tavaszi nap a füzfa-hernyó tojásait, a kis zöld hernyók szülőfájuk leveleivel táplálják magukat; mielőtt azonban a késő őszi lefönnyasztaná a füzfa leveleit, a kis hernyó már kinőtt, látszólagosan beteg lesz, nem vesz többé táplálékot, a földbe ássa magát s ott egy kis koporsót sző, levedli bőrét és mindazt, mire élteben szüksége van, szeméit, lábait stb; csak igen kevés levegőre szoritkozik még, mint melyre elzárt valójának még szüksége van. Midőn azonban a telet ismét tavasz váltja föl, az elhaltak hitt hernyó ismét életre jő; ami mint életúnt féreg a földbe ásta magát, mintegy ujja teremtve, szép pillangó képében áll ismét elő, a légbe emelkedik s majd az illatos virágkelyhekre, majd a nyárfák zöld koronáira száll.

Igy Erzsébet is, megunván a világot, távozni akart belőle s magát élön eltemetni; nem testileg, hanem a világra nézve akart meghalni.

„Ha e világból volnátok, a világ azt, mi övé, szeretné; de mivel e világból nem vagytok, hanem én választottalak titeket e világból, azért gyűlöl titeket a világ.” Sz.Ján. 15,19.

Lefelé, előre s fölfelé

Az eddig elmondottak olyanoknak is tetszettek, kik jóformán a világnak élnek; mert az ifju fejedelemlő túlságos szívjósága, szenvedett sanyargatásai s azon szelid türelem, melylyel mindezt elviselte, vagy az általa véghezvitt sok irgalmassági cselekedet, melylyel túlárado szívjóságának mintegy kifolyást adott: mint valami látványos szindarabot juttatják szemeink elé életét. Ami azonban most fog következni, életének zord és szigorú korszaka, az csak úgy nem fog tetszeni némely olvasónak, mint nem tetszett az a wartburgi udvari népnek, vagy mint nem tetszik némely ifjoncz írónak, kik e vallásos léleknek önmehtagadó életét túljhajtottságnak, túlfeszített örjögésnek szeretik nevezni.

Említve volt már, hogy sz. Erzsébet gyóntatjóatyjául a lehető legszigorúbb embert, ki messze földön ritkítá párját, választotta Konrád

atyában. Ajtatos lelkek ugyanis félnek a lelkiekben magukat saját belátásuk és önvezetésükre bízni; azért nemcsak imádkoznak Istenhez s kéri egész bensőséggel, hogy őket jó és biztos uton vezetni méltóztassék, hanem egészen alávetik magukat lelkiatyjuk rendeleteinek, azt tartván ezekről, mit az Úr mond apostolairól: „Aki titeket hallgat, engem hallgat.”

Igy Erzsébet is. Egyetlen vágya volt a lelki életben a tökély és szentség lehető legfőbb fokát érni el. Azért gyóntató atyjának három életmódot terjesztett elő, mint melyek egyikét követni akarja: a sz. Ferenczről nevezett zárdaszüzekhöz menni, remetenő lenni, vagy házról házra koldulni.

Konrád atya, bár maga is önkénytelenül szegény s rongyosan öltözött volt, mégis visszautasítá a fejedelmi özvegy terveit; sőt midőn az még könyezve tovább ostromlá őt ebbeli kéréseivel, szigorúan meg is feddette. Konrád különösen azért nem engedte meg neki ezt, hogy jövedelmeiből kényteleníttessék továbbra is a szegényeket segíteni.

Mit tett tehát? Azt, mit gyóntatója legalább meg nem tiltott: lemondott a fejedelmi udvarhozi jogáról, s megkérte sógorát, hogy jelöljen ki neki birtokából egy helyet, hol magát megvonva, istenes életnek és az irgalmasság cselekedetei gyakorlásának szentelhesse pénzeit. Henrik Marburgot jelölte ki neki, mely azon időben igénytelen, kis helyecske volt, még csak plebániával sem bírván, hanem a felső-weimári anyaegyházba volt kebeleztve. Erzsébet halála után fia, Armin, városi rangra emelte. Megköszönte sógorának, és kijelentette, hogy elégedett vele. Ő pedig megígérte, hogy majd küld neki 500 márkát, hogy azzal egyelőre berendezkedjen. Ezt a pénzt azonban ő arra fordította, hogy a helység előtt egy kórházat építtetett.

Ide érve nem talált házat sem, melyben övéivel magányosan lakhatott volna. Ehhez járult még, hogy az uradalmi tiszték őt ellenségesen is fogadták, hivén, hogy ezáltal uroknak tesznek szolgálatot. Ő tehát gyermekeivel és Guda meg Isentruddal a szomszéd faluba, Wehrdába vándorolt. Itt sem kaphattak más szállást, mint egy roskadozó pörgunyhót, melynek tetője, ajtaja s ablakai is hiányoztak. Az asszonyok ezért a lépcső alatt tákoltak össze valami kunyhófélét, amennyiben faágakat hajtottak fölője, de ez nem védte meg őket sem a nap hevétől, sem a huzattól, sem a füsttől, úgyhogy Erzsébet láthatóan nagyon szenvedett emiatt. Amennyire lehetséges volt, törekedett ő asszonyaival benn fődött lakóhelyet készíteni, s itt tengette életét naponként, önkészítette szegényes eledellel.

Találtnak a világban elegen, kik sz. Erzsébettel e tekintetben hason sorsúak, s csak abban különböznek egymástól, hogy sz. Erzsébet fejedelmi fény és kényelem között születve s növekedve e nélkülözést egészen másként érezte, mint kik szegénységben nőttek föl. Különösen pedig azért oly tiszteletre méltó sz. Erzsébet rendkívüli szegénységben, mert azt önkényt vállalta föl. Valamint az édes Üdvözítő elhagyta mennyei birodalmát, s a bethlehemi istállóba szállott alá értünk: úgy az ő hű szolgálója is azzal akart neki kedveskedni, hogy kicsiben utánozza Mesterét, amennyiben a fejedelmi udvart elhagyva, a legnagyobb nyomornak engedé át magát.

„*Boldogok a lelki szegények, mert övék a mennyeknek országa.*”
Sz.Máté 5,3.

Végleges lemondás

Erzsébet Marburgban fa és agyagból egy kis házat építettett közel a sz. ferencziek templomához, s elkészültével ide vonult be gyermekeivel és szolgálóival. Ha már gyóntatója semmi áron sem akarta megengedni, hogy a sz. Ferenczről nevezett zárdaszüzek közé álljon vagy házról-házra kolduljon: legalább ünnepélyesen akarta megújítani fogadalmát, melylyel még férje életében a ferenczrendi apácák harmadik rendjébe állott. Gyóntatója ezt megengedte neki, azon kötelezettséggel mégis, hogy javait, mit részenként mennyasszonyi ajándék fejében, részint amugy sógorától kapott, ne idegenitse el, hanem azzal részben a szegényeket segítse, részben pedig férje adósságait törlessze.

Gyakran fordul elő a keresztény életben, hogy az ember fontos tényre érzi magát kötelezve, vagy utasítva, mely különben igen nehéz, majdnem lehetetlen; pl.o. valamely megszokott gyönyörrel lemondani, kedves kört elhagyni, más állásra lépni, vagy bármiképp egy lépést tenni, mely lényegesen közelebb vezet Istenhez. Vagy világosabban: vannak a szívnek uralkodó érzelmei és hajlamai, melyek az Isten tiszta szeretetét akadályozzák, melyek mint a galandócz, (galandféreg) bárhányszor csonkítottassanak meg, utánaönek, sőt midőn őket kiirtattaknak gondoljuk is, ismét előteremnek. Ily lelkiállapotokban már, midőn a lelkiismeret valamit sugall, de elegendő erőnk nincs azt követhetni, kézzel foghatólag igazul a szentírás mondata: „Ami lehetetlen az embereknél, lehető az Istennek.” Imádkozzál csak állhatatosan a hiányzó erőért, s előbb utóbb oly hangulatban léssz, hogy kész örömmel s nagy könnyüséggel fogod véghezvinni azt, mi azelőtt csaknem

lehetetlenen látszék; ily körülmények között a jó Isten legszivesebben hallgat ki bennünket.

Igy történt ez sz. Erzsébettel is. Tudta ő s érezte, hogy legutóbbi fontos lépéséhez, a világróli teljes lemondáshoz, még három dolog kívántatik, s ezért, t.i. 1) a földiek teljes megvetése, 2) a szidalmazások és meggyalázások derülten fogadása és eltürése, 3) a gyermekeihezzi tulságos szeretet és ragaszkodás csökkentéseért, mint három kegyelemért, imádkozott. Nemsokára ezután így szólt szolgálóihoz: „Isten meghallgatta imámat; ime lássátok, a világi javakat, miket egykor kedveltem, most szemétnek tartom. Arra pedig Isten a bizonyágom, hogy gyermekeimmel nem gondolok többet, mint mások; Istennek ajánlottam föl őket, tegyen velök tetszése szerint. Továbbá a szidalmaztatások- , rágalmazásokban most már gyönyört találok, mert Istenen kívül mást már nem szeretek.” S hogy mindez nem csupán képzelem, nem rajongási gerjedelem volt, hanem átható erő, bizonyítják tettei.

Nagypénteken az édes Üdvözítő ruháitól megfosztatásának emlékére az oltárok megfosztatnak ékeiktől és takaróiktól. Egy nagypénteken az édes Üdvözítő eme hűséges szolgálója szinte lefosztotta magáról azt, ami még földies rajta volt. A sz. ferencziek templomában az oltárköre téve kezét fogadta, hogy önnön akaratáról, a világ minden fénye és pompájáról és mindarról, miről az Üdvözítő tanácsolta, lemond. A barátok guardiánja lenyirta ezután Erzsébet haját, a rend szürke ruháját adta rá, s övvel körül övezte. Meztláb, szürke bünbánó-ruha s kötél a derekán, ez volt ezentúl a magyar királyleány s a thüringiai fejedelemnő öltözéke, ebben látta őt a világ, koporsója zártáig.

Végre abból is kivetközött sz. Erzsébet, mi az anyai szívnek oly végtelen nehéz, majdnem lehetetlen; gyermekeit magától eltávolíttatni engedte. Hét éves Armin (Herman) fia Kreuzburg várába vitetett, hol állásának megfelelő nevelésben részesült egész nagykorúságáig, midőn is az ország kormányzását, melyet eddig nagybátyja, Henrik vezetett, átvette. Hová vitetett második gyermeke, Zsófia, nem tudatik. Legfiatalabb gyermeke, Gertrúd, még alig volt két éves, s az altenbergi, újonnan alapított praemontrei kolostorba vitetett.

„Ugyanazért élek én, de már nem én, hanem Krisztus él énennem.”
Galat. 2,20.

Gertrúd

Hogy Erzsébet az ő hét éves fiát, Armint (Hermant) magától eltávolítá, s oly nevelésbe adá, hol Thüringia egykori kormányzására férfiasan előkészítették, s e magas hivatásának megfelelőleg neveltessék, ezt mindenki jóváhagyja. De azért, hogy legfiatalabb leánykáját, Gertrudot, oly kicsi korában, midőn még alig volt két éves, magától eltávolítva kolostorba adá, hozzá még olyanba, mely csak nemrég alapítván, még jóformán szegény állapotban volt, azért az egész világ kiméletlenül elítélte őt. Sz. Erzsébet egyszerűen azzal igazolta ezen eljárását, hogy boldog emlékü férje, mielőtt a keresztes-háborúba indult volna, megfogadtatta vele: miszerint azon gyermeket, mely akkor még világon sem volt, csak születése várattott, kolostorba fogja adni, s az Isten szolgálatára szentelendi.

Sok szentnek az életében olvassuk, hogy nemcsak több jót tettek és nehezebb kötelemeket hajtottak végre, mint minőket a keresztény kötelessége követel: hanem olyasmint tettek, mi közönséges keresztényi kötelemektől egészen elütő, mit szabályul másoknak fölhozni éppen nem lehetne. De valamint az Úr Isten gondolatai s utai sokkal magasabbak, mint az emberekéi: úgy vannak a szentek is, kik Isten szellemétől sokkal inkább világlanak gyakran egyes cselekményekben is, és így cselekvés- és életmódjuk a közönséges keresztényekétől nagyban eltér. Így például: egy sveiczi szent sok tagból álló családját elhagyta, s remetévé lett.

Első látszatra e tett a jó rend ellen volt; de épenez tette őt később képessé arra, hogy hazájától, s így igen sok családtól a legnagyobb szerencsétlenséget, a polgárháborut eltávolítsa. Így Erzsébet is, éppen azon tette által, melyért őt a világ kiméletlenül megszólta s megítélte, találta el Isten akaratát.

Legutolsó őszkor Wetzlár melletti Braunfels várban voltam; itt az öreg fejedelemlő szobájában láttam egy igen régi festményt. Egy fehérbe öltözött apáczat ábrázolt ez, fején fátyollal, melyen vörös kereszt volt látható; ölében feszület s egy szál liliumot tartott. Ábrázata fölfelé irányult, szépséget, barátságot és áhitatot sugározva. Sz. Erzsébetnek legifjabb gyermeke volt ez, boldog Gertrud. Braunfelstől néhány órányira van Altenberg. Itt, a magányos, de szép templom szentélyében van b. Gertrud kőből faragott sírhelye és emléke, egy kő koporsó, melyben életnagyságú arcképe is ki van vésve, oly ügyesen, hogy ama festetthez mindenben hasonlít. Gertrud itt lőn fölnevelve.

Egy altenbergi kézirat (Antiquitates monasterii Altenbergensis) ezeket írja: „Konrád mester, egy híres szónok, igen gyakran jött ezen új kolostorba ajtatósságát végezni, s sz. Erzsébet előtt, kinek gyóntatója s lelki vezére volt, valamint ennek férje, Lajos tartománygróf előtt, többször dicsérte ezen kolostort, annyira, hogy mindketten fogadást tettek, hogy ha Erzsébetnek leánygyermeké fog születni, az ezen kolostorba vitessék nevelésre, és ajánltassék föl egészen az Úr tiszteletére; ha pedig figyermeket szülne, úgy az a rommersdorfi kolostorba adassék. Szült pedig leánygyermeket, névleg Gertrudot, kit már másfél éves korában az altenbergi kolostorba küldött, s Isten szolgálatára egészen fölajánlott. Midőn a hivatalnokoktól s egyéb udvari néptől ezen tettéért szidalmaztatott, felelé: hogy e kolostor neki égi szózat által jeleltetett ki leánya számára, mint melynek általa anyagilag úgy, mint szellemileg, kellendett nevezetesítenie. Gertrud tehát, a fejedelmi leány, az altenbergi kolostorban lőn fölnevelve, s az istenes életre bevezetve, Isten és emberek előtt kedves lőn, mert ezen nagy gondolat volt elve és hitvallása: „Mennyivel magasabb s nemesebb vagy, annál inkább alázd meg magad mindenben.” Biell Krisztina volt mesternője, s később méltóságában követője is. Negyvenkilenc évig tartó kormányzása alatt a kolostort nagy virágzásra emelte.

A braunfelsi várban még most is őriztetik a báb, melylyel Gertrud kisgyermek korában játszani szokott. Erzsébet gyakran szokta volt meglátogatni kis leányát. Marburg jó hét órányi távolban fekszik Altenbergtől. Egy éjjel fölbredt a kislány úgy éjfél tájban, s felköltvén környezetét, így szól: „Marburgból a lélekharangot hallom, bizonyosan az én kedves jó anyám halt meg!” S igaza volt, sz. Erzsébet ép azon órában halt meg. Egy más tudósítás szerint a gyermek látta volna a szobában anyja alakját. Gertrud ekkor még csak négy éves volt. A kolostorban nőtt ő föl, mint valami békés, szép kertben; s ép azért, mint nap az égről, könnyebben s több áldást és tenyészetet küldhetett a jó anya égből e csirázó magzatára, mint többi gyermekeire, kik a világ zaja és békétlenkedései között éltek. Amit ő anyjától örökségkép kapott, azon szent hajlam volt, mely őt egész földi életén át vezette, és szent példájának hatalma, de bizonyára egy tiszta lélek imája is, mely győzelemkoszorúzottan áll az Úr Isten trónszámolya előtt. Mint anyjának hű és igazi gyermeke, ép azon erényeket tüntette föl és gyakorolta életében, melyekben sz. Erzsébet fényeskedett, t. i. a szeretet- és embertársai iránti könyörületességet, meg önszemélye megvetését. Így például egész böjti időszakon át virágvasárnapig szalmán szokott volt aludni,

a nagyhét alatt pedig cserepen, hogy így az Úr Jézus szenvedéseiben némileg ő is részt vegyen.

Az önmegtagadásban egyébként folyton gyakorolta magát, böjhtölés és virasztás által. A kolostorban egy külön osztályt szereltetett föl a betegek számára, s ő maga a legundokabb szolgálatokat teljesítette körülöttük, mint igaz leánya a legirgalmasabb anyának, sz. Erzsébetnek. Gertrud már 21 éves korában a kolostor apátnőjévé választatott meg. Minthogy ezen kolostorba többnyire magasrangú, nemes hölgyek vétettek be, gyakran mondogatá ezeknek Gertrud kedvencz elvét: „Mennél előkelőbbek vagytok, annál inkább alázzátok meg magatokat.” s amit mondott, azt példájával is erősítette.

Különös hivatást és buzgalmat érzett magában a meghasonlottak kibékeltetésére. Midőn azonban egyszer ez semmi áron sem sikerülhetett neki, mit tesz? a házban tartatott egy orosztlán; ez Gertrud intézkedése folytán egyszer előtört, s mindenkit a legnagyobb rettegésbe ejtett. Gertrud az orosztlánt Jézus nevében magához szólítá, ez engedelmeskedett, s meghunyászkodva feküdt Gertrud lábai elé. A rettentő állatnak engedelmeskedése szégyenítőleg hatott a meghasonlott nőkre, úgy, hogy ezek rögtön a legszívélyesebb békét kötötték egymás között. Ezen csodás hatalom emlékeül a boldog apátnő siremlékén ez, az ő lábainál fekvő orosztlán van kivésve.

Gertrud 50 évig volt ezen kolostornak főnöknője, s azt minden tekintetben fölvirágoztatta. Ő építtette a kolostori szép templomot is, mely később sírhelye is lett; teste halála (1297.) után e templom szentélyébe tétetett le, s miután VI. Kelemen pápa őt boldognak hirdette ki, e helyen tiszteltetik is. Még késő századok után is áldott itt emléke, mert maga azon protestans család, amely Braunfels birtokába jutott, még csak egy pár év előtt is, minden évben, Gertrud napján, ünnepélyes katolikus istentiszteletet tartatott, s azon jelen is volt. Annyi bizonyos, hogy Gertrud, ki már csecsemő korában e kolostornak ajándékozott, oly szép, oly dicső életet élt, minőt egy nő a földön csak képes élni. Isten áldás lengett az áldozat fölött, melyet szülői az ő személyében hoztak.

„Békeséget hagyok nektek, az én békeségemet adom nektek; nem mint a világ adja, adom én nektek.” Sz. Ján. 14,27.

Armin (Herman)

Az ember elütőleg az állattól, nem öröklí a szülőkötől ugyanazon alkatot s életmódot. A szülők lehetnek gonoszak, a gyermekek mégis jók; mert minden embernek van, nem a szülőkötől örökölt szabad akarata, az isteni kegyelem pedig szabad, s mindenütt tetszése szerint működik. És ellenkezőleg: ajtatos szülők nem mindig számíthatnak arra, hogy gyermekeik, mint ők voltak, ajtatosak leendnek. Mert a gonosznál is mérleg-serpenyőbe esik a szabadakarata; a világ és kísértetei pedig oly nehezék, mely már sok lelket lenyomott s veszélybe döntött. Bár Erzsébet másik két gyermeke sem lett vallástalan, de nem is emelkedtek a keresztény tökéletesedésben a mindennapin túl. Életük pedig telve volt békétlenséggel és bajjal, mint többnyire azoknál, kik magas polczokon ragyogván, a világi árral elragadtatnak, lenni szokott.

Lajos halála óta a kormányzást Henrik vezette. Midőn azonban az elhúnyt tartománygróf fia, Armin 16 éves lett, Henrik köteles volt a kormányt ennek átjuttatni. Amit ezen fiatal fejedelem életéről tudunk, igen kevés, mert élete sem volt hosszú. Egyszer sz. Lajos udvarába ment, midőn már édes anyja, sz. Erzsébet régebben meghalálozott. A sz. király anyja, Blanka, oly nagy tisztelettel viseltetett sz. Erzsébet íránt, hogy jelenlevő fiának homlokát egész áhitattal csókolta meg azon tudatban, hogy e homlokot a boldog anya bizonyosan nem egyszer csókolta.

Armin egybekelt braunschweigi Otto leányával, Helenával, s kellemes életet ígért magának e házasság által. Marburgot, az eddig csekély kis helységet, városi méltóságra emelte; sok egyéb intézkedések hirdették kormányzási ügyességét, melyek még inkább szaporodtak volna, ha az ifju fejedelem életének oly hamar vége nem vettetik. Tizennyolcz éves korában egy udvari hölgy – neve seebachi Bertha – által megmérgeztetett, s így azon várban, melyben született, meg is halt. Nagybátyja, Henrik ismét a régi utra tért vissza. Armin végkivánata volt, hogy édes anyja mellé temessék, Henrik azonban ezt meg nem engedte, hanem a hült tetemet reinhardsbrunni családi sirboltban temettette a következő okból. Évek óta hire járt ama számtalan csodáknak, melyek sz. Erzsébet sirjánál történtek, a kormányra vágyó Henrik tehát félt attól, nehogy ha Armin szent anyja mellé temettetik, valamiképen csodás módon az életet ismét visszanyerje. Ettől igen félt, mert az ifju tartománygróf halála után, miután ez utód nélkül halt el, ismét az ő kezeihez került a kormány. Igen sokan azon gyanuval is terhelték őt – és

méltán – hogy az ő megbizásából mérgeztetett volna meg, s annál is inkább, mert Henrik e mérgezési bűntény ellen keresetet soha sem indított, annál kevésbé büntette meg a tettest. Mások szerint, Bertha akaratlanul más számitásból mérgezte meg Armint, italt kevert ugyanis számára, hogy nagyobb szeretettel vonzódjék hozzá. E szerelmi nektár azonban halálos itallá vált.

„Az ember nem tudja végét, hanem mint a halak horoggal fogatnak, és mint a madarak törbe ejtetnek: úgy fogatnak meg az emberek a gonosz időben, midőn az hirtelen rájuk jő.” Préd. 9,12.

Zsófia

Henrik háromszor házasodott s gyermekei mégsem lehettek; ezt sokan gyalázatos eljárásért büntetésnek veszik, s helyesen. Mert az udvaroncok, midőn a sógornőjén elkövetett gyalázatra unszolták, mint kecsgető csalétket, azon tervet adták eléje: hogy házasodjék meg s így az ezen házasságból születendő utódjára fog átszállni a kormány, melynek különben unokája kezeibe kellendene kerülni. Henriknek 1247. Wartburgban történt halála által a thüringiai és hesseni tartománygrófok férfi ága kihalt. Nő ágon az első követelő Zsófia, sz. Erzsébet első leánya volt. Ez a brabanti herczeggel házasságra lépett s tőle egy fiút, Henriket szülte. Zsófia most e fia számára mindazon részeket, melyeket atyja, fivére és legutóbb nagybátyja kormányzott, követelte. De más fejedelmek is igényt tartottak e tartományokra különféle czimek alatt s az egésznek felosztását sürgették. Zsófiának férje meghalálózván, önmagának kellett utánnézni, hogy az összes tartományok kormányzási jogát még alig három éves kis fiára teljesen átruházhassa. Midőn ez ügyben Thüringiában járt, hogy követeléseit érvényesítse, a lakók egyrésze azt felelte, hogy Isten mentse meg őket asszony és gyermek kormányától; mostani urok (a meiszeni határgróf) árnyéka is többet tesz, mint egy gyermek kardja. Hessenben, és különösen Marburgban, már egészen másként fogadtatott. Itt fiát karjain tartva lépett az összegyűlt polgárság elé, s így szólt: „Hozzátok menekülök, nálatok keresek segélyt én, kit elleneim üldöznek, kit alattvalóim elhagytak. Hűségtek és védelmetekre bízom a ti Erzsébetetek unokáját.” A polgárok Isten és sz. Erzsébetre esküdtek, hogy életüket s vérüket Zsófia s gyermekeért fölládozzák. S valóban Zsófia jelentékeny segedelmet nyert a marburgiak s

általában a hessen-tartománybeliekben azon megtámadások alkalmával, melyeket a követelő grófok a tartomány birhatásaért elkövettek.

Vajmi másként ment ez ügy a hercegnőnek Eisenachban. A lakosok a meiszeni határgrófhhoz szítottak s vonakodtak törvényes uralkodójukat bebocsátani. Ezen, szülői irányában is tanusított hálátlanság oly boszússá tette őt, hogy fölkapván egy szekerczét, a város kemény kapujába néhány erős vágást ütött, melyek még 200 év után is láthatók voltak. A tartományhozi joga tudatában fölszólitotta a meiszeni határgróft, hogy 20 derék lovaggal együtt esküdjék meg, miszerint, a tartományt jogosan birja. Kivánta ezt azon hitben, hogy alig fog találhatni húsz olyan lovagot, kik az említett esküre képesek leendenének. Megtörtént ez eskü az eisenachi Katalin-templomban. Zsófia, boldogult anyja testéből egy oldalcsontot tétetett az oltárra, hogy az eskü ünnepélyesebb legyen. A határgróf előlépett s ünnepélyesen egyik kezét az ereklyére téve esküdött, hogy a tartomány nagyobb joggal az övé, mint Zsófia gyermekeé, s hasonlólag tett húsz lovag. Ezt látván Zsófia, keservesen sírt, összecsapta kezeit, széttépte keztyűit s a levegőbe dobta e szavakkal: „Oh te minden igazság gyűlölője, rossz szellem! vidd e kesztyűket a hamis esküvőkkel egyetemben.” S a krónika azt jegyzi meg, hogy a keztyűk eltűntek, azon urak közül pedig, kik esküdtek, egységesen halt meg csendes halállal.

Ugylátszik általában, hogy Zsófiában több származott át elhatározott, lovagias érzelmű atyjából, mint szelid, a világot megvetett s egészen Istenhez fordult édes anyja lényegéből. Ő most egy kilencz évig tartó, úgynevezett örökösödési háborút kezdett braunschweigi Albrecht segélyével. Ebből azonban egy ideig csupa szerencsétlenség származott; egyetlen leánya meghalt, Marburg lángok martaléka lőn, a mainzi érsek őt emiatt átokkal sujtotta; igen sok eisenachi előkelő és polgár, kik Zsófia részén állottak, a határgróf által meggyilkoltattak; sőt mi több, egy előkelő, névleg velsbachi Henrik az uralkodó fejedelmi család iránti törhetlen ragaszkodása végett a wartburgi várba fölczipeltetett s onnét egy emelőgép segélyével a városba ledobattott. Még halála előtti végső percekben is így kiáltott: „Thürigia mégis Zsófia és gyermeke, a brabanti herczeg jogos birtoka.”

Sőt még Zsófia szövetségesei s vője Albrecht is nyomorgatták s pusztították Thüringiát; később azonban többed magával elfogatott s csak másfél év után, nagy összegben szabadította ki magát. Zsófiát pedig kényszerítették az országról maga s utódai nevében lemondani. Csupán Hessen tartomány maradt fönn számára. Mindazon sok fáradság tehát,

vérontás és nyomor, melyet a kilencz éves háboru az ország s a népre hozott, hiába volt. Zsófia maga pedig terve sikere nélkül halt el 1284-ben, 60 éves korában, s a marburgi Erzsébet templomban temettetett el, hol emlékköve még maig is látható. Egész élete tehát nem volt egyéb a békétlenség, veszélyek és mindenféle nehézségek szakadatlan láncolatánál, mellyel csupán fia jogait akarta érvényesíteni. Ez pedig daczára, hogy férfias anyjának folytonos viszálykodásai között neveltetett föl, kitűnő uralkodóvá s a hesseni nagy fejedelmek ősapjává lön.

Hogy legtöbb ember hivatása a világban tevékeny életet élni, az tagadhatlan. Arminnak uralkodóvá kelle lennie, Zsófiának fia jogaiért kelle küzdenie. De tévedés az is, mintha a világi életben vagy épen a magasabb állásokban több öröm és élvezet nyílnék az embernek, mint a világtól egészen visszavonult s csupán Istenben élő életnek. Eltekintve az örökéletrei előkészülést, mely a világ üzelmei között sokkal nehezebben megy, bizonyosan több boldog évet élt át Gertrúd az ő kolostori magányában, mint mindkét testvére, Armin és Zsófia, boldog napot a világban.

„Fölemelkedtek egy kevéssé, de állandók nem lesznek és megaláztatnak, mint mindenek, és elvételnek, és mint a kalászkok héjai, megtöretnek.” Job. 24,24.

Térjünk vissza ismét a gyermekek anyjához.

Az itatós papirba takart gyémánt

Midőn az említettük agyagház Marburgban elkészült, Erzsébet szolganőivel, Guda és Isentrudal azonnal bevonult. E két nő már inkább barátnővé vált s magukat a sz. ferencziek harmadik rendébe szintén beiratták. Itt, ezen agyagházban élt a tartománygrófnő s magyar király-leány csodálatos szegénységben. Amennyire törekszik a köznapi alacsony sorsból származott ember naponkint magát kényelmesebb életviszonyok közé helyezni, különösen jobban enni, kényelmesebb lakást szerezni, finomabbul ruházkodni, a tekintélyesebbek között helyet és rangot nyerni: ép úgy és ennyire törekedett, sőt még nagyobb buzgalommal, Erzsébet a király-leány mindenben a legszegényebbekhez hasonló lenni. S ezt annyira megközelítette, hogy egész Marburgban alig volt, ki szegényebbnek mondathatott volna nála. Jóságáiból, melyeket gyóntatója parancsára nem volt szabad elidegenítenie, egy fillért sem költött saját személyére, hanem

mindent a szegényeknek s jótékony intézeteknek ajándékozott. Ami pedig önfentartására szükséges volt, azt csekély kézi munka által iparkodott megszerezni. Kendert fenni nem tanult, hanem gyapju-fonással foglalkozott. Az altenbergi kolostorból kapta mindig az anyagot, s a fonadékért ugyanonét némi csekély fizetést. S itt is oly lelkiismeretes volt, hogy egyszer a beküldött fizetésből egy összegecskét levont, s azt a fönmaradt gyapjuval együtt, melyet egy utazás közbejötté miatt el nem készíthetett, vissza küldte.

Sőt, ha betegsége őt ágyához szögezte, még akkor is akart dolgozni; ha elvették az orsót kezéből, hogy magát kimélje, akkor legalább gyapjút csipkedett s így azt a munkához előkészítette. S azon csekély keresményből, melyet kézi munkája által szerzett, nem csupán önéletét akarta fönntartani, hanem abból még a templom számára is akart juttatni némi áldozati ajándokot.

Eledele többnyire vízbenfölt és só nélküli növényzetből állott. Ezt is önmaga készítette magának úgy ahogy. Ha finom ételeket hoztak neki, meg sem izelte, hanem azonnal a kórházba küldte szegény betegeknek. Egyébként túlságos megtartóztatás által sem akarta életét megrövidíteni, azért ha beteg volt, orvosa által kérte magának a szükséges mértéket mindenben meghatározatni.

Ruházata semmivel sem volt jobb eledelénél. Fölső öltönye durva szürke posztóból állott, mit akkor csak a legszegényebb paraszt nép hordott, s ez egy közönséges kötéllel volt átkötve. Ha ruhája, különösen könyökén kilyukadt, önmaga foltozta meg, sokszor tarka darabokkal, aminőt épen talált. Hasonló volt ehhez köpönye is, csakhogy ezt többször kelle foltozgatnia, mert ebben főzött, s ebben melegedett is a tűz mellett, ilyenkor pedig egyes szikrák esvén ruhájára, sokszor kiégették, mit ő, mély gondolatokba merülve, ritkán vett észre.

Rosz állapotban lehetek ruhái már csak azért is, mert ő a varráshoz csak oly roszul értett, mint a főzéshez. Mégis télen még ezt a nyomorúságos ruházatát is apránként odaadta a szegényeknek, úgyhogy némelykor ott kellett maradnia a tűz mellett ülve, mert nem volt, amivel befedje magát. Egy más alkalommal, minthogy éppen nem volt elegendő ruhája a hidegre fordult időben, két párnát tett maga mellé, úgyhogy teste a kemény deszkán feküdt, de vidáman mondta erről a szegénységről: „Úgy fekszem itt, mint egy koporsóban.”

Ily háztartás és élet közben egyszer meglátogatta őt egy magyar gróf, névleg Panian. Atyja ugyanis, András király, meghallotta, mily nyomorban él leánya Marburgban. Kedves leányát e nyomorban segitendő, küldte a király az említett gróftól látogatására. Midőn ez kíséretével a már láttuk szegényes házba betért s a fejedelmi özvegyet koldusosan öltözve, gyapjút fonni látta, álmélkodva állt ott és keresztet vetve magára így szólt: „Királyleányt ily foglalkozásban még senki sem látott a világon!” Erzsébet azonban koránsem hagyta magát rábeszéltetni, hogy nyomorát elhagyva, Magyarországra költözzék.

De mi célja lehetett ezen rendkívüli önkényes szegénységnek, melynek a fejedelemlő magát alávetette? Sokan, midőn őt az utcán ezen föltűnőleg szegényes öltönyben látták, egész bátorsággal itélték el őt mondván: hogy bizonyosan megbolondult. Talán e sorok olvasóinak egy része is oly formán fog gondolkozni, hogy az önkényes nélkülözést ennyire vinni bizony mégis csak oktalanság és túlzottság. Ezeknek csak azt mondjuk, hogy mindenekelőtt a keresztény ne akarja megítélni a szenteket és ne akarja mintegy kigunyolni azért, aminek véghezvitelére ő sem kedvet, sem erőt magában nem érez; aki alant áll, ne akarjon pálczát törni azok fölött, kik sokkal magasabban állnak, az érzékiség fölötti uralom az Isten iránti hűség és szeretet magaslatán tudniillik. Az önkényes szegénységben van valami szellemileg nemes; pogány bölcsek is tudták ezt, azért is törekedtek csupán a legszükségesebbekre szoritkozni. Bizonyos lelki erő és szabadság kívántatik ahhoz, hogy az érzéki világra csak a szükségeseekben szoruljunk. Azonban van az önkényes szegénységnek magasabb értelme is, s ez a kereszténységben rejlik. A vétek azért jött a világra, mert első szülőink a paradicsomi gazdagságot nem tartván elégségesnek, ehhez még a tiltott fa gyümölcsét is kívánták. Azért a megváltásnak ellenkező utat kelle követnie, a fájdalom és mindennemű bajok, nélkülözések, a legnagyobb önkényes szegénység utját tudniillik. Az istállóban született, az egész éltén át szegény Üdvözítőnek a keresztén hiányzott egy rongya, melylyel mezitlenségét takarhatta; hiányzott egy csöpp itala, melylyel égető szomját enyhíthette; hiányzott a hely, hová landkadt tagjait s haldokló fejét lehajtotta volna. Ezért, ez okból akarnak azok, kik oly közel állva az édes Üdvözítőhöz, szívvérének melegétől vannak áthatva, szegények lenni, - nem mintha ez kötelesség volna, nem azért, hogy az Úr előtt nagyobb érdemeket szerezzenek, hanem igenis az édes Üdvözítő iránti nemes szeretetből. Az erős szeretetnek sajátosága, hogy kedveltjének minden tettei és tulajdonai

neki tetszenek s azokat, ha önmegtagadással, ha szenvedéssel is, utánozni törekszik.

Hogy azonban a szegénység üdvünk könnyebb elérése tekintetéből is hasznos, mutatja azon körülmény, hogy Isten oly sok embert szegénységben enged sanyarogni, s a szegények a kereszténységet mindig és mindenütt örömeztőbb vették föl és követték, mint a gazdagok. Legnemesebb növény a szőlőtő, s ez a legjobb bort akkor adja, ha talaja sovány, ha fölös vesszői lenyesetnek s fölösleges levelei eltávolíttatnak.

„Halljátok, szerelmes atyámfiai! az Isten nem a szegényeket választotta-e világon, hogy a hitben gazdagok és örökösei legyenek amaz országnak, melyet Isten az őt szeretőknek ígért.” Sz. Jakab lev. 2,5.

Egy huszonnégy éves gyermek

Hogy sz. Erzsébetben nem volt hiuság, tetszészvágy és a fényüzésnek legkisebb nyoma sem, kitetszik már azokból is, miket önkénytes szegénységéről olvastunk; mert a mily kedves Isten előtt az önkénytes szegénység, s a mily dúsan fogja azt egykor jutalmazni: olyannyira utálja és gyűlöli ellenben a világ a rongyos ruhát. De még egy más módon is törekedett sz. Erzsébet az édes Üdvözítőt önkénytes megalázásban utánozni. Szolganői által magát csak keresztnéven engedte neveztetni s ezt is a bizalmas te szóval. Ami a szolganók teendője volt, pl. az edények mosogatása, a házieszközök többszörös tisztogatása stb. maga teljesítette, s hogy erre alkalmat szerezzen, a szolganókat iparkodott mindig bizonyos ürügy alatt a háztól eltávolítani, úgy, hogy mire ők ismét hazaértek, az urnő már elvégezte dolgaikat.

Általában sz. Erzsébet inkább akart szolgálni, mint szolgáltatni. Hogy szolganőinek vele egy asztalnál kellett enniök, az magában értetődik. Ezek egyike azért egy alkalommal úgy nyilatkozott urnője előtt, hogy ő ugyan ezen leereszkedése által érdemeket szerez magának, de azt nem veszi figyelembe, hogy ez mily veszélyessé válhatik reájuk (a szolganókra) nézve. Azt akarta értetni alatta, hogy ezen tény által könnyen fölébresztethetik nagyravágyásuk. Erre sz. Erzsébet azt felelte: „Lásd s most még az ölemben is kell ülnöd.” s csakugyan a szolganót magához vonta s kellett engedelmeskednie.

Sz. Erzsébet egyszer maga fakadt ily nyilatkozatra: „A mi életünk csakugyan megvetett, de ha még megvetettebbet ismernénk, azt választanám.”

Ez okból választotta magának Erzsébet a szigorú Konrád atyát is gyóntatóul; többször szólta így: „Én püspököt, vagy apátot is – ki birtokkal rendelkezik – választhattam volna, kinek föltétlenül engedelmességek; de inkább választottam Konrád atyát, mert ez is szegény s csupán alamizsnából él, hogy így épen semmi kellemest se élvezzék, mi világi szempontból mégis annak mondható volna.” S ezen híres gyóntatója által oly megaláztatásoknak engedte magát alávetetni, melyek mai napság már hallatlanok. Konrád buzgó és ajtatos pap volt, de annyi és oly szigorúság volt benne, mely őt rettegetté, mondhatnám, kiállhatatlanná tette. Minthogy sz. Erzsébet neki nemcsak gyónni szokott, hanem egyszersmind minden tettét, még gondolatát is neki teljesen alávetette: elmondhatni, hogy Konrád valódi támbotja volt az örökéletre vezető uton, támbot, de melynek éles tövisei voltak. A fejedelmi özvegy irányában követett figyelmetlen s erőszakosnak látszott bánásmódja azonban többnyire jól meg volt fontolva s kiszámítva. Ő tudta, hogy Erzsébet az Istentől hivatva van tökéletes szentté lenni, azért a minden szentség alapjához, az alázatossághoz akarta vezérelni, s e célból oly megaláztatásokat használt Erzsébet irányában, melyek millióknak elviselhetetlenek leendettek, Konrád azonban lelki leányát ilyesmire érettnak tudta, s a következmény meg is mutatta, hogy jól számított.

Nem egyszer történt, hogy Konrád az ifju fejedelményt arczoncsapta, ha ez utasításait történetesen figyelem nélkül hagyta. S Erzsébet ahelyett, hogy ezért boszankodott, vagy az ilyen túrhetetlen egyénen túladata volt, a bántást szívesen fogadta, sőt örült azon, hogy az édes Üdvözítőhöz hasonlóan ő is arczulüttetett. Egykor egy Marburghoz közel élő remetéhez ment sz. Erzsébet; ezt megtudván Konrád, üzentette neki, hogy tüstént térjen vissza. Vonakodás nélkül tette ezt sz. Erzsébet, s tréfálózva mondta: „Legyünk hasonlóak a csigához, mely esős időben házába vonul vissza. Engedelmességek, s térjünk vissza.”

Ismét másszor, azon időtájt, midőn Erzsébet legifjabb leánya már az altenbergi kolostorban volt, Konrád is ott időzött, s ép azon gondolkozott, nem volna-e jó Erzsébetet is e kolostorba fölvétni engednie. Megüzente tehát neki, hogy jöjjön Altenbergbe, s vele ez ügyben értekezzen. Erzsébet rögtön elindult. Midőn a kolostorba megérkezett, az apácák kérték Konrád

mestert, engedné meg, hogy a fejedelmőnek a kolostor bensejét megmutathassák. Van azonban egy egyházi törvény, mely azon világi személyekre, kik oly kolostornak bensejébe hatolna, mely elzárva (klausura alatt) van, átkot, illetőleg kiközösítést mond. Konrád valószínűnek tartá, hogy Erzsébet, ha meg fogná is neki engedni, be nem megy a kolostor bensejébe, mert csak nemrég hallotta tőle ezen egyházi tilalom magyarázatát; mindazonáltal próbára akarta őt tenni, azért az apácák kérésére csak azt felelte: ha akar, mehet. Ezen kétértelmű nyilatkozatot Erzsébet engedélynek vette a bemenetelre. Szolganője átvette a kulcsokat, s az ajtókat egymásután kinyitotta. Alig léptek azonban a kolostor tilos helyiségébe, Konrád őket visszahivatja, előmutatja Erzsébetnek a könyvecskét, melyben magát esküvel kötelezte le neki engedelmességre, s aztán a kíséretében levő egyik fráternek parancsolta, hogy a fejedelmőt s szolgálóját ütlegelni kezdje. Megtörtént; ez egy hosszú és jó vastag vesszővel addig verte mindkettőjüket, míg Konrád atya a „Miserere” „Könyörülj Istenem” zsoltárt elénekelte. A szolganő később, egy, egyházi bírák előtt történt kihallgatáson elmondta, hogy e verésnek kék és veres nyomai még három hét után is mutatkoztak hátán, sz. Erzsébetnél pedig még később is, mert ő jobban megveretett. Később maga sz. Erzsébet is nyilatkozott ezen vereségről, mely nyilatkozat az ő kedves, gyermeki kedélyének szép kinyomatát képezi. Így szólт ugyanis szolganőjéhez: „Az ily büntetéseket szívesen kell viselnünk; úgy vagyunk vele, mint a vízi náddal, vagy kákával. Ha megnő a víz, lehajtja a kákát, s fölötte folyik el anélkül, hogy azt megsértené. Ha megszűnik az ár, a káka ismét kiegyenesedik s vigan, erőteljesen növekszik ismét. Így nekünk is rövid ideig meghajtva, megalázva kell lennünk, hogy azután annál vidámabb növekedésben emelkedhessünk fölfelé.”

Az Üdvözítő egy alkalommal azt mondá: „Hacsak olyanok nem lesztek, mint a gyermekek, nem mehettek be Isten országába.” A szent írásnak egy másik helyén világosan kimondja, mit kell érteni a gyermekekhez hasonlóág alatt; az alázatosságot t.i., mely közösségesen minden gyermeknek tulajdona. Hogy pedig alázatosság által csakugyan gyermekké lehetünk, ez sehol sem mutatkozik szebben, mint sz. Erzsébet példájában. Nézd a romlatlan gyermeket, nem tekinti a rangot, állást; örömelebb társul a szegények gyermekeivel, mint az előkelőkével; a gyermek semmiféle dolgot sem szégyenel, megteszi a legcsekélyebbeket is; a gyermek, ha nevelője megbünteti, nem veszi durczásan, hanem azt

gondolja, hogy jogosan büntetett. S mindezt sz. Erzsébetnél is föltalálhatjuk, azon különbséggel, hogy míg amazok természetszerűen cselekszenek, sz. Erzsébet, mintegy újra született gyermek, a Szentlélek által, öntudatosan és szabadakaratból tevő. Az ilyen alázatosság aztán sokkal szellemibb és becsesebb, mint a gyermek természeti alázatossága, valamint a bor is nemesebb és becsesebb az édes mustnál. Talán azért rendelt az Isten sz. Erzsébet mellé oly szigorú és tekintetnélküli egyént lelkiigazgatóul Konrádban, hogy megmutassa a világnak azon szép látványt, melyet egy, a kereszténység által ismét ártatlan gyermekké lett ember lelke nyújt.

„Bizony mondom nektek, ha meg nem tértek és nem lesztek mint a kisdedek, nem mentek be mennyeknek országába. Aki tehát megalázza magát, mint e kisded, az nagyobb mennyek országában.” Sz.Máté 18, 3-4.

A vessző

Egy régi straszburgi legenda állítja, hogy sz. Erzsébet még szigorúbb verést is kapott. Az mondatik ugyanis ott, hogy Konrád mester egyszer prédikációra hitta volt sz. Erzsébetet, ki el lévén valami sürgőssel foglalva, ép azon perczen nem mehetett. S midőn ezért őt Konrád kérdőre vonva, magát mentetetni kezdte volna, heves ütésekkel verte meg Erzsébetet, mit ez mosolylyal s azon ígérettel fogadott, hogy többé nem teszi; erre Konrád ismét hevesen kezdte ütni Erzsébetet, úgy, hogy vér is freccsent ki testéből. Sz. Erzsébet efölötti gyönyörében áldani kezdte az Urat, ki őt erre méltónak találta. Konrád később megtudta Erzsébet szolgálótól, hogy urnőjük ama verés alatt égi látásban a nyílt eget látta, s egy vigasztaló angyalt, s hogy a mester őt ezen verés által a harmadik égbe juttatta. Mire Konrád ezt felelte: „ugy bánom, hogy még tovább is nem verem, még a kilencedik égbe juthatott volna.” Ezen stasztburgi legenda azonban 300 évvel később iratott, mint sz. Erzsébet élt, azért hihető, hogy az eseményeket nem minden tekintetben hűen vázolta. Ha az ember bizonyos egyéniségnek jellemét ismeri, akkor képzelemben is képes képét kiegészíteni, vagy következtetni, hogy ezen vagy más esetben mikép teendett. Annyi azonban bizonyos, hogy sz. Erzsébet gyóntató atyjától, marburgi Konrádtól, nem egyszer kapott ütéseket. S ezen körülmény sok olvasónál okot fog szolgáltatni arra, hogy sz. Erzsébetnek alázatosságát, melylyel az ütéseket fogadta, kigúnyolják, vagy legalább is efölötti nemtetszésüket nyilvánítsák. Mielőtt azonban erről bővebben szólnánk, még egy kis idevágót kell elbeszelnünk, mely sok

olvasó előtt bizonyosan az eddigieknél még emészthetlenebb lesz. S ez az, hogy: sz. Erzsébet maga is osztott ütlegeket.

Egykor ugyanis egy agg nőt vett ápolása alá. Ennek egy időben szüksége volt gyónásra, s Erzsébet erre őt jóformán kényszerítőleg figyelmeztette is; de az asszony csak lustálkodott, s nem akart mozdulni. Erzsébet néhány vesszőt fogott össze, s az asszonyt mindaddig ütlegette, míg az fölvánszorgott s gyónni ment. Kérdi már valaki, hogy miként lehetséges az, hogy egy oly végtelenül jó asszony ennyire vetemedjék, s egy oly finom és szent életű fejedelelnő magát gyóntatójától veretni engedje, anélkül, hogy ebbe némi méltatlanságot helyezze? ...

Ezt csak az akkori időkből magyarázhatjuk meg; az időtájban ez nem tűnt fel oly visszásan, mint talán most. Annyi igaz és bizonyos, hogy oly személyek, kik igazán ajtatos életet éltek, önmagukat szokták volt verni, önmagukat korbácsolni, vagy mások által korbácsoltatni. Más kérdés azonban, hogy ezen korbácsolás barbárság-e, s másodszer, hogy nevezhető-e az valóban fölvilágosultságnak, vagy előmenetelnek, miszerint ez napjainkban már megszűnt? Mindenekelőtt tudjuk azt, hogy maga Jézus Krisztus korbáccsal kergette ki a templomból az adó s vevőket, hogy magát megveretni, korbácsoltatni, sőt arczulüttetni is engedé, s mindezt váltságunkért. Megengedte tovább az Úr, hogy az ő barátai és apostolai megverettethessenek, ezek pedig magasztalták az Urat e vereségért, s bizonynyal semmi árért sem adták volna azt, hogy méltók lehettek Krisztusért szenvedni.

Továbbá, józan ember semmi illetlent sem talál abban, ha a szülők, vagy nevelők gyermekeiket veréssel büntetik. Az ütések a testet illetik csupán: a felnőtt ember teste pedig semmivel sem jobb a gyermekénél, következésképp ez is megérdemli néha a verést. Midőn sz. Erzsébet amaz asszony érzékiségét büntette veréssel, csak szegény lelkének tett szolgálatot, amennyiben ezt a gyónás jótéteményében részesítette. De hiszen, mondják, szégyen az egy felnőtt embernek magát veretni hagyni; a verés által ugyanis vagy azt akarjuk elérni, hogy a bűnös ezen érzéki fájdalom által valami rosztól elálljon, vagy hogy a jóra hajlandó legyen; ezen cél pedig szellemi, tehát szellemi indokkal érhető el: a verést pedig ki fogja oly szellemi indoknak tartani, mely emberhez illenék.

Oh képmutatók, ti vizsgáljátok csak meg lelkiismereteket egy áttöltött napról, nem-e a test kívánalmainak mindenben pontos kielégítése, az érzékiség gyakorol befolyást minden tetteitekre? S ez nem szégyen oly

szellemi lényeknek, minőknek ti látszani akartok? A test, mondja egy sz. atya, veszélyes vad állat, melyet éltünk végeig magunkkal kénytelenítettünk hurczolni. Szükséges azért, hogy e fenevadat fékezzük, ha azt nem akarjuk, hogy lelkünknek érezhető károkat okozzon. Ahol tehát a lélek annyira gyöngye és áhítózó, hogy életvidámságát a testből szivja, s ennek vétkes kivánalmait helyesli, ott az ütlegek néha jó szolgálatot tesznek arra, hogy a lélek elveszítse az érzéki gyönyörök iránti izlését (appetitusát), s hogy a testtől helyére, a szellembé visszaüzessék, s ismét a test fölötti uralomra segítssék. Azért mondja a szentírás: „A kit az Isten szeret, bünteti azt, s megveri azt, kit gyermekévé fogad.” És ha Isten testünket a bünök büntetéseül örök rohadásnak engedi át, azt hiszem, nem fölségsértés, büntény, ha a test néha ütlegeket is kap.

A mondottak által nem czéloztatik az, hogy mily üdvös volna talán ezen testi verés behozatala, csak azt akartam bebizonyítani, hogy csupa előítélet és elfogultság az önsanyargatás e nemében valami szégyenitőt találni. Sőt azt bátorodom állítani, hogy az elpuhultság, érzelgősség, kéjvadászat, vagy hogy leplezetlenebbül szóljak, a bujaság nem volna oly általánosan uralkodó, ha annak idejében és annak helyén több verés volna napirenden. Megverettetni, magában véve ez oly kevéssé szégyen, hogy a nemzetek apostola ezzel az egész világ előtt dicsekszik, mondván:

„A zsidóktól öt izben kaptam egy hián negyven ütést. Háromszor verettem meg vesszőkkel.” II. Kor. 11,24-25.

Irgalom-csók

Vannak emberek, kik szigoruak önmaguk iránt, de olyanok ám embertársaik iránt is. Ilyenek például, kik fősvénységből, vagy talán levert lelkiállapotban lévén, mindent megtagadnak maguktól; ilyen még saját gyermekeiktől is elviselhetlen nélkülözéseket követel. Vannak továbbá, kik böjtölnek, de ezt csupa képmutató szellemből; sokat adnak erre, s elszomorodnának, ha erről ismerőseik semmit sem tudnának. Kinél a böjt igazi keresztény szellemből ered, az szigorú önmaga iránt, de szeretetteljes mások iránt.

Amint növekedett sz. Erzsébetben az önmaga iránti szigor, ugy nagyobbodott mások iránti jótékonyága és szeretete is; amennyire kiszáritotta benne az isteni szeretet az önmaga iránti érzékenységet, annyira melegítette azt mások irányában. Erzsébet a maga szájától elvont egyet-mást,

hogy annál többet adhasson a szegényeknek. Marburgban betegápolót építtetett, s ezt szolganői kíséretében mindennap meglátogatta, a betegeket figyelmesen ápolta, orvosságot készített számukra, bekötözte sebeiket stb. Mennél visszataszítóbb volt a beteg, mennél undorítóbb betegsége, annál biztosabban lehetett számitani rá, hogy a fejedelemné ezt fogja különös ápolásra kiszemelni.

Néhány év előtt egy városban jártam, melyben sz. ferencz-rendi apácák is vannak, s betegápolással foglalkoznak. A főnöknő befogadott az ápoldába egy beteget, kinek bűnös életmódja folytán egész teste undorító fekélyekkel volt terhelve. A lelkész, kinek a beteg számára az Oltáriszentséget kellett kiszolgáltatnia, természetileg irtózt az undorító sebektől. A beteg észrevette ezt, s nyomorusága égetően hatott lelkére, körülbelül mint hathat az égető sebre a tüzes vas érintése. A beteg fájdalmasan hordta körül szemeit, mintha kérdezni akarná, hogy nem találkozik-e már ember, ki őt, a beteget, még embernek tartaná? A közelálló irgalmas néne megérti pillantását, hozzá megy, az édes Jézus irgalmasságának nevében megcsókolja őt, hogy ezzel a végtelenül nyomorult bűnöst némileg megvigasztalja. E csók kétségkívül oly gyémánt lesz a szeretet-nénike égi koronájában, minőt király nem hordozott még, bár legfényesebb földi koronáján.

Ugyanezt tette sz. Erzsébet is, éspedig nem egyszer. A legundorítóbb betegségeknel szívesen tette a legalantibb szolgálatokat nemcsak, hanem sebeiket és daganataikat meg is csókolta. Az olvasók legtöbbje ezt tulságnak fogja nevezni, s érte sz. Erzsébetet talán gúnyolni is. Mindegy. Hisz téged, kedves olvasóm, senki sem ösztönöz ilyesmire; de ha nem birsch vagy nem akarsz a keresztény tökély azon magaslatára jutni, melyen sz. Erzsébet állt, ne kivánd azt se, hogy hozzád, erkölcsi életed köznapi lanyhaságához leszálljon. Ha te lennél annyira sebekkel terhelve, hogy a legtöbb ember, sőt te is önmagadtól undorral fordulnál el, s ekkor egy királyleány sebedet megcsókolá, nemde édes vigaszszal enyhitené e rendkívüli leereszkedés jajaidat? S nem teszi-e ezt naponkint az édes Üdvözítő, amennyiben a legnyomorultabb, már-már rohadásnak indult bűnöshöz lejő, s őt testileg, lelkileg megcsókolja a legszentebb Oltáriszentségben? A hű tanítványnő megértette legkedvesebb mestere, az édes Jézus szavait: „*Aki engem követni akar, tagadja meg önmagát, s jöjjön utánam.*”

A mély alap, melyből sz. Erzsébet kiindulva, valódi szenvedélylyel szolgálta ki épen a legundorítóbb betegeket, az édes Jézust átkaroló élő hite-

és szeretetében keresendő. Hogy ő a bélpoklosokat annyi előszeretettel ápolta, csak úgy fogjuk megérteni, ha tudjuk, hogy ő lángoló szeretetén kívül az édes Üdvözítő azon szavaiban is hitt: „Amit a legcsekélyebbnek tettetek, azt nekem tettétek.” Ő tisztogatta ezen undort gerjesztő betegeket, saját ruhájával takargatta sebeiket, igazgatta fekhelyüket, betakargatta tagjaikat, egészen úgy, mint az anya kedves kis gyermekeit. Egykor ily alkalommal mondta szolganőinek: „Lám! mily szerencsések lehetünk a szegényekben Urunkat szolgálhatni.” „Igen, felelé az egyik, kegyednek tetszik az ily rendkívüliség, de nem tudom, tetszenék-e az másnak is.”

Amit oly kevés ember tesz meg, hogy t.i. szeretettel s vidáman látogatná meg, vagy ápolná a ragályos, s undorító betegeket, azt sz. Erzsébet örömmel, sőt túlságosan is teljesítette, úgy, hogy még olyannyira szigorú gyóntatója is kötelességének tartotta őt e tekintetben visszatartani. Megtiltotta neki azért a bélpoklosokat érinteni, vagy épen sebeiket csókolgatni. Ezen megtartózkodás azonban, melyet gyóntatója iránti engedelmességből tett, annyira hatott részvétteljes szívére, hogy megbetegedett.

„Most még megmaradnak a hit, remény és szeretet, e három; ezek közül pedig legnagyobb a szeretet.” I. Kor. 13,13.

Lelkésznő

Az embertársunk iránt tanusított jótékonyág forrásozhatik vagy természeti részvétből, melyet szívünk az emberi nyomor megpillantásakor érez; vagy származhatik némi vallásos haszonvágyból is, mert azon érdemekben akarunk részesülni, melyeket a keresztény vallás a jócselekedetekért ígér. Az elsőben kevés a vallásosság, a másodikban kevés a szeretet. Honnét ismerem meg tehát, hogy valódi a keresztény szeretet, ami engem irgalmassági cselekedet gyakorlására ösztönöz? Egyszerűen abból, ha embertársam lelki üdve legalább is annyira szívémen fekszik, mint testi jóléte. Aki élő keresztény hitet bír kebelében, az a lelkeket, melyekhez hozzáférhet, mint a gyertyát, Isten dicsőségére meg akarja gyújtani, hogy ez Őt megismerje, tisztelje, szeresse, s dicsőítse most és mindörökké.

Ily könyörületet találunk mi sz. Erzsébetben, mely t.i. nem hat csupán csak az ember fölültes részére, a testi hogylétre, hanem a lélek mélyébe, bensejébe is. S őt teljes joggal lelkesznőnek mondhatjuk. Ha betegeket ápolt, soha sem mulasztotta el nekik üdvös intéseket is adni. Az Istennek célja van

a betegséggel, melyet reánk mér, a betegség elvonja az embert a világtól, a vétektől, s közelebb viszi Istenhez. De ha a beteg fájdalmait csak tűri, mert kell, ha nem gondolkozik magasabban, akkor az nem lesz számára tisztító tűz, hanem haszontalan baj, egy élő szikra a pokoli tűzből. Erzsébet szorgalmasan figyelmeztette erre mindig a betegeket, ösztönözte, hogy vegyék magukhoz az Oltáriszentséget, s így kibékülve a jó Istennel, keresztényi türelemmel szenvedjék bajaikat, s ez által magukat boldog halálra készítsék elő, vagy ha fölgyógyulandnak, jobb életre. Megtanította betegeit, mint kell betegségüket Krisztus szenvedéseivel egyesítve bűnök bocsánatára alkalmazni; s bizonyosan ő egyszersmind sokat imádkozott is a betegekkel s értük. S a betegek szívei annál is inkább szívesen fogadták be sz. Erzsébet szavait és készek voltak az elhatározásra, mert már azelőtt a testi jótétemények és szíves ápolás által, hála és szeretetre magának őket lekötölte. S míg így a betegek megszorodott lelkeit, mint lekonyult, elbágyadt növényeket az égfelé emelte: egyszersmind a legszebb, leghatályosabb áldást – az isteni békét – eszközölte ki számukra.

Sz. Erzsébet nem volt csupán jószívű, de szilárd és erőteljes a keresztény vallásban, azért ha szükséges volt, szigort is használt. Már előbb volt említve, miként segített ütlegekkel egy vénasszonyt renyhességén.

Egyszer egy vak kérte magát a kórházba fölvetetni. Erzsébet kész volt őt elfogadni, de egyszersmind intette őt, hogy lelke javulásáról is gondoskodják áhitatos gyónás és töredelmes bánat által.

A vak erre földühödött s szitkozódni kezdett, s esztelen tévedésnek mondá azon eljárást, mely föltételül tűzi ki a kórházbai bevételre a gyónást. Sz. Erzsébet ezen szemtelen beszédre oly hatásos választ adott, hogy a vak egészen megváltozott, könyezve borult sz. Erzsébet lábaihoz s a jelenlevő Konrád atyánál töredelmes gyónást végzett.

S ép azért, mivel sz. Erzsébet embertársában főleg a halhatatlan lelket szerette, nem gondolt avval, ha valakinek érzékenységét bántotta meg, csak lelkének javára vált légyen. (Amikor egyszer ismét egy nagyobb összeget kapott, egy meghatározott napon és meghatározott helyre összehívatta Marburgból és a környékről a szegényeket, hogy kiossa nekik az 500 márkát. Hogy ez rendben történjék, maga Erzsébet is nekikészült, leültetett sorban mindenkit, és kihirdette, hogy aki tolvajmódra elhagyja a helyét, hogy csalással dupla alamiznához jusson, annak büntetésből le fogják vágni a haját. Egy Hildegund nevű leányról azt gondolva, hogy ilyen csalást akart

elkövetni, holott ő csak a beteg nővérét kereste, le is vágatta az örgrófnő szép szőke haját ...)

Egy leányt, ki Erzsébet megbizásából a kenyérosztással szokott volt elfoglalva lenni, Hildegundot, azzal vádolták egyszer nála, hogy a kenyerek kiosztása alkalmával csalást követett volna el. Erzsébet büntetésül a leány gyönyörű szép szőke haját levágatta; a leány keservesen sirt emiatt. Midőn aztán Erzsébet meghallotta, hogy a leányt ártatlanul büntette meg, azt mondá, hogy hajának lemetszése mindenesetre hasznára lesz, legalább nem fogja a tánczvigadalmakat oly szenvedélyesen látogatni. Magához hívatta a megnyirott Hildegundot s kérdezé: ha vajjon még mindig nem határozta el magát, jámborabb, tartózkodóbb életre? A válaszból, melyet a leány adott, kitűnt, hogy szép haja isteni sugalmazás folytán nyiretett le. „Én – felelé – már régen kolostorba léptem volna, ha gyönyörű hajamat nem szerettem, s nem sajnáltam volna.” Hildegundot fejedelemasszonya tanácsa és szent példája csakugyan arra bírta, hogy komoly elhatározással a kolostorba kérte magát fölvetetni, s csakugyan mint szürke néne éltefogytaig betegápolással foglalkozott a sz. Erzsébet által alapított kolostorban.

Egyébként azt se gondolja senki, hogy sz. Erzsébet olyan volt, mint mai napság sokan, éspedig a papok között is, kik t.i. csak a szegény, nyomorult népnek mernek lekiismeretére beszélni, míg ellenben a gazdagok, az előkelők iránt csak udvariasságot, édes, gyöngéd szavakat tudnak használni.

Egykor egy előkelő hölgy, leimbachi Gertrud, jött hozzá, hogy vele bizonyos ügyben értekezzék. A látogató hölgygyel volt körülbelül 14 éves fia is, ki egészen az akkori divat kivánalma szerint, igen finomul öltözve, magával nyíon sokat látszott bibelődni. Miután a két nő már sokáig együtt beszélgetett volna, Erzsébet a fiúhoz fordult s így szólott: „Kedves gyermekem, igen világiasan öltözől már kora ifjuságodban, ruházatod tulságos pompát és hiúságot árul el. Pedig a helyett, hogy a világnak akarsz szolgálni, az Úr Istent kellene megismerned s inkább annak szolgálnod s így aztán tested és lelked javát keresned. Ugyan mondd meg nekem, kedves gyermekem, hordott-e az én s a te Urad s Üdvözítőd ily ruhát, midőn alázatosságában értünk sz. vérért jött ontani?”

„Oh édes asszonyom – válaszolá az ifju – imádkozzék hát értem, hogy adja a jó Isten nekem kegyelmét, miszerint neki szolgálhassak.” – „Igazán akarod tehát, hogy én imádkozzam érted?” „Oh igen, kérem” – mond az ifju. „Jó, de neked is egyesíteni kell szivedet az enyémmel, hogy egyesült imánk

könnyebben nyerhesse ki a kívánt kegyelmet; jöjj velem a templomba.” Mindhárman a templomba mentek. Az ifju anyjával együtt az oltár lépcsői előtt térdelt le, Erzsébet talán egy kissé távolabb. Midőn egy ideig mindhárman imáikban elmélyedtek, egyszerre fölkiált az ifju Erzsébethez: „Szünjék meg, már elég.” Erzsébet nem szünt meg, hanem még áhitatosabban imádkozott. Az ifju erre egészen fölindulva kiáltott: „Hagyjon föl asszonyom, megsemmisülök, egész testem és s szivem szétpattan.” A fiu áthevülten verejtékezett. Midőn a hölgyek látni akarták, mi baja, őt egészen nedvesen találták, bőre majdnem izzó volt, mint a tűz s alig érinthető. Erzsébet azonban még mindig nem szünt meg imádkozni, mignem a fiu az Isten szerelmére kérte őt, hogy hagyjon föl az imával, ha nem akarja tökéletes megsemmisülését, most már tovább nem tarthatja ki. E külső forróság csak jele, csak némi hasonlatossága volt azon isteni szeretetnek, mely Erzsébet hathatós imája következtében az ifju szivében föllángolt. S midőn az ima meg a külső forróság megszűntek, az ifju szivében még mindig égett az isteni szeretet, s nem engedett nyugtot neki addig, míg a sz. ferencz-rendiek közé be nem lépett.

„Annak okáért vegyétek föl egymást szeretetben, amint Krisztus is fölvett titeket, az Isten tiszteletére.” Rom. 15,7.

Csodák

Az édes Üdvözítő bucsu beszédében tette azon ígéretet, hogy „Valamit kérendetek nevemben az Atyától, megadja nektek.” Sokfélekép magyarázták már azt, miként kell Jézus nevében kérni; de e sokféle magyarázatnál tudtomra csak egy esetben teljeseedik be az ígéret, akkor t.i., ha az ember igen gyakran járul az Oltáriszentséghez és sokszor, sőt mindig az édes Jézusról gondolkozva s őt hiven utánozva, vele bensőleg egyesülünk, mintegy összenőlünk, egy élő taggá válunk; oh akkor igazán Krisztusban s Krisztussal imádkozunk, Krisztus lelke imádkozik belőlünk, s azért meg is hallgatja a mennyei Atya azon imát, meghallgatja sokszor a természet rendes törvényein túl is, azaz csodás módon. Az ily csodás imák épen nem ritkák oly lelkeknél, kik Krisztussal szent életük által egészen egyesültek. Az egyház pedig csak úgy és akkor engedi meg valamely szentnek tiszteletét, ha róla ily csodák valóban bebizonyultak.

Már azon esemény is, mely sz. Erzsébet imájára a fönnemlített ifjuval történt, csodálatos; Isten azonban nyilvános, külső csodák által is

nyilvánította, mily kedves előtte s mily hatályos sz. Erzsébet imája. Naponkinti kórház látogatásakor történt egy alkalommal, hogy midőn a házba akarna menni, a lépcsőzetben egy gyermeket talált letéve és sebekkel terhelt. Süket-néma volt, s kezei és lábai a köszvény által annyira megrontva, hogy négykézláb kelle járnia. Anyja azért tette őt ide, hogy a fejedelemnő kórházlátogatása alkalmával meglássa s így talán róla gondoskodják is. Ő maga pedig szégyenelvén, hogy ily nyomorult teremtménynek anyja, tovább állt.

Midőn sz. Erzsébet a gyermeket megpillantotta, szivélyes részvét ragadta meg szivét, lehajolt hozzá s kérdé: „Kedves gyermek te, miként kerülhettél ide? A süketnéma fiu természetesen nem adhatott választ. Erzsébet a fiúcskát megczirógatva ismételte a kérdését, s barátságosan szóla: „Tehát mi a bajod? nem akarsz szólani?” Midőn erre a fiúcska fejével inte s a helyett, hogy szólt volna, egy néma pillantást vetett reá, Erzsébet azon gondolatra jött, hogy a fiúcska talán a rossz szellemtől van megszállva; részvétel még nagyobb lőn s az Úr Jézussali egyesülése érzetében fölkiáltott: „A mi Urunk Jézus Krisztus erejében parancsolom neked s ami veled van, hogy hallgatásodat megtörjed s nékem megmondd bajodat.” Az Isten szent szolgájának ezen szavaira a fiúcska minden bajától megszabadult. Főlegyenesedett, s kezdte elbeszélni, hogy ő születésétől fogva süketnéma és teljesen nyavalyás volt, hogy őt anyja hozta volt ide, s hogy most az Úr Isten egyszerre visszaadta hallását, beszélő tehetségét és tagjainak erejét.

Midőn hosszas bajainktól váratlanul megszabadulunk, ha a lélek tartós szenvedésit egy élénk barátságos napsugár fölolvasztotta: előtörnek könyeink. A fiúcska is sirni kezdett s hálát adott Istennek, ki testi bajaival a lelki érzéketlenséget is csodás módon elvette. Így folytatta aztán beszédét: „Én semmitsem tudtam Istenről, érzékeim halva voltak; arról sem volt tudatom, hogy ember vagyok, csak most kezdem tudni, hogy ész is lakozik bennem. Eddig érzéketlenebb voltam az állatnál, csak most tudok Istenről beszélni. Áldott legyen azért kérésed, mely számomra az Istentől ily kegyelmet nyert ki.”

Erzsébet beismerte, hogy a fiu testén és lelkén csoda történt. azért ha büszkeségnek csak egy szikrája lakozott volna is szívében, e csodás fölgyógyulás fölélesztette volna keblében ama szikrát s lánggá, a lelkigőg lángjává gyulasztotta volna. Erzsébetet megrettentette azon aggalom, hátha a világ ez eseményért az ő személyét fogja most tisztelettel illetni, mely pedig egyedül az Istent illeti. Imádtá ugyan az isteni gondviselést, mely itt közbe

lépett, de ő is hálát rebegett az Urnak, s térdre esve, ő is együtt zokogott a gyermekkel. Azután pénzt adott neki, melylyel haza mehessen, s e szavakkal küldé el. „Menj most gyorsan vissza szülőidhez, de semmit se szólj rólam. Az embereknek csak azt mondd, hogy Isten meggyógyított. Őrizkedjél éjjel nappal a vétektől s gondolj mindig arra, mennyit szenvedtél eddig. Imádkozzál értem is, ki hasonlóképp fogok imádkozni érted.” Sz. Erzsébet gyorsan távozott.

Csakhamar ezután megjelenik az anya is a helyszínén s álmélkodva veszi észre, hogy fia beszélni s járni tud. Kérdezi őt, hogy ki adta vissza beszélő tehetségét s a gyermek azt felelte, hogy: „Egy durva ruhába öltözött asszony parancsolta nekem Jézus nevében, hogy beszéljek.” Az anya futni kezdett, hogy fölismerhesse azon asszonyt, de csak a távolban láthatá már, fölismerve benne mégis a szent életű fejedelemasszonyt. Ő ez eseményt most mindenfelé hirdetni kezdte.

Már eddig is sok embert vont sz. Erzsébet köré nagy jótékonyágának s rendkívüli életmódjának hire, sokan akarták őt látni; most hozzájárulván e csodás eseménynek hire is, mely hathatós imájának rovatott föl: mindenünnen jöttek hozzá a nyomorultak s betegek és kérték hathatós segélyét. Ez egyrésztől igen bántotta Erzsébet mély alázatosságát, de másrésztől nem engedte részvétteljes szive, hogy elküldje a szegény szenvedőket anélkül, hogy imája által a sikert megkisérленé. Mit tesz tehát? Hogy alázatossága ne szenvedjen, de irgalmassága se hagyjon alá, kérte Istent, hogy az annyira kedvelt sz. János tiszteletére s ennek esedezése által gyógyítaná meg a beteget. Midőn aztán egyszer ily könyörgésre egy beteg teljesen fölgyógyult s ez azonnal sz. Erzsébet lábaihoz borult volna, hogy neki hálát adjon, ő is csakhamar a fölgyógyult mellé térdelt, a köszönetet és hálát Istenre háromoltatta imájában s ő is szíves köszönetet mondott az Urnak, hogy kedves tanítványa, sz. János esedezése folytán őt meghallgatni méltóztatott.

Egy ember, ki kezei s lábaira béna volt, midőn egy alkalommal a fejedelemasszonyt meglátta, fölkiáltott: „Oh fényes napja az asszonyoknak! segíts rajtam, férjed lelkére kérlek, mert én reinhardsbrunni vagyok, hol férjed eltemetve van. Segélj rajtam, gyógyíts meg!” – Ezen ember jól tudta, hogy minden földi emlék között mi fogja leginkább érinteni az ifjú özvegy szerető, hű szívet. Erzsébet megállt a béna előtt, s szeretetteljes szemeket vetett reá, s az ő szent, áldott pillantása itt ugyanazon hatást gyakorolta, melyet egykor sz. Péter szava a templom küszöbén ülő sántára gyakorolt, t.i.

itt is ... ott is a béna járni kezdett. Erzsébet azonban hálát adott Annak, ki itt is, mint egykor Jeruzsálemben, hatalma teljéből működött.

Ha a keresztények között a szent élet és az erőshítű ima nem volna oly ritka, talán a csodás imameghallgatások sem volnának oly ritka esemény.

„Mondá pedig az Úr: Ha annyi hitetek leend, mint a mustármag, mondjátok im e szederfának: szakadj ki gyökerestől és ültetessél át a tengerbe! s engedni fog nektek, ” Sz.Luk. 17,6.

Égi hatalom

A kórház mellett sz. Erzsébet templomot is építtetett. Ide vonult sokszor sz. Erzsébet, leginkább pedig déltájban, midőn a templom egészen csendes volt és senki sem zavarta őt imái és elmélkedései közben. Egy napon szinte szokott időben jő a templomba s egy vakot lát itt, ki segély nélkül tapogatódzott ide oda. Erzsébet megszólítja őt s kérdező, hogy mit keres itt oly egyedül? „A mi kedves asszonyunkat, a szegény nép vigasztalóját keresem, felelé, hogy ő segítsen rajtam. Ép most végeztem imáimat, s körülmentem, hogy a templom hosszát és szélességét, mit szemeimmel nem látok, megmérjem.” „S csakugyan szeretnéd látni?” kérdé Erzsébet. „Ha Isten úgy akarná – válaszola amaz – szeretném; oh de én ifuságomtól fogva nem látom a napot. Azt sem tudom – folytatá – mit csináljak; mindig nem imádkozhatom, s az emberek között sem lehetek, mert nem látom őket. Azért mit tehetek mást, minthogy henyélve időzöm. Oh mennyivel inkább szeretnék dolgozni, mint koldulni, csak szemem világát birhatnám. így azonban a föld kerekéségén senkinek sem használhatok, magamon nem segíthetek, az Úr Isten foglya vagyok. Az órák, melyek más embernek oly rövidek, nekem véghetetlen hosszúak. Ha az emberek között vagyok, a vétektől nem tartóztathatom magam, ha magányomban vagyok, nyomoromat siratom, még az imádság alatt is e gondolat szomorít.”

Sz. Erzsébet vigasztalni törekedett őt mondván: „Ezt Isten bizonyosan a te javadra tette. Talán különben nagy bűnös lettél volna.” „Oh, - felelt a koldus – szívesen őrizkedném minden bűntől, izzasztó munkával keresném szegény kenyerem, soha sem feledném nyomoruságomat, csak szemem világát nyerhetném vissza.”

A jó asszony megkapatva rendkívüli részvéte által, „Kérjed Istent – mondá – hogy adja vissza szemed világát, én is fogok segíteni imádkozni.” A koldús gyanítani kezdé, hogy az, a kivel ő jelenleg beszél, ép azon kedves

asszony, sz. Erzsébet t.i., kit az imént keresett. Térdeihez omlott s szólt: „Kegyelmes asszonyom, könyörüljön rajtam!” Sz. Erzsébet inté őt, hogy élő hittel bízzék a jó Istenben, ki már nagyobb tényeket is vitt véghez. aztán letérdelt s bensőleg imádkozott; az ima Isten szívéig hatott, s a koldús számára kinyerte a meggyógyulás kegyelmét, kifutott szemei ismét élénken ragyogtak. A férfi, már nem koldús többé, fölkel, körülnézett, aztán sz. Erzsébethez ment s így rebegett: „Asszonyom! Áldott legyen az Úr, mert nagy kegyelemben részesített. Világosan, tisztán látok, szavaid teljesültek.” Sz. Erzsébet azonban most az édes Üdvözítő példáját követé. A test fölgyógyulásánál még fontosabb is van, azért sz. Erzsébet a beszédet csakhamar elfordította a csodás gyógyulásról, hanem a megörvendeztetett ember lelkét vette figyelembe. „Mivel most szemed világát visszanyered – mondá – szolgálj Istennek s többé ne vétkezzél. Dolgozzál, légy becsületes és szorgalmas munkás.”

Midőn végre sz. Erzsébet ismét egy más alkalommal kedves leánya, Gertrud látogatására ment az altenbergi kolostorba, egy szegény ember messziről kiáltott rá: „Tizenkét esztendeje tart engem megszállva a gonosz szellem; engedd, hogy ruhád széleit illessem, s kell tőlem távoznia.” Ugyan honnét tudhatta a szerencsétlen ember azt, hogy Erzsébet segíthet, s miről ismerhette föl e szegényesen öltözött nőben a fejedelemasszonyt? Minden embernek adatott őrangyal, ki megóvjá őt a gonosz hatalmától. A gonosz szellemtől megszállott egyénre a büntetés Isten kifürkészhetlen terve szerint ki volt szabva; im most megérkezett a váltság pillanata számára; ama bizalmas s hívő szavakat őrangyala sugalmazta. Erzsébet letérdelt a nyilvános utcán e bűnös mellé, egy ideig imádkozott, aztán Jézus sz. nevében megáldá őt s távozott belőle a gonosz szellem.

„Sokat ér az igazak állhatatos könyörgése.” Jak. 5,16.

Hálátlanság mindenütt

Sz. Erzsébet az uton találkozott egykor ez asszonynyal, ki ép azon állapotban volt, melyben a nők leginkább igényelnek segílyt és ápolást. Hogy sz. Erzsébet a nőt azonnal a legszükségesebbekkel segílyezte, nagyon természetes. Az asszony kórodába vitetett; gyermeke keresztelésénél maga a fejedelem asszony vitte a keresztanya szerepét, s azért a leánya a sz. keresztségben Erzsébet nevet is kapott. Naponként meglátogatta a

betegágyas asszonyt, épületes beszéddel mulattatta őt s neki mindig izletes ételeket küldetett.

Midőn az asszony egy hónap mulva teljesen fölüdült, megajándékozta őt sz. Erzsébet egy öltönydarabbal, tulajdon cipőit adta neki, eleséget az utra, s kis összeg pénzt. Sőt sz. Erzsébet szivélyes gondoskodásában még szolganőjének köpenykéjéről is levette a prémet s azzal a kis lánykát betakargatta, hogy valahogy meg ne fázzék. Az asszony este bucsút vön jótévőnjétől, hogy másnap kora reggel férjével, ki ez idő alatt ideérkezett, tovább utazhassanak. Sőt még másnap reggel is nyugtalanítá a jó fejedelemasszonyt kegyessége, s ami csekély pénzüsszeg még nála volt, átküldötte az asszonynak, hogy ön- és gyermeke helyzetén könnyíthessen.

A szolganő elmegy, de már az anyát nem találta ott, csupán a gyermeket. A gonosz nő ugyanis elillant, s gyermekét, mint alkalmatlan terhet, ott hagyta. Ezt volt a hála, nemeslelkű jótévőnje iránt. Hét számra ápolta a jó fejedelemasszony őt s gyermekét, nemcsak, de lakás, ruházat, szállás és minden kényelemmel ellátta, önmaga szolgálta őt és gyermekét, s irányában lehetőleg barátságos és leereszkedő volt; s mindezen szolgálatok a koldusnőben még annyi figyelmet és szeretetet sem gerjesztettek, hogy ily ocsmány tettől óvakodott volna. Nem hiába beszélnek az emberek sötét, fekete hálátlanságról. Fekete tárgynak nevezzük azt, ami minden reá lövellő világsugarat elnyel, semmit sem ver belőle vissza, mint a színes tárgyak. Úgy a hálátlan is elnyeli a jótéteményeket, s az irányában tanusított szivességet megemészti, s nem szolgáltat vissza hálát vagy szeretetet, az ő szíve fekete s elfásult.

Midőn a közönséges ember természeti jósága által indítatva, egyikkel másikkal jót tesz, s ezért gyakrabban hálátlanságot arat, vagy a szegényeknél ilykor némi gonoszságot is fődöz föl: könnyen elveszti kedvét másokért valamit tenni, azt gondolja: hogy hisz minek adjon az ember valamit, csak megcsalják, s nincs köszönet érte. Atyámfia, kérdezd csak magadtól: nem vagy-e te naponkint hálátlan legnagyobb jótévőd, az Isten iránt? S ugyan mi történnék akkor, ha a jó Isten csak a vétek nélküli emberekkel tenne jót? Nem látta-e ő előre a világ roppant hálátlanságát akkor, midőn egyetlen sz. Fiát adta nekünk? Ha ezt meggondolja a keresztény, nemcsak nem fog haragudni, hanem finom örömet fog érezni akkor, midőn jótéteményei hálátlansággal viszonzotatnak; fájni fog talán a hálátlanság vétkének oly mindennapisága, de örülni fog azon, hogy vele is az történik, ami az Úr

Istennel naponként történik, az t.i. hogy a ő jósága millio embernél durva megbántás-, s mindennemű hálátlansággal viszonztatik.

Midőn sz. Erzsébetnek ama gonosz asszony elkövetett csinyjét hirül hozták, egy szóval sem nyilvánítá megindulását, hanem jó szive mindjárt az elhagyott gyermekről kezdett gondoskodni. „Siess, ugymond, s hozd el a gyermeket.” Ezután természetesen azt is megtette sz. Erzsébet, amit a világi rend és fegyelem ily esetben követel. Magához hivatá a marburgi parancsnokot, s elbeszélte neki az eseményt, s kérte, hogy ez kötelességének ismerje rendőrököt kiküldeni, kik a megszökött asszonyt fölkeressék, s gyermekéhez visszahozzák. Ami azonnal meg is történt. A rend emberei az utczákon végig jártak, minden lehető helyen keresték, de végre is sikertelenül, az asszony nélkül tértek vissza.

Ha természetes eszközökkel el nem érhattük a kitűzött célt, van még egy természetfölötti, mondhatnám, varázseszköz, melylyel a felsőbb hatalmat megindítjuk, s azt eszközöljük, mit önerőnkkel nem lettünk volna képesek, s ezen eszköz az ima. Szolganője ugyanis, ki sz. életű urnője imáinak hatályosságát jól ismerte, rábeszélte sz. Erzsébetet, hogy ima által szerezze vissza a gyermeknek anyját. Ő kész volt erre. „De, ugymond, én nem tudok mást kérni az Istentől, mint hogy legyen meg az ő szent akarata.”

Nemsokára ezután lélekszakadva futott a megszökött asszony férje Erzsébethez, lábaihoz borult, s úgy esdekelt bocsánatért. Elbeszélte, hogy útközben egyszerre valami varázserő lebilincselte őket, s nem mehettek tovább, hanem bensőleg visszatérni kényszerítettek. az ő utasításai folytán fölkeresték az asszonyt is, és ide hozták. A jelenlevők tanácsolták sz. Erzsébetnek, hogy fossa meg a szivtelen asszonyt azon ruháktól, melyeket neki ajándékozott volt, s adja azt inkább olyan szegénynek, ki megérdemli. Erzsébet azonban csak ezt felelé: „Tegyetek vele amint tetszik.” S csakugyan sz. Erzsébet az ezen asszonynak adott öltönydarabot egy jámbor lánykának adta, kinél ez ajándék oly eredeti hatást gyakorolt, hogy az később kolostorba lépett, s magát egészen az Istennek áldozta. Az áldott szivű fejedelemasszony azonban még sem birta engedni, hogy ama szeretetlen anya egészen lefosztottan bocsáttassék el, megajándékozta tehát őt más öltöny- és cipőkkel. Mert amint az elvetemedett világ embere a jötevők kegyességét hálátlansággal és sértegetéssel viszonzza: ugy a jó keresztény a hálátlanságot és a megbántásokat is jótéteményekkel viszonzza.

Hasonló hálátlanságot követett el sz. Erzsébet iránt egy asszony, kit ő saját lakásába fogadott ápolás végett. Ez asszony ugyanis, midőn egészsége

helyre állt, egy éjjel titokban megszökött, s köszönetül jótévőnője minden ruháját magával vitte. Midőn sz. Erzsébet reggel föl akart kelni, ruháit nem találta, s így az ágyban kellett maradnia. A sz. asszony azonban legkevésbé sem mutatott csak némi bosszankodást is, az Urhoz fordult, s így fohászzkodott: „Édes Istenem, köszönöm neked, hogy hozzád egészen hasonlóvá engedtéel lehetni; hiszen te is meztelenül, szegényen jöttél a világra, s ugyanígy függél a kereszten.”

„*Legyetek tökéletesek, mint a ti mennyei Atyátok tökéletes.*”
Máté 4,48.

Két óra hosszáig tartó „Miatyánk”

A munkás élet, melyet sz. Erzsébet Marburgban a betegek ápolása, s a szegények ellátása által töltött, időnként a pihenés és nyugalom utáni vágyat is megkívánta. Ezen nyugalom azonban koránsem volt tevéketlen, renyhe nyugalom, hanem istenes nyugalom, az Úr Istenbeni zavartalan elmélyedés, melyből ujult erővel lépett ki ismét a további jócselekedetek gyakorlására.

Igy tett olykor az édes Üdvözítő is; visszavonult a nyilvánosságtól, egy magányos hegyre vonult, s ott mennyei Atyjával volt elfoglalva. Sz. Erzsébet is abban talált fölüdülést, ha visszavonulva, legkedvesebbét fölkereshette s nála időzhetett.

Marburgtól keletre egy erdős hegy vonult el, ennek szélén van Erzsébet kútja, sz. Erzsébettől nevezve így, ki gyakran egészen magányosan ki szokott volt ide járnai, hogy a világtól távol, csendben végezhesse ajtatosságát. Az egész uton, mely körülbelül két órányi távolság, csak egy „Miatyánkot” imádkozott el, lelke és szelleme ugyanis utközben ez imádság gazdag és mély tartalmával foglalkozott, és ezzel táplálkozott. Mert hiszen a „Miatyánk” nem csupán ima, hanem hatályos prédikáció önlélkünkhöz, s azért minden jó prédikáció lényegileg a „Miatyánkban” benn foglaltatik. Oh mily magasztos élvezet volna láthatni ama gyönyörű gondolatokat s eszméket, melyeket Erzsébetnek Szentlélek által megvilágított lelke a két óra hosszáig tartó Miatyánkból, mint méh a gazdag virágkoszorúból szíhatott!

Valóban mily pongyola, mily szegénylelkű a világ embere, kinek oly nehezen esik az imádság, ki azt mint valami robotmunkát gyorsan, megrövidítve, vagy mi több, talán el sem végezi! Ugyan miként fogja ez magát érezni azon világban, hol a boldogság örök, soha meg nem szünő áhitatból fog állani!?

Mintha sz. Erzsébet imája ama forráskutnál magként a földbe ültetett, századokig virágzott s gyümölcsözött volna: annyira meghonosodott e helyen az imádság egészen napjainkig. A forrás fölött sz. Erzsébet tisztelete- s emlékére kápolna építetett; ez már rég elpusztult, de a hívők imája nem pusztult el e helyről. A szomszéd helység hívei vásár- és ünnepnapokon ide jönnek ki, s közösen végzik el ajtatoságukat. S ezen jámbor ajtatoskodók fölött a természet képezi most a legpompásabb templomot; a magas erdei fák képezik oszlopait, az ég azurja a tető, a bársony zöld gyepp szőnyege, talaja e szép templomnak; oltárkép helyett ott ragyog az ajtatos nép lelkében sz. Erzsébet emléke s tisztelete, az orgona dallamát pedig a forráskút andalító moraja, s a fák lombjainak enyhe suhogása képezi, és valóban sz. Erzsébet szelleme is inkább időzik ez ajtatos imádkozók között az erdőben, mint ama pompás kőtemplomban, mely Marburgban tiszteletére emeltetett, s melynek belseje újabb időkben gazdag aranyozások és festésekkel ujított meg, de nincs visszaállítva a legszentebb, melyhez a legpompásabb templom is, csak mint gyémánthoz a keret, tartozik.

„Amint kívánkozik a szarvas vízforrásokhoz, úgy kívánkozik lelkem tehozzád, Isten! Szomjúhozik lelkem az erős, élő Istenhez.” Zsolt. 41,2-3.

Az ég előcsarnoka

De különben is örömet járkaált sz. Erzsébet a szabadban, hogy a nyílt ég alatt végezhesse ajtatoságát. Hogy sz. Erzsébet ezen kirándulásait a földbe s a szabadba nem érzéki élvezetből tette, sem csupán sétakedvből, következtethetjük abból is, hogy akkor is kiment erdei kutjához, ha rossz időjárás, vagy zivatar volt. De a jó keresztény, habár még oly fönségesen is érzi magát ajtatoságra hangolva a szabadban, Istennek ezen nagy és pompás, önmaga alkotta templomában, azért még sem hanyagolja el a templomok látogatását sem.

Körülbelül tíz éve, hogy Kármél hegyén voltam, a karmeliták zárdája a hegy oldalán van. Nagyobbszerű, fönségesebb vidéket a földkerekségén alig láthatni, köröskörül minden áhitatra hívja föl az embert. A hegy messze terjedő vadona nem engedi láttatni a szemeknek azt, mi talán az emberek hétköznapiságára emlékeztethető; a pálma, a természet e legremekebb fája, hosszú sorban terjed el a láthatáron, s ágait mintegy imádkozva látszik

emelni az éghez. A hegy másik oldala sziklafalként meredeken nyúlik alá, s alatta borzongva zúg a határnélküli messze tenger, a messze távolba nyújtva ki tükrét, mignem a víz az eget érni látszik. Mint valami óriási hárfán szalad rajta végig a tengeri szél, s mint ezüst húrok hangzanak rajta a tajtékzó habok; a természet e szép zenéje megtörik a szikla-parton, s fölhat az emberi fülekbe, hogy imádás-, dicséret-, öröm- és magasztalásra hangolja a teremtményt Teremtője iránt.

Találtam én azonban Kármél hegyén egy olyan helyet is, mely még bensőbb, melegebb áhitatra gerjeszt, az áhitatnak egy egészen más neme ez. Amint a kolostor egyhangú folyosóit bejártam, egy nagyobb kápolnához értem, melyben egy magányos barátot láttam imába mélyedve térdelni. E látvány szokatlan benyomást gyakorolt reám; érezni kezdtem, hogy a lélek legmeghatottabb pillanataiban nincs alkalmasabb hely imára a templomnál. Az ima itt egészen máshangú, mint a szabad természetbeni áhitat; emitt hasonlít az áhitat az ó szövetségi zsoltárokhoz, amott a templomban többet talál a hívő szív. Mert ott nincs az Úr Isten úgy jelen, mint mindenütt, itt Jézus Krisztus embersége is jelen van. Az örök lámpa oda világít azon helyre, hol Ő éjjelnappal vár és hiv bennünket az édes szavakkal: „Jöjjetek hozzám mindnyájan, kik terhelve vagytok és dolgoztok, s én megkönnyítlek titeket.” Itt Jézus Krisztus élő, igaz személye előtt térdelsz s imádkozol, ki Istensége s emberségével együtt a sz. ostya szegény, egyszerű színe alatt rejtőzik, s időz a szentségtartóban, ki folytonos jelenléte által szentesíti meg a templomot, ki az itt összegyűlt hívőket megáldja és kegyeivel elhalmozza. Ép ezért a keresztyén számíthat is arra, hogy imája itt nagyobb, áthatóbb erőt fog nyerni.

Sz. Erzsébet ajtatos lelke tudta és érezte ezt, azért gyakorolta is. Ő nemcsak elment a köz-isteni szolgálatokra, de azonfölül órákig időzött, sokszor az éj egy részét is a templom magányában tölté. Azt is megvigyázták rajta ilykor, hogy midőn ajtatoságában volt elmerülve, szemei s kezei folyton az égre voltak emelve, mint valami szoborképé. Maga a szigorú Konrád is azt írta egykor a Pápának, hogy Isten előtt kész bizonyítani, miszerint alig találtathatik asszony, ki az elmélyedő, szemlélődő áhitatban annyira gyakorlott volna, mint sz. Erzsébet.

„Ime az Isten hajléka az emberekkel, és velök fog lakni, és ők az ő népe lesznek, és az Isten velök az ő Istenök leszen.” Sz. Ján. Titk. Jel. 21,3.

Szentesk egyessége

Bár sz. Erzsébet lelke egészen el volt mélyedve az Istenben, sőt úgyszólván egészen Istenben élt, mégis vagy talán ép ezért, szorgalmas és hü tisztelője volt a szenteseknek is. Gyermeki örömmel hallgatta élettörténetüket, ünnepelte ünnepeiket, tisztelte ereklyéiket, világgyujtás, s tömjénfüst által fejezte ki irántuki hódolatát. De azt gondolja az olvasó, hogy ő csak az akkori kor gyakorlott ajtatoskodási szokását utánozta azon hiedelemben, hogy ez kötelesség, ajtatos lelkülete pedig ezt épen nem akarhatta? Lássuk.

A katona, ki azonban igazi hivatásból lett azzá, s a hadi dolgokban örömét leli, senkit sem tisztel annyira, mint hirneves hősöket, dicső vezéreket. A lelkes tanférfiu szobája bizonynyal telve lesz képekkel, melyek a tanügyben kitűnt férfiakat ábrázolják. Néhány év óta ünnepek tartanak, emlékszobrok állítatnak föl hirneves költők tiszteletére; s általában a költészet nagy barátai. Nem természetes-e már ezek után, ha valaki, ki sem hadi-dicsőség, sem tudomány, annálkevésbé a művészet, hanem szentség után törekszik: Istennek ép azon szolgálait, kik szent élet által különösen kitűntek, fogja tisztelni? Az bizonyos, hogy mennél szorosabb viszonyban, mennél szebb összhangban van valaki Istennel, annál inkább fogja tisztelni s szeretni azt, kit Isten szeret, szereti pedig a szenteseket, tehát...

A szentesek segélyül hívása is tökéletesen rendén van keresztény szempontból.

Már az apostol is Krisztus tagjainak nevezi a keresztényeket, kik különben a földi lét minden hiányosságát és hibáit magukban birják; és méltán nevezi így őket az apostol, mert hisz Krisztus vére folyik bennök, az Ő lelke s ereje tartja fönn őket. Számos, ugy testi, mint lelki jótéteményt nyújt Ő nekünk ezen tagjai által, u.m. más jószívű emberek által. Még közelebbi, s a fővel szorosabb összeköttetésben álló tagjai Krisztusnak a szentesek. S azért a keresztény nem csupán a fő miatt fogja Krisztus emez élő tagjait tisztelni, hanem azért is, hogy általuk némi kegyelmeket is szerezhessen. Az embernek ama szép, s Istennel közelebbi rokonságba helyező előjoga, másokkal jót tehetni nem törlődik el az égben sem, hol a lélek már egészen kitisztulva, megszentésítve jelenik meg; mert különben a lélek mennyben szegényebb s erőtlenebb volna, mint a földi életben. Sokat ér az igaz imája, mondja a szentírás; mennyit érhet hát még a mennyei szentesek imája. Ezt tanítja egyébként a tapasztalás is. A legtöbb szentesnek életében olvassuk, hogy haláluk után sokkal több csoda műveltetett imájok ereje által,

mint földi életükben. Amint az Isten már e földön részelteti az embereket nemcsak jótéteményeiben, hanem tevékeny szeretetében is: úgy, sőt inkább a szenteket a mennyben. Azért nincs annak értelme, midőn találkoznak keresztények, kik nem akarják tisztelni és segélyül hívni a szenteket, mintha bizony ezáltal méltatlanságot tennének Istennek, midőn gyermekei közül azokat, kikben neki legnagyobb öröme van, kiket ő testvéreinek s barátainak nevez, tiszteljük, s bűnös voltunk tudatában őket kérjük, hogy aranyiszta lelkükből származott imájuk által szerezzenek súlyt a mi szalma értékű imánknak is.

Sz. Erzsébet valóban, akár érzeményét, akár életét tekintsük, kereszthősnő, keresztes-szent volt. Eddigi történetéből láthatjuk, hogy az ifju hölgy életpályája, igazán szólva, egész erdeje a kereszteknek. De az ő áhitata is sokszor és örömmel szállongott Golgotha magasára, sokszor és hosszasan időzött ő életében a kereszt szent árnyékában. Innét van az, hogy sz. Erzsébet leginkább s legörömeőbb tisztelte azon szenteket, kiket a sz. kereszt tövében talált; ezek között első helyen a bold. szent Szüzet, sz. János apostolt, Mária Magdolnát.

Amit Mária az úgynevezett „Magnificat” dics-énekében mondott, azt tulajdonkép a Szentlélek mondta belőle. Azért, ami a Magnificatban az egész emberi nemhez van mondva, mint Isten akarata s parancsa tekintendő. Ha ezért valamely ember ezt nem vési szívébe s nem tartja meg, az nem jár az igazi uton. S ezen végtelenül fontos, a Szentlélek s a bold. szűz Mária szája által kimondott szavak ezek:

„Ime mostantól fogva boldognak hirdet engem minden nemzedék.”
Luk. 1,48.

Ha te, kedves olvasó! nem tartoznál azon nemzetségek közé, melyek Máriát tisztelik s dicsőítik, fontold meg komolyan, ha ér-e valamit egész vallásod?

Kép és lélek

Sz. Erzsébet igen kedvelte a szentek képeit, mint az azokra emlékeztető kedves emlékeket. A bold. Szűz néhány képét élte fogytáig megtartá, halálakor pedig legidősebb leánya-, Zsófiának hagyományozta. De azon nő, ki a világnak majdnem egészen meghalt, a képek szépsége- és értékére semmit sem adott. Egyszer megkinálták őt egy ily képpel, hogy

venné meg. „Nem kell nekem, mondá, drága kép, szivemben hordom azt.” Ugyan ő egy más alkalommal egy kolostorba vetődött, hol a ruházat és élelem tekintetében igen szegények voltak a szerzetesek; templomuk azonban gyönyörű, dúsan aranyozott képekkel volt ékesítve, s ők büszkén mutatgatták ezen képeket a fejedelemasszonynak. Ez pedig erre azt felelte: „Okosabban tennétek, ha magatokat rendesen ruháznátok s élelemeznetek, mint hogy a falak ékesítésére ennyi pénzt költötök; inkább szivetekben hordoznátok ezen képeket.” A képnek ugyanis, mint valami irott névnek, az égben lakozó szentre kell emlékeztetnie; míg ellenben, ha a kép pompa és fény által a szemeket s a figyelmet magára vonja, lépvessző lesz a népre nézve, melyre csupán lelkük föltpad ahelyett, hogy azt – mert ez a képek rendeltetése, - az égiekhez emelné föl. Azért sz. Ferencz rendszabályaiban szigoruan meghagyta, hogy templomaikban ékesség ne használtassék, s ami van, az is igen egyszerű legyen; s csakugyan az ajtatos nép nem nagyon figyel a finomul festett remek képre, míg ellenben egy barna, vagy fekete Mária kép előtt, vagy egy szomorú feszület előtt teljes áhitattal borul le. A kép nem akar lenni az illető mennyei lakó arczképe, csupán rá emlékeztető jel.

Sz. Erzsébet előtt már azért is közönyös volt a képek szépsége, mert ő mindinkább szellemiebb lett, sőt mint sz. Pál apostol mondja magáról: már egész élete mennyben volt. Mennél inkább közeledett életének vége, annál gyakrabban állt be életében oly állapot, midőn ő földi létét egészen feledve, Istennel és angyalaival, s a mennyei szentekkel volt összeköttetésben. Midőn aztán ily gyönyör-élvezet után, mint valami édenkertben tett utazás után, visszatért, szive ömlengett a boldogság és hála érzetétől. Nála egészen megfordítva látjuk a dolgok menetét, mint a közönséges embereknél. Ha egy ily köznapi ember van halálos óráján, lelkét semmi áron sem akarja megszabadítani a földről. Igen, mert lelke már mély gyökereket vert az érzékiségben, haszon és birtokvágyban, ott a túlparton pedig nem talál semmit, mi őt vonzaná. Ellenben sz. Erzsébet már nem élt a földön, lelke az égben időzött, bár teste eleven és üde volt. Erre nézve érdekes tudni, amit szigorú gyóntatója, halála után a Pápának róla írt: „Sokszor lehetett látni arczát csodás fényvel világítani, szemei mint a nap sugároztak; bizonyosan azon visszfény volt ez, mely az Úr Istennek reápillantásából sugárzott ki. Ily időben nem lehetett reá vakulás veszélye nélkül nézni.”

Ily gyönyörélvezet után testét is rendkívüli állapotba érezte átmenni, kihalt ugyanis ilykor belőle a táplálék utáni vágy; ami lelkét ily

gyönyörlátványnál táplálta, az táplálta s erősítette a testet is. S midőn magához jött is, égi gondolatok- és sóhajokban töltötte át a napot; önmaga az Énekek énekének szavaival jelezte említettük gyönyör-élvezetét:

„Lelkem olvadozott, midőn szóla.”

Meredeken fölfelé

Valamint az édes Üdvözítő minden embert szeretett, az emberek között mégis legkiválólag az apostolokat, kiket baráti- és fiainak nevezett, s ismét ezek között sz. János apostolt legjobban szeretete: úgy sz. Erzsébet is minden embert kedvelt s tetteleg is megmutatta szeretetét, de mégis legbensőbb baráti szeretettel két szolganője, Isentrúd és Guda iránt viseltetett. S valóban a legeggykedvőbb kedély és szív sem maradhatott volna hidegen azon hosszú évek során át tanusított hűségén, mellyel e két nő sz. Erzsébet minden nyomorát s üldöztetését megosztotta. Isentrúd különösen annyira birta Erzsébet bizalmát, hogy ez szive minden érzeményét s gondolatát közölte. Guda pedig már öt éves korától fogva volt neki játszótársul adva. Mindketten – Isentrud és Guda – tanui voltak azon fény- és pompának, melyet a fejedelemasszony még férje életében wartburgi palotájában élvezhetett; mindketten követték őt ama végső nyomorba, melybe esett, midőn tél idején saját várából kikergettetve Eisenachba jött; mindketten követték őt az idegen bambergi és bodensteini vidékre, mindketten letették vele együtt a szüzességi fogadalmát, beléptek sz. Ferencz harmadik rendjébe; vele együtt vonták vissza magukat minden világi élvezettől, együtt osztották meg vele ama szegény kunyhólakot s a még szegényebb életmódot Marburgban. Sz. Erzsébetnek egyetlen ártatlan szórakozása volt, ha e szolganőivel bizalmas beszélgetésbe ereszkedhetett; minden kellemesről, mit a világ csak adhat, sőt még önön gyermekeiről is hősiesen lemondott az ifju fejedelemasszony, csak e két barátnőt tartotta meg magának.

S ime Konrád mester egyszerre elveszi kedves gyónóleányától az utolsó földi vigaszt is e két nőben. Először Isentrudnak kellett Konrád parancsára a kedves fejedelemasszonytól megválnia, azután pedig Gudának. Engedelmesen, de titkos keserű szívfájdalommal s szünni nem akaró könyek között vett Erzsébet végbucsut ezen oly kedves társnőitől. S a szigorú gyóntató nem elégette még meg, hogy sz. Erzsébeten ily súlyos sebeket ütött. Mint az édes Üdvözítő megsebzett vállaira még a nehéz keresztet

rakták, melyet a meredek hegyen fölfelé kelle czipelnie: úgy Konrád sz. Erzsébet mélyen sebzett szívét is még egy tövises kereszttel súlyosította. Ugyanis két gonosz nőszemélyt keresett s azokat társ- és lakónőül rendelte mellé, az eltávolított, annyira kedves két barátnő helyébe. Az egyik még leány volt, nem épen vallástalan, de teljesen műveletlen, köszöriületlen, durva, s mindehhez még oly rút, hogy a gyerekeket ijeszteni szokták volt vele. A másik egy süket vénasszony volt, egy csodás czivódó boszorkány, kinek semmi sem volt kedvére, s ki csak morgolódni s dörmögni tudott.

Konrád abban akarta ezáltal gyakorolni kedves gyónóleányát, miben a jó Isten évenként millió embert gyakorol. Midőn az Úr Isten a halál által elveszi a szülők egyetlen gyermekét, a boldog férj szerető nejét, a serdülő hajadon édes anyját, az árva egyetlen jótevőjét, a beteg ápolóját, kétségkívül nem kevésbé égető fájdalmat okoz, mint Konrád mester, midőn sz. Erzsébettől elparancsolta legkedvesebb két barátnéját. Amint azonban az Úr Istent, midőn a szeretet köteléket ily fájdalmasan tépi szét, végtelen bölcsessége vezérli: úgy Konrádnak is megvolt ezzel kitűzött célja.

Némelyek életfájukat különféle összeköttetések által akarják ékesíteni, mint borostyán növényzettel a fát s ez önmagában nem is vétkes, csakhogy megfogyaszti a fősőbb lelki erőt, s az Isten iránti szeretetet. Egyszerre azonban előáll a kertész, elmettzi a kúszónövényt, töveit és ágacskaít kiméletlenül tépi le a fáról. Így akarta Konrád is kitépni sz. Erzsébet szívéből a természeti, földi szeretet utolsó maradványait is, mert az a szív hivatva volt a keresztyén tökéletesedés legmagasabb fokára följutni. Sokan talán kegyetlennek s így kárhoztatandónak tartanak. Nem vagyok ugyan Konrád bírāja, de azt megjegyzem, hogy a szigorú rendek ép ily fájdalmas örök elválást kívánnak kedves környezetüktől. S sz. Erzsébet, ki oly kész lett volna bár a legszigorúbb rendbe lépni, megmutatta, hogy bármily szigorú rendre méltónak született; a kettős próbát dicsően kiállta. Azonban Isentrud és Guda többször eljöttek Erzsébet látogatására: de ő oly pontosan engedelmeskedett gyóntatója minden parancsának, hogy ennek engedelme nélkül egyszer sem mert szólni velük, annál kevésbé merte őket étellel megkínálni.

Egyébként ez által sz. Erzsébetnek csak alkalma nyílt, alázatossága és türelme remekeit bemutatni. Ő ugyanis, a fejedelemasszony, olyanokat hagyott ezen a póraszszonyok által magával tétetni, milyeneket még aligha tett szolgáló fejedelemasszonyával. Ő maga takarította szobáját, s minden kellemetlen, kemény munkát reá hagytak ezen asszonyok. Ha hogy

megettörtént, miszerint néha mélyebben levén elgondolkozva a főzésnél, nem volt eléggé vigyázatos az ételek elkészítésénél, ezt mindjárt szemére hányták és gúnyt kezdtek űzni belőle. Ha jó szívet követve néha egy-egy szegénynek valamit adott, vagy valamely beteget ápolás alá vett, e nők azonnal elmondták gyóntató atyjának, ki ilyenkor néhány ütleggel büntette őt engedetlenségéért: mért bátorkodott tudta nélkül ilyesmiket véghezvinni. Égi türelem- és békével tűrte mindezt sz. Erzsébet annyira, hogy végre ama durva özvegynek nyers kedélye is megindult s tisztelni kezdte sz. Erzsébetet.

Egy fejedelemnőnek illetén eljárási- s viseleti modora, a világ fia előtt, meglehet, hogy nagyon mélynek vagy nagyon magasnak látszik; ezt föl nem foghatja s azért oktondiságnak és eszeveszettségnek fogja nevezni. A keresztény ember azonban ép ezen tettekben fogja látni, mily szennytelen volt sz. Erzsébet lelke, mint a legtisztább kristály, s ép ezért Jézus Krisztus szent lelkének visszfénye, ki e nevezetes szavakat mondta:

„Vegyétek rátok az én igámat, s tanuljatok tőlem, mert szelid vagyok s alázatos szívű, és nyugodalmat találtok lelkeiteknek.” Sz. Máté 11,29.

Az irgalom és engedelmesség csatája

Az Erzsébet mellé adott két durva asszony még durvább bánásmódjáról hallunk még egy másik tudósítást is. Sz. Erzsébetnek egy rendi testvére a következőket mondja el erről: „Ezek sok boszuságot szereztek neki, gúnyolták szent cselekményeit s gyóntatója haragját mindig ők idézték elő. Ezen szolganők oly neveletlenek voltak, hogy úrnőjüknek a köteles szolgálatot sem tették meg, őt hagyták főzni, mosogatni s a szobát söpörni. Ha pedig valamely étel történetesen nem volt jól elkészítve, vagy talán egy kissé meg volt égetve (mert sz. Erzsébet soha sem tanult főzni s nem is főzött azelőtt), gyalázní s csufolni kezdték a sz. asszonyt, szemére hányva, hogy még levest sem tud főzni.

Gyóntatója megettiltotta sz. Erzsébetnek a gazdag alamizsna-osztogatást azon okból, hogy a sógorától kapott pénz egyszerre el ne fogyjon.

Az ő jó szíve azonban meg nem állhatta, hogy midőn szegénnyel találkozott, neki gazdag alamizsnát ne adott volna. Haszontalan szolganői azonban őt ilyenkor mindig megvigyázták, ha vajjon nem ad-e többet és mennyivel, mint gyóntatója neki megengede, s aztán föladták őt nála, mint gyóntatója irányában engedetlen. Ha aztán a gyóntató ily panaszokat hallott, tüstént sz. Erzsébethez ment, leszidta őt, büntetésül szigorú vezeklési

cselekményeket szabott elő, sőt mi több, arczul is csapta őt. Erzsébet pedig térdre esett, s megbánva engedetlenségét alázatosan, könyes szemekkel kért bocsánatot. Valóban bámulandó türelem s még bámulandóbb alázatosság!

A szolganők ismét bevádolták sz. életü urnőjüket, hogy sok pénzt pazarol a szegényekre. Gyóntatója ezt hallván, a szent engedelmesség erejével kényszerítette őt, hogy ezután egyszerre nem lesz szabad többet adnia egy fillérnél. E büntetés kínosabb volt az adakozó Erzsébetnek, mint bármily vezeklési cselekmény. Csakhamar azonban talált ki módot, mely szerint az engedelmesség megsértése nélkül is többet adhatott a szegényeknek. Midőn ugyanis a szegények panaszkodni kezdtek neki, hogy oly keveset ad, azt felelte: „Nekem el van tiltva egyszerre többet adhatni egy fillérnél; de ha kis idő múlva ismét jöttök, ismét adhatok egy fillért.” A koldusok fölhasználták sz. Erzsébet utasítását, s alig hogy most kaptak egy fillért, kis kerülő után ismét visszatértek, hogy másik fillért kapjanak. Midőn leskelődő szolganői ezt is megtudták, rögtön hirül vitték a szigorú gyóntatónak s ez –viszonyt– ismét arczul csapta s még az egy filléreli adakozást is megtiltotta.

Mit gondolsz, mit tett ezután a jámbor nő? az igaz, pénzt nem osztott ki többé, de ahelyett igenis egész kenyereket adott egy-egynek. Ez ismét nem tetszett a gyóntatónak; megparancsolta tehát, hogy ne merészeljen egész, hanem csupán egyes darab kenyeret kiosztani. S midőn ő ezen tilalom mellett egy koldúsnak több darab kenyeret is adott, a kenyérosztás is eltiltatott neki.

Mindezekkel gyóntatója csak engedelmisségét s türelmét akarta próbára tenni., de hogy e tilalom mily neheze éret, azt alig tudom kifejezni.

Midőn így az alamizsnálkodás neki egészen betiltatott, betegeket és bélpoklosakat kezdé ápolni, hasznos fürdőket készített nekik, sebeiket csókolgatta. Gyóntatója azonban, ismervén gyöngé testalkatát s benső természetét, féltette őt s azért megtiltotta neki a bélpoklosok s általában minden ragadós nyavalyában szenvedő beteghez közeledni is. Ő azonban mindennek daczára sem tartóztathatta magát az irgalmasság cselekedeteinek gyakorlásától, mert ez vele született, gyermekségével mindinkább növekedett erénye volt. Bár megtartóztatta magát a ragadós betegektől, de az általa alapított ispotályban annál szorgalmasabban ápolta a gyógyítható betegeket. Magával vitte szolgálóit s ezek segítségével a betegeknek erős fürdőt készített, őket ágyra segítette, tisztátlanságaiktól kitisztította, ételeiket

fölhordotta stb. egyszerűen: a lehető legszorgalmasabb bánásmódban részesítette. Így gyakorolta tehát ő most az irgalmasság cselekedeteit, éspedig halála órájáig.

Számos esetet sorolhatnánk még föl, melylyel Konrád mester sz. Erzsébet engedelmességét s alázatosságát tette próbára, s melyekkel őt egyszersmind az önsanyargatás nagy munkájában hathatósan elősegítette. Mint például az, hogy szigorúan megtiltotta neki engedelme nélkül legkedvesebb két barátnőjével beszélhetni; vagy, bár ő jó messze lakott Marburgtól, többször megparancsolta mégis sz. Erzsébetnek, hogy akár zivatar, eső vagy feneketlen sár volt, mindezt nem tekintve, hozzá jöjjön. Egy alkalommal szintén hivatta őt magához; Erzsébet azonban fontos oknál fogva nem ment el; ezért őt gyóntatója kegyetlenül leszidta, s bármily esdőleg kérte is szives bocsánatát, ő nem bocsátott meg, s ezentúl gyónásra nem akarta ereszteni, sőt kimondta, hogy gondját sem akarja többé viselni. Ez volt szent Erzsébetnek minden eddigi szenvedései között a legsúlyosabb kereszt, mert e gyóntatóján kívül nem volt senki más, ki őt gondja alá vette volna, s mert tudta, hogy gyóntatója valódi szent ember volt, ki őt is a szent életre legtökéletesebben vezethette.

„Mindent elvisel a szeretet, mindent elhisz, mindent remél, mindent elszenved.” I. Kor. 13,7.

A véső

Bizony örök hálát mond sz. Erzsébet az égben gyóntatójának, ki őt oly meredek uton vezette az égbe, s oly szigorú próbák által emelte keresztény erényeit a tökéletesség magaslatára. Azt hinné az ember, hogy nincs az az erénypróba, melyen sz. Erzsébet már át nem ment volna. S mégsem. Az Úr Isten bölcsessége kifogyhatatlan új tanácsok sugalmazásában. Mint a szobrász erőt és ügyességet egyesít s a márványtörzsökről darabot darab után üt le, míg az az Isten templomába méltó szoborrá válik: úgy az Úr Isten is évekig véseget egyik másik jó lelken, míg azt az isteni képmás hasonlójává teszi, s míg ez a földi por tökéletes lerázása után égi Teremtőjét, Megváltóját, Megszentelőjét dicsőítheti. Minthogy azonban az ember lelke csupa élet, igen nehéz őt csendben tartani, midőn az égi szobrász oly kalapács ütéseket hallat, hogy vélnéd: szívet morzsolja szét. Művészete keresztülviteléhez az égi mester különféle eszközöket használ, gyakran egy sajátságos vésőt is, mely – bár az

ördög köszörüli azt s hozza mozgásba, mégis Isten tervrajzán kell működnie, s az általa tervezett alakot előállítania; - s ezen eszköz a gonosz emberek nyelve.

Sz. Erzsébetet is érintette fullánkja. Már azelőtt is jámborsága s rendkívüli jótékonyága indokot adott arra, hogy őt majd esztelennek, majd tékozlónak kiáltották ki, de csak most járult ehez a legaljasabb, leggyalázatosabb rágalom, melylyel egy kereszténynő jó hire bemocskoltathatik. A majdnem koldusosan öltözött, a sok böjtölés, önsanyargatás és betegápolás által elrutított nő azzal gyanusították, hogy gyóntatójával, Konráddal illetlen viszonyban van, s hogy csak ezért csalta ez Erzsébetet Marburgba, hogy vele együtt élhessen s az özvegy örökségét együtt költögethessék el. Bár a legkisebb ok sem volt e gyanusításra, de mivel a világ maga gonosz, mindent inkább tűrhet, mint azt, hogy valaki a világot s örömeit megvetve, azt lábbal tiporja. A pokol maga mérges, forró mocskokkal fecskendezi be őket s azért Krisztus Urunk s az apostolok idejétől egész a mai napig a szentélet mindig gyanusították, s a legbuzgóbb lelkek a legnagyobb gonoszságoktól vádoltattak. A véglegesen megromlott emberek képesek inkább hinni egy kisérteties megjelenést, mint azt, hogy lehető legyen Isten iránti tiszta szeretetből a világ minden kényelmeit megvetni s magára csak terhet rakni.

E gyalázatos rágalom eljutott Vazila lovag fülébe is. Rettenetesen bántotta őt, mint urnőjének egykori alattvalóját, e gyalázatos ráfogás. Ő ismerte ugyan s meg volt győződve Erzsébet ártatlan lelkületéről, de tartott attól, hátha mégis maga Erzsébet elég rövidlátólag, gyóntatója iránt tanusított bizalmas viszonya által szolgáltat tudtán kívül a világnak alkalmat ily botrányos beszélgetésre. Elutazott tehát Marburgba s meglátogatván egykori fejedelemasszonyát, kérte őt, hogy engedné meg vele bizalmasan beszélhetni. Erzsébet biztatta, hogy csak bátran, minden tartózkodás nélkül szóljon. „Ugy kérem kegyedet! legkedvesebb hölgy, vigyázzon jó hire- s nevére, mert gyóntatójávali bizalmassága a rövidlátó és buta világnak okot szolgáltat a legdurvább beszédekre.”

A becsületérvés a léleknek egy finom izmocskája, mely által ez más emberekbe is elágazik s mintegy benő; azért más emberekben is érzünk, örömet vagy bánatot észlelünk, amint t.i. jó vagy rossz véleménynyel vannak felőlünk. Igen nagy durvaság s hosszasan megszokott bűnös állapot az emberben eltompítja a becsületérvést. De másrésről meg ellenkezőleg, a teljes önmegtágadásnak jele az, ha valaki szent életet élván, minden reá szórt

rágalmat és megszólást nyugodtan, fölindulás nélkül tűr. Az említett gyalázatos rágalom, mely talán egy közönséges keresztény nőnek véghetetlen fájdalokat okozott volna, sz. Erzsébetet meg sem indította. Ő már annyira Istennek s Istenben élt, hogy a világ reá hatást többé nem gyakorolhatott. Midőn sz. Erzsébet Vazila lovagtól megtudta, mit beszél róla a világ, vigan emelte föl menynevei derűltésgben ragyogó szemeit az égre, hol az ő békéje honolt s így szólt: „Dicsőíttessék mindenben a mi Urunk s Istenünk, Jézus Krisztus, ki nem vonakodik e csekély áldozatot tőlem elfogadni. Ő irántai szeretetből hagytam oda előkelő állásomat; a világ pompáját s gazdagságát megvetve elhagytam s koldussá lettem; még ifjúságomat s szépségemet sem vettem tekintetbe, csak azzal gondoltam még, hogy a nőnem egyetlen diszét, az ártatlan erkölcsöt s a jó hirnevet megőrizhessem. Isten azonban, mint látom, még ezt is követeli tőlem; jó hirneveimet is, kellemes áldozat gyanánt akarja ő tőlem fogadni. Beleegyezem abba is, hogy mint meggyalázott nő éljek a világon, csak oh édes Üdvözítőm, kedves gyermekeim őrizd meg ettől, azokra ne engedd átszállni gyalázatom hírét.” – aztán Vazila lovaghoz fordult s így szólt: „Hogy azonban, édes uram, önnek se legyen semmi gyanuja irányomban, megmutatom vállaimat.” Korbács-ütések véres nyomai voltak láthatók még rajtok, melyeket csak az imént kapott. „Lássá uram, ilyen az a szerelem, melylyel engem ama szent pap szeret, vagy inkább az Isten szeretetére ösztönöz.” A krónika ezeknek elbeszéléséhez még hozzáteszi: „Ez a valódi türelmes alázatosság, s alázatos türelem, mely a bemocskolt hirnév gyakázatát ártatlanul viseli, sőt a szenvedett gyalázatért Istennek szívbéli hálát adva, felebarátja kebléből a botrányt ily módon tovaüzi.”

„Nyiltkoztatd ki az Urnak utadat és bizzál benne: és ő megcselekszi és világosságra hozza igazságodat, és ítéletedet délifényre.” Zsolt. 36, 5-6.

Kopognak

Vége sz. Erzsébet lelke, minden bűnből, s minden földi kívánságból kitisztulva, tiszta arannyá változott. Az Isten képmása égi föntségében ragyogott; ideje volt, hogy az már a földi lét szomorú börtönéből kiszabadíttassék, s áthelyeztessék a menny csillag-palotájába, az örök Isten nagytemplomába. Egy régi életrajza versben így mondja:

„Úgy tetszett az Úr Istennek,
Hogy szentjeinek seregét gyarapítsa
Az örök életben,
És megjutalmazza szegény szolgálóját
Az örök boldog koronával.”

Sz. Erzsébet lelkében már e földön menny volt, s égi öröm lakozott. Soha sem lehetett ugyanis a szent nőt haragudni, vagy busulni látni; kellemetlenségek s veszélyek alkalmával nemcsak megadó türelmet tanusított, hanem arczán az öröm világa, mely egész ábrázatát áttüzelt, volt látható; egy ügyesen fölhangolt húr volt az Úr Isten és szenteinek nagy összhangzatában. De sokszor lehetett őt sirni is látni, sokszor, különösen életének vége felé. Ezek azonban nem voltak a fájdalom s bánat könnyei, melyeket elűzetése alkalmával s után sirt, hanem igenis a mennyei boldogság édes előizének örömkönyei. Midőn e sorokat írom, ép egy szép példány növény áll asztalomon (asklepias); midőn gyöngyörű szép virága kinyílik, minden reggel egy tiszta vizcsöpp látható rajt, melyet naponkint szomorúság és fájdalom nélkül, örömében sir, s mely őt, mint valami kristálytükör, igen szépen ékesíti. Így sirt sz. Erzsébet is könnyeket, mint e virág, anélkül, hogy arcza derűje változott volna. A vén Irmengard özvegy is azt mondta egy kihallgatáson: „Soha sem huzódott Erzsébet arcza ránczokba, annál kevésbé torzult el, midőn sirt, hanem úgy folytak könnyei, mint a tiszta forrásból, melynek fölszínén a kék ég tükröződik vissza.”

1231-et irtak; ez évben sz. Erzsébet oly állapotban érezte magát, mint midőn félálomban vagyunk, mi nagyon természetes is volt nála, mert a sok böjtölés és önsanyargatás nem igen hozott álmot szemeire. Gondolatai éjjel-nappal az Istenhez vonzották őt, ily ajtatos érzelmei közepette aztán többször látta az édes Jézust csodás világossággal körülvéve, megjelenni, s hozzá gyöngye, kedves hangon ily szavakat intézni: „Kedves leányom, itt az idő, hogy munkádnak, éniattam önkényt vállalt szegénységednek és nyomorúságodnak vége vessék, s fáradságod megjutalmaztassék. Jöjj azért hozzám, kedves barátném, kiválasztott jegyesem, jöjj az örök boldogság trónjára, melyet neked Atyám atyai szeretetéből kezdet óta készített.”

Az ilyenféle lelki látások némely személyeknél talán izgatott kedély- vagy élénk képzelemből származnak: az ajtatos lelkeknél azonban más forrásból pezsegnek. Ők már előbb alkalmasakká tették magukat arra, hogy a

Szentlélek isteni gondolatokat sugalmazhasson beléjük, mely isteni gondolatok később szellemi képekké és szavakká képződnek, s ép oly igazak és Istentől származottak, mint igazak, s Istentől származottak voltak gondolataik.

Sz. Erzsébet biztosan tudta és érezte, hogy azon jelenet nem volt a képzelem játéka, hanem biztos előjele közeli halálának. Halálának tudata pedig őt oly élet mellett, minőt átélt, legkevésbé sem töltötte el félelemmel vagy szomorúsággal, sőt inkább kimondhatatlan öröme hangolta. Éveken át virrasztott már ő, s forró vágygyal várta, midőn az Úr jöni s kopogtatni fog. Egy napon egészen fölkészült a nagy s utolsó utra. Meglátogatta betegeit, megáldotta őket, s még hátralevő minden vagyonát szétosztotta közöttük s szolganői között. Ép ekkor gyóntatója is igen beteg volt, nagy fájdalokat szenvedett. magához kéréte sz. Erzsébetet, s így szóla: „Urnóm s leányom, hogyan véled halálom után életedet vezetni, kit szándékozol lelki vezéredül fölkeríteni?” Sz. Erzsébet gyöngén, de határozottan válaszolta: „Kérdésed fölösleges, én előtted fogok meghalni; te rövid idő alatt fel fogsz gyógyulni, míg én ki leendek törülve az élők sorából. Nincs szükségem tehát kívülled más gyóntatóra.” *)

E nyilatkozat után negyednapra egy heves betegség ágyhoz szögezte őt; két hétig kinozta a heves láz, de lelke mindig vidor volt, s szünet nélkül imádkozott. Egy reggel arcát a fal felé fordította, s csendesen látszék aludni. A jelenlevő szolganő kis idő mulva meglepően gyönyörű dallamot hallott énekelni, s úgy hallatszott, mintha az a beteg torkából hangzanék elő, de szája nem mozgott. Nemsokára ezután ismét előre fordult sz. Erzsébet, s

-----

*) Konrád csakugyan felgyógyult; de alig két év mulva agyonütetett. Ő ugyanis eretnekek föl kutatásával s büntetésével volt megbízva, mert ezek az egyház- és államnak igen sok kárt okoztak. Minthogy pedig e megbízásában nemcsak szigorú büntetési eljárás által tüntette ki magát, hanem az által is, hogy ő nem csupán a közönséges, de az előkelő embereket is szigorúan fenytette meg, agyonütetését eszközölték. Konrád mindenestre hibázott némileg, de buzgalma föl tartóztathatlan volt. S ha nekem választás engedtetnék azon állapot között, melyben az akkori világ volt, s a mostani vagy az ezt megelőzőt között, midőn Konrádot sokat kárhoztatják, vagy kárhoztatták, minden további gondolkozás nélkül amaszt választanám.

fölkialtott: „Hol vagy kedvesem?” „Itt vagyok, válaszolá a szolganő; de jó urnóm, miként énekelhetett előbb oly kedvesen?” „Te is hallottál hát valamit belőle?” kérdi sz. Erzsébet. „Igen” mondá amaz; ezután sz. Erzsébet így szólt: „Köztem s a fal közt álmomban egy igen szép madár ült, s nekem igen sokáig egy szép dallamot énekelt, oly bájjal, hogy én kényszerítve voltam vele énekelni; az édes szerelem vonzott engem. E kis madár azt is megjövendölte nekem, hogy három nap múlva meghalok.” Egy régi író hozzá teszi: „Bizonyosan őrangyala volt, ki az örök boldogság előizét ily módon akarta megizleltetni vele.”

„Ime! ajtó előtt állok és zörgetek. Aki hallja az én szómat és megnyitja nekem az ajtót, bemegyek hozzája, és vele vacsorálok és ő énvelem.” Sz. Ján. Titk. Jel. 3,20.

Az örökkévalóság kapuja előtt

Tehát alig volt már háromnap utja a jó fejedelemasszonynak, hogy a másvilágba vezető nagy pályáját bevégezze. Nem is figyelve azon kedves és barátságos figyelmeztetésre, melylyel az Úr Isten hű leányának halálát tudtára adta: ő még a hátralevő néhány órát is valóban egy alázatos, istenfélő s önsanyargató kereszténynőhöz méltólag élte át. „Reszketve üdvözljétek az Urat,” mond a zsoltáros; sz. Erzsébet is örömeénekelve bár, de nem csekély félelemmel készült az igaz bíró ítélőszéke elé. Mert valóban a szent ember is csak nyomorult bűnös; eltekintve azt, hogy az igaz is hétszer esik el napjában, vajmi csekély azon szeretet, hűség, hála és imádás, melyet az igazak tanusítanak, midőn azokat az Isten megmérhetetlen föntségével és szeretetével összehasonlítjuk.

Sz. Erzsébet kérte környezetét, hogy látogatókat többé ne bocsássanak hozzá; még azon legelőkelőbbeket, kik azelőtt igen gyakran jártak hozzá, sem fogadta. Csak közvetlen környezetének, s néhány ajtatos apáczának volt szabad vele érintkeznie. Ennek önmaga adta okát: „Egyedül akarok lenni Istennel, mondá, mert végcélomról, az utolsó itéletéről, s isteni bírómról kell gondolkoznom.” Egészen elmélyedt elmékedéseibe, keservesen kezdte siratni vétkeit, s megható bensőséggel kérte az Úr Istent, hogy legyen irgalmas neki.

Vajmi másként tesznek a világiak! Ha csalódás- és vakságban éltek, oh mily szorgalmasan gondoskodnak a halálos ágynál arról, hogy azon vakságban meg is haljanak. Betegségükben folytonosan látogattatnak, s a

látogatók szent kötelességüknek ismerik, távol tartani a betegtől még a halálrai gondolatot is; titkolják előtte a veszélyes állapotát. Így éli át aztán a beteg életének ez utolsó s legfontosabb darabkáját világi gondolatokkal elfoglalva, végre mégis csak eljő a halál, s őt készületlenül ragadja magával a nagy utra. „Amilyen az életed, olyan lesz haláloed is.”

Ezalatt már Konrád is annyira föllábadt betegségéből, hogy egy vasárnap kora reggel végzett sz. miséje után meglátogathatta lelki leányát, s utolsó sz. gyónását is kihallgathatá. De minden gondoskodása és szigorú vizsgálata daczára sem találhatott megszentesített szívében egy vétket is, melyet már régen meg nem bánt, vagy meg nem gyónt volna. Gyónás után kérdezte őt gyóntatója, hogy mit teendők legyenek jószágával?

Sűrű, léleket fojtó füstként terheli ezen gondolat a legtöbb beteget halálos ágyán. Ahelyett, hogy az oly fontos halálórában csak előre néznének mindig, Istent és az örök hazát tekintenék, szegény lelkük visszanéz, vagyonszétosztási gondokkal van elfoglalva, midőn a talaj alattuk már-már ingadoz, s néhány pillanat múlva az örökkévalóság feneketlen tengerébe süllyeszti őket. Sz. Erzsébet már e tekintetben is nyugodt halálra készítette elő magát, azért igen csodálkozott, midőn gyóntatója ebbeli kérdésért intézte hozzá. S így válaszolt: „Hiszen jól tudod, hogy azon napon, midőn neked engedelmisséget ígértem, először is önakaratomról, másodsor gyermekeimről, végre minden érzéki gyönyörrel, sőt a világról is lemondtam. Csak parancsodra tartottam meg némelyeket, hogy az adósságokat fizethessem, s némi alamizsnát osztogathassak. Örömet lemondtam volna mindenemről, s egy kis czellában szerettem volna mások alalmizsnájából élni, ha ezt megengedted volna. Amit pedig eddig látszólag birtam, már rég a szegényeké volt. Osszátok ki azért, amim még volna, közöttük, csak roszt felső öltönyömet hagyjátok meg, mert ebben akarok eltemettetni. Végrendeletet nem készítetek, egyetlen örökösöm Krisztus.”

Csak egyet kért még az istenfélő lélek, hogy t.i. a sz. ferencziek kóroda-egyházában temettessék el, mert ezt ő építtette. Ohajtotta, hogy ott nyugodjék teste holta után, hol legutóbbi években lakóhelye volt.

„Csakugyan nagy nyereség az ajtatosság megalégedéssel, mert semmit sem hoztunk e világra, kétségkívül el sem vihetünk.” I. Timot. 6,6-7.

Hajnali s alkonyi szürkület

November 18-án, egy vasárnapon végezte sz. Erzsébet utolsó sz. gyónását. még hosszabb ideig beszélt gyónás után gyóntatójával, s azután ez helyben végezte a sz. misét; szemei előtt ujított meg a titokteljes keresztáldozat, melylyel a halálból megmentetett, s melynek most is részesévé lett. Azután a sz. utiköltséget (Útravalót)s az utolsó kenetet vette föl.

A lelkébe szállott édes Üdvözítő imáadásában elmélyedve, csöndesen, majdnem mozdulatlanul feküdt egy helyben, körülbelül estelig; ekkor egyszerre fölindult, mint valami megzavart forrás. Sz. Erzsébet különben igen kevés beszédü s hallgatag volt, most pedig rendkívüli élénkséggel folytonos ajtatos beszélgetésbe eredt. Körülményesen kezdte elbeszélni Lázár föltámasztatását, csodálatos mély értelműséggel kezdett aztán az édes Üdvözítő könyeiről beszélni, háromszori sirásáról, melyet Lázár sirjánál, Jeruzsalem megpillantásakor, s a kereszten véghezvitt. Ezen beszédek hallatára, de még hozzá járulván azon gondolat is, hogy a kedves lélek talán néhány percz mulva már el fog költözni a földről, a körülállók sirni kezdtek. Ő erre az Üdvözítő szavaival szólt hozzájuk, melyeket halálra hurczoltatása alkalmával mondott: „Jeruzsalem leányai, ugymond, ne sirjatok fölöttem, sirjatok inkább magatok fölött.”

Azt gondolhatná az ember, hogy e szavak csak esetlegesen voltak odavetve, mint melyek a haldoklónak, mivel ép Krisztussal és könyeivel foglalkozott lelkileg, eszébe jutottak. De úgy hiszem, e szavak e helyen történt alkalmazásának mélyebb értelme is lehet. Valamint a tébolyodott néhány nappal halála előtt eszére tér: ugy az értelmes ember is a halálozás előtt még teljesebb belátásra jut, rettentő világításban látja a földinek semmiségét, s az öröknek nagyságát. S azért oly ajtatos léleknél, mint sz. Erzsébet, ily pillanatokban, midőn az örökkévalóság kapui megnyílnak, s a lélek a túlpartot megpillantja, egészen természetfölötti ismeretek tárulhatnak elé; ő talán világosan láthatta, hogy neki már csak néhány lépése van a boldog nyugalom-, s az örök boldogságba, míg a körülállónak, kik őt siratták, talán évekig kellend szenvedéseket és veszélyeket kiállniok e földön, vagy talán a tisztítótüz irtózatossá is várhat rájuk, azon pillanatig, míg ők is közel lehetendnek az örök boldogság kapujához. Minthogy pedig minden ajtatos lélekben Krisztus ismétlődik, ki a nehéz kereszt

hordozásakor, a legkeservesebb szenvedések közepette is az előtte siránkozó asszonyok szenvedéseire gondolt: úgy a haldokló sz. Erzsébet részvételtjes, s mindinkább az édes Jézuséhoz hasonlított szive is, inkább a körülállók bajai- és szorongatásaira gondolt, mint saját hogylétére. Ezekből magyarázhatjuk meg haldokló ágyán mondott ama szavait, melyeket az Üdvözítőtől tanult: „ne sirjatok fölöttem, sirjatok inkább magatok fölött.”

Ismét hosszabb időre elhallgatott sz. Erzsébet, de valamint a pacsirta, késő este, midőn az alkonypir már eltűnt az égboltról, még egyszer a magasba emelkedik, hogy dalával végbucsút zengjen a lenyugvó napnak, imádást a Teremtőnek, s üdvözlő hangokat az előragyogó csillagvilágnak: úgy azon földi élet is, mely mindig hangos dicsérete volt Istennek, nem hamvadhatott el gyászos haláltusában, hanem az Úr Isten dicsőítésének dallamával. Kis idő múlva ismét kellemes éneket lehetett hallani, bár ajkai már nem mozogtak; csendes, méla volt ez ének, mint a távoli esti harangszó. Midőn a körülállók efölötti csodálkozásukat fejezték ki, így szólította meg őket Erzsébet: „Nem hallottatok engem az angyalokkal együtt énekelni? velük együtt énekeltem, úgy, amint tudtam!” Ezután ismét elcsendesedett, de lehetett rajta észrevenni, hogy lelki szent áhítatba van mélyedve, s a boldogság előízét élvezte; az ég már benne volt, mielőtt ő még az égben lett volna.

„Mert nekem az életem a Krisztus, és meghalnom nyereség.” Filipp. 1,21.

Az ördög

A sz. irás megnyerő határozottsággal tanítja, hogy a láthatatlan szellemvilágban rossz szellemek, ördögök is vannak; a kereszteni tapasztalás pedig ezt ezerszeresen megerősíti, nem azok megjelenéseiből, hanem abból, amit az ördög művelt és még mindig művel. Mennyiben kísértetik meg a közönséges ember az ördög által, ez most nem tartozik ide; a tapasztalás azonban bizonyítja, hogy oly egyéneknek, kik élő hit által közönséges világból kiemelkedtek, s a szellemi világba nőttek be, mindig kijutott egy kis terecske, melyen az ördög munkásságát is észlelhették. Az első emberpár teljesen sz. lelkületű volt, s az ördög kísértete mégis győzött rajtuk; az édes Üdvözítőt is megkísértette a pusztában; egy apostol csak az ördög hatalma által lett árulóvá, s ez okozta kétségbeesését s öngyilkosságát. Sz. Pál apostol maga beszéli, hogy az Úr egy sátánagyalt adott melléje, hogy ez őt alázatosságra ösztönözze. Vagy honnét van az, hogy a legszentebb lelkekkel

is, gyakran ima vagy sz. mise közben a legocsmányabb gondolatok és vétkek küzdenek, melyektől maguk is rémülve iszonyodnak el? Vagy honnét van az továbbá, hogy lelkünkben soha sem észlelünk hevesebb harcot, vagy izgatóbb vágyat bizonyos bűnre, pl. a haragra, mint midőn ép az ellenkező jó föltételt tettük, pl. türelem- vagy szelidségre?

Többé kevésbé az ajtatos lelkek igen hevesen támadtatnak meg az ördög által, épen azért, mert az ajtatos lelkek irányában dühösebb az ördög haragja, vagy az Isten utolsó próbául tüzi ezt ki azoknak, kik már az érzékiséggel, a világgal, s általában mindennemű kísértetekkel megütközve, győzők lettek. Minthogy pedig az egész élet próba, és ép mivel ezen próbaéletnek a halállal vége vettetik, azért itt a halálos ágyon kell még egy, az egészséget eldöntő kísérletnek történnie. A gonosz szellem minden erejét megfeszíti itt utoljára, legnagyobb elkeseredéssel foly a harc közte s a lélek között, mert ez az utolsó ütközet. S ilykor e gonosz szellemek rendesen látható alakokban jelennek meg. Így több szentnek az életében olvassuk, hogy halálos ágyán, midőn lelke már átszárnyalandó volt a más világba, nemcsak az Ur Jézus és a szentek, de az ördög alakja is megjelent előttük. Sz. Márton is, kivel már egyszer sz. Erzsébetet összehasonlítottuk, halálos ágyánál ördög alakot vett észre, s azt így szölitotta meg: „Mit állsz itt, vad barom, nyomorult te, ne gondold, nem fogsz rajtam kifoghatni. Én Ábrahám kebelébe fogok fölvetetni.”

Körülbelül hasonló eset adta elő magát sz. Erzsébet halálos ágyánál is. Azon érzetben, hogy a pokoli szellem még fogja őt nyugtalanítani, kevéssel éjfél előtt így szólt környezőihez: „Mit tennénk, ha az ördög itt megjelenék?” Egyszerre hangosan fölkiáltott: „El, el gonosz szellem; én mindig ellened mondtam!” Nemsokára folytatá: „Már fut innen!” Mennél tökéletesebb a keresztény lélek, annál kevésbé képes a gonosz szellem a halál percében rajta kifogni; minden hatalma arra szorítkozik, hogy a haldoklót rövid ideig még nyugtalanítja. Hasonlósága miatt egy másik eseményt fogok itt fölhozni, melyet nekem egy igen-igen értelmes pap beszélt el. Plebániája körében volt egy példányszerű ajtatos özvegy, ki tartós betegségbe esett. Ott ült a beteg özvegy ágyánál ennek felnőtt leánya, midőn egyszerre egy visszataszító sajátságos alak lépett a terembe, egyenest a beteghez tart, ágya fölé hajol, s aztán minden szó nélkül ismét távozott. Megrémülve kérdé a leány anyjától, hogy mi volt az? S anyja örömsugárzó arcczal felelé. „Semmit sem talált rajtam!” s nemsokára szent halállal mult ki.

„Józanok legyetek és vigyázzatok, mert a ti ellenségtek, az ördög, mint az ordító oroszlán körüljár, keresvén akit elnyeljen.” I. Sz. Pét. 5,8.

A valódi születésnap

Most már ideje, hogy a kárpit, mely sz. Erzsébet Istenben élő lelkét az Isten s az égtől elválasztotta, leomolják. E kárpit, mely köztünk s az örökkévalóság között emelkedik, a test szövédékből áll. Éjfél tájban Erzsébet arcza ragyogni kezdett, úgy, hogy alig lehetett ránézni; mintha a sz. irás mondata akart volna beteljesülni rajta: „Az igazak fényleni fognak, mint a nap.” Egyszerre fölszólt sz. Erzsébet s ezeket mondá: „Közel az óra, melyben a bold. szent Szűz Üdvözítőnket szülte; beszéljünk a szent Szűzről, s a kis Jézusról; éjfél van, ilyenkor született a kis Jézus, szegény jászolban feküdt, de isteni hatalmával egy csillagot teremtett, mely még eddig nem volt látható, ez mutatta föl a szegény istállót. Ő ki akar engem is ragadni e hitvány világból. Közelget azon idő is, melyben föltámadott, a halottakat fölébresztette s a fogva volt lelkeket börtönükből kiszabadította. Vegye magához az én lelkemet is s ragadja ki e nyomoruságból.” Halálórája közeledvén, mindinkább jobban érezte magát. „Beteg vagyok bár – mondá – de semmi fájdalmat sem érzek.” Ezután imádkozni kezdett a jelenlevőkért egész bensőséggel s még sokat beszélt, lángolván szive az Isten iránti szeretettől. Végre még egyszer fölkiáltott: „Oh Mária, jöjj segítségemre! Itt az idő, midőn az Úr Isten a te hivedet magához szólítsa. Már jön a vőlegény a jegyesért.” Azután gyöngéd hangon csendet kért, lehajtá fejét s lelke elszáryalt ..... csöndes volt halála, mint az ártatlan gyermek álma.

Mintha az égi lakók seregestől jöttek volna le e kedves lélekért, rendkívül illatos lég terjedt el az egész szobában, s a magasban távol ének zenéje hallatszott. Egy tudósítás ez ének szövegeül sz. Ágnes ama szavait állítja: „A világ uralmát megvettem az én Jézusom szereteteért, kit láttam, szerettem s kibem mindvégig hittem.”

Amily szép az élet, oly szép a halál; azaz hogy ez tulajdonkép nem is halál, hanem a test terhétől szabadulás. Gyarló emberek vagyunk, a halál titkaiba be nem pillanthatunk; kábultan állunk mindnyájan ajtaja előtt, s várunk, mint juhnyáj az akolban, míg mindnyájan, egyik a másik után, én is ... te is ... kiragadtatunk a tömegeből, s a halál fekete ajtaján át bevettünk azon sötét folyosóra, honnét mindenki egy örök kijárást talál, de senki sem tudja, milyent.

Annyi bizonyos, hogy ha valaki az Úr Istent keresve, benne remélve s őt szeretve élt, ha őt egyedül szerette igazán, teljes szivből, s minden erejéből, annak a halálnapja egy igen szép nap, arra nézve a halál boldog születésnap az örök életre. Így volt ez sz. Erzsébettel is. S ha nem avatta volna is őt szentté a Pápa, ha nem tisztelné is őt, mint szentet az egész katolika egyház, mi mégis boldognak hirdetnők az ő kedves, hű, az ő csókolni-való szivét, magasztalnók a jó, a szent, a véghetetlenül kedves magyar sz. Erzsébetet. Mi szeretjük és dicsőítjük azt a boldog égi lakot, ahová ő vándorolt; s ha egykor mi is szerencsések leendünk bebocsájtatni a mennyei lakba, különösen fogunk örülni, hogy sz. Erzsébetet, e nemes, e kedves szentet, ott üdvözölhetendjük, ragyogva véghetetlen ember-szeretetében, s átsugározva Isten szeretetétől.

„Bizony, bizony mondom nektek: ha ki az én beszédemet megtartja, halált nem lát mindörökké.” Sz. Ján. 8,51.

NEGYEDIK RÉSZ

A szent

Égben

Az apostolok sokáig függtek még szemeikkel az égen, midőn isteni Mesterük az égbe fölment, folyton kísérték szemeikkel, mig nem egy felhő eltakarta őt szemeik elől; hagyjuk mi is sz. Erzsébet hulláját a kimulás helyén feküdni, kísérjük inkább szemeinkkel az égbe emelkedő lelket. Sok ember tekinti e földet hideg, tisztátalan börtönnek, egy roszt ellátású fenyegető háznak, a testet pedig fájdalmasan szűrő bűnbánati ruhának. Így érzett sz. Erzsébet is, mindig bár, de különösen az utolsó időkben. Körülbelül úgy érezte ő magát a halál percében mint a fogoly sas a szabadulás első pillanatában, kimondhatatlan gyönyörérettel emelkedik ki ez ilykor kényszer korlátai közül, fölhatol a magas hegyekig, sőt túl ezen a tiszta kék égbolton, s gyönyörítisan néz a nap szemébe.

A közönséges ember a halál közeledtekor leginkább azon aggódik, hogy hát ő neki most egy egészen ismeretlen világba kell átköltöznie, hol azt sem tudja: hová és merre kelljen mennie, és ami a legborzasztóbb... egészen magányosan, minden védelem nélkül. Sokszor lehet egyik másik halálos beteg ajkáról hallani e szavakat: „Csak éjjel ne halnék meg!” azon aggályát fejezve ki ez által, melylyel közel jövője homályától retteg. Vajmi másképp van ez a jó kereszténynél, ő nem oly világba megy át, hol egészen ismeretlen, oh van ő neki már ott ismeretsege, van nevezetesen egy, mely őt sz. Pál apostol szavainak értelmében: „Krisztus az én életem és meghalni nyereségnek tartom.” – vonzza. Így történt sz. Erzsébettel is.

Földi életének legboldogabb pillanatai voltak, melyeket magányában az áhitatnak szentelt, midőn távol a földi zaj morájától, lélekben behatolt ama nyugodt világba, hol mindene az Isten, hol a lélekre egy harmatcsöpp hull, mely minden földi öröm és boldogságot képes feledtetni. Ő osztatlanul s szüntelenül azon boldogság tengerébe vágyott, melyet eddig csak gyaníthatott, mint mely vékony napsugárként hatott be a zárt börtönajtó repedésén, de elég volt, hogy kiolthatatlan vágyat oltson a lélekbe, ama szebb világba kívánczolni.

Sokszor szomorúsággal töltött már el engem az, midőn láttam, hogy még a szegényebb sorsú emberek is, mint szomjaznak egynémely gyönyör után, kapaszkodnak, futnak utána, bár még oly nyomoru gyönyör legyen is; például hitvány táncmultság, kintorna után; az ital, egy kissé izletesb étkezés után, a szoba diszesebb butorzása vagy egy szép ruha darab után. De ez is, mit a gazdagok nagy költséggel és fáradsággal állítanak elő ön élvezetükre, mi hitvány és haszontalan! A paloták és diszkertek, divatfényűzés, a fogatok fényessége, a ragyogó színházak és tánczvigalmak, élénk társalgó termeik s regényeik, a fürdői- és egyéb kéjkirándulások, ugyan mi élvezetet nyújtanak? Nem csupán az emelkedett lelküek tartják az ilyesmiket pillanyatnyi nyomorult élvnek, szegénylelkűségnek, maguk az emberek, az ezeket élvezők is megunják rövid idő mulva. nem elégitheti ki ilyesmi az embert, s valóban nagyon hasonlít a disznók eledeléhez, melyből egykor a tékozló fiu atyját elhagyva jól akart lakni, de nem volt elég. Erős vonzalom van szívünkbe oltva tartós jólét és öröm után. Sokan azért a földbe ásnak le, ott vélvén föltalálhatni azt; pedig itt csak oly kevéssé találhatja meg bárki is, mint nem találhatja meg a gyermek a holdat vagy a csillagot, midőn annak visszatükrözését látva a vízben hirtelen utána nyúl; nem találhatja meg, mert az az eredetinek csak visszatükrözése. Sz. Erzsébet gyermekségtől fogva nem kereste jólétét a földben, korán fölfelé irányozta ő szemeit s a magasból várta üdvadó békéjét. Azért halála nem volt egyéb, mint azon köteléknek, mely a testet e szomorú világhoz köti, kettémetszése, hogy lelke vigan röpkülhessen vágyainak szabad hazájába.

Még mindig nincs vége. Egypár év előtt egy tizenöt éves, aszkóiban szenvedő leánykát látogattam meg. Sokat kellett szegénykének szenvednie, de keresztény türelemmel tűrte; kevéssel halála előtt ájulásba esett; midőn ebből fölüdült, keservesen kezdett sirni s jajgatni, mint ki javait vesztette. Elbeszélte aztán, hogy előbb az égben volt már, s hogy mily boldog volt ő ott és most ismét vissza kellett jönie e szomorú világra. A mennyei boldogság nem az, melyet mindenütt, a testben s a testen kívül is föltalálhatunk; - a mennyei boldogság egy új világ, melynek e földön még fogalmáról sincs tudomásunk. „Szem nem látta, fül nem hallotta, senki szívébe nem hatott be azon boldogság, melyet Isten készített azoknak, kik őt szeretik.”

Ha egy, még nem született gyermek esze és fölfogása levén előre gondolhatnék, hogy miként fog kinézni az ő jövő lakása, a világ, bizonyára egészen eredeti volna fölfogása, s a képzelt világ egészen elűtő

lenne a valóditól. Ő bizonyára nem gondolhatna hegyeket és erdőket, házakat és városokat. Nem volna fogalma emberi hangról, orgona és harang zenéről. A tavasz üde levegőjéről és tarka virágairól, az erdők csicsergő madarairól nincs tudata a még világra nem jött gyermek lelkének. Az ember szelleme pedig e földön hasonlít az anya testében zárt gyermekhez; ha aztán e testből, a földről szabadul lelke, sokkal szebb, tágasabb és nagyobbserű világba jő, melyhez a mi földünk hasonlítva csak szűk és sötét pokol gyanánt tűnik föl.

Talán nem volna Isten elég hatalmas egy leirhatatlan szépségű világ teremtésére? Hiszen már az emberek is képesek a vadon helyén, a büzös mocsár fölött legbájlóbb vidéket, elragadó virágkerteket teremteni. A remek templomokat szabálytalan kőszirtekből, girbegörbe erdei fákból építik s ragyogó festett üveg ablakaikat fölolvasztott kovakövekből készítik. A gyönyörű aranyóra, mely oly pontosan jelzi az órákat és perczeket, nem rég még durva ásvány anyag volt, melyet a bányász sötét odújában vert ki a sziklafalból. Jelen voltam az éjjeli tűzijátékoknál, hol a sötét esti ég alatt csodálatos vörös, zöld, kék és arany csillagok ragyogtak, s mint virágeső szökdelet s ragyogott a sok fény és világ az éj sötétében. s mi hozta létre e gyönyörű szemjátékot? Kén, szén, vitriol s más ásványnemüekből az emberi tudomány és találékonyosság. Ha már a nyomorult, csak angyal előtt is mily csekély lény, az ember – lelketlen anyagból ily szépségeket bir előállítani, - mit fog birhatni a hatalmas Isten teremteni saját nagy világából, mit fog ő létre hozhatni tervei és gondolatai mélységéből, ha korlátozhatlan hatalmával előáll? az Isten nem ismer határt szeretete, bölcsesége, ereje és szépségében, azért határtalanul fölségesek a mennyei Atya égi lakai is. A legboldogabb és legszebb mégis, mit a túlvilágon találhatunk, maga a jó Isten.

Igen, maga az Isten! A föld minden jósága és szépsége, az emberi arcz fönsége és kedvessége a csodálatra ragadó dallamok minden édessége, a zene elragadó hatalma, a ragyogó csillagos égbolt pompája, az angyalok méltósága, az égi lakók véghetetlen fönsége és boldogsága, minden csak némi árnyéka az Istennek. Ő szive az égnek, Ő maga akar ott is a mi végtelen nagy örökségünk lenni. Az énekek énekében némi hasonlatosságban van vázolva az Istennel egyesült léleknek boldogsága; ha már a hasonlatosság ily remek és megragadó, oh minő lesz a bizonyosság, a való igazság! az Istennek folytonos látása oly valami nagyszerű és boldog, hogy a boldog lelkek nem élvezhetik ezt eléggé; még gondolataikat sem

merik elfordítani róla. Azért a tisztító tűz legborzasztóbb iszonya és kinja Isten látásától megfosztásban áll.

Azonban a mennyben is van különbség: „Atyám házában sok lakó hely nagyon.” A lélek, mely tökéletesebb volt, melynek szeretete lángolóbb, tettei gazdagabbak, a szenvedéskor türt kinjai nagyobbak s égetőbbek voltak: az égben nagyobb boldogság részesévé leend. Aki dúsan vetett, dúsan is fog aratni. A fájdalmas Isten Anyja, vagy egy sz. Pál apostol, ki többet tett, mint minden más apostol, már csak természetes, hogy nagyobb boldogságban fog részesülni, mint ama kisdéd lelke, ki majdnem kereszteltetése után rögtön halt el, mielőtt még a földi élet töviseit érezte volna. Úgy sz. Erzsébet is bizonyára valami rendkívülibb boldogság részesévé lett halála után. Mert az ő élete nemcsak hasonló volt egy drága gyöngykoszorúhoz, melybe mindennap szebb és szebb keresztényszeretet szülte jótettet fűzött, nemcsak legnagyobb önmegtagadást és üldözést szenvedett ő jótékonyága és ajtatosságaért: hanem az ő élete sajtós kinyomata volt Krisztus Urunk követésének; oly tökéletesen követte ő mindenben isteni Mesterét, mint még eddig alig valaki az emberek közül. Mint elhagyta az Isten Fia Atyja dicsőségét, önmagát lealázta, s szolgálai alakot öltött magára: úgy hagyta el sz. Erzsébet fejedelmi rangját s gazdagságát, leereszkedett s mélyen belemerült az emberi nyomorba, midőn a betegek és szegények szolgálójává lett. Oh bizonynyal nem nézhette volna, és nem tűrhette volna a jóságos Isten azt, hogy mint szaggattatik meg kedves leányának szive az ezer és ezerféle tövisek által, nem tűrhette volna, hogy úgy is rövid élete annyi nehéz keresztel terheltesse: ha nem látta volna egyszersmind az öröm és boldogság ama megmérhetlen tengerét, mely a túlvilági életben számára készült. Oh ha valaki csak egy pillanatra is láthatná azon boldogságot, melynek most sz. Erzsébet részese, az bizonyára úgy tekintené e világot minden szépségeivel, örömeivel és javaival együtt, mint egy ködös, sötét és hideg éjszakát.

„És látni fogják az ő orcáját, és az ő neve lesz az ő homlokaikon. És éjszaka többé nem lesz, és nem szorulnak szövétnek-világra, sem napvilágra; mert az Úr Isten világosítja meg őket és országolni fognak mindörökön örökké.” Sz. Ján. Titk. Jel. 22,4-5.

Ruha és a test megmaradnak

A kedves lelket fölvitte Ura és Üdvözítője az égi örömök hazájába; a test helyben fekvé maradt, s körülötte a fájdalom-érzet sűrű felhője, melyből a boldogultért hullatott könnyűk zápora esett alá. Midőn Erzsébet kiadta lelkét, vagy jobban, midőn lelke elhagyta testét, a holt testet a jelenvolt asszonyok azonnal megmosták. Azután felöltöztették őt azon szürke, mármár rongyos öltönybe, melyet legutóbbi időkben hordott volt. Egy régi kézirat mondja: „Öreg, kopott és rongyos kabátot adtak rá, melyben az Istent szolgálta vala, s melyben meghalni s eltemettetni akart.” Ő Krisztusnak akart csupán tetszeni, s bölcsen eltalálta, hogyha szegényen fog előtte megjelenni, sokkal szebbnek fog látszani, s jobban fog tetszeni is; s csakugyan a mi testünknek a szegénység rongyával kellene takarva lennie, amint minden megholtak kezébe rózsafüzért vagy feszültet szokás szorítani annak jeléül, hogy miként kellene a lélek ügyének állani.

Sz. Erzsébet a sz. ferenczrend harmadik osztályának tagja volt, s általában a szerzetnek nagy kedvelője és jótevője. Mint ilyent, sz. ferenczrendi szerzetesek vették most vállakra, s vitték hulláját az Isten házába, mely a kóroda kápolnája volt; ezt sz. Erzsébet építtette sz. Ferencz tiszteletére. E kis kápolna *) volt eddig ugyszólván lelkének hazája; itt töltötte át napjait Isten társaságában, itt szívott vigaszt, erőt, bátorságot s örömet az áhitat gyakorlataiból, s a szentségekből. Talán a testből kiszabadultakor ide menekült még utoljára ajtatos lelke is; illő volt tehát, hogy itt tétessék teste is nyugalomra.

Majdnem ugy szokott történni e világon, hogy soha sem ismerik be s érzik jobban az ember jótetteit s érdemeit, mint midőn távozik köréből, vagy midőn meghalt. Ugy tűnik föl ilyenkor a távozás a környezetben, mintha testük egy tagját metszették volna el. Midőn hire futott, hogy az áldott sz. Erzsébet meghalt, sűrűn hullámozott ide mindenünnen a nép. Az egész

---

*) E kápolnácska a kórodával együtt a mostani sz. Erzsébet templom közelében, ennek éjszaki részén feküdt. A hét éves háboru alatt a francziák e kórodát fölgyújtották; a romladozó kápolna pedig 1786-ban egészen összeomlott. Az oltárban egy ónedény találtak, melyben néhány darab vörös selyem s csont töredék volt, hihetőleg sz. Ferencz testéből. Jusztí „Die Vorzeit.” 1825. folyam

tömegben egy tompa fájdalomi-nyilatkozat vala hallható; különösen sujtattak e halálozás által a szegények és betegek, nem mintha csupán jótevő anyjukat vesztették volna benne, hanem mivel általában azon személyt vesztették el, kiben az Isten szeretete és jósága megtestesülve volt, s közöttük járt. Egy sz. ferenczrendi, ki ez alkalommal jelen volt, erről így nyilatkozott: „Panaszaitok s jajjaitok oly nagy volt, hogy én csak a reá gondolásnál is inkább sirni tudok, mint erről írni vagy beszélni.”

A keresztényeknél a megholt testének tiszteletben tartása a test föltámadásának hitéből források. Azért is a közönséges keresztények testei imaközben s szentelt földbe temettetnek el; a szentek testei pedig különös tisztelet tárgya mindig. Midőn sz. Erzsébet hullája a kápolnában kiterített, a siránkozó és őszintén bánkodók roppant serege tódult egymásután ide, de e sok ember ha koporsójához férhetett, tőle emléket is akart birni. Sokan azért ruhájából téptek le egy-egy darabkát, mások hajából, sőt körmeiből is, mi több, megtörtént ez is, s más esetben, ha t.i. a megboldogult iránt nyilvánvaló forró ragaszkodásból nem magyarázhatnók ki, valóságos botrány lett volna, megtörtént mondom: a holt test füléből s egyéb részeiből is vágta le darabkákat.

A kiterített hulla nézői folytonosan hullámzóttak; közel és távol vidékről jöttek a szenthírű és általában kedvelt asszony tisztelői, s hogy sokan ezek közül meg ne fosztassanak a végső örömtől, négy napig volt sz. Erzsébet hullája a templomban közszemlére kitéve; sz. Erzsébet szép halott volt, az ő arcza nem volt halott arcza, hanem daczára az élte utolsó éveiben kiállott önsnyargatás- és szenvedésnek, feltűnőleg szép volt. Legcsodálatosabb volt mégis az, hogy négy napi ottfekvés után sem lehetett a hullán a föloszlás jeleit észrevenni, sőt inkább mint már több szentnél tapasztaltatott, sajátóságos kedves illatár terjedt el a szobában.

Negyednapra megtartatott a gyász istenitisztelet s a temetés. Beláthatlan népsokaság gyűlt össze. Senkinek sem jutott eszébe a megholtért imádkozni, mert aki őt látta, vagy róla csak valamit hallott is, az már szívében kimondta szentté avatásának bizonyosságát. De annál többen áldották és dicsőítették Istent, ki isteni szeretete és irgalmasságának ily nemes képmását méltóztatott az embereknek bemutatni, s ahelyett, hogy érte imádkoztak volna, már most ezren és ezren kérték Istent, hogy a megboldogult esedezése által az ő rendkívüli emberszeretete másokban is tovább uralkodjék az emberiségben.

„Nemtelenségben vettetik el, dicsőségben támad föl; erőtlenségben vettetik el, erőben támad föl; állati test vettetik el, lelki test támad föl.”
I. Kor. 15,43.

Az ég madarai

A temetést megelőző éjjel egy távoli zárda főnöknője is a kápolnában volt. Egyszerre ő és a jelenvoltak is megragadóan kedves éneket hallanak. A főnöknő s többen kimentek a kápolnából, megtudandók: honnét hangzik az ének. S ime a kápolna tetőzetén egy sereg apró, még e vidéken soha sem látott madarkákat vettek észre, s ezek hangoztatták ama szép dallamot. Sokan odanyilatkoztak, hogy madáralakokban bizonyosan az ég angyalai voltak e kedves énekesek. De hiszen a természet s énekesei, e madarak szintén az Úr Istenéi úgy, mint az angyalok; s valamint azok már természetileg is ártatlan dalokkal dicsőítik az Urat, úgy az Úr is rendelkezhetik ezen piczi teremtményeivel, s azokat egy lélek dicsőítésére használhatja föl, mely Isten képmását megközelítette s az „Isten fiai” méltóságra emelkedett föl. A paradicsomban egészen más viszonyban voltak az állatok az emberhez, mint most; értelemmel s hódolattal viseltettek mintegy irányában; az ember volt ugyszólván Istenük, kit ők szerettek s tiszteltek. Ha már most valaki folytonos szent és erényes élet által magában mintegy a paradicsomi embert visszaállítja, azaz magát azon tökélyre, Istenhezi azon viszonyra küzdi föl, melyen az első emberpár bűnbeesése előtt állt: akkor a természet is mintegy meghódolni látszik neki, s magában a természetben is oly tünemények jelentkeznek, melyek mutatják, hogy milyen lett volna a paradicsomi élet összhangzatossága és barátságossága folytonosan, ha vétek által magunkat az Úr Isten haragjára méltókká, a paradicsom birhatására pedig méltatlanokká nem teendettünk. Igen sok szentnek élettörténetében olvasunk ilyen rendkívüli eseményt és pedig teljes hitelünket kiérdemlő bizonyítások után. Különösen a madarak, mint melyek nincsenek e földre kárhóztatva, hanem főlebb a levegőben élnek, mutatják legtöbbször e jelenséget, s látszanak a szellemi erőknek inkább engedelmeskedni. Ilynemű igen nevezetes tünemények olvashatók sz. Ferencz élet- és haláltörténetében, kivel nő még nem volt nagyobb lelki- s szellemi rokonságban, mint sz. Erzsébet. Emberek, kik a köznapi élet lejárt ösvényein gondolkodás nélkül lépdelnek tova, ilyesmit esztelenségnek tartanak; azonban a kinek lelkét és értelmét az érzékiség és rövidlátóság

hályoga el nem homályosította vagy meg nem ölte, az az ilyen eseményekben egy magasb szellemi életrend nyomait találja föl, az a természetből kivetközés egy-egy szép példáját fogja itt fölismerni, milyentről sz. Pál a romaiakhoz írt levele 8. fejezetében szól.

Sz. Ferencz, kinek rendkívüli szeretete még az oktalan állatokra is kiterjedt, mert ezek is ugyanazon Teremtőtől származnak, s azért őket fivérei és nővéreinek szokta volt nevezni, igen nagy örömét találta a madarakban, s ezek viszont benne. Midőn például az Alverna helyre szokott volt kimenni, egész sereg madár vette őt körül, tele ülték fejét, vállát, kezét s maguk módja szerint nyilvánították örömüket. Egy alkalommal a kertben fülemilét hallott verni; sz. Ferencz vele együtt fölváltva kezdte az Urat éneken dicsőíteni, amennyiben míg sz. Ferencz énekelt, a fülemile elhallgatott, s midőn ő elhagyta, ismét a fülemile kezdte rá; így tartott ez sokáig, végre sz. Ferencz magához hívta a madarat, ez kezére szállt, s sz. Ferencztől enni kapott, és csupán az ő parancsára szállt el onnét ismét. Hasonló események, hogy t.i. az állatok igen vonzódtak hozzá, igen sűrűn fordultak elő sz. Ferencz életében. Halálakor pedig majdnem hasonló esemény adta magát elő, mint sz. Erzsébetnél. Azon éjjel ugyanis, midőn sz. Ferencz a kolostorban meghalt, egy sereg pacsirta röpült elé, ezeket ő igen szerette és sokszor ösztönözte, hogy vele együtt dicsérjék az Urat, s a kolostor tetejét körülröpködve az elhunyt tiszteletére mintegy gyászzenét hallatszottak tartani.

„Akik könyhullatással vetnek, örvendezéssel aratnak.”

A mult őszkor csupán sz. Erzsébet végett Eisenachba utaztam, s midőn Wartburgba megérkeztem, gyönyörű szép vasárnap volt. A vár pompásan van helyreállítva s egészen a lovagkorba varázsol vissza. Sok tárgy emlékezteti itt az embert sz. Erzsébetre és környezetére, kik egykor itt tanyáztak vala. Midőn belül magamat körülnéztem, egy ablak fölkébe álltam s onnét néztem a gyönyörű hegyi tájképet, s az eisenachi völgyet. Egyszerre egy erdei madár röpül az ablak kőpárkányzatára, egy pillanatra megnézett, s azután visszaröpült az erdő sűrűjébe. Ez nem valami rendkívüli ugyan, de igen meghatott, s valahányszor ráemlékszem, örvendek. Azonban e természeti egyszerű esemény is sz. Erzsébet szívélyes üdvözléseként tűnt föl nekem, fáradságom és vonzalmamért, mely ide vezérelt.

Sz. Erzsébet arczképe

Kedves élete lejárt, lássuk most képét. Hamis állítás az, mintha minden arczról leolvasható volna az ember lelkülete; némely embernek oly eredeti arczvonásai vannak, hogy az ember nem is magyarázhat ki mást belőlük, mint szelidséget, s mégis valóságban igen hajlandó a haragra s czivódásra. Ellenben némelyiknek rút, visszataszító arcza van, s ha őt közelebből ismeri az ember, kalapot emel jelleme s szép lelke előtt, s arczát sem látjuk már többé oly rútnek.

Mindenesetre azonban visszatükröződik a lélek, s ennek állapotja legtöbbször az arczon is, habár talán csak futólagosan. A legszebb arcz is valami visszataszító, midőn a lélek harag vagy egyéb szenvedély által van felizgatva; s a rút, visszataszító arcz is némi kellemet ölt, midőn az ember nyájasan s barátságosan érintkezik másokkal.

Ha azonban valaki évekig egész elhatározottsággal és erővel valamely szent cél- vagy véteknek él, az ami a lélekhez a szokás által mintegy oda nőtt, visszatartathatatlannul kifelé törekszik, s többé kevésbé az arczon is kifejezi magát. Így sokszor, a természettől igen szép arczképzéssel megáldott és ékesített ifju az erkölcstelen élet következtében a szépség végső nyomait is elveszti, s gyakran közönséges állati arczhoz hasonlót ölt föl. Míg ellenben vannak öreg emberek, kik naponkint szebbek lettek, mint ifjúságukban voltak; a jóság, szelidség és áhitat, melyben évekig növekedtek, szemüket élénkebbé, arczkifejezésüket szebbé tette.

Mit veszünk észre e szempontból sz. Erzsébetnél? Az őt ábrázoló legrégebb kép a marburgi főtemplom nagy oltárán van. S ez egy finomul faragott kőszobrocska, körülbelül két láb magas. Mivel e főtemplom építése sz. Erzsébet halála után nemsokára megkezdett, gyanítható, hogy az illető szobrász sz. Erzsébetet személyesen is ismerte, s így arczképét a faragványon, amennyire lehetséges, tökéletesen visszaadni törekedett. *)

Ezen szobrocska arczán teljesen ki van fejezve sz. Erzsébet egész lelke és életének azon naponkint fokozódott tökélye: a vallásos, szent komolyság s a csodálatos szeretet és szívjóság. Természetesen mégis csak

---

*) Stolcz Albán bírja ezen szobrocskának gipsz-lenyomatát, s ezt lerajzoltatva munkájához mellékelte, mely azonban ugyancsak az ő állítása szerint, nem igen üt össze azzal, mely Marburgban látható.

annyira, amennyire azt a kemény, hideg kövön a művész vésőjének előállitania lehetett.

Egyébként az arcz és test csak a föltámadáskor fogja a lélek igazi kinyomatát mutatni. Mennél inkább földúlva és elrutitva a bűnöktől távozott a lélek e földről, annál rutabb és visszataszítóbb lesz arcza és teste is, melylyel a léleknek a föltámadáskor egyesülnie kell.

Ellenben mennél ékeesebb s tündöklőbb lett valakinek lelke a keresztény erények gyakorlata által, annál szebb lesz teste is, melylyel a föltámadás után egész világ előtt fog megjelenni. Ezeknek teste azon égi szépségtől fog tündökleni, melyben az édes Üdvözítő magát a Tábor hegyén bemutatta. Azért vajmi okosan tennének azok, kik külsőjük által tetszeni vágnak, ha a mulékony, csak pókhálló tartósságú külső szépség és ékesség helyett bensőjüket törekednének vallásosság és keresztény erények gyakorlata által földiszíteni. Ezáltal nem csupán halhatatlan lelküknek tennének nagy szolgálatot, de testükbe is az örök ifju, s állandó szépség csiráját oltanak be.

„Ő megújítja ami alázatos testünket, hasonlóvá tévén az ő dicsőséges testéhez, azon erejénél fogva, melylyel mindent is alávetet magának.”
Filipp. 3,21.

S most sz. Erzsébet képétől térjünk vissza személyiségéhez.

A barátság, mely el nem hal

A reinhardsbrunni kolostorban, hol Lajos tartománygróf életében oly kedvesen szokott volt időzni, s hová hullája is eltemettetett, élt egy világi fráter, névleg Volkmár, ki mint kitanult molnár a kolostor malmát vezette s rendezte; kitünőleg ajtatos és szentéletű ember volt, a legszigorúbb önsanyargatásokkal edzette magát; vaspánczélt hordozott testén a ruha alatt, hogy ez által minden gerjedelemtől megóvja magát.

Sz. Erzsébet gyakran szokott oly hön szeretett férjének sirjához elzarándokolni; így ismerkedett meg ezen barát fráterrel, s mindjárt eleve vonzódo szeretettel viseltetett irányában, mert látta, hogy ajtatos élete a közönségesnél sokkal fölebb állott. Sz. Erzsébet véghetetlen alázatosságában így gondolkozott: egy ily jó és ajtatos lelkü keresztény, mint e barát, talán nekem is lelkiüdvösségemre szolgálhatna, s a lelkiekben segélyemre lehetne. Imáiba ajánlotta tehát magát, s kérte őt, lépne vele szellemi barátságba, testvérísülne vele, és ennek jeléül mindjárt kezét is nyújtott neki. A szegény, alázatos barát, azon gondolatban, hogy ime a fejedelemasszony őt mennyire

megbecsüli, s hozzá leereszkedik, elpirult, s nem bírta magát arra határozni, hogy a malomi munkától durva kezét a fejedelemnőnek nyujtsa.

Történt, hogy hosszú időre ezután Volkmár a malmot akarta kijavítani, s midőn ezt tenné, rögtön erős szélroham éri a szélmalom hajtókájának egyik szárnyát, s oly erővel érte kezét, hogy azt ketté törve zúzta. Iszonyú fájdalmakat szenvedett bár, de keresztény türelemmel tűrte azokat. November 19-ke éjjelén, mely éjjelen sz. Erzsébet meghalt, Volkmár ép a templomban virrasztott, s imádkozott; itt fájdalmai oly hevesen törtek elé, hogy fõnszóval jajgatott. Eközben egyszerre csak a fejedelemasszony fényesen öltözött ragyogó alakja jelent meg előtte. Az alak megszólítja őt, s e barátságos szavakat intézi hozzá: „Kedves Volkmár testvér, mit csinálsz, hogy vagy?” Álmélkodva, s a természetfölötti világosság által majdnem megvakitva állt ott a szegény Volkmár, megismerte ugyan a fejedelemlőt, de nem is gondolt arra, hogy az ő lelki barátnője meghalt volna; kérdi azért, mi oka annak, hogy most oly fényesen s fejedelmileg öltözik, míg máskor egyszerűbb ruhát szokott volt viselni. „Állásomat megváltoztattam,” felelé sz. Erzsébet. E szavak után megragadta a kezét, melyet ő egykor a szellemi szövetség megkötése végett odanyujtani nem akart. Az érintésnél égető fájdalom futotta át kezét, mintha villámütés érte volna, majdnem összerogyott; de csakhamar érezte, hogy keze és karja is ép és egészséges. Magasztalni kezdte tehát az Urat, ki sz. Erzsébet által kezét csodálatosan meggyógyította.

Tudjuk, hogy a szadduceusok egykor az édes Üdvözítőt zavarba akarták hozni azon kérdésükkel, vajjon a föltámadáskor kié lesz azon asszony, kit egymásután többen vettek nőül? Az Úr azt adta feleletül, hogy a más világon nem lesz többé házassági összeköttetés, hanem hogy a föltámadottak olyanok lesznek, mint az Isten angyalai égben. Ha már most innét következtetve, minden viszony, melyet egyes emberek akár testi, vagy lelki rokonság, akár házasság, akár testi szerelem által egymás között fűztek, megszűnik is és a túl világon hason módon többé nem folytatattik, még ebből nem következik, hogy azon tiszta barátság és égi szerelem, melylyel a lelkek tisztán, ártatlanul fűződnek egymáshoz, s mely Krisztusban bírja alapját, mondom, hogy ez is megszűnjék. Bátran föltehetjük s állíthatjuk, hogy azon szeretet, melynek a testtel semmi köze, hanem Istenben kötött és tartatik fönn, a halál nem képes szétépni.

„És aki győzedelmes leszen és megtartja mindvégig az én cselekedeteimet, hatalmat adok annak a pogányok fölött.” Sz. Ján. Titk. Jel. 2,26.

Égi kenyérmorzsák

A híres görög egyházatyának, sz. Vazulnak irataiban van azon nevezetes állítás, hogy a lélek midőn szabadul a testtől, s Isten ítélőszéke előtt elítéltetett, sokkal gonoszabb lesz, mint volt a testi életben. Mert míg a testtel volt összekötve, kegyelmi állapotban volt, azaz oly helyzetben, hogy a Szentlélek reá hatni törekedett, s őt a legmélyebb sülyedéstől megóvta. A halál által e körülmény megszűnik, s a lélek végleges gonoszságra gyúl, vagyis elördögösödik. De megfordítva is mondhatjuk, hogy a szent életűek lelkei a halál által csak nagyobb boldogság részeseivé lesznek; ezeknél a testtől megszabadulás körülbelül azt munkálja, mit munkál az elfojtott lángnak a szabad lég, ha t.i. a nedves földet, mely azt körül fogta, s a levegő hozzájárulását akadályozta, eltávolítjuk; mint ez élénk lobogásra, úgy amaz végtelen boldogságra talál. Az Isten iránti szeretet ott legszentebb szemlélésénél, végtelen magasra lángol föl, izzóvá lesz, minő e földön nem volt soha egyetlen egy szentnél sem, de melyet sárból készült testében nem is tarthatott volna senki. És minthogy e földön sem gondolható igazi Isten iránti szeretet felebaráti szeretet nélkül, nem tehető föl, hogy égben az embertársak iránti szeretet és szeretetnyilvánulás megszűnjék, míg az Isten iránti szeretet öregbedik s erősödik.

Innét tapasztalják azután azt is nem kevés családok, hogy ha körükből egy-egy kitünően szentéletű tag, vagy egy ártatlan gyermek kihalt, nemsokára ezután a családra, s házba rendkívüli kegyelmek ömlenek, különösen pedig olyanokra, kiknek erre leginkább szükségük van. Az eltávozott léleknek magasan lobogó szeretete Istennek még nagyobb szeretetével találkozik; s azért némely tökéletes lelket itt is, sőt még nagyobb öröm- és tiszteletben részesíti, mint a földön, amennyiben azoknak segélyül lehetni megengedi, kik bizalmasan kérik imáikban esedezésüket.

Olyan léleknek, mint sz. Erzsébet, a halál és a mennybe fölvétel bizonyos tekintetben veszteség lett volna, ha az égben megfosztatott volna attól, mi gyermekségétől fogva boldog halála utolsó pillanataig őt legnagyobb örömmel töltötte el, másokat jótéteményben részesíthetni t.i.

Hiteles tudósításokat olvasunk arról, hogy különféle emberek, kik sz. Erzsébet halála után bizalomteljesen imádkoztak segélye- és esedezéseért, csodálatos segélyben részesültek is. Egy cisztercita rendű szerzetes negyven éve szenvedett mélakórban, s rendkívüli benső aggodalmaktól gyötörtetett; eddig sem az olvasás, sem a vigasztalás, de még az ima sem birt rajta segíteni. Ilyen baj sokkal veszélyesebb a testi bajoknál, mert ez közvetlenül az élet gyökerén, a lelken rágódik. Eszébe jutott neki, ha vajjon oly szent és irgalmas lélek, mint sz. Erzsébet, nem segíthetne-e az ő baján.

Csak másodnapja volt még sz. Erzsébet eltemetetésének, szegény szerzetesünk elvándorolt sirjához, letérdelt ott, s oly bensőséggel, milyennel csak lehet, imádkozott az elhunyt esedezéseért. S ime, mintha egy tetszhalott koporsójának födele fölnyílnék, ki szűk koporsójában fölébredve, zavara- és véghetetlen álmélkodásban nem tudna magán segíteni, állt ott a ciszterci szerzetes; teljesen jól érezte magát; nagy örömmel sietett Konrád atyához, s a helybeli plebánoshoz, hogy őket a történekről személyesen értesítse.

Amit a jó Isten hatalmánál fogva közvetlenül véghezvihatna, azt örömmel teszi közvetve, legkedvesebb gyermeki által, az angyalok, szentek s az ő jámbor földi szolgálói által, hogy így ezek is részt vehessenek, s örömet találhassanak a mennyei Atya jótéteményeiben. Ha tehát az egykor annyira szorongatott sz. Erzsébet e földön türt annyi szenvedéseieért mintegy jutalmul az Urtól vigaszt kér egy szegény, szorongatott lélek számára, s megengedtetik neki vidámságot önthetni a már majdnem kétségbeeső lelkébe, akkor ő is elmondhatja az apostollal:

„Áldott legyen az Isten és a mi Urunk Jézus Krisztus Atyja, az irgalmasság Atyja, és minden vigasztalás Istene, ki vigasztal minket minden háborúságainkban, hogy vigasztalhassuk mi is azokat, kik mindenféle szorongatásban vannak.” II. Kor. 1,3-4.

Pokoli tüzoltás

Később igen sok oly testi nyavalyábóli gyógyulást fogunk fölsorolni, melyek sz. Erzsébet kért közbenjárása által történtek. Addig azonban szóljunk még másnemü gyógyulásokról is. A test különféle nyavalyái és halála ugyszólván hasonlata a lélek különféle állapotainak és eseményeinek a szellemi életben. A szellemi, lelki világban is van rend és természeti törvények; s mégis ott is történnek csodák. Egy éleseszü egyházatya mondja: hogy a bünös megtérítése nagyobb csoda, mint Lázár föltámasztása, sőt

nagyobb a világ teremtésénél is. Szent Erzsébet közbenjárására számos lelki betegségből csodálatos fölgyógyulás történt. Vannak szenvedélyek, melyek a lélekben mint pokoli féreg, mint valami szellemi galandócz folytonosan éheznek újabb és újabb táp után, folytonos bűn után. Ezen önalkotta ördögünk fölemesztí e természeti jóság végső maradványait is; s mi a vége? örök kárhozat, ha a jó Isten véghetetlen irgalma és hatalma még jókor ki nem ragadja a szegény lelket, mint égő hasábot a tűzből.

Egy előkelő családból származó, magas méltóságú pap súlyosan vétkezett a hatodik parancs ellen. Itt is bebizonyult az, mit az édes Üdvözítő mondott: „Ki vétkezik, az szolgálja a bűnnek.” De a szerencsétlen pap még nem volt egészen elsüllyedve; lelkiismerete még többször tett neki szemrehányásokat és komoly aggodalmakat. De a sz. gyónáskor tett jó föltételeket egy újabb heves kísértet mindig semmivé tette; mennél gyakrabban győzött a kísértet, annál erősebb lett a bűn hatalma és uralma. Hogy mily utálattal nézi az Úr Isten egy papban az ily vétket, s mint fogja azt egykor büntetni, következtetni lehet abból is, ami már az ó szövetségben erre nézve rendelve van: ha a papnak csak leánya is, ki mégis csak kevesebb szolgálatot tőn az isteni tisztelet körül, mint egy kath. pap, ilyféle vétket követ el, elevenen égettessék meg.

Már már közel volt ahhoz, hogy a lélek kétségessége, ez a hideg fene, a halálos bűnbeni nyugalom t.i. beáll, midőn az Isten kegyelme eszébe juttatá, hogy ő is ott keressen segílyt, hol sok más ember keresett már, s talált szükségében, sz. Erzsébet sirjánál. Elment, s keserűség és fájdalomérzetében nagy bensőséggel imádkozott; ott lelkiismerete keserű panaszokat emelt bemocskolt életeért, s önlelkének letarolásaért; hosszasan, órákig imádkozott, sirt és bánkódott a nagy bűnös az irgalmas asszony sirjánál.

Szabad, sőt kell a legnagyobb bűnösnek is Istenhez imádkozni, mert az Úr Isten a legnagyobb bűnösre is gondol, habár nem tetszéssel, de mindenesetre türelemmel és irgalommal s akarja megtérését. De az Isten végtelenül szent is egyszersmind, s az ima alkalmával ő a lélekbe néz, mert ez imádkozik tulajdonkép, sőt maga az ima is a léleknek lehe, s mintegy a lélek színét és illatát tünteti elő. Azért is csak az igaz és töredelmesnek imája bírja azon ígéretet, hogy sokat tehet, a vétkes lelkiismeret nem igen bizhatik imájában. Azért is a kath. egyház tana, mely szerint a bűnös imáját az igaz imájával egyesítve méltóbbá teszi, mintegy megaranyozza, s így Isten előtt kellemesebbé teheti, ha a szenteket segílyül hívja, s kéri őket, hogy

imájához kapcsolva övéiket, azt nyomósabbá tegyék, ez oly igen vigasztaló. De egyszersmind az alázatosság erényében is gyakorolja magát a bűnös, midőn a szenteket a végből hívja segélyül, hogy imáját erősítsék. Erről sz. Erzsébet sirjánál a főnemlített pap is szépen győződött meg. Míg ugyanis a szent sirjánál tökéletes odaadás- és bensőséggel imádkozott volna, lelkében szózatot hall, mely biztosította őt arról, hogy szenvedélyének lánczai széttörtettek, s ő ezentúl ismét mint jó keresztény és pap teljes lelki szabadsággal szolgálhatand Istennek. E szózatról bizonyossá tette őt későbbi élete is; a leghevesebb kísértetek nem hatottak már reá, s egyszersmind erőt is nyert a bűnre való minden alkalom könnyű eltávoztatására.

Az emberek sokkal inkább törekszenek ugyan a testi bajoktól megszabadulni, mint a lelki betegségtől, mert a természeti, a testi ember inkább érzi, mint szellemi világban lakozik: mégis igen sok bűnös jött sz. Erzsébet sirjához, kik csupán szenvedélyeik legyőzése végett kérték az ő közbenjárását; mert nem is csekély gyötrelém az, mit a meggyökerezett vétek és a sérült lelkiismeret egymásközötti harcza okoz. Ily esetekben azonban annál biztosabban lehetett remélni sz. Erzsébet hathatós pártfogását, mert legörömostebb osztott ő is ki oly jótéteményeket, melyekben fejedelmileg gazdag volt, s melyeknek különben is örök becsük volt, mint az alázatosság, szelidség, béketűrés, szeretet és irgalmasság jótéteményeit. Theodorich történetében olvassuk, hogy sz. Erzsébet sirjánál leginkább oly bűnösök nyertek lelki gyógyulást, kik kevélység, harag, irigység vagy nagyravágyás bűnében szenvedtek.

„Hála legyen pedig az Istennek, hogy kik a bűnnek szolgálói voltak, szivetekből engedelmeskedvén ama tanításnak, átalakulva tüntetek elé.”
Rom. 6,17.

De szabadíts meg a gonosztól

Háromféle baj nyomorgatja leginkább az embereket e földön: testi bajok, kedélybetegség, és a megrögzött bűnösség. Láttuk, hogy sz. Erzsébet csaknem mindjárt halála után e bajokból szabadulást eszközölt ki a jó Istentől sokak számára. A barát fráternek keze gyógyult meg, a cisztercita szerzetes kedélybajától szabadult meg, s a szerencsétlen pap bűnös kötelékeiből oldatott föl.

Ez csak kezdete volt azon különös gyógyulási csodáknak, melyek sz. Erzsébet közbenjárása, s esedezése folytán történtek. Egy tébolyodott

bizonyos alkalommal e mély értelmű szavakat mondá: „Minden lélek által, mely az égbe jő, nagyobbodik a mennyország, s minden lélekkel, mely pokolba megy, szűkebb lesz a pokol.” Ezt mondhatnók a földre nézve is; minden bűnös által több és több nyomor jő a földre, és minden sz. életével több áldás. Így történt ez sz. Erzsébet életében is nemcsak, de halála után is. Erre nézve egy híres író tudósítását fogjuk meghallgatni, Heisterbachi Cezáriusz-ét. Konrád ugyanis azon üdvös meggyőződést táplálta, hogy ily csodálatos jámbor élet, milyet sz. Erzsébet élt, nemcsak az örök üdvöt szerezhette meg neki, hanem ez által az Úr is dicsőítetik e földön, az emberek pedig épülnek; Cezáriuszt rábeszélte tehát, hogy sz. Erzsébet élettörténetét írja meg. Igen szívesen tette ezt Cezáriusz, annál is inkább, mert ő szemtanúja volt mindannak, mi sz. Erzsébet halála után csodásan történt. Ez többi között így ír:

„A jó Isten kedves leányának érdemeit kitüntetni akarván, az ő sirját annyi csodás események által dicsőítette meg, hogy a legtávolibb vidékekről számosan sereglettek ide, miszerint egészségüket visszanyerhessék, vagy legalább hogy sirjánál ajtatosságukat végezhessek. Vakok, bénák, süketek, nehézsúlyosok, s általában mindenféle betegségben szenvedők nyertek itt csodás fölgyógyulást, sőt beszéltek, hogy halottak is visszanyerték sirjánál életüket. Nemcsak közvetlen Mainz és Trier környékéről, hanem távolabbról, mint kölni, brémai és magdeburgi megyékből is, megszámlálhatlan sokaság zarándokolt ide, részint, hogy egészségét nyerje vissza, részint, hogy itt imádkozhassék. A visszatérőkkel az érkezők találkoztak; akik egészségüket visszanyerték, elmondták az érkezőknek: mi történt velük az Isten ereje folytán. Sok ajándék gyűlt be e helyütt, s ebből sirja fölött szép templom épült. Én magam is jelen voltam, s nem emlékszem, hogy egész életemben láttam volna Marburgban több népet együtt, mint akkor. Megfeszített fáradság, s erőszak nélkül lehetetlen volt a templomba be- vagy kimenni. Ime így emeltetett ama szent város, a menedék városa, csodálatos jelek által a hegyre, a nyilvánosság és híresség magaslatára t.i. A földön valóban úgy tűnt fel sz. Erzsébet, mint valami menhely, mert a szükség és nyomor idején ő fogadta be a nyomorultakat, most pedig az égben van, hol a hozzá fohászokóknak imáinak meghallgatást eszközöl.”

„*Örülj jó és hiv szolgám! mivelhogy a kevésben hű voltál, sokat bizok rád; menj be Urad örömébe.*” Sz. Máté 25,21.

Csodálatos az Úr szenteiben

Sokat bizok reád, az utóbbi szentírási szakaszban; sz. Luk. 12. fejj. 44. versében a kötelemhű szolgálónak még több ígértetik; „Valóban! mondatik ott, én mondom nektek: ő minden javai fölé helyezendi őt.” E szentírási helyet anélkül, hogy valaki elcsavarná értelmét, alig lehet másképp magyarázni, minthogy a lélek, mely a halál után az ítéletet kiállotta, s igaznak találtatott, hatalmat s uralmat nyer. Ha már most a szentírás állítása szerint az angyaloknak is beavatkozható hatalmuk, befolyásuk van a földre, miért ne kaphatnák meg ezen hatalmat az angyaltiszta lelkek, kik egykor a föld polgárai is voltak? Igen, Istenhez egészen illő, a mennyei rend-, és ha szabad úgy szólni, háztartással egészen megegyező, hogy az Úr igaz és hű szolgálói-, vagy szolgálóinak e földre befolyás engedessék. S én inkább csodálkoznám azon, ha sz. Erzsébetnek halála után nem engedtetett volna meg az, mit életében oly nagy örömmel gyakorlott: másokkal jót tehetni, mint azon, hogy hatalom adatott neki a sok hozzá röpitett könyörgést segélylyel viszonzhatni.

Mindamellet nem merném állítani, hogy az olvasó minden kétkedés nélkül elhigye azon csodás gyógyulásokat, melyek sz. Erzsébet esedezése folytán történtek. Midőn csodásról van szó, az ember mindig hiteles bizonyosságot követel. Pedig hiszen gondoskodva van arról, hogy minden okos, értelmes ember, kit nem tartanak előítéletek lekötve, szilárdul győzethessék meg az egyház által előadott csodás eseményekről. Az egész ügy ugyanis ennyiben áll: midőn Rómában jelentés tétetik arról, hogy valaki rendkívül szent életet élt, s hogy ő általa csodák is történnek, s ezért az illető egyén szentté avatattása kérelmeztetik: bizottmány küldetik ki, mely szigorú s lelkiismeretes keresetet indít az egész ügy fölött. Mindnyájan, kik a csodás fölgyógyulás tárgyai, vagy tanúi voltak, a rokonok, szem- és fültanúk esküvel köteleztetnek állításaikat erősíteni, különben nem vétetnek föl bizonyosságokul. Magok a csodásan fölgyógyult betegnek orvosai is fölhivatnak, hogy adják elő, mit vettek észre a betegen, s mit ítélnék róla. Általában a fenytő törvényszék leglelkiismeretesebb birái sem vesznek föl valamely büntény fölött gondosabb vizsgálatot, mint a szentté avatattás ügyénél szokás. Amint ott választatik egy ügyvéd, ki a bűnöst védje, ugy itt is neveztetik ki ügyvéd, ki az illetőnek, kinek szentté avatattása sürgettetik, élete és csodái ellen minden kigondolható vádat fölhozzon.

A magyar királyleány és thüringiai fejedelemszöly szentté avatása sem ment ám oly könnyen, minden baj nélkül véghez. Midőn a megholt sirjához való zarándoklás naponkint tömegesebb lett, és szünni nem akart, midőn szakadatlanul újabb és újabb csodákról lőn a világ értesítve: Konrád atya elérkezettnek hitte az időt, hogy a Pápát minderről tudósítsa, s Erzsébet szenttéavatásának ügyét tőle kérelmezze. IX Gergely azonban, bár még a boldogult fejedelemszöly életében értesítve volt ennek rendkívüli alázatossága-, jótékonsága- és önkénytes szegénységéről, nem elégtette meg csupán Konrád atya értesítését, hanem meghagyta neki, hogy a mainzi érsekkel, és az eberbachi apáttal egyesülten szigorúan vizsgálják meg az ügyet, s őt aztán erről értesítsék. 1233-ik évből kelt levelében a Pápa szőzról szóza ezeket mondja: „Azon törvényes tanuk, kik a boldogult thüringiai Erzsébet fejedelemszöly élete-, tettei- és csodáiról kihallgatandók, eskü letételre köteleztessenek, s szorgalmasan vallattassanak s kérdeztettessenek ki mindenről, honnét és miként tudják, mely időben, mely helyen, mely hónapban és napon, ki volt jelen, kinek kérésére, mely szavakkal történt, továbbá azok neveiről is, kikkel a csoda történt, arról, hogy vajjon az illető tanuk az illető személyt már előbb is ismerték-e, hány nappal a csoda előtt látták az illető beteget, az időt, mióta azok betegségben szenvedtek, s végre születéshelyüket is. Minden legkisebb körülmény szigorúan vétessék figyelembe. A kereset eredménye aztán, a tanuk szavaival együtt hitelesen írásban terjesztessék föl. IX. Gergely pápa.”

Ugy történt, mint a Pápa kívánta. Konrád mester kihirdette a szószékről, hogy mindazok, kik a boldogult fejedelemszöly közbenjárása folytán csodás fölgyógyulás, vagy egyéb segélyben részesültek, jelentsék föl magukat. Ilyenek igen sokan meg is jelentek, s a velük történeteket esküvel bizonyították. Konrád mindent pontosan följegyzett, s Rómába küldötte. E tudósítás később ki is nyomatott, s itt ott még most is láthatók példányai. Első része a megboldogult fejedelemszölynek szent életét tárgyalja, a másik azon csodákról szól, melyek esküvel vannak kimutatva. Minthogy azonban már eddig is sokat beszéltünk el abból, mi Konrád mesternek e tudósítványában foglaltatik, csak kis kivonatot fogunk belőle közölni. A csodákból csak annyit fogok főlemlíteni, hogy az olvasók terhére ne legyenek.

„A ti hitetek ne legyen az emberek bölcsességében, hanem az Isten erejében.” I.Kor. 2,5.

A Rómába küldött levél

„Szentséges atyánk és urunk IX Gergely pápának, a római kath. szentegyház fejének, fiúi engedelmességet és alázatos hódolatukat: Siffrid, Isten kegyelméből mainzi érsek, Reymund, eberbachi cisztercitarendű apát, és Konrád, hitszónok. Kaptuk szentségednek levelét és megbizását, melyszerint, csupán az Isten fölségét tartva hódolatteljesen szem előtt, vizsgálónok meg néhai boldogult Erzsébet fejedelemasszony életét, s azon csodákat, melyeket az Isten ereje e szentnek teste által véghezvitt, s azután hiteles tanuk által, nagy szorgalom, s még nagyobb gonddal megvizsgálva, írásba foglaljuk, s azt saját pecsétünk alatt, megbízható hivatalos követek által szentségednek elküldjük. Mi kötelességünknek ismertük szentséged parancsának alázatosan engedelmeskedni, s a boldogult fejedelemasszony életét és a csodákat, melyeket az Úr az ő szentsége által véghez vinni engedett, tőlünk kitelt gond- és szorgalommal megvizsgáltuk, s az eredményt ezennel szentségednek átküldjük. Életfolyama és története végett úgy ismerőseit, mint istenfelő szolgálatát kikérdeztük, s eskü-bizonyítás mellett ezekre nézve biztosságba is helyeztettünk, amint az idemellékelt bizonyítványok tartalmazzák, melyeket én Konrád mester, az Isten igéjének alázatos hirdetője a vallomások után szóról szóra följegyeztem. Ami egyebet azóta hallottunk, nem olyan, hogy lelkiismeretünket arra indította volna, miszerint azok miatt ezen tudositványon valamit változtatni, kitörölni, vagy hozzá adni szükségesnek tartottuk volna.”

Konrád mesternek levele a Pápához, sz. Erzsébet életének ügyében.

„Szentséged emlékezni fog arra, hogy megbizva vagyok ugyancsak szentséged által, Erzsébet fejedelem asszony csodáiról tudósítást adni. Sz. Lőrincz napján a mainzi érsek kérésemre kért oltárt szentelt meg azon templomban, hol Erzsébet teste temetve van; a jelenlevő népnek én sz. beszédet tartottam s beszédközben anélkül, hogy erre előbb csak gondoltam volna is, eszembe jutott: jó volna szentségednek akarát a csodák fölötti bizonyosságtételben e helyütt is kihirdetni; megparancsoltam tehát a jelenlevőknek, hogy mindazok, kik a jó fejedelemasszony esedezése folytán valami segélyben részesültek, a jelenlevő mainzi érseknél vagy más főpapoknál másnapi egy óráig megjelenjenek, tanúkat magukkal vigyék s ott aztán hitelesen adják elő azon kegyelmeket, melyekben a megboldogulthoz

ima folytán részesültek. S midőn ennek következtében oda nem csekély számú tömeg gyűlt össze, a mainzi érseknek egyéb sietős dolgai is lévén, csak azokat jegyezte föl, melyek leginkább bizonyítják. Minthogy azonban szentséged nem csupán a csodákról, de a nevezett fejedelemszony életfolyásáról is óhajt tudositást, egész életének foglalátját im ezekben tudatom.”

„Két évvel előbb, hogysesem az én lelki vezetésemre bizatott, még férje életében hallottam őt panaszkodni a fölött, hogy a házasság szentségének kötelékei által lekötetett s így nem élhette életét szüzességben át. Azon időben, midőn férje az apuliába utazott, a császárhoz egész Németországban nagy drágaság uralgott és sokan éhen meg is haltak. Már ekkor tűnt ki Erzsébet erényei által. Amint egész életén át a szegények vigasztaló angyala volt, úgy most az éhezők táplálója kezdett lenni. A vár közelében kórodát építettett, hová sok beteget s nyomorultat egybegyűjtetett s mindnyájukat önmaga elégitette ki jótéteményeivel. De nemcsak itt, hanem férje egész birtokában fölkerestette a szegényeket s bőven üritette ki számukra jövedelmi forrásait, végre még fejedelmi ruháit és ékszereit is eladatta a szegények javára. Szokása volt naponkint kétszer, reggel és este meglátogatni betegeit, s e tekintetben azon különös modora volt, hogy a betegek közül azokat, kik valami undorító nyavalyában szenvedtek, önmaga szolgálta ki s ápolta, és mindezt férje nem ellenezte. Midőn végre férje meghalt, s szentséged őt az én lelki vezérlésemre bizta volna azon atyai buzdítással, hogy a tökély legfőbb fokára iparkodjam őt vezetni, tanácsért fordult hozzám a szent életű fejedelemszony, vajjon kolostorban-e vagy más állásban szerezhet az örök életre több érdemeket? S végre is abban állapotodott meg, hogy engem könyek között megkért, engedném neki, hogy házról házra járva, koldulhassa kenyérét. Midőn én ezt szigorúan megtiltottam, felelte: „Azt fogom tenni, igen azt, amit kegyed nekem meg nem tilthat.” S csakugyan legközelebbi nagypénteken, midőn az oltárok – mint tudjuk – le vannak fosztva, városának egyik kápolnájába ment, s ott többek előtt a lefosztott oltárra téve kezét, lemondott a multról s jelenről, szabad akaratáról s a világ pompájáról, lemondott mindentről, mit az édes Üdvözítő evangeliumában elhagyni s megvetni tanácsolt. Szép birtokairól is le akart mondani, de ezt sem engedtem meg neki, részint a férje után fölmaradt adósságok törlesztése végett, részint a szegények miatt. Erre miután maga is belátta, hogy a korszelleme által, könnyen elkapattathatnék s imét elcsábíthatatnék azon ország fényüzése által, hogy férje életében

előkelően élt, - akaratom ellenére Marburgba jött, mely ép férje birodalmának határán feküdt. Itt egy kórodát építtetett, hová a betegeteket s a gyöngéket fölvette, a nyomorultakat pedig s az elhagyottakat asztalához ültette. Midőn őt ezért megfeddtem volna, azt felelte, hogy minden egyestől bizonyos kegyelmet és alázatosságot nyer, s hogy neki szükséges ily módon ellenkezőt ellenkező által gyógyítani. Midőn aztán láttam, hogy ő naponkint tökéletesebb akar lenni, minden fölösleges szolgálatot elvettem tőle, s egy igen-igen fékezhetetlen leányt, meg egy süket és a legnagyobb fokban házsártos özvegyet adtam mellé, hogy amaz által alázatossága, emez által pedig türelme növekedjék. Például: még a szolgáló főzött s az étkeket készíté, az urnő tányérokat mosott. A többi között ő egy béna árvagyermeket vett magához, ki folytonosan vérfolyásban szenvedett; ennek ápolása igen sok nehézséget okozott neki; néha hatszor, sőt többször, amint a természet megkivánta, önkarján vitte őt ki, s önkezevel mosta meg bemocskolt ruháit. Ezen fiú halála után tudtomon kívül ismét egy bélpoklos leánykát vett magához, elrejtette őt a házban s az emberi szeretet minden kigondolható szolgálataiban részesítette őt, annyira, hogy nemcsak etette, ágyát készítette s ruháit megmosta, sőt még cipőit is ő húzta le. Midőn én erről értesültem – Isten bocsássa meg bűnömet – kegyetlenül megfenyítettem őt, mert félttem, hogy ama ragados nyavalyát ő is megkapja. A bélpoklos leányt tehát elparancsoltam tőle, de hithirdetés végett kissé távolabbra voltam kényszerítve távozni s ő ezalatt ismét egy béna gyermeket fogadott magához, ki amellet még tele volt fekélyekkel is ugyannyira, hogy egy szál haja sem volt; s ezt kezdte ismét ápolni, nemcsak mosott reá, hanem a gyógyszereket is, melyekkel őt gyógyította, maga készítette; (hogy honnét tanulta ezt, nem tudhatom). E gyermek jelen volt Erzsébet halálózásánál.”

Ezután Konrád azon eseményeket adja elő, melyek sz. Erzsébet halálakor és után történtek (melyeket mi már az előbbiekben láttunk) s ezután így folytatja tovább:

„Ezután minden jelenlevőt egy forró imában ajánlott az Urnak s elszunnyadt, mintha édes álomra hajtaná fejét. A környékbeli ciszterciták s egyéb szerzetesek értesülvén haláláról ide sereglettek. Négy napig volt kiterítve halála után, mert a nép tisztelete és áhitata úgy kívánta; kissé sápadt volt, de külömben a halottnak semmi ismertető jelei nem voltak rajta láthatók. Teste nem merevedett meg, s nem is volt – mint rendesen – kellemetlen büzü, hanem igen kedves illatot terjesztett maga körül. Eltemettetése után mindjárt az első napon kezdett az Úr Isten csodásan

működni, ezen ajtatos szolgálója által. Egy bizonyos cziszterczita rendű szerzetes 40 éven át szenvedett lelkibajától szabadult meg sirjánál, miként ezt ő maga esküvel erősítette előttem s a marburgi plebános előtt.”

Marburgban pompás templom építettett sirja fölé, hogy ez legyen a szent test sirja és sirköve is. Később fogunk erről szólni. Ha komolyan átgondoljuk, mily rettenetes szigorú ember volt Konrád mester, s mint gyóntatója mily pontosan ismerte sz. Erzsébetnek érzeményeit, egész lelkét és életfolyamát, mondom, ha ezt meggondoljuk: úgy ezen, a Pápához intézett levél sokkal nevezetesebb és szebb emléke sz. Erzsébetnek, mint a marburgi főtemplom.

Ezután az illető tudósítvány harmincznégy esküvel erősített csodát sorol elő, melyek sz. Erzsébet halála után történtek. E könyv rövid tartalma csak néhányat enged azok közül felsorolnunk, de ezt szórul szóra latin szövegből eszközölt fordítás után.

Kezdődnek boldog Erzsébet csodái

Egy született vak visszanyeri látását.

Slitzenrode-i Isentrud, a mainzi megyéből, esküvel erősíti, hogy öt éves fia, Theodorich vakon született s a szemnek legcsekélyebb részét sem lehetett látni nála; a szemnyílás bőrrel volt benőve egészen simára, mint a test többi részén, a szempillák egészen hiányzottak. Azon kérdésre: mikor kezdett tehát látni és mi módon, így válaszolt: ezen évnek zöldcsütörtökén. A helyre nézve pedig ezt: a kórodai templom szentélyének jobb részén, hol a boldogult Erzsébet fejedelemasszony eltemetve van. A módra nézve így válaszolt: azon sz. beszéd alatt, mely a szabadban tartatott, a bőr, mely szemét eddig takarta, egyszerre ketté szakadt, mintha finom késsel lett volna keresztül metszve, s e mögött egészen kicsiny, nyugtalan szemek voltak láthatók, hasonlók a békaporond vagy béka-ikrához s egészen vérrel borítva. Azon kérdésre végre, hogy kinek a segélyül hívására, így felelt: Sz. Erzsébet segélyül hívására, s hozzá tette, hogy ő vett sz. Erzsébet sirjától egy kis földet s ezzel érintette a fiú szemeit.

Linfingeni Lajos katona, esküvel bizonyítja, hogy ő ezen évben zöldcsütörtökön Konrád mesternek prédikációja alatt a fönnevezett asszonyt a kápolnában ülni és keserűen sirni látta; kérdezvén őt, hogy miért sir, azt felelé: hogy gyermeke miatt, ki vakon született, sir. Kérdeztetvén

aztán, hogy ő is észrevette-e a gyermek vakságát, felelé, miszerint a sűrű néptömeg miatt nem láthatta. Midőn azonban arról kérdeztetett, hogy ő maga is a sz. beszédről visszatértében látta, hogy a gyermeknek szemei vannak, a szemet takaró bőr átmetszettnek látszott, a szemek igen aprók és nyálkások voltak, a szempilláin nem volt szőr. Aztán meg akarván győződni arról, hogy csakugyan lát-e? egy fillért dobott előtte egy fazékba, a fiú kinyujtá utána kezét s a fillért kihúzta.

Slitzenrodi Kunegunda s fia Konrád, a gyermek rokonai, esküvel bizonyítják, hogy említett fiút egy évig vaknak látták, mert a szemén bőr hártya huzódott át s szengolyónak semmi nyoma sem volt; a legutóbbi, zöldcsütörtök óta azonban tapasztalják, hogy a fiú lát és éles szemei vannak. Kérdeztetvén, hogy miért csak egy évig látták őt így, felelék: mert anyja vele együtt ezelőtt másutt lakott. Mi, a tanuk vallatói is, láttuk e fiút és tapasztaltuk, hogy élesen lát, s rendes szemei vannak.”

Egy meghalt gyermek föltámasztatik.

Fronehuseni Lutgard, a mainzi megyéből, esküvel erősíti, hogy Henrik fia, alig három éves, heves lázban szenvedett hat napig; a hetedik napra pedig hajnal tájban meghalt, mert a meghalásnak minden jelei, a merevedettség, sápadtság és hidegség rajta észrevehetőek voltak. S midőn a megholt fiú megmerevülten feküdt ott, anyja keservesen sirt fölötte, jelenlevő öreganyja pedig Bertheldis, az édes anyja által buzdítatva fogadalmat tett ily formán: „Szent Erzsébet asszony, add vissza e gyermeket az életnek; elviendjük őt azután hálaajándékokkal sirodhoz s kötelezni fogjuk magunkat, hogy kórházadnak évenként kétszáz pénzt ajándékozunk hálaadóul.” A fiu nem ébredt reggelig s az asszonyok ezen idő alatt a legbensőbbben fohászkodtak sz. Erzsébethez. Reggel tájban a gyermek megmozdította egyik kezét s nehéz lélegzetet vett, végre egészen fölelevenedett s gondosan ápolgatott, másnap este már beszélni is kezdett. Bertheldis, az öreganya szintén megesküdtetett s állításai megegyeztek az anyáéival. Az időre nézve azt állították, hogy körülbelül ezen év sz. Gál napja körül történt. Jelen év pedig az 1232-ik. A megholt gyermek nagybátyja, Anselm, szintén esküvel bizonyította, hogy a gyermek halálakor jelen volt, látta őt halva feküdni s a halál említett biztos jeleit rajta észrevette, az anya és nagyanya állításaival minden állítása megegyez. A fiu

nővére Bertheldis, szintén meg lett esküdtetve s mindenben az előbbiekkal megegyezőleg bizonyít.

Egy púpos és görvélyes leányka meggyógyul.

Bütingeni Zsófia, mainzi megyéből, esküvel bizonyítja, hogy kilencz éves leánya, Beatrix, egy idő óta valami különös betegségben szenvedett, úgy hogy, majd teste egyes tagjain, majd egész testén púposodások, daganatok nőttek ki. Harmadfélévi ily betegeskedés után hátán egy nagy púp, nyakán pedig egy oly irtózatos görvély lett, hogy ezek következtében folytonosan meggörnyedve kellett járnia. Kezeit térdére rakva s testét mintegy ezáltal tartva fönn, lassan mászott úgyszólván és koldult házról házra. Kérdeztetvén az időről, felelé, hogy e bajban harmadfél éve szenved már, általában pedig öt év óta nyomorog betegségben. Míg végre anyja fogadalmat tett leánya részére, s meglátogatta sz. Erzsébet sirját, magával vivén leányát s némi áldozati ajándékot; mostoha atyja hátán vitte oda a leányt; tiz napig maradtak aztán itt, s naponkint Erzsébet sirjánál végezték ajtatosságukat. Elmúlt a tiz nap s a leány nem gyógyult föl; haragra lobbant emiatt az anya, dömhögni kezdett (zúgolódott) sz. Erzsébet ellen, s e szavakra fakadt: „Minden embert el fogok idegeníteni sirod látogatásától, mert meg nem hallgattál engem.” Haragjában berzenkedve távozott. Midőn másfél mértföldnyi távolban voltak, leánya az iszonyu fájdalmak miatt már nem birt menni, leültek azért Rossebeck falu alatt egy forráskut mellett. Sokat jajgatott itt a leány fájdalmai miatt s eközben igen kezdett izzadni, végre el is aludt. Midőn felocsudott, elbeszélte, hogy álmában egy urnót látott maga felé közeledni, arcza ragyogott, kezei finomak s hófehérek voltak; ezen urnő szép kezével megsimogatta hátamat és mellemet s aztán ezt monda: „Kelj föl és járj.” A leány fölkel, egész teste izzadságban uszik, s félelmesen reszket... megdörzsölte kezével mellét s aztán anyjára kiáltott: „Ó anyám, nézd csak! egész testem fölolvad!” Midőn fölemelkedett, minden akadály nélkül indult meg, megszabadulva pupja- és görvélyétől egészségét visszanyerte. Anyja, apja s ő is visszatértek erre Erzsébet sirjához s hálájukat rebegették el; a kosarat pedig, melyben a leányt hozták vala, visszahagyták a sirnál. A kérdésre, hogy mikor történt mindez, azt felelte anyja: ez évben keresztelő sz. János napján. Cinivircho, a mostoha atya, esküvel bizonyította mindazt, amit a leány anyja. Larbachi Guntrám szintén megesküszik, s az előbbiekkal minden megegyezőket állít, s hozzá teszi, hogy a leány

betegsége alatt hét hetet nála is töltött. Herboren, Friedrich, Konrád, Volevin, Berthold, Larbachi Albert, mindnyájan megegyeztetve az előbbeniekkel mindenben megegyeznek. Mi pedig, kik a tanukat kihallgattuk, a leányt teljes egészségben láttuk.

Egy béna meggyógyittatik.

Grünebergi Walter és neje Ermentrúd, a wormszi megyéből, fiuk fölgyógyulásáról hallgattatván ki, esküvel erősítik, hogy gyermekük tizenkét éves korában kezdett betegeskedni; jobb oldalán igen nagy húscsomó nőtt ki púp alakban, mely az egész testet eltorzította. Ugyanezen jobb oldalnak a lábszáron fölüli része pedig elkezdett fonnyadni s egészen leszáradni. Csipő és térdcsontjai körül pedig igen meg volt dagadva, erei és izmai pedig annyira összezsugorodva, hogy csak nagy bajjal léphetett a földre. Két év múlva e szerencsétlen gyermeknek a balkeze száradt el s használhatatlanná vált. Anyja megfogadta, hogy gyermekével Erzsébet sírjához megy s áldozati ajándékot viend magával. Fogadalmát ezen év nagybőjtje alatt akarta teljesíteni, s zöldcsütörtökön el is utazott sz. Erzsébet sírjához, a gyermeket azonban betegsége miatt otthon hagyta, de az áldozati ajándékot ő érte mutatta be; haza érkezvén, gyermekét kissé jobbulva találta. Ezt követő Pünkösöd-napján a szülők gyermekükkel együtt mentek el a sírhoz; már utközben kezdte magát a fiú kissé jobban érezni, csontjai ruganyosabbak lettek, úgy hogy midőn szülői intették őt, hogy üljön le s pihenje ki magát, ő azt felelte, hogy nem fog pihenni addig, még Marburgot meg nem látja; s nem is birták őt arra venni, hogy vitesse magát. Midőn aztán Pünkösöd után harmad napra a sírhoz érkeztek, ajtatosan végezik el itt imádságaikat; negyed napra a gyermeket Erzsébet sírjára helyezték s anyja így szólította őt meg. „Fiam! tedd kezedet a sírkő alá.” A fiú úgy tett, bedugta kezét azon üregbe, melyet a nép (mindenki egy kevés port akart vinni emlékül sz. Erzsébet sírjától) lassanként kivájt. Midőn ezt megtette, s a roppant tolakodás miatt már jó a templom belsejébe tereltetett, keze elkezdett reszketni, a fiú kinyujtá s így szólt anyjához: „Nézd anyám, kezem meggyógyult.” Örömtelven adtak hálát az Urnak s általa sz. Erzsébetnek, s aztán haza tértek. A fiú mindinkább javult, oldalkinövéseit elvesztette s egész testében ép lett.

(A német itt elbeszéli egy Burkard nevű aschaffenburgi diákgyerekeknek életre keltését, aki a Wedere folyóba fulladt,

a Rudene-i Lutrudis 3 ½ éves korában meghalt Wetzelin nevű fiának feléledését,
egy négy évig gennyes fekélyekkel telt 9 éves kislány, Hadewig, gyógyulását,
a kútba esett 4 éves Godefrid életre keltését,
a 10 évig meggörnyedten nyomorgó Bleitenbach-i Gertrúd gyógyulását,
a 12 évig tartó orrfekélytől és az eretnekségtől megszabaduló Guda özvegy esetét,
a 13 éves bénán született Konrád gyógyulását,
a 2 évig dühöngő örült Orfa-i Adelheid gyógyulását.)

Egy asszony kőbetegségétől megszabadul.

Ginseidi Abs asszony, a mainzi megyéből, betegségéről kihallgattatván a következőket állította eskü alatt: Tizenkét évig kőbajban igen sokat szenvedett, utolsó hat hónapban azonban e betegség oly mértékben dühögött rajta, hogy az egész szomszédságot részvétre keltette. Keresztelő sz. János ünnepe körül sz. Erzsébethez folyamodott imájában: „Könyörülj rajtam szent asszonyom – mondá – s szabadíts meg e keserves bajtól s én fogadom, hogy neked fogok szolgálni mindig.” Még azon éjjel elhagyta őt a kő. Az asszony nekünk meg is mutatta a követ, galamb tojás nagyságu volt körülbelül.

Egy Mechtild nevű súlyosan örült – vagy megszállott – gyógyulása, Marburgi Henrik 40 év feletti ember vakságból és később vérfolyásból gyógyult meg.
Wetflariai Ortwin 4 éves Mechtild lánya golyvától, daganatoktól, érdes bőrtől szabadult meg.

Egy nehéznyavalás néma fiú meggyógyul.

Wetflariai Hildegund, a trieri megyéből, fia fölgyógyulására nézve kihallgattatván, esküvel a következőket bizonyította: Hogy említett fia négy éves s már folyékonyan tudott beszélni, midőn egyszerre nehéz nyavalába esett s beszélő tehetségét is elvesztette. Az anya fogadást tett, miszerint ha szent Erzsébet fiát bajától kiszabditja, évenként sirjához fog elvándorolni s ott mindannyiszor hálaadót fog bemutatni. A fiú felgyógyult, visszakapta

beszélő tehetségét s hálaajándékokkal együtt sz. Erzsébet sirjához vitetett. Kérdeztetvén, mióta szabadult meg a bajtól, felelé: Tizenkét hét óta.

Grunenbergi Ertliben baltás baleset nyomán lett egyre rosszabbul, tályogos térd. Meggyógyul.

A 6 éves Kunegund életereje elment, és megőrült. A sírnál tett fogadalom után meggyógyul.

Egy leány vérfolyásától szabadul meg.

Beidenkamp Berta, a mainzi egyház megyéből, kérdeztetvén leánya, Zsófia betegsége-, illetőleg csodás fölgyógyulása felől, esküvel erősítette, hogy leánya tizennyolcz hetes korától fogva kilencz éven át szenvedett vérfolyásban. Később a leálynak jobb szeme fölött is rendkívül nagy daganat nőtt, melyből szintén vér kezdett folyni; s midőn ez kilencz hét mulva megszűnt, ugyanezen szemét egy újonnan nőtt bőr egészen befődte. Egy év mulva e bőr is eltűnt, de szeme vakon maradt négy évig folyton. E leány sz. Erzsébet születés napján egészen kigyógyult mind vérfolyása-, mind vakságából, mert édes anyja azon fogadalmat tett sz. Erzsébetnek, hogy „sirját egész életében évenként meg fogja látogatni, s némi hálaajándékot is fog adni.”

A másfél éves Breitenbachi Izentrúd eskórból gyógyult meg.

A 6 éves Elbenhusen-i Heidenrich összezsugorodásból és daganatoktól szabadult meg.

Sz. Erzsébet tisztelete főkép Magyarhonban, hol ő világot látott, vert gyökeret. Természetes is az, hogy sz. Erzsébet életének és szentté avatásának hirtel híre a legélénkebb öröme s csodálkozásra ragadta azon országot, mely e nagy szentet különösen magáénak mondhatta.

Élt azon időben, midőn sz. Erzsébet meghalt, Esztergomban két becsületes istenfélő házas társ, kiknek egyetlen, még kiskorú leányok meghalt s a szülőket ez mély fájdalomba ejtette. Szünni nem akaró siránkozás után lefeküdtek, de álm nem jött szemükre s folytonosan azon fájdalom foglalta el őket. Az anya végre némileg elszenderedett s ezalatt égi látványt látott, melyben intést nyert, hogy elhalt leánya testét siessen Németországba, sz. Erzsébet sirjához vinni. Fölébredvén, hitt az éji látványnak; mondá férjének: „Ne temessük még el szegény lányunkat, hanem vigyük el bizalommal sz. Erzsébet sirjához, hol az Úr e sz. asszony által annyira csodát művel, talán az ő közbenjárására ismét életre hozhatik

leányunk.” A férj engedett neje kérésének. Másnap reggel, midőn a nép már a leány temetését várta, a szülők halott leányukat magukkal vivén, utra keltek sz. Erzsébet sirjához, daczára a nép zugolódása- s gúnyolódásainak.

Az egész uton siránkozva, roppant törődés és bajlódás között, már harmicz napig utaztak s még mindig nem értek céljukhoz. A jó Isten azonban könyörült rajtuk s sz. Erzsébet imáit meghallgatva a halott leánynak visszaadá lelkét.

Nagy volt a szülők öröme, de daczára ennek, zarándoklásukat be akarták végezni, s az út háralelvő részét megtették már feltámadt leányukkal. Marburgba érkezvén, hálát rebegtek az Urnak s sz. Erzsébetnek, azután pedig visszautaztak Magyarországba, hogy hirdessék az Urnak s kedves szentjének, magyar Erzsébetnek dicsőségét.

Ugyanezen leány később az akkori magyar királynak leányát, ki a bajor fejedelemhez adatott nőül, oda kísérte; s midőn herczegnőjével Regensburgba érkezett, a dömés szüzek zárdájába lépett, melynek utóbb fejedelemnője lett, hol szent hirben élt még akkor is, midőn Theodorich történelmét írta.*)

Harmincz négy ily csodás fölgögyulás van elősorolva az említett iratban.

A szerző úgy adja elő, mint nem hiteles csodát, melyet csak régibb krónikában találtak föl. Bizonyosan azonban – mondja – nem lehet annak nevezni, mert nincs oly hitelesen megerősítve mint az előbbeniek, idő folytával – mondja tovább – az igazság erős kőfalára a költemény (a költött dolgok) folyókája is fölkuszik.

Erre nézve csak azt jegyezzük meg, hogy mi nem vagyunk hajlandók ezen csodát az apokríph csodák közé sorolni. Hogy ez a fönnebb közölt csodák hitelesített sorozatában elő nem fordul, csak azért történhetett, mert az illetők amaz ismert inquisitio alkalmával nem siethettek Magyarországból Marburgba, hogy örömmüket a hivatalos vizsgálókkal tudassák. s mind eskü

-----

*) Ide véltük sorolandónak ezen csodát is, mely mivel Magyarorszában, illetőleg magyarországiakkal történt, bennünket igen érdekel. Stolz Albán e csodát pozsonyiakkal történtnek mondja: Montalembert gróf esztergomiakkal. Klimstein.

és tanubizonyosság letétele mellett. Ezeken kívül is bizonyosan sok csoda történt még, melyek azonban nem vétethettek föl hivatalos jegyzékbe, részint mert az illető fölgyógyultak vagy rokonaik távol lakván Marburgtól, semmit sem hallottak arról, hogy erről jelentést kellene tenniök, részint pedig az utazás nagyon sokáig tartott s költséges lett volna.

Egy másik tudósítvány is forog kézen sz. Erzsébet ötvennyolcz csodájáról, ezeket azonban, minthogy nincsenek esküvel erősítve, elhagyjuk.

A megholt tisztelete

Még mielőtt a leirt csodákról fölvelt jegyzőkönyv Rómába küldethetett volna, Konrád mester gyilkosok által meghalt. Hogy ő daczára azon túlbuzgóságnak, mellyel a tévhitűeket s hozzátartozókat üldözte, a jobb érzelműek szívét és tiszteletét meg tudta nyerni, kitetszik abból is, hogy sz. Erzsébet magát egészen reá merete bizni. Kitünik ez egyébként másból is. Konrád mester társaságában egy Gerhard nevű barát volt. Ezt azon gyilkosok, kik Konrádot utközben megtámadták s agyonütötték, meg akarták kimélni, mert boszujok csak Konrádra irányult; Gerhard azonban még a halálban sem akart mesterétől megválni, s azért oly szoroson ölelte át őt, hogy a gyilkosok az egyiket meg nem ölhették anélkül, hogy a másikat is ne érintse a gyilkok. Ugy is történt, együtt lettek a halál áldozatai. A kinek azonban ily, a halál perczében is ragaszkodó társa és barátja van, annak életében és szívében nagy, megbecsülhetlen kincsnek kellett rejlenie. Általános sirás és zokogás kísérte azért is hült tetemét Marburgba hozatalakor a sirba; a helyre pedig, hol Konrád mester meggyilkoltatott, kápolnát emelt az emberek szeretete.

Az Úr Istennek tervei választottai irányában, legtöbbnyire abban állnak, hogy őket ez életben sok kereszttel és bajjal terheli, vagy mint az apostol mondja: a szomorúság és látogatások tüzeben tiszta aranynya égeti őket; a kísérleti idő eltelte után aztán fölmagasztalja s megdicsőíti. Az Úr Isten ilyen eljárási modorát vesszük észre Konrád mesternél is. Amily borzasztó szigorral bánt el az életben lelki gyermeke-, sz. Erzsébettel: ép oly buzgalommal törekedett ennek halála után számára a legnagyobb tiszteletet, a szentté avattatást kieszközölni. Bámulandó fáradtsággal szedegette össze az adatokat, melyeket sz. Erzsébet istenes élete- és szent halálának bizonyitékaul Rómába küldhetett. S mégis Mózesként nem engedtetett meg

neki, hogy fáradozásai sikerét láthassa, mert belé halt, s halála után az egész ügy fönnakadt.

Senki sem akarta az ügyet komolyan tovább vinni. pedig Rómában nem igen hajlandók valakit egy könnyen szentnek avatni föl; így tehát emberileg minden kilátás megszűnt arra nézve, hogy az oly kedves és szent Erzsébet asszony ünnepélyesen s hivatalosan is elismertethessék az egyház által szentnek, s így aztán a kereszténység tisztelettárgyává emeltethessék.

A jó Isten azonban tudott Konrád helyett más embert föltalálni, kiről azelőtt mindent inkább elhittek volna, mint azt, hogy ő egykor a szent életű fejedelem-asszony szenttéavattatásának ügyét komolyan fölvegye és tovább vigye. A ki ugyanis azelőtt sz. Erzsébetnek a legkinosabb szívfájdalmakat okozta s készítette, később olyannyira átváltozott, hogy senki több buzgalmat, munkát, fáradságot, kitartást és költséget föl nem használt az elhunyt fejedelemnő megdicsőítésére, mint az ő egykori ellensége. Ezen hercegen aztán csakugyan beteljesült Salamon állítása:

„Mint a vizek folyásai, úgy a király szíve az Úr kezében, a hová akarja, oda hajtja azt.” Példabeszéld. 21,1.

Egy megtérés

Már előbb beszéltük el, hogy Konrád, Lajos, tartománygróf legifjabb fivére is, mint vett részt a kedves Erzsébet gyalázatos elüzetésében. Konrád később Hessen tartományt kapta kormányzás végett. Szenvedélyes, boszuvágyó úr volt, ki a rajt elkövetett sérelmeket soha sem hagyta boszulatlanul. Egy alkalommal a reinhardsbrunni apát s a mainzi érsek között viszály keletkezett. Az érsek az apátot, mint alattvalóját, vezeklési büntetéssel sujtotta, melyet az érsek és káptalan jelenlétében Erfurtban kellett kiállnia. Épen e büntetés folyama alatt utazott át Konrád e helyen. Meghallván, mi történik épen a jelen perczben az ő pártfogoltja-, az apáttal, tüstént megjelent a helyen, hol az érsek és káptalan összegyülekezve voltak, indulatosságában az érseket az egész káptalan előtt hajánál fogva földre terítette, s bizonyosan széthasítja fejét kardjával, ha szolgálai ebben nem akadályozzák. aztán Wartburgba érkezve, összeszedte hadi népét, s a mainzi érseki szék javaira rohant, elkezdte ezeket tüzzel vassal pusztítani, s így a főúr vétkéért az alattvalókon állt kegyetlen boszút.

Az érseki uradalom Fritzlár városának külvárosait szintén földülta, s ezután, minthogy a város maga, s a vár igen meg volt erősítve, visszavonult

seregével. Az ellenség elvonulása fölötti örömben néhány rakonczátlan asszony őt durva módon kigyunyolta. Emiatt Konrád oly dühös lett, hogy visszafordult seregével, s a várost heves ostrom után bevette. A lakosság nagy részét legyilkoltatta, a várost pedig szép templomai- és zárdáival együtt fölgyújtatta. Ez szent Erzsébet halála után egy évre történt.

Ezután Gótha mellett fekvő tennebergi várába vonult vissza, hol őt az Úr keze nemsokára utólérte. Egy napon a várba egy nyomorult, szánandó kéjhölgy jött, bizonyosan koldulás végett. A tartománygróf amint találkozik vele, keményen leszidja őt gyalázatos életmódja miatt; ő daczára vad és féktelen lelkének, e tekintetben tisztának látszott lenni. A szerencsétlen nő sirva panaszkolta el, hogy őt csak a nyomor birta rá ily gyalázatra, s állapota további rajzolósa annyira megghatotta a grófot, hogy megszánván a nyomorult nőt, egész jövőjéről gondoskodni ajánlkozott, ha megígéri neki, miszerint gyalázatos életmódjával szakítani fog.

Ha a bűnös ember valami jócselekedetet vitt véghez, a jó Isten azonnal siet megjutalmazni őt, habár bűneinek közepette is, a földön legnagyobb, legbecesebb kegyelemmel, az igazi, töredelmes megtéréssel. Így történt itt is. A következő éjt iszonyú lelki harcok között tölté a gróf. A szemrehányások, melyekkel ama szerencsétlen nőt illette, töviseiket önleke ellen fordították. Bensejében szivmetszőleg hangzott e szózat: „Te sokkal felelősebb s kárhuzatosabb vagy e nőnél, kit csak a keserű szükség kényszerítette a bűnre; neked az Isten fölösleget adott, s te csúful visszaéltél Isten adományaival.” Így tünődött egész éjjel, álom nem jött szeméire, s mint kire ónsúlyú gondok nehezedenek, minden pillanatban fölébredt.

Másnap elbeszélte czinkosainak, hogy mi történt az éjjel övele. S csodálatos, e két lovagot hason aggodalmak nyugtalanították a mult éjjel; az ő lelkiismeretüket is egy éles szózat és figyelmeztetés az egykori felelősségre rezzentette föl. Három léleknek közös figyelmeztetése nem keltette föl bennük azon könnyelmű vigasztalást, hogy hiszen ezek csupán átfutó gondolatok, melyek mint felhő, nemsokára távozni is fognak. Épen a gondolatok összejötté és megegyezése hatott reájuk. A levertség és bánat mindhármuknál azon végelhatározásban nyilatkozott, hogy bucsújáratra fognak indulni. Mezitláb, bűnbánati ruhában zarándokoltak a gladbachi sz. Miklósról nevezett egyházba, s alázatosan kérték az Úr irlgalmasságát. Meggyóntak egymásután a helybeli plebánosnál; ez azt tanácsolta nekik, hogy lépjenek a német lovagrendbe, s hogy példás életmód által törekedjenek előbbi vétkeiket jóvá tenni.

Ezalatt Rómában Konrád gróf IX. Gergely pápának, mint olyan terjesztetett föl, ki a mainzi érsek megszentelt személyét bántalmazta, s templomokat rombolt el. Ily bünök egyházi kiközösítéssel szoktak fenyíttetni; azért is Konrád egyházi átok alá esett. Tudta azt, hogy Istennel ki nem békülhetünk, ha egyszersmint az egyházzal is ki nem békülünk, s az Urnak sz. Péterhez intézett ama szavait is: „Amit meg fogsz kötni a földön, meg lesz kötve a mennyben is; amit megoldandasz a földön, meglesz oldva az égben is.” Rómába utazott tehát, hogy a Pápa által magát a kiközösítés büntetése alól föloldathassa. Itt tartózkodása alatt naponkint 24 szegényt hivatott meg asztalához, s a jótékonyág és alázatosság egyéb cselekményeit is gyakorolta; általában a bűnbánat és megtérés őszinte jeleit mutatta. A Pápa végre föloldotta őt azon föltét alatt, hogy a mainzi érsekkel, s mindazokkal kibéküljön, kiken igaztalanságot követett el; ezenkívül köteletségévé tétetett még, hogy szerzetesrendbe lépni, az általa leégetett zárdák helyett egyet építtetni, s azt alapítványokkal ellátni, s végre Fritzlár romjain nyilvános bűnbánatot tartani.

Igaz és állandó bűnbánattal keblében tért vissza Konrád Rómából; nagyok voltak hibái, de nagyok elégtételei is. Miután a mainzi érsekkel kibékült, Fritzlár városának nyomorát sietett enyhíteni; helyrehozta az okozott kárt, nemcsak amennyire tehette, de nyilvános penitenciát is tartott. Mezitláb, ostorral kezében, roppant sok nép kísérete közben zarándokolt a templom ajtaja elé, itt térdre ereszkedett, bocsánatért kérte az átmenőket, s az ostort a jelenlevőknek átnyujtva, kéré őket, hogy mindenki, kinek tetszik, ostorozza meg őt azzal. A sok ember közül csak egy tette meg, néhány ütést intézett a bűnbánó hátára, egy vén anyóka volt ez. Hogy ily megaláztatásnak valaki magát alávesse, különösen, ha ehhez járul magas rang is, melyben Konrád lovag és tartománygróf volt, s aztán élte legerőteljesebb éveiben, ehhez kétségkívül nem mindennapi isteni kegyelem kell. Kétségkívül sz. Erzsébet, sógorasszonya esedezésének tudandó be némileg, hogy az egykor oly kemény, büszke szív meghajolt Jézus igája alá.

Még saját költségén Fritzlárban templomot építtetett, s aztán bucsut mondott a világi életnek, s a német-rendbe lépett. Czinkosai és vétkes társai követni akarták barátjukat, illetőleg vezérüket, a mennyországba vezető uton is; 24 nemes társukkal szintén a német rendbe léptek. Az ünnepélyes beavatás ugyanazon kórodai templomban történt, melyet sz. Erzsébet alapított. Konrád egészen megváltozott; a rakoncátlan, dulakodó vezér most szentéletű szerzetessé lett, sőt mint mondják, természetfölötti adományokkal

is megáldatott. Később rendjének nagymestere lón, mely magas állásában vallásosság, jótékonyság és lelki bátorság által tüntette ki magát. Ő volt végre az Istentől kijelölt azon egyén, ki sógorójának, szent Erzsébetnek szenttéavattatását hathatósan sürgette.

Mielőtt azonban elmondanók, mi mindent tett ő szent életű sógorasszonya megdicsőítésére, végezzük be élettörténetét. 1240-ben veszélyes, s botrányos viszály keletkezett II. Frigyes császár és IX. Gergely pápa között. A fejedelmek érdekében feküdt ezen viszály kiegyenlítése, s hívén, hogy ezt leginkább Konrád teheti, őt bizták meg vele, hogy ez ügyben Rómába utazzék. Itt azonban meghalt. Régi kéziratokban erről a következőket olvashatjuk: „A kedves emlékü Konrád, a német lovagrend egykori nagymestere, s Thuringia hercege, Rómában megbetegedett. Az isteni kegyelem közreműködése folytán oly szent életet élt, hogy betegsége alatt, ha nagybűnnel terhelt ember közeledett hozzá, kinokat kellett kiállnia. Ép akkor volt Rómában egy istenfélő ciszterci rendű apát is, ki Konrádot fölismerte, s gyóntatója is lett. Ennek jelenlétében egy napon a beteg extasisban, Isten szemléletében elmerült, magánkivüliségbe esett. S midőn kérdezte őt az apát, hogy említett állapotában mit látott, ezt felelte: „Az örök bíró ítélőszéke előtt voltam, hol szigorú vizsgálatot tartottak lelkiállapotom fölött. Végre a bíró kimondta ítéletemet, melyet az igazságosság is követelt, a tisztítótűzben töltendő öt évet. Azonban előállt kedves Erzsébet testvérem, s a tisztítótűzben kitöltendő öt évi büntetés elengedését kikönyörögte számomra. Tudjátok meg tehát, hogy e betegségemben meghalok, s az örök boldogság részesévé leendek.” S csakugyan Rómában 84 éves korában meg is halt; hült tetemét Marburgba hozták, s azon szép templomban, melyet ő sógorasszonya tiszteletére építtetett, eltemették. Az Erzsébetről nevezett templom szentélyének déli oldalán, a főoltár balján fekszik most is egy igen szép siremlék alatt. E siremlék őt életnagyságban tünteti elő féloldalt fekve, egyik kezében a németrend köpenyének redőit tartja, másikban egy ostort, hihetőleg bámulandó bünbánati gyakorlatának jelvényeül; lábainál kettős czimer diszlik, melynek egyik pajzsán a thuringiai grófok oroszlánya, a másikon egy kereszt látszik, mint az egykori németrendi lovag és nagymester jelvénye.

„*Nem akarja az Úr, hogy valaki elveszzen, hanem hogy megtérjen és éljen.*” II. Péter 3,9.

A szenttéavatás ügye

Konrád gróf már Rómában tett első látogatása alkalmával elbeszélte a Pápának szent életű sógornője ajtatos életét s csodáit, és igen sürgette annak szenttéavattatását. Bár Rómából visszatértek Fritzlár városának kártalanítására roppant összegeket kellett kiadnia, mégis fivérével, Henrikkel egyesülten Eisenachban a dömés szerzetesek részére zárdát alapítottak sz. János tiszteletére, s leginkább sógornőjük, Erzsébet szándékára, kit ugyancsak együtt üldöztek. Konrád mesternek a szenttéavattatás körüli buzgalmit egészen ő örökölte.

Azonban valamint Konrád mester sürgetéseinek, úgy a tartománygróféinak sem engedett a Pápa könnyen, hanem nehézségeket gördített az ügy elé, nem ugyan sz. Erzsébet iránti vonzalmatlanságból, de igenis az egyház eljárása és szabályaihoz hűen, hogy a kellő éberség és előrelátás el ne hanyagoltassék. Megbizta tehát a Pápa a hildesheimi püspököt, s még két apátot, hogy az ügyben további keresetet intézzenek, s az eredményt öt hónap alatt Rómába elküldjék. Ezek iratot bocsájtottak közre az egész országban, hogy mindazok, kik sz. Erzsébet esedezése folytán valami isteni jótéteményben részesültek, Marburgban, egy bizonyos napon jelenjenek meg. Papok és jogtudósokból egy új vizsgáló bizottmány alakult tehát ez ügyben másodszor.

A fejedelelnő négy társnője, u.m. Gúta, Isentrud, Erzsébet és Irmengard özvegy által, kik vele Marburgban laktak, elbeszéltették a fejedelelnő életének összes körülményeit, s őket a mondottakra megesküdtették. E négy tanuvallomás e mai napig is fön van, s sz. Erzsébet életadatai legtöbnyire innét merítettnek. A többi megjelent tanuk állításai is hitelesen megvizsgáltattak, s esküvel erősítették meg. A legtávolibb országokból is voltak jelen ezen vizsgálatnál sz. Erzsébet tisztelői. 129 tanuvallomás hitelesített, s a jegyzőkönyvi gyűjteménybe fölvétetett, s mint ilyen, a hildesheimi püspök és két apát pecsétjeivel megerősítve Rómába küldetett.

IX. Gergely pápa kifejezett akarata folytán tekintélyes egyének választattak ki, hogy a vizsgálat sikerét s a fönnevezett okmányokat Rómába megvigyék. E célra egy apát, egy dömés szerzetes és Konrád gróf, a német lovagrend nagymestere lőnek kinevezve. Ezek vitték át Rómába a szükséges iratokat és még azonkívül sok püspök meg fejedelmi férfiak és nők leveleit, melyben ezek kérik a sz. atyát, hogy biztosítsa e föld tiszteletét annak

számára, ki már az angyalok üdvkivánataiban részesült, s ne engedje, „hogyan az égi szeretet ezen lobogó lángja, mely másoknak követendő példa gyanánt világít, a kevesrebecsülés vagy megvetés ködében elhomályosíttassék, vagy az eretnokség rágalmainak vékája alatt elfojtassék, hanem hogy a keresztény hívőknek tiszteletül állíttassék föl.

Konrád gróf 1235-iki tavaszon érkezett meg kíséretével Perugia városába, hol a Pápa bibornokaival épen időzött. Átadták a Pápának irományaikat, s ez azokat a bibornokok és roppant papság jelenlétében olvastatta föl. Nagy meghatottság és könyvek között hallgatta végig a hallgatóság sz. Erzsébet rendkívüli szeretete- és alázatosságáról tudósításokat, s csodálta e fejedelmi nőben ama rendkívüli szegénységet, s a szegények iránti irgalmasságot.

A Pápa bár megvolt győződve a vizsgálatok pontossága- és igazságáról, mégis hogy a kereszténységet eziránt egészen biztosságba helyezze, ünnepélyes tanácsgyűlést rendezett, s abban mindent még egyszer megvizsgáltatott. Ezen ünnepélyes tanácskozásban, melyben maga a Pápa elnökölt, az antiochiai s jeruzsalemi patriarkákon kívül, a bibornokok, s igen sok magas rangú főpapok voltak jelen, fölolvastattak még egyszer Erzsébet életének és szentségének hitelesített adatai, mire mindnyájan egyhangúlag kinyilatkoztatták, hogy nem kell tovább késni a dicső nevet ünnepélyesen a szentek sorába igtatni e földön, mely úgy is már az élők könyvében ragyog, mint melyet az Isten számtalan csoda által dicsőített meg.

Ugyanez aztán felolvastatott a perugiai népnek is, melynek tisztelete szentünk iránt ez által csak fokoztatott, s csodálkozástól elragadtatva egyhangulag kiáltott föl: „Igtattassék a szentek sorába, szent Atya!”

„*Csalárd a kedvesség és hiú a szépség; az Urat féltő asszony a dicséretes.*” Példabeszéd. 31,30.

Szentté avattatás

Az ünnepélyes szenttéavattatás napjául a Pápa pünköst ünnepét választotta, tehát azon napot, melyen az egyház annak küldetését ünnepli, kitől és kiből minden szentség egyedül forrászik. Megtörtént tehát 1235-ki május 26-án. Épen hét évvel ezelőtt, ugyancsak IX. Gergely, ugyanezen városban assisi sz. Ferenczet, az assisi ferencz-rendiek alapítóját igtatta a szentek sorába.

Midőn fölvirradt az ünnepélyes nap, fényes körmenetben, a népek ezreitől kísérvé, viszhangzó zene közben vonult a Pápa, a bibornokok s egyéb fő- és alpapság a domonkosiak templomába; mindenki, ki a körmenetben részt vett, a Pápától le az utolsóig, égő gyergyát tartott kezében, melyeket Konrád, tartományi gróf saját költségén vett és osztatott ki, hogy az ünnepélyességet nagyszerűbbé tegye. Midőn a templomba megérkeztek, egy bibornok hangosan olvasta föl a népnek Erzsébet élete és csodáinak egy részét, örömkialtások és a meghatottság könyei között. Azután a Pápa ünnepélyesen imára hívta föl a jelenlevőket, hogy őt az Isten ez ügyben hibázni ne engedje, s maga a Pápa is a jelenlevőkkel egy ideig csendes imába mélyedt; ennek végeztével a „Jöjj el Szentlélek Isten” című éneket előhangoztatta. S ismét csendes imába mélyedtek mindnyájan. A szokásos szertartások után a Pápa föltette a pápai koronát és trónjára ülve, ez ünnepélyes szavakat hangoztatta: „A mindenható Atya, Fiu és Szentlélek dicsőségére, a kath. anyaszentegyház fölmagasztalására, s a keresztény vallás öregbedésére, ugyanazon mindenható Isten, továbbá sz. Péter és Pál apostolok, s ami hatalmunknál fogva, kinyilatkoztatjuk és elhatározzuk: hogy a boldogemlékü Erzsébet, volt thüringiai hercegnő szent, s hogy a szentek sorába be kell igtatatnia, amint mi őt ezennel be is igtatjuk, s parancsolván, elrendeljük, hogy az egyetemes egyház ünnepélyesen, s vallásosan tisztelje emlékét évenként halála napján, november 19-én. Ezenkívül ugyanazon tekintélyünknel fogva, mindazon hiveknek, kik bűneiket megbánva, meggyónnak és sz. Erzsébet sirját az imént említett napon meglátogatják, egy évi és negyvennapos bucsút engedünk.”

Ezután a Pápa az orgona és harangok öszhangzó zugása között a „Te Deum laudamus”-ra, melyet az elutasított hercegnő késő éjjel csikorgó hidegben a sz. ferencziek templomában maga részéről énekeltetett, s most azon „Te Deum laudamus”-t gondoljuk mellé, melyet piros pünköst ünnepén az olasz Perugia városban a Pápa, a főrangú papság és egy idegen nép énekel sz. Erzsébet tiszteletére: vajmi külömbség! S mégis azon téli éjjeli ének, s egy pár évvel később a szép Olaszthonban elhangzott öröm-ének az örök Isten előtt ugy hangzik, mint midőn két zene-hangszer egymást kísérik és kiegészítik egy ugyanazon dallam kitünőbb hangoztatására.

Az ének elhangzása után a biboros szerep, mint szokás, főnhangon éneklé: „Imádkozzál érettünk sz. Erzsébet, alleluja!” S ezután a Pápa énekelve imádkozta el az új szent tiszteletére általa alkotott imát, mint azt

ma is 600 évvel később a kath. egyház minden papja imádkozza a mise és zsolozsmában évenként, november 19-én:

„Irgalmas Úr Isten! világosítsd meg hivednek sziveit, s engedd: hogy sz. Erzsébet dicsőséges könyörgése által segítettén, e világ boldogságát megvessük, s mindig a mennyei vigasztalásban gyönyörködhesünk. A mi Urunk Jézus Krisztus által, ki veled és a Szentlélekkel egyetemben él és uralkodik, mindörökkön örökké. Amen.”

A zárdatemplomban, hol ezen ünnepélyesség történt, az első oltárt emelték sz. Erzsébet tiszteletére, s itt minden évben maguk a dömések sz. Erzsébet napján ünnepélyes szent misét végeztetnek.

Az ünnepélyes templomi szertartások után Konrád gróf nagyszerű lakomát adott, s asztalához 300 pap volt hivatalos: a környék zárdáiba pedig ezenkívül bort és eleséget küldetett; a szegények ezrei között pedig szintén bort, kenyeret, húst és pénzt osztatott ki, hogy emlékükbé vésődjék e kedves szent ünnepélyes szenttéavattatásának emléke.

A Pápának annyira megtetszett e rendkívüli adakozás, hogy a grófot asztalához meghitta, s daczára, hogy a Pápa mindig magányosan szokott étkezni, őt maga mellé ültette, mi a legnagyobb kitüntetés. Midőn pedig Némethonba visszatérendő, a Pápától elbúcsúzott, ez minden kérelmet, melyet mások nevében tett, teljesített, megáldotta őt, s azután átölelve megcsókolta, s könyek között bocsátotta hazájába.

Ily fény- és pompával tiszteltetett meg tehát az asszony, ki egykor alázatos, szegény életmodora miatt bolond nőnek kiáltatott ki! Hol van ellenben a büszke Ágnes s ennek anyja? hol Zsófia anya-grófnő s kik Erzsébetet még mint leányt utálták s gunyolták? Hol vannak a büszke udvari hölgyek, kik Erzsébetet nem is tartották fejedelemnőnek? Ők sirjukban nyugosznak, elhamvadva, mindenki által elfeledve; s vajjon hol van lelkük? ... azt nem tudom...

„*Aki pedig magát fölmagasztalja, megaláztatik; és aki magát megalázza, fölmagasztaltatik.*” Sz. Máté 23,12.

Egy levél az összes kereszténységhez

A Pápának az összes kereszténységhez kibocsátott iratait bulláknak szokták nevezni. IX. Gergely az egész földkerekség összes katolikusainak

egy ily iratban adta tudtára, hogy ismét egy új szent- és mennyei esedezővel több van. A bulla szövege szószerint így hangzik:

Gergely püspök,
az Isten szolgálójának szolgálója

Az érsekeknek, püspököknek, apátoknak, perjeleknek, főespereseknek, áldozároknak, alespereseknek és más egyháznagyoknak, kikhez jelen iratunk érkezik, üdvöt!

Az örök Atyának fölségében dicsőséges Fia, megváltó Urunk Jézus Krisztus tekintvén az ég magasából s látván, hogy az ember helyzetének dicsősége a sok nyomor által, mely az első szülék vétkeiből eredett, mennyire eltorzított: kifejezhetlen kegyességgel elhatározá a halál árnyékában ülőkkel nagy hatalmát megismertetni, és a száműzetésben sinlődőket a szabadság égi honába visszavezetni. És azért, - mert senkit sem illet meg teremtményének megváltása úgy, mint őt, mennyiben mestert illet, sőt kötelessége, a bármilyen esetben eredeti szépségétől megfosztott művet önjelétől régi állapotába visszahelyezni, - elhagyva régi trónját, nem áttalott leszállani egy igénytelen edénybe, - ha ugyan igénytelennek lehet nevezni, mely vendégül befogadja azt, kit e mindenség sem képes befogadni, t.i. egy szentség teljével ékeskedő szűz méhébe, honnét létrehozá azon mindenki által ismeretes művet, a megváltást, mely által a sötétség fejedelmét legyőzve, alkotmányának megváltásában diadalmaskodott, bizonyos intézményeket hagyván hátra hiveinek, melyek segélyével megkönnyítenék nekik átmenetük az égi hon határain.

Üdvöztetésünk eme csodálatos folyamáról komolyan elmélkedvén a királyi családból származott kedves thüringiai grófnő, boldog Erzsébet, folytonos törekvéssel használván üdvössége előmozdítására Megváltónk nevezett intézményeit, hogy méltóvá tehesse magát az örök világoságra; élte napjának földerültétől annak lenyugtáig az erényekben gyakorolta magát szakadatlanul, soha se szünnévén meg kíváltkép a ker. szeretet munkáiban győnyörködni.

Mert igaz hite tanításait s a szentek életét követve, míg egyrészt kimondhatlan szeretettel csüggött az égi királynő sz. fián, ki által az égi boldogság édességében remélt részeltetni, másrészt el nem mulasztá szeretni felebarátját, különösen azok jelenlétének és társaságának örvendve, kiket

romlottságuk miatt más emberek társalgásukra érdemteleneknek ítélték. Kész volt ő inkább legnagyobb szükségét szenvedni, csakhogy bőkezü lehessen a szükölködők iránt. Már kised korától fogva óhajtott a szegények ápolója s barátja lenni, mert jól tudta, hogy az Isten az örök életet azoknak szokta jutalmul osztogatni, kik kedvelt szegényeivel tett jótétemények által magoknak arra érdemet szereznek és azért azok jólétéről, kiket a világi gőg természetesen megvet, annyi szeretettel gondoskodott, hogy gyakran a külömben szabad gyönyörök élvezetét is, melyet neki nemes és szeplőtlen házassága nyújtott, megvetette, gyöngéd és sanyargatott testét pedig a szegények kedvéért a legszigorúbb takarékoságnak alávetette, miáltal annál nagyobb jutalomra számíthatott, mennél nagyobb érdem az ily jó cselekedet, melyet az ember önkénytesen, csupa jó akaratból viszen véghez, annál, mit a kötelesség parancsol. Mi több, a test követelményét mennyei örömek vágyába olvasztva, tökéletlenségnek tartotta férje halála után napjait úgy élni át, hogy az engedelmesség önkénytes igáját ne vállalná magára, melyet különben is már azelőtt a házassági törvénynek hódolva, mintegy öntudatlanul hordozott; miért is szerzetes öltönyt vón magára, melyben az Úr kinszenvedése nagy titkáról elmélkedni élte utolsó napjáig sem feledkezett meg. Oh boldog asszony! oh édes Erzsébet! ki Isten éhcsillapítójának neveztetel, ki mert a szegényeket étetted, most az angyalok eledelét nyerted jutalmul! – oh hires erényekben gazdag özvegy, ki az isteni kegyelemmel közreműködve igyekvél elérni azt, mit a természet erőtlensége meg nem nyerhet, legyőzve a hit pajzsa, az igazság mellvértje, a lélek kardja, az üdvösség sisakja és az állhatatosság dárdája által a lélek ellenségeit. S így lön kimondhatatlanul kedves halhatatlan jegyese előtt, így füzé szeretetével magához az erények királynéját, hatalmát az erényes szolgáló kötelmeivel cserélve föl! S a régi erényes kezdethez így törekvék Erzsébet mindinkább hasonlóvá lenni, midőn az isteni törvények s a megigazulás sz. ösvényén minden zúgolódás nélkül haladott, mindenütt az Isten malasztjától kísérve, mely buzgó szive titkos vágyai által megfogamzott, tettekben megtestesült és szorgalmas előhaladás által ápoltatva, föntartott mindig, míg az, kiben mindenikünk reménye s üdve honol, s ki az alázatosak s ártatlanok legfőbb dicsősége, megjutalmazni sietett ígérete szerint érdemeit, s őt a halál bilincseiből kiszabadítva, a megközelíthetlen világosság trónjára emelé föl.

Erzsébet csodálatos és kimagyarázhatlan fényessége oka, hogy míg egyrészről szelleme a mennyei dicsőség árában ragyog, másrészről itt a földi sötétség mélységében sok dicső csodával fényeskedik, melyek ereje

által nemcsak a kath. hivekben a hit, remény és szeretet gyarapodása, és a hitetleneknek az igazság útjára való terelésök leghatályosabban eszközöltetik; hanem az eretnekek is csúfosan megszegényítettnek, midőn bámulva kell szemlélniök, hogy azon szentnek, ki még a testben mintegy fogva tartaték, lélekben oly szegény, érzületben oly szelid volt, ki szüntelen saját vagy inkább mások bűneit siratá, az igazságot szomjuhozá; ki irgalmasságot gyakorolt, tiszta szívü, békeszerető volt, amellet szüntelen üldöztetett s a legcsúfosabb rágalakkal illetetett; ezen szentnek érdemeiért a holtak életet, a vakok látást, a süketek hallást, a némák szólást, a bénák járást nyernek Isten hatalmas jobbja által: Némethon messze terjedő határain, melyekben az örök halál tanát törekedtek szétszórni, most a népek kimondhatlan örömmel ragaszkodnak az igaz hit tanához.

A szentnek ezen és más csodáiról, melyek mennyei örömmel s édes érzettel töltik be a lelki szemekkel fürkésző szívét, mintha nagybetűkkel leírva látnók, alkalmas tanuk által nyerünk tudomást teljes hitelességgel, melyet t.i. sürget és igényel a mindenek fölött böcsületendő igazság tisztelete.

Mi, kiknek hivatalunk kívánja, hogy folytonos fáradsággal törekedjünk arra, miáltal Megváltónk dicsősége a nevezett szentet, kit az Úr dicsősége szemlélésre hívott meg, testvéreink tanácskozása s beleegyezésével, úgy szintén tisztelendő testvéreinkével a partiarkákéval, érsekek és püspökével és minden előljáróival, kik azon időben az apostoli szentszék körül voltak, a szentek lajstromába beigtatandónak ítéltük. Mindnyájatoknak ez apostoli irat által szigorúan parancsolva meghagyjuk, hogy ünnepét András hó 19-én, mely napon t.i. a halál bilincsből kiszabadult, a mennyei öröm kútfejéhez szállott, ünnepeljétek s ünnepeltessétek meg, éspedig érdemeinek csodálatos nagyságához mérve fényesen, hogy mi is hathatós közbenjárása által részesek lehessünk az égi kincsek azon nemében, melyet ő Krisztus kegyelméből nyert, s melynek birtokában örökké dicsóítottetik. Különben, hogy az összes ker. hivek is részesülhessenek valamikor a mennyei udvar örömeiben, Isten kegyelméből nekünk adott hatalom erejénél fogva és hogy annál inkább magasztaltassék a magasságbelinek sz. neve, ha tiszteletreméltó jegyese sirjának tiszteletét a hivek látogatása által előmozdítjuk: minden igaz bűnbánó- és gyónónak, kik évenként a nevezett ünnepen és egész nyolczadán át odajárulnak, az áhitatosság jó illatával áldozván és a hűség jeleit adván, a mindenható Isten

irgalmára és Péter s Pál apostolok tekintélyére támaszkodva, a nekik hagyott bűnvezeleklésből egy évet és negyven napot kegyesen elengedünk.

Kelt Perugiában, sz. Iván hó Kalendáiban; pápaságunk IX évében.

630 éve már annak, hogy e bulla a világba küldetett, s azóta évenként ünnepli az egész keresztény egyház november 19-én sz. Erzsébet emlékét, s megüli ünnepét a világ minden papja a Breviarium és sz. misében. Ime a szegény, a megvetett asszony, ki a kórodában naponként szegény, foltos ruhában szolgált betegeinek, ki önalkotta gunyhóban lakott, ki saját szolgálótól magát gunyoltatni, ki Konrád gyóntatója által magát megveretni engedte, ki emiatt a legcsufosabb gyalázatot is eltűrte! Valóban ő most magára alkalmazhatja a bold. szüz Anya szavait:

„Magasztalja az én lelkem az Urat, és örvendez lelkem az én Üdvözítő Istenemben. Mert megtekintette szolgálójának alázatosságát; ime mostantól fogva boldognak hirdet engem minden nemzedék.” Sz. Luk. 1,46-48.

Urnapi körmenet

Midőn e sorok iratnak, a méltóságteli Urnap ünnepét üli az egyház. A körmenet (itt Freiburgban) 3 óra hosszáig tartott; roppant néptömeg vesz részt rajt. A város földszített utczáin ének és zeneszóval vonul végig az egész menet, zászlók, szobrok, s egyéb ékitvények emelkednek ki a hosszú embertömegeből. Ünnepies diszben megy e napon a város fölékesített négy oltáraihoz, minden oltárnál a négy evangelista illető evangéliuma olvastatik az Oltáriszentség rendeléséről. Ismeri mindenki, mi nagyszerű, megragadó pompát szokott az egyház e napon kifejteni az édes Üdvözítő sz. teste és vérének nyilvános körülhordozása alkalmából.

Minden ünnepélyesség, szépség és nagyszerűség fölött egy gondolat villan föl az emberben, egy mély, nemes igazság foglalkodtatja a szívet, az t.i. hogy ugyanaz, ki 1800 évvel ezelőtt szégyen-, vér- és fájdalomtól elboritva, szintén körmenetileg vezetett a golgothára, hogy ott megölessék, vitetik ma is körmenetileg, de legfőbb isteni tisztelet és imádás közben, s mindazok, kik a világ ezer és ezer helyein őt körmenetileg követik, melegülnek az ő szeretetelli jelenléte által. Ez aztán átváltozása a szenvedő Jézus Krisztusnak a megdicsőített Jézus Krisztussá, sőt ezen átváltozás is, melyet a világ minden zugában ünnepelnek, csak röpke árnyéka azon végtelen fölség- és dicsőségnek, melyben Krisztus Urunk ismét meg fog

jelenni, hogy az övéit magával vigye, s velük együtt örökké uralkodjék az égben.

Ezen Freiburgban tartott körmenet alatt, írja a szerző, sz. Erzsébet jutott eszembe. Vele, mint igazi, élő szőlővesszőjével Jézus Krisztusnak, az igazi szőlőtőnek, valami hasonló történt, mint Jézus Krisztussal. Rövid, szenvedés és fájdalomteli élet után, melyben csak megvetés, gyűlölet és üldözéssel találkozott, és pedig oly mértékben, milyen még alig jutott ki valakinek oly rövid életben, még a földön megdicsőített. Testét oly fényes ünnepélyességgel vették föl és vitték át régi helyéről, hogy az valódi urnapi ünnepélynek látszott.

Midőn a Pápa bullája Németországba megérkezett, ki lőn hirdetve, s egyszersmint Siegfried, mainzi érsek 1236-ki május 1-ső napját tűzte ki arra, hogy sz. Erzsébet dicsőült testét ünnepélyesen fölvegyék; egy évet engedett tehát közbe, hogy ez által Némethon püspökei és hivei időt nyerhessenek Marburgba jöhetni, de meg hogy a hir minél távolabbra elhasson, s annál többen jöthessenek e nagyszerű ünnepély fényét emelni. S csakugyan az érsek nem csalatkozott várakozásában. A kitűzött nap közeledtével a minden rang és állásbeli keresztények oly roppant sokasága lepte el Marburgot, hogy ha az akkori történésznek hihetünk, egy millió embernél többet számláltak. Maguk az idegenek elszörnyülködtek a roppant sokaságon, és nyíltan hirdették, hogy századok óta nem láttak annyi embert egybegyűlve, nemcsak Némethonból, de a szentnek hazájából, a távoli Magyarországból, Francia-Cseh- és más országokból. A roppant papságon kívül jelenvoltak még igen nagyszámmal apátok, és egyéb egyházi méltóságok, továbbá a mainzi, kölni, trieri és brémai érsekek, a hamburgi, halberstadi, merseburgi, bambergi, wormszi, speyeri, paderborni és hildesheimi püspökök. Végre maga a hires II. Frigyes császár, a föld akkori leghatalmasabb fejedelme, jelen volt hatalma s fénye egész teljével, hercegek, grófok, s egyéb mágnások kíséretével. Eljött ő is nyilvánosan hódolni annak, ki egykor kezét megtagadta tőle, hogy azt Istennek adhassa.

A német lovagrend tagjai értesülvén a császár jöttéről, lehetetlennek tarták a szent testet jelenlétében a sirveremből kivenni, elhatározták azért, hogy azt, a kitűzött napot megelőzőleg teendik. Ulrik prior tehát hét más társával éjjel bement a templomba, hol a szent test nyugodott, s miután minden ajtót gondosan bezártak, fölnyitották azon üreget, melyben Erzsébet koporsója le volt téve. Midőn a sir első követ fölemelték, kedves illatár kezdett a sz. hullából terjedni. A lovagok meg voltak lepve, annyival is

inkább, mert tudták, hogy balzsam és illatszerek nélkül lőn eltemetve. A sz. test egészen ép és romlatlan volt, noha már öt éve volt eltemetve. Kezei a mellen áhitatosan keresztbe téve találtattak még mindig. Kítették azután a testet, s bíbor takaróba téve, ón koporsóba helyezték, s aztán a nyitva hagyott üregbe ismét leeresztették, hogy így az ünnepély alkalmával annál könnyebb legyen fölemelni.

Május 1-én hajnalhasadtával már gyülekezni kezdett a tömérdek nép az egyház körül; csak nagy fáradsággal lehetett a császárnak is utat nyitni, a roppant néptömegén át. Maga a császár is lement a sirüregbe, s meghatva csókolta meg a koporsót, s aztán segített a püspököknek kiemelni. Innét körmenetileg vitték a koporsót, nagyszerű zene és énekközben azon helyre, hol a népnek kiteendő vala, a császár, a hercegek s püspökök vitték a testet, mindenki nagy megtiszteltetést helyezvén ebbe. A császár, hogy sz. Erzsébet iránti mély tiszteletét az egész világ előtt tanusítsa, egyrészt méltóságának jelvényével, a birodalmi koronával fején jelent meg, másrészt azonban ép oly ócska szürke kabátot viselt ez ünnepélyen, mint sz. Erzsébet szegénységében, s meztelen lábbal jelent meg. Körülötte voltak a birodalom hercegei s választó fejedelmei, szintén koronázva, s a püspökök és főpapok teljes egyházi diszben. Midőn az ünnepélyes menet a tenger nép közé jutott, s ezek a császár, a hercegek és püspökök vállain nyugvó drága sz. testet meglátták, s terjengő illatját megérezték, ünnepélyes örömkialtás volt hallható. „Oh legszentebb test, kiáltának föl, mely oly kedves vagy az Úr előtt, s oly hatalmas az emberek gyógyításában! Ime akit bolondnak tartottak, az bolondsága által megszegyenítette a világot.

Ki ne követné e fiatal hölgy szentségét, s csodás szépségét. Az angyalok sokszor megtisztelték sirját, s ime most minden nemzet, a hatalmasok, maga a római császár is leereszkedék őt dicsőíteni. Csodáljátok az isteni fölség kegyelmét. Nézzétek azt, ki élteben megveté a világ dicsőségét, kerülte a nagyok társaságát, miként tiszteltetik most a pápai s császári fölségtől! Ime az, ki mindig az utolsó helyet kereste, ki a földön ült, s porban hált, most királyi kezek által fölmagasztaltan vitetik. S jól van ez így, miután ő maga választá a szegénységet, eladva mindenét, hogy megvásárolhassa az örök élet megbecsülhetetlen gyöngyét.”

A sz. test ezután nyilvánosan tiszteletre kitétetett, s ünnepélyes sz. mise tartatott a mainzi érsek által. Fölejárláskor (offertorium) a császár a koporsóhoz közeledett, s Erzsébet fejére egy arany koronát tett e szavakkal: „Minthogy nem koronázhattam meg őt életében, mint császárnőmet, ma

akarom őt az Isten országában levő halhatatlan királynét megkoronázni.” Azután a koporsóhoz vezette a szentnek fiát, a fiatal Herman grófit; két leányát pedig Zsófia- és Gertrudot, Isabella királynő, II. Frigyes neje vezette oda. A koporsóhoz közeledtek aztán az öreg Zsófia hercegnő is két fiával, Konrád- és Henrikkel; letérdeltek a koporsónál, s huzamosan imádkoztak azon szent és kedves lélek földi dicsőült maradványainál, kit ők oly annyira félreismertek.

Oly megdicsőülésnek volt részese itt sz. Erzsébet, minőnek asszony még soha. Az Isten különös terve volt az, hogy ép azon három személy is jelen legyen a megdicsőítésnél, kik szegénységében őt nemcsak ismerni nem akarták, de megtestesült ostorok voltak reá nézve, mely őt annyiszor kinozta, s a porba sujtotta alá. Az öreg Zsófiának, ki sz. Erzsébetet még mint ifju leányt annyi és oly keserű szavakkal szomorította, és a két sógornak, Henrik és Konrádnak, kik sz. Erzsébetet apró gyermekeivel együtt kegyetlenül elűzték, s a legnagyobb nyomorba taszították, jelenlétük igen megható volt. Sokáig térdeltek ők is a koporsó mellett, s imádkoztak, bizonyosan a bántalmak megbocsátásaért, és hogy ő a szent, a neki okozott szenvedéseket hathatós égi pártfogása által viszonzni méltóztassék.

„Várva vártam az Urat, és figyelt rám, és meghallgatta környörgésemet, és kivitt engem a nyomorúság verméből, és a mély sárból, és kösziklára állította lábaimat.” Zsolt. 39,2-3.

Az olaj

A sz. test kitételekor igen hosszúra nyúltak az ünnepélyességek, mert a különféle nemzetbeli bucsusok mindannyian külön misét és énekeket akartak végezni szentünk tiszteletére. Ezalatt igen sok becses ajándékokat raktak le szentünk koporsójához, mert az volt a terv, hogy ezen összegyűjtött ajándékokon pompás templom építhetessék sz. Erzsébet tiszteletére, hol aztán az ő sz. teste letétethessék. A nők aranygyűrűiket s egyéb arany és ezüst ékszereiket ajánlották neki föl; mások mást, ismét mások jelentékeny összeggel igyekeztek a tervben levő templom fölépítéséhez járulni.

A még mindig tartó ünnepélyességek alatt azonban ez újabb csodás esemény még nagyobb öröme izgatta föl a kedélyeket. Midőn ugyanis a püspökök a koporsót kinyitották, a koporsóban finom illatos olaj volt elterjedve, mely a csontokból csöpögött ki; s midőn ezt letörülték, a sz. test ismét ugyanoly módon olajat izzadott. A nép és papság öröme véghetetlen

volt, midőn látta, hogy az Úr Isten újabb csodás esemény által is nyilvánítja a kedves szent irányában tetszését. Az olajat szorgalmasan összegyűjtötték, és betegségek s sebek gyógyítására használták föl.

Ez eset már több szentnél adta magát elő, s oly szigorú vizsgálat és annyi szemtanú bizonyítása után állítottak csak, hogy leküzdhetlen előítéletekkel kell annak birnia, ki előtt ilyesmi lehetetlennek látszanék. Így pl. ugyanily szagos olaj izzadás történt sz. Hedvig, sz. Erzsébet nagynénjénél, nemkülönben sz. Walburgnál.

Miből magyarázható ez meg, (az olajfolyás t.i.) nem tudom; ha azonban a legközönségesebb dolognak sem birom végső okát föltárni, pl.o. hogy miként lesz a kis makkból óriási tölgyfa, vagy a kis magból sudár fenyő: annál kevésbé ejt gondolkozóba, midőn oly személynél látok valami rendkívülit történni, kinek egész élete és jelleme rendkívüli.

Az már inkább gondolkodóba ejti az embert, miért választotta Isten az olajat ezen rendkívüliségek külső jeléül, és miért használtatik a legtöbb szentségnél szentelt olaj; a keresztségnél t.i., a bérmálásnál, a papszentelésnél, s az utolsó kenetnél is. Az olajfa már maga jelképe az erényes embernek. Az olajfa ugyanis száraz, sziklás talajban nő, úgy, hogy alig képes az ember fölfogni, miként tenyészhetik oly földben, mely nem ad neki tápot. Alakja igazán alázatos, levelei jobban szürkék, mint zöldek, a faderék maga görcsös, lehajlott, s nem nyulik a magasba. Mennél kevesebbet igényel azonban e fa, annál gazdagabb és becsesebb gyümölcsöt ad. Bogyóiból készül ugyanis a faolaj. S van az olajnak valami sajátos emberkedvelő tulajdonsága; az olaj világít, táplál, enyhíti a fájdalmakat, s gyógyítja a sebeket. A szenteknél is ép ezen tulajdonságokat vesszük észre; keveset igényel a szent saját személyiségére, megjelenése, egész külsője egyszerű, tettei azonban, másokkali érintkezése, egész életmódja valóságos olaj hatása a környezetre. Világít és táplál; enyhít és gyógyít szelidsége, s békessége által, enyhít testi és lelki irgalmassági cselekedetek gyakorlása által, gyógyít ajtatossága és könyörgései, esedezése által, általában egész élete által.

A hívő katolikus népnek igen finom érzéke van a vallási dolgok iránt. Így itt is a különféle országokból összesereglett népek hit által élesített elmeével azonnal belátták e csodás esemény jelvényes, titokszerű értelményét. A legrégebb írók, kik sz. Erzsébet életével foglalkoznak, egypár ily nyilatkozatot közölnek. Lehetett pl. hallani ily fölkiáltásokat: „Oh szép csoda! Ezen csontok, melyek az önsanyargatás, s sz. élet különféle

gyakorlati által megtörődtek, most bájos illatot terjesztenek szét, mintha valami alabástrom edény töretett volna föl. Szent olaj csöpög testéből, mert élete el volt árasztva az irgalmasság cselekedeteivel, s valamint ha az olaj más folyadékokra öntetik, főnlebeg, úgy az irgalmasság is az Isten ítéletén fölül emelkedik. Lábaiból folyik különösen az olaj, mert ezek hordozák őt annyiszor a szegények kunyhóiba, s mindenüvé, hol nyomort látott. mennyi lelki beteget, hány nyavalyában szenvedőt gyógyított meg ő emberszeretete és szentségének példája által! Hány ezer szegényt táplált, s elégitett ki saját kenyerén! Joggal és méltán jelképezi ezen illatos olaj annak szentségét, ki oly világos lángban fénylett, ki oly szeliden tudott gyógyítani, nagylelküen táplálni, s kinek egész élete oly gazdag, oly kitünőleg jó illatot terjesztett”

„*Kiöntött illatos olaj a te neved!*” Enekek Éneke 1,2.

Marburg

Vannak növények, melyek csak akkor adják ki egész illatukat, midőn a töről leszakasztva, életüktől megfosztva, össze morzsoltatnak. Hasonlólag sz. Erzsébet hire és sz. életének illata is csak halála után terjedt el pompája egész teljességében e föld keresztényei között. Egy egész sereg templom, kápolna, zárda és kórház építettett különféle helyeken sz. Erzsébet tiszteletére, s az ő neve alatt. Németországon kívül templomot és kolostort emeltek még sz. Erzsébet tiszteletére Magyarországon (Kassán, V. István király, sz. Erzsébet unokaöccsének idejében. E remek templom megújítva, egyike legszebb templomainknak, sőt maga nemében egyetlen. Klimstein.) Francia, Angol, Spanyol, Olasz és Csehországban. Spanyolhonban, Toledo városban, Ximenes bibornok egy házat építettett szegény elhagyott leányok számára, s azt sz. Erzsébet pártfogása alá helyezte. Mexikóban is van egy zárda tiszteletére, sőt egy szép utca sz. Erzsébet nevét is viseli. Azonkívül mennyi festmény, szobor, emlék érem stb. örökíti tiszteletét, hány millio nő van a világon, kik sz. Erzsébet nevét hordozzák, hogy e nagy és kedves szentet, mint példányképet követve az ő pártfogásának örvendhessenek.

Bátran mondhatjuk, hogy boldogságos szűz Anya-, Márián kívül asszonyi személy nagyobb és messzekiterjedtebb tiszteletet és dicsőséget nem nyert e földön sz. Erzsébetnél. S ime ez azon nő, ki egykor Eisenach városában a kapuktól elutasított, s kit egykor egy koldusnő a mocsárba taszított. Ime, ily csodálatosak az Úr utai, s kifürkészhetlenek örök, fölséges terve!

Minden látható emlékei között legszebb, legdicsebb azon siremlék, melyet azon városban emeltek tiszteletére, hol ő az utolsó éveket oly fönséges szentségben töltötte át. Midőn az utas Eisenachból Marburgba vaspályán megy, s a pályaudvarból nézi a szép fekvésű várost, legelőször egy remek, s igazán nagyszerű, góth izlésű templom vonja magára az osztatlan figyelmet. Egészen faragott, négyeszeg kövekből épült, s bár századok viharai vonultak át rajta, oly sértetlenül áll ott, mintha csak imént építettett volna. E templom azon szép emlék, azon nagyszerű sirkő, mely sz. Erzsébetnek halála után emeltetett. S ugyan ki építette ezt?

Ugyanazon egyén, ki egykor közreműködött, hogy sz. Erzsébet kisded gyermekeivel jogos lakása-, Wartburgból kiüzessék, s hogy tető és táp nélkül koldulva keresse élelmét, igen, ugyanazon ember, Erzsébet holttestének egy roppant templomot emelt temetkezési helyül, sőt mi nevezetes, sz. Erzsébet most azon kő alatt nyugszik, melyen e férfiúnak arczképe ki van vésve, s mely alatt ő maga is örök álmát aluszsza.

1235. Mária mennybevitelének ünnepén tették le e templom alakkövét. Konrád gróf és a németrend nagymestere a hesseni lovagokat, s a németrendet oly czélból egyesítette, hogy közös erővel egy fölséges emléket, nagyszerű templomot emeljenek az alázatos s szent életű fejedelemasszonyak. Husz évig dolgoztak e templomnak csak alapjain, igen mély alapjai lévén; pl. a 300 lábnyi magas tornyok 43 lábnyi alapot birnak a földben. 28 évig épült a templomnak földfölötti része. De mint a tölgy századokon át mindig nő, s új részeket vesz magára, e templomnak teljes elkészülése még ezután is majdnem 100 évet vett igénybe. E nagyszerű, fönséges templom teljes díszében csak a 14-ik században készült. el. Hossza 230., szélessége 83 láb, a belső boltozatok 70, a két torony oszlopaikkal együtt 393 láb magasak. Szép harangjai vannak.

Hosszasak lennének, ha e gyönyörű templom történetét, meglepő külsejét s belsejét körülményesen leírnók. Valamit még sem mulaszthatok el megemlíteni, a mi ottlétemkor igen nagy örömmel töltött el, s mire mindig örömmel emlékszem vissza, az t.i. hogy a most birtokos választófejedelem néhány év előtt egy műértő s szaktudós által belülről egészen új pompában megújította. S bár a birtokos fejedelem, az illető építész, s az egész község ma már nem katolikus, mégis a régi szent képeket előbbi díszük- és fényükben állította vissza.

Keressük meg, mi fő e templomban, azon díszszekrényt, melyben sz. Erzsébet földi maradványai tartatnak. Hol van ez? Azelőtt a szentélyben egy

külön kápolnában volt elhelyezve. E kápolna talaja egészen el volt kopva az ide zarándokolt roppant számú bucsusok térdelése folytán. E diszszekrény most a sekrestyében van letéve. Szép tölgyfából készült, s erős vörös rézből készült, s dusan aranyozott lemezekkel van bevonva. A rajtalevő alakok tömör ezüstműből vannak gazdagon megaranyozva; góth modorban készült, hosszú négyszög alakú, s kettős tetővel van ellátva. Hossza 6 láb, két láb széles, 2 ½ láb magas. Fájdalom, azonban e szekrény kívülbelül meg van rabolva. Legközelebbi számokban fogjuk elmondani, mint történt e rablás. A szekrény drágaköveit kitördösték, s egyéb művészi darabjait elvitték. Azonban még most is láthatni rajta tömör ércalakokat, melylyel a külső rész van ékesítve. A szekrény lejtős tetőjén nyolcz, ezüstműből készült, s gyöngyház- meg szép kövekkel kirakott dombormű vehető észre, melyek sz. Erzsébet életéből több jelenetet ábrázolnak; főképen remek sz. Erzsébet bucsuzása férjétől, midőn az a keresztes hadakhoz indul, minden egyes részleteiben; ilyen a keresztnék véletlen föltalálása Lajos erszényében; a gyűrű átadása, utolsó csókjuk; vagy amint sz. Erzsébet a szegényeket eteti, midőn a koldusok között pénzt oszt ki stb. Mindez tömör ezüstműből gazdagon aranyozva. 824 darab finomul készült drágakő, s ezenkívül még egy egész sereg gyöngy volt a szekrény ékesítéseül e művekbe belerakva.

Igy használták a kő- és érczet, e két legtartósabb anyagot föl sz. Erzsébet dicső élete s még dicsőbb tetteinek megőrkítésére, s hogy emlékét örök időkre megőrizték. Ime, arany és drágakő, művészet és tisztelet, mit életében mind megvetett, s magától eltávolított, holta után egyszültek, hogy megdicsőítsék emlékét, s öregbitsék tiszteletét. Sz. Erzsébetnél kicsiben megmutatta az Úr, mi fog történni mindnyájunkkal nagyban az utolsó ítéletkor. Ugyanis ott a legfönségesebb javak és tisztelet részeseivé lesznek azok, kik a földön tiszteletet és földi javakat megvetettek volt, Krisztus szellemében, ott mindazon jótett és mindazon eltürt szenvedés, melyet az Isten szeretetért tettünk, vagy eltürtünk, föl fog támadni, hogy örökké dicsőítse az embert.

„És mindaz, ki elhagyja házáat, vagy atyjafiait, vagy nővéreit, vagy atyját, vagy anyját, vagy feleségét, vagy fiát, vagy szántóföldjeit az én nevéért, százannyit nyer és az örök életet fogja birni.” Sz. Máté 19,29.

A babona körmei

A fönt leirt drága szekrényben őriztettek sz. Erzsébet csontjai, s már 300 év óta folytonosan sereglettek ide a világ minden tájairól ajtatos zarándokok, hogy őt tiszteljék, s mennyei esedezését kiérdemelhessék. Egyszerre beköszönt a hitujítás korszaka, az uralkodó hesseni fejedelmi házból eredő Fülöp gróf, kit „nagylelkű” melléknéven is ismerünk, elhagyta katolikus hitét, s a protestanst véve föl, Erzsébet pompás templomát is a protestáns isteniszteletnek adta át.

1539. év „Exaudi” vasárnapján *) Fülöp, sz. ősenek tiszteletére emelt ezen nagyszerű egyházba lépett, s megtartotta az első protestans isteniszteletet. Az istenisztelet után protestans kíséretével a sekrestyébe ment; s itt, minthogy a templom a német lovagrend birtokában volt, sz. Erzsébet testének őrizete pedig e rend nagymesterére bízott, magához hivatá a nagymestert, s kérte a szent Erzsébet testét elzáró rostélyzat fölnyitását. Ez a tartománygróf szándékát talán gyanítva, a kulcsokat magától eldobta, sőt a sekrestye-ajtót is még midőn bejöttek a tóduló népsokaság előtt becsapta. A sz. tetemet záró szekrény előtt emelkedő vasrostély föl nem nyitathatván, a gróf megparancsolta, hogy lakatosok s kovácsok hivatassanak elé, kik nagy kalapácsok és vésők segélyével a rostélyt föltörjék. A sekrestye ajtót belülről nem lehetett kinyitni, csak kívülről. Mit volt mit tenni, ledobták a kulcsot az ablakon, hogy az kívülről alkalmaztassék a zárba.

A gróf ezalatt tréfálódzásra hitte magát hangolva lenni s így nyilatkozott: „Ha itt éhen kell meghalnunk a sekrestyében, a kormányzó lesz az első, kit meg fogunk enni.” Mire a nagymester, illetőleg kormányzó ezt válaszolta: „Még előbb azt kell megtudni, vajjon lesz-e kedvem magam föletetni.”

De csak most mutatta magát Fülöp sz. Erzsébet valódi nemes rokonának. Midőn a kovácsok s lakatosok föltörték volt a rostélyzatot, fölkiáltott a gróf: „Hála Istennek! Ime sz. Erzsébet tetemei! Ime az én csontjaim s az ő csontjai! jöjj csak elő, nagyanyám Erzsébet! Ime az én nagyanyám!” S ezzel e méltó utódja sz. Erzsébetnek a nagymesterhez fordulva így szólt:

---

*) Protestans tudósítók után van ez elősorolva, s így annál nagyobb hitelt érdemel.

„Kormányzó úr, jó nehéz, kívánnám hogy egyedül tallérokkal volna megtöltve, ha nem hihetőleg jó régi magyar forintokkal lesz teli.” A kormányzó felelé, hogy ő mitsem tud arról, mit tartalmaz, mert soha se közelített hozzá ennyire, bár engedte volna az Isten, hogy most se állna hozzá ily közel. A nagyszerű szekrény fölnyittatott, a gróf belenyult kezével, s egy hosszukás vörös selyemmel bevont szekrénykét húzott ki abból, mely sz. Erzsébet ereklyéit tartalmazta. Átnyujtá ezeket helytartójának, ki egy nála levő abrakos zsákba dugta, s egy szolga által a várba küldette. A nagylelkű gróf azután, midőn ős anyjának szent hamvait így eltakarította, sajátkezüleg vágott le egy darabot a remek szekrényből, s azt aranyművesnél megpróbáltatta, ha tiszta arany-e az egész. Midőn aztán értésére jutott, hogy az csak vörös réz dúsan megaranyozva, fölkiáltott: „Nézzétek, mint csalják a papok a népet! ők e koporsót vörös rézből építették, s a reá egybegyült tömérdek aranyt magoknak eltették”.

Sz. Erzsébet feje hiányzott; ez egy külön titkos falszekrényben őriztetett. Csak hosszú késelemkedés után birták a kormányzót reávenni, hogy e helyet megmutassa. Föltörték ama titkos falszekrényt is tehát, s megtalálták sz. Erzsébet fejét azon aranykoronával ékesítve, melylyel II. Frigyes ajándékozta meg 300 év előtt sz. Erzsébet tetemét. Fülöp ezt is várába vitette, s nem is látta azokat soha senki többé. S ez azon ember tevé, kit a protestansok „nagylelkű Fülöpnek” neveztek. Később, midőn már senki sem volt utban, Fülöp sz. Erzsébet földi maradványait a templom-talaj egy köve alá szóratta, melyről azonban két megbizottján kívül senki sem tudott.

S ugyan mi vitte a grófot reá, hogy a keresztény hívők által szentesített e siremléket földülja, s e szent hamvakkal, egy szent, egész Németországban legnemesebb, legfönségesebb nő földimaradványaival oly baromilag bánják. Még a pogány lelke is fölháborodik azon vadságon, melylyel egy megholtnak, s hozzá még rokonnak csendes porai a nyugalom helyéről kiszóratnak! A zsidó törvény is mondja, hogy „tiszteljed atyádat és anyádat.” Egy csavargó, de még egy sehonnai siheder se tenné azt déd anyjával, mit a gróf itt véghez vitt. Ugyan mi vihette ilyesmire azon férfit, kin mégis csak kellett lenni valami szeretetreméltónak, hogy „nagylelkű”-nek neveztethessék el? Oh hiszen nem is gonoszság, nem elfajzott jellem tétette ezt Fülöppel, mely egész éltét, sőt emlékét is szennyfolttal mocskolja be, az újonnan föltalált vallás volt ez, mely elhomályosította eszét, föltüzelt, felbőszítette kedélyét. Azt hitte ugyanis uj vallása alapján, hogy hisz az borzasztó babonáság, hogy sz. Erzsébet sirját jöjjenek a hívők látogatni,

ennek végére kell járni. Nem tudta szegény, hogy éppen az ő hiú buzgósága, melylyel azokat, kik Istennek legkedvesebb gyermekei, kiket ő maga is tisztel, a szenteket “meggyalázza”, hogy éppen ez nem tetszik Istennek, s hogy ép ez szomorú babonáság. Már az első keresztények fölkeresték a vértanuk hulláit, sőt oltárokat emeltek ezen szent hullák fölött. Az örültségben vak gróf nem látta azt be, hogy senki sem lesz azáltal ajtatosabb, sem boldogabb, ha neki a Szentlélek egyik templomának romjaihoz, sz. Erzsébet sírjához zárandokolni megtiltatik. Egyébként ne csodáljuk, hisz napjainkban is akár hányat láthatunk, különben romlatlan jó lelkeket egyszerre gonoszszá lenni, egyszerre a végsőkig elkeseredni, hamis tanok hallása s befogadása által. A protestans gyermekek nincsenek elfogulva a katolikusok irányában, ők szívélyesen üdvözlik a kath. papot is addig, míg nincsenek felbőszítve. Midőn azonban, az ugynevezett megerősítendő utasításait megkapták, midőn már jelen voltak ezen oktatásokon, hol a vallástanító el nem mulasztja hivatalosan gyalázni az egyházat, mint melyben a szenteket imádják, a teljes búcsúkat pénzért adják: át kell változniok ezután a gyermekeknek is. Ifju, ártatlan szívük már meg van mérgezve a fanyar türelmetlenség- s a katolikusok iránti gyűlölettel.

De térjünk vissza sz. Erzsébet ereklyéihez! A német lovagrend mergentheimi archivumában van egy irat ezen aláírással: „V. Károly császár parancsa a hesseni határgrófhhoz, a marburgi német lovagrend templomából elrablott sz. Erzsébet ereklyéinek ügyében.”

Ezen iratban inti a császár a grófot, hogy szünjék a németrendet üldözni s szorongatni, de meg másrészt e sorok is olvashatók benne: „A tiszteletre méltó Cronberg Walter, a németrend nagymestere panaszosan értésünkre adta, hogy kedvességed a közel mult május hóban szentté avatott dicső fejedelelnő, s született magyar királyleány, Erzsébet, sz. maradványait, (melyek háromszáz évig a németrend templomában, Marburgban, egy igen diszes szekrényben dicséretesen őriztetek), a babonáságnak látszó tiszteletnek elejét venni akarván, szekrényestől elraboltad helyéről. Mivel pedig illik, hogy a megholtak kiméletben részesíttessenek, mi mint római császár, intjük kedvességedet, komolyan parancsolván: hogy említett sz. Erzsébet testét azon bizonyos diszszekrénybe visszahelyezni kötelességednek ismerd stb.

Madrid, October 14. 1539.

Carolus.”

Ezen irat nem tette meg hatását; a császár második intő iratot is menesztett hozzá. S csak ezután, 1548. évben parancsolta a gróf ismét kiásatni sz. Erzsébet porait, s azokat a német lovagrend akkori kormányzójának átadni rendelte. Ennek átvételi bizonyítványa szerint a csontoknak nagy része már hiányzott, s ezen időtől fogva sz. Erzsébet csontjainak szétszórátása be volt végezve.

Minthogy azonban a marburgi nagyszerű Erzsébet templom már ekkor protestans kézen volt, a kath. német lovagrend nagymestere pedig más méltó helyet e becses ereklyéknek nem talált: valószínű, hogy azokat a templomban ásatta el, de minden megjelölés nélkül, úgy, hogy hollétükről csakis mindig a németrend nagymesterei tudtak, ezek kihaltával pedig elveszettnek tekintettek.

1854. évben, mert egy nagyobbyszerű vizáradás következtében a templom talaja egészen megrontatott, meg lőn ujtva. Ezen műtétnél a kövezet alatt egy 5 láb hosszú kivájt követ találtak, s rajta több négyszögű faragott kő volt elhelyezve. Ezeket fölvéve a kivájt kőben egy ón szekrényt, s benne egy összekötött nyalábnyi csontokat találtak. Minden körülmény, melyeket itt föl nem sorolhatunk, oda mutat, hogy sz. Erzsébet csontjai voltak.

Különös, hogy midőn e csontokat föltalálták, szemtanuk oda nyilatkoztak, hogy e csontok fénylettek, mint a kristály. Midőn én Marburgban voltam, kérdeztem a protestans sekrestyést, ki szintén jelen volt azon föltalálásnál, hogy mint néztek ki ama csontok. S ő azt felelé, hogy hasonló ezüstös fényt játszottak, mint azon út, melyen a csiga átmászik. A fuldai püspök ezen ereklyéket meg akarta vizsgáltatni, de a kasseli kormány meg nem engedte, s minden az előbbi helyre visszadobatott, ismét jel nélkül, befödett. Én magam is csak egyetlen ereklyéjét láthattam sz. Erzsébetnek, s ezt is a kasseli kath. templomban. Kassel piacán egy szép szobor áll, e birtok egykori urát, Frigyeszt ábrázolva. Volt ezen fejedelemnek egy katolikus komornája. Ennél egy imakönyvet talált egykor, s abból olvasni kezdett a fejedelem. A tartalom hatott reá, az isteni kegyelem világítani s melegíteni kezdte őt. Egyszerre fölkiáltott olvasás közben: „Ha igaz az, mi e könyvben áll, úgy jaj nekem.” Röviden, ő katolikus lett, hogy lelkiüdvét biztosítsa. Saját várában aztán kápolnát építtetett, s aztán benne kath. isteniszteletet tartatott; s ez azon egyetlen hely, hol a kasseliak most sz. misét hallgathatnak. A Pápa megörült annak, hogy sz. Erzsébet utódaiból egy a katolika hitre tért, azon hitre, mely Erzsébetet szentségre vezette; egy

arany érmeckét küldött neki megtérése után a Pápa, melyben sz. Erzsébet csontjából egy igen csekély darabka rejtve volt. A gróf halála után azután a protestans utód *) mire sem becsülvén azt, az említett kápolna birtokában maradt.

Elvétetett tehát a katolikusoktól még az alkalom is ezen sz. nő sirját látogathatni, s így közelebbről tisztelhetni ereklyéit;**) de nem vétethetett el tőlük még is sz. Erzsébet szellemének és példájának ereklyéje, ezt senki sem képes eltitkolni tőlük! S e könyv is azt akarja csupán, hogy e kitünő magyar szent életének, fölládozó szeretetének, szenvedéseinek, s dicső halálának jeleneteit a magyar nép minél szélesebb ismeretére juttassa. Amit sz. Pál apostol számtalan helyen mond a kereszténységhez, azt hangoztatja le a mi kedves Erzsébetünk is a magas égből magyarjainak:

„Kövessétek példámat, mint én Krisztus példáját követem.”

Kor. I. 11,1.

Tömjén

S ez az, mit a kath. anyaszentegyház tőlünk kíván, hogy minden erőnkől törekedjünk a szentek példáját követni. Az utókor számára fönmaradt egy levél, melyet IX. Gergely Pápa mindjárt Erzsébetünk szenttéavattatása után irt a kiválólag erényes és szent életü Beatrix spanyol királynénak. A Pápa ezen levélben az említett királynőt sz. Erzsébet példája által még nagyobb szentségre akarta fölbuzdítani. Főtartalmát itt közöljük, fogadja azt minden t. olvasó s olvasónő úgy, mintha önszemélyének volna irva.

„Erzsébet alázatossága által korának egyik csodás jelenete volt; királyi sarjból származott, s különben is fejedelelnő volt, mégis a szegények és nyomorultak szolgálója akart lenni, s halálaig engedelmesen szolgált a

-----
*) Gyermeküket ugyanis elvették tőle, hogy a keresztény vallásban ne neveltethesse föl.

**) A sz. László társulat a győri fiók társulat előterjesztése folytán elhatározta, hogy nagygyűlésben a magyarországi püspöki kart tiszteletteljesen meg fogja keresni, miszerint ez Ő Fölsége közbevetése folytán, a prot. kasseli fejedelemtől sz. Erzsébet ereklyéit Magyarország számára kinyerje.
(Klimstein.)

betegek, idegenek, s szegényeknek. Csodálatra méltó, mily kevésre becsülte ő testét; mert bár meg volt szokva királyi fény és pompában öltözködni, aranylánczok, ezüst kapcsok, gyöngyök és drágakövekkel ékitni magát: mégis egyszerre lerakta e földi hiú fényt, s örömmel ölté föl önkénytesen a durva, szegény ruhát, hogy a jászolban siró Jézus gyermekhez hasonló szegényes takarót bírva, ép úgy, mint az emberek tiszteletének tárgya legyen. Csodálatra méltó volt továbbá szívélyes részvétel által; ápolta a betegeket és szegényeket, megmosta, kiégette, ápolta, sőt meg is csókolta az utálatos fekélyeket. Az Úr Isten szoros értelemben vett munkája volt ő; az Atya, a Fiú és a Szentlélek Isten munkája, s ki maga is munkált. Ő egy újabb alkotmánya volt az Urnak, s Krisztus Urunkat szíve bensőjében hordozta; igen, szeretetben foganta őt, szeretet által szülte őt, s tökéletessége által táplálta. S midőn az Úr ezen új művének hirtelenséggel az egész világra kiterjed, szentegyházunk az Úr Isten megismerése és szeretete által nagyobb fénybe helyeztetik. A mi ellenségünk az ördög, két falat állított föl ellenünk; az egyik, melylyel az örök világosságot tőlünk elfogja, a szellemi, a lelki vakságot t.i., midőn azt mondta a paradicsomban: „hasonlók lesztek Istenhez, jót és gonosz tudni fogtok,” az ember büszkeségében az istenségig föl akarta borzazni magát, s a tudatlanság vakságával sujtatott le. A másik falat a test kívánságaiban emelte föl nekünk, midőn mondá: „miért parancsolta nektek Isten, hogy ne egyetek a jó és gonosz tudásának fájáról? az asszony pedig látta, hogy az alma szép, és már megehető lehet; leszakította, evett belőle, és férjének is nyújtott.” Ezáltal, az Úr szavainak erejénél fogva, a halál szükségessége alá esett, és a halandóság nyomorának lett részesévé. Első ténye által elhomályosította az ördög fölfogásunkat, a másik által széttépte a szeretet kötelékét, hogy a Teremtő fölsége el ne ismertethessék, s a Megváltó jótéteményei ne kedveltethessenek.”

„Ezen új mű (sz. Erzsébet élete) ismerete által ismét megvilágíttatik szellemünk, s megfékeztetik rendetlen testi kívánságunk, ha csakugyan Krisztus világosságát követni akarjuk, melynek sugaraitól áthatva, szent Erzsébet az alázatosság lakává, s a megtartóztatás példányképévé lett. S minthogy ő ily módon lerombolta a nagyravágyás által emelt sötétség falát, megjelent neki az isteni világosság fénye; továbbá mivel hogy ez által ledöntötte a rendetlen kívánságok falát is, megtalálta s meg is ragadta az isteni név édességét. Az Isten saját képére és hasonlatosságára teremtette őt, hogy részesévé tehesse örök javai és örömeinek, melyeket sem szem nem látott, sem fül nem hallott, sem pedig emberi szívbe be nem hatott. Ő benső

isteni szeretetét nemcsak elmékedések által tartotta fenn, de a jó cselekedetek által is iparkodott azt éleszeni, melyet aztán sem vizözönlés, sem a viharok, sem pedig a szomorúság tövisei, annál kevésbé a nyomorgatások voltak képesek kialtatni. Miért is az Isten szüz Anyja által lön bevezetve az égi boldogságba, s bár áldott volt az asszonyok között, itt az égi dicsőség hasonlíthatlan fényben ragyogó koronájával koronáztatott meg, s míg a diadalmas egyházat megörvendeztette, a küzdőt fölvilágosítja csodáinak fénye által. Mert a vakok látnak, a süketek hallanak, a némák beszélnek, a sánták járnak, a halottak föltámadnak, s más nyavalyában szenvedők a boldog lélek esedezése folytán visszanyerik egészségüket.”

„Krisztusban legkedvesebb leányunk, sz. Erzsébet életét és példáját, mint valami drága gyöngyöt, két okból adtuk elődbe, először: hogy gyakran nézegesd magadat e drága és tiszta tükörben, ne maradjon lelkiismereted redői között valami olyan, mi az Úr Isten szent Fölségének nem tetszenék. Másodsor: hogy mi sem hiányozzék azon ékességhez, melylyel Krisztus arájának birnia kell, hogy midőn hivatni fogsz az örök király termeibe, erények által ékitve, s a jócselekedetekben tündököelve jelenhessél meg előtte.”

Kelt Perugiában Junius 7-én.

„Az igazak pedig fényleni fognak, mint a nap, az ő atyjuk országában.” Sz. Máté 13,43.

A mustármag

Lássuk, mit munkált sz. Erzsébet példája. Általában el lehet mondani, hogy a rosz példa rendesen sokkal erősebben működik, mint a jó, mert az emberi természet inkább hajlandó a roszra, mint a jóra. Egy rosz pap példája által roppant károkat idéz elő, míg a jámbor, ajtatos papnak elvonult élete figyelembe sem vétetik. Ha mégis a jó példa szokatlanul nagy és vonzó, úgy, hogy ritka, bámulandó magasságra emelkedett: akkor ez is ellenállhatatlanul működik. Ezt vesszük észre azon hatásban is, melyet sz. Erzsébet példája még halála után is előidézett.

Sz. Erzsébet fivére IV. Béla, atyja, András halála után magyar királylyá lett. Ez szent nővére tiszteletére Kassán remek, igazán nagyszerű templomot építtetett, s maga is, mint sz. Erzsébet egykor, a sz. ferenczrendiek harmadik osztályába lépett, s mint ilyen, lön eltemetve Esztergomban. (Klimstein.). Egy másik testvére, Kálmán, szintén már kora gyermekkorában, mint ő egykor Lajosával, eljegyeztetett egy hires szépségű

lengyel nőnek, Szalomenak. Az összekelés napján azonban mindkettő szüzességi fogadást tett le. Midőn Kálmán meghalt, Szalome Klarissák zárdáját építtetett, s maga is közéjük vonult, s itt kitünően szent életet élt. Halálakor lelkét kis fényes csillag alakjában látták ajkain kiröpülni. Egyik unokája sz. Erzsébetnek, szűz Margit, annyira foglalkozott nagynénje szent élete és példájával, hogy a külföldi fejedelmek kezeit rendre visszautasította, s zárdába vonulva az áhitat, önsanyargatás és szeretet gyakorlatoknak élt; az Isten iránti szeretete csak e kis tényből is mily szépnek tűnik ki; valahányszor ugyanis aludni ment, szempilláira mindig egy kis keresztet illesztett, hogy midőn fölbred, azt pillanthassa meg legelőször. Mi magyarok, egyik legkitünőbb szentjeink közé számítjuk. A Buda és Pest közötti Margitsziget róla van elnevezve, minthogy e szigeten volt zárdája is. Sz. Erzsébetnek másik unokája sz. Margit testvére Kinga (Kunegunda), Bolesláv lengyel herczeggel lön összeadva, s mindketten ünnepélyes fogadást tettek, hogy örök szüzességben fognak élni, mit 40 évig lelkiismeretesen meg is tartottak.

1279-ben Kinga özvegy lett, és harmadik nővérével, Jolántával, ki szintén egy Bolesláv nevű lengyel herczegnél volt nőül, s ki most szintén özvegy maradt, Klára-szüzek közé lépett, kiket itt nagynénjük, Szalome alapított. Kunegunda meghalt 1292-ben, s a szigorú életnek példányképe lett. A lengyelek az ország egyik legkitünőbb szentje és védőjeként tisztelik. Századok nem törlik ki tiszteletét a lengyel nép szívéből.

Mintha ezen magyar királyi ház az égnek különös választott kertje lett volna, melyből a szentség legszebb virágait kapta; ez áldott fajnak nőtagjai, kik külföldi fejedelmekhez mentek férjhez, mint Erzsébetünk, ha már személyes tulajdonaik által nem is tűntek ki, legalább azon kiváltsággal látszottak birni, hogy szenteket nemzethetnek. Így Jolánta, Erzsébetnek szintén unoka nővére, Aragonia királyához, hódító Jakabhoz menván férjhez, portugalli sz. Erzsébetnek, ki a mi sz. Erzsébetünk iránti tiszteletből kapta e nevet, nagy anyja lett. Ezen szent Erzsébet Portugallia királynéja lett, nagy szent volt s az egyháztól e szép melléknévvel lön megtisztelve: „a béke anyja.” Konstancia, András király nővére anyja volt csehországi Ágnesnek, ki sz. Erzsébetünkhöz ezuton szintén unoka, midőn II. Frigyes császár házassági ajánlatát, nem különben az angol királyét is visszautasította volna, szegény sz. Ferencz rendébe iratta magát.

S mindezek csak egy része a rokonoknak*), kikre szentünk példája kiválólag hatott. Sokkal nagyobb azok száma, kik sz. Erzsébettel nem vér- hanem szivrokonságban lévén s ép ezért az ő kedves példája által vonzatva, hasonló életmódot követtek s követnek az önmegtágadás, önsanyargatás s a szenvedő emberiség iránti részvétben. S ezek az Erzsébet-szüzek. Egy külön apácza rend ez, sz. Ferencz rendje szerint élnek ugyan, de sz. Erzsébet példájára kitünőleg betegápolással foglalkoznak s azért Erzsébet-szüzeknek neveztetnek is. Szabályaikban az iratik elő a nénéknek, hogy Krisztus Urunknak mintegy tagjait, a szegényeket szeretet- és odaengedéssel ápolják, hogy a betegek részéről nyilvánult kellemetlenségeket és hálátlanságot békével tűrjék s azokat is szóval és tettel buzdítsák türelemre; hogy a betegeknek a világ állásáról semmit se beszéljenek, s hogy azon betegeket, kik a hit dolgaiban nem igen jártasak, oktassák s imádkozni is megtanítsák; hogy arról is gondoskodjanak, miszerint a beteg még kellő időben láttassék el a haldoklók szentségeivel stb. Az Erzsébet-szüzek századok óta napjainkig főállnak és virágoznak. Évenként halnak meg tagok közülök, s mint jó mag tétetnek el a mennyei király csürébe, az istenfélő szent életű leányok szent anyjuk Erzsébet körébe vitetnek. De évenként fakadnak s virágoznak új bimbók is, s évenként szép gyümölcscsel gazdagítják a rend nagy, terjedt fáját.

Sz. Erzsébet példája az Urnak testté lett igéje, s azért áll e példáról; mit az Üdvözítő mond az Isten igéjéről:

„És némely (mag) a jó földbe esék és kikelvén és növekedvén termést ada és terme némely harmicz-, némely hatvan-, és némely százannyit.” Sz. Márk 4,8.

-----
*) Fessler Geschichte d. Ungarn. II. B. J. 735. III. András halálát sz. Erzsébet családfájára nézve ily szavakkal kíséri:”Vele kihalt az Árpádház férfiága, mely négyszáz éven át oly dicsően kormányozta a magyar népet. Huszonhárom Árpádházi király között volt két szent, hat nagy férfiú, hat törvényhozó, mindnyájan hősök, csak néhány volt lelkületileg gyöngé, vagy állhatatlan, egy sem volt köztük köznapi ember, s egy zsarnok sem.” Fordítók.

Bucsuszó

Ha, kedves olvasó! eljöttél e könyv végső lapjáiig, úgy hárman veszünk itt e végső lap elolvasása után bucsút, kik egy ideig szellemileg érintkezünk egymással: az olvasó, sz. Erzsébet, s e könyv írója. A válasz előtt egy kérelemmel lépek föl.

E sorok nem regény, hanem egy rendkívüli szent nő hű élettörténete. S azért én nem leszek megelégedve korán sem, ha az olvasónak kellemes időtöltést szereztem; az sem fog kielégíteni, ha valaki azt mondja: „Épültem ezen olvasmányon, s a fejedelelnő szenvedései valóban meghatottak.”

Ha valamelyik olvasónál sz. Erzsébetnek e könyvben leirt példája csak ily hatást gyakorolt, ezen hatás nem eszközölt többet, mint a homokrakásra esett napsugár; a homok át fog melegülni, de gyümölcsöt nem hoz.

Hasonló szent lélek, mily szent Erzsébeté, még az égben is éhezik és szomjuhozik, igen, éhezik és szomjuhozik mindaddig, míg emberek lesznek e földön. Ő kimondhatatlan vágygal óhajtja azt, hogy minél több keresztény tapossa azon utat, melyen ő járt, s mely őt oly nagyszerű dicsőségre vezette. S ezen utra az itt előtárt élettörténet vezet. S midőn az olvasók kedélyének végtelen különbségét elgondolom, az összes olvasóközönségnek bizonyos fokozatát látom a hitetlen, keresztényutáló gunyolótól föl azon jó lelkekig, kik komolyan, s minden kitelhető szorgalommal odatörekszenek, hogy sz. Erzsébetet ájtatosság- s alázatosságban, a világ megvetésében, az érzékiség leküzdésében, az Isten és felebarát iránti szeretetben, s a jócselekedetek gyakorlásában követhessék. Én nem kényszerítek ugyan senkit azon legfőbb tökéletesség elérésére, melyben sz. Erzsébet ragyogott, noha ez volna a legboldogabb választás; de nem is bocsájtok el egy olvasót sem, kinek meleg keblében még egy szikrányi jóakarát van, anélkül, hogy az olvasottak végén ne kényszerítném minden erőmből egy szilárd elhatározás megtevésére.

Azt kívánom ugyanis, hogy minden, ki e sorokat olvasta, tisztelje sz. Erzsébet példáját, és saját szegény lelkének adjon alamizsnát, a legkönnyebbet, mit egy keresztény keresztényiesen adhat. S mi legyen ez? ... Sz. Erzsébet adjon neked, keresztény olvasó! ehhez fölvilágosítást és biztatást.

* * *

Senki azért, ki e könyvet olvasta, ne tegye azt félre anélkül, hogy elhatározná valamit, amit-azt jótékony célra adni, vagy valami irgalmassági gyakorlatot véghez vinni; pl. valamely végnomorban szenvedő család segélyezését, valamely szegény beteg vagy gyermek ellátását, oly gyermeknek, kinek vagy nincsenek, vagy ha igen, gonosz szülői vannak, neveltetését. Küldjön valamit, pl.o. egy mentő intézetnek, kórháznak, segélyező intézetnek, missiókra, valamely templom szükséges építésére, vagy talán éppen a szorongatott sz. atya segélyezésére stb.

Hogy azonban el ne feledd, mindjárt tedd félre azon kis összeget, melyet e sorok folytán szent célra szántál; vagy ha nincs kezvednél, határozz egy kis összegecskét, s ígérd azt meg szivedben, hogy ezt akarod reá fordítani, s addig is ezzel adósa marandandasz a jó Istennek.

Ha pedig te olvasod e könyvet, kedves atyámfia, ki magad is teljesen szegény vagy, s csupán más emberek könyöradományain tengeted életedet, tégy te is valamit, hisz neked is van valamid, mivel irgalmasságot gyakorolhatsz. Imádkozzál ájtatosan a szegényekért, foglyokért, a szomorúak- és betegekért, a haldoklókért és a meghalt hivekért, az egész kereszténységért, de különösen azokért, kik ismerőseid közül testileg s lelkileg szegények, nyomorultak. Ez is jótétemény, mely nagybecsü lesz másokra nézve, magadnak pedig semmibe sem fog kerülni. Oly szép tett ez, mely talán jobban fog használni az illetőknek, mint pénz, vagy pénztértékű.

T e g y e t e k, a d j a t o k m i n d e n e s e t r e. Adomány nélkül egy olvasót s olvasónőt sem bocsájtok el. Aki képes e könyörületes szívü sz. asszonygyal itt szemben a legkisebb könyöradományt is megtagadni, az bensőleg meg van halva, s ítéletét, melylyel az irgalmatlanok az utolsó ítéleten sujtatni fognak, önmagában bírja. Tartsunk mindnyájan a jobb oldalra!

„Akkor majd így szól a király azoknak, kik jobbja felől lesznek: Jöjjetek Atyámnak áldottai! bírátok a világ kezdetétől nektek készített országot. Mert éheztem és ennem adtatok; szomjúhoztam és innom adtatok; jövevény voltam és befogadtatok engem; mezitelen voltam és befödötetek engem; beteg voltam és meglátogattatok engem; tömlöczben voltam és hozzám jöttetek.” Sz. Máté 25,34-36.

Könyörögj érettünk szent Erzsébet, hogy méltók legyünk egykor e szavakat hallhatni az Úr szájából! Amen.

TARTALOM

Előszó	lap 1
ELSŐ RÉSZ A leányka	
A keresztség	4
A bimbó	5
A jövendölés	7
A világi pompa	8
Az eljegyzés	10
A honvágy	11
A példa	13
A jámbor szív	14
Valódi arany	16
A védszent	17
Az árvagyermek	18
A korona	19
Liliom a tövisek között	21
A jegyes	22
A jó barát	24
Az esküvő	25
A hitestárs	27

MÁSODIK RÉSZ

A nő

A házasság	29
A helytelen tekintet	30
Az önzés	32
A ruhapompa	33
A rózsák	35
Jézus Krisztus az ágyban	37
Az önalázat	39
A zavar	40
A vendégség	42
	lap
A keresztény könnyelműség	44
Az ünnepi ruha	46
A legmélyebb forrás	48
A lelki atya	52
A gyöngéd lelkiismeret	54
A harmadik rend	56
Az ajándék	58
Az ember	60
Kereszt a szeretetben	62
Eszély a részvétben	63
A beteglátogatás	65
Halálos ágy és a sir	66
Az anyai szeretet	68
Változatok	70
A házassági hivatás	72
A szív első sebe	73
Megnyugvás a keresztben	75
A keserű elválás	76
A fájdalom még izzóbb	78
A szenvedés tetőpontja	79
Halál, hol a te győzelmed?	81
A szív új sebe	83

HARMADIK RÉSZ

Az özvegy

Sülyedt a világ előtt, nagyobb lett Isten előtt	86
Csaknem elviselhetetlen	87
Nyomor ée elhagyatás	89
Jézus Krisztus csalogánya	91
Tömjén illat	92
Ki oly szegény?	93
Borús felhő	95
A legmélyebb nyomorban	97
Belső élet	99
Az Isten Anyja	100
	lap
Látások	105
Az erdei magány	108
A kietzingeni zárda	109
A bucsujárás	111
A fogadalom	113
Korona és embercsontok	115
Egy évvel utóbb	116
Reinhardsbrunn	117
Az igazság villáma	119
A kibékülés	121
A világunt	122
Lefelé, előre s fölfelé	125
Végleges lemondás	126
Gertrúd	128
Armin (Herman)	131
Zsófia	132
Az itatós papirba takart gyémánt	135
Egy huszonnégy éves gyermek	137
A vessző	140
Irgalom-csók	143
Lelkésznő	145
Csodák	148
Égi hatalom	150

Hálátlanság mindenütt	152
Két óra hosszáig tartó „Miatyánk”	154
Az ég előcsarnoka	156
Szentek egyessége	157
Kép és lélek	159
Meredeken fölfelé	160
Az irgalom és engedelmesség csatája	163
A véső	165
Kopognak	167
Az örökkévalóság kapuja előtt	170
Hajnali s alkonyi szürkület	171
Az ördög	173
A valódi születés-nap	174

NEGYEDIK RÉSZ

A szent

	lap
Égben	176
Ruha és a test megmaradnak	180
Az ég madarai	182
Szent Erzsébet arczképe	184
A barátság, mely el nem hal	185
Égi kenyérmorzsák	187
Pokoli tűzoltás	188
De szabadíts meg a gonosztól	190
Csodálatos az Úr szenteiben	192
A Rómába küldött levél	194
Kezdődnek boldog Erzsébet csodái	197
A megholt tisztelete	204
Egy megtérés	205
A szenttéavattatás ügye	209
Szentté avattatás	210
Egy levél az összes kereszténységhez	212
Úrnapi körmenet	216
Az olaj	219
Marburg	221
A babona körmei	224
Tömjén	228
A mustármag	230
Bucsuszó	233